

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

28

YASAMA YILI

2

SIRA SAYISI: 157

**Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133
Milletvekilinin Bazı Kanunlarda Değişiklik
Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2258) ile
Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ve
Adalet Komisyonu Raporları**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/2258 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4
- Katılma Yazısı7
- Genel Gerekçesi7
- Madde Gerekçeleri9

• Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Raporu27

• Muhalefet Şerhleri.....31

• Adalet Komisyonu Raporu43

• Muhalefet Şerhleri.....54

• Teklif Metni.....190

• Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin.....191

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır. Gereğini arz ederiz.

<i>Cahit Özkan</i>	<i>Adem Yıldırım</i>	<i>İbrahim Yurdunuseven</i>
Denizli	İstanbul	Afyonkarahisar
<i>Nurettin Alan</i>	<i>Bülent Tüfenkci</i>	<i>Adem Yeşildal</i>
İstanbul	Malatya	Hatay
<i>Ayşe Böhürler</i>	<i>Ömer Özmen</i>	<i>Murat Baybatur</i>
Kayseri	Aydın	Manisa
<i>Suna Kepolu Ataman</i>	<i>Kemal Karahan</i>	<i>Mustafa Köse</i>
Diyarbakır	Hatay	Antalya
<i>Mustafa Hakan Özer</i>	<i>Kemal Çelik</i>	<i>İsmail Güneş</i>
Konya	Antalya	Uşak
<i>Ahmet Büyükgümüş</i>	<i>Adem Korkmaz</i>	<i>Atay Uslu</i>
Yalova	Burdur	Antalya
<i>İbrahim Ethem Taş</i>	<i>Selami Altınok</i>	<i>Emine Yavuz Gözgeç</i>
Antalya	Erzurum	Bursa
<i>Emel Gözükkara Durmaz</i>	<i>Fatma Serap Ekmekçi</i>	<i>Mehmet Emin Öz</i>
Bursa	Kastamonu	Erzurum
<i>Ahmet Fethan Baykoç</i>	<i>Abdulkadir Emin Önen</i>	<i>Gökhan Diktaş</i>
Ankara	Şanlıurfa	Tekirdağ
<i>Seda Gören Bölük</i>	<i>Sadettin Hülagü</i>	<i>Ercan Öztürk</i>
İstanbul	Kocaeli	Düzce
<i>Faruk Kılıç</i>	<i>Emre Çalışkan</i>	<i>Fehmi Alpay Özalan</i>
Mardin	Nevşehir	İzmir
<i>Azmi Ekinci</i>	<i>Nilgün Ök</i>	<i>Ali Şahin</i>
İstanbul	Denizli	Gaziantep
<i>Cemil Yaman</i>	<i>Yusuf Ahlatcı</i>	<i>Yahya Çelik</i>
Kocaeli	Çorum	İstanbul
<i>Orhan Kırçalı</i>	<i>Ali Özkaya</i>	<i>Mustafa Arslan</i>
Samsun	Afyonkarahisar	Tokat
<i>Sami Çakır</i>	<i>Muhammet Müfit Aydın</i>	<i>Süleyman Özgün</i>
Kocaeli	Bursa	Nevşehir
<i>Selman Özboyacı</i>	<i>Yusuf Ziya Aldatmaz</i>	<i>Muammer Avcı</i>
Konya	Bartın	Zonguldak
<i>Ahmet Çolakoğlu</i>	<i>Çiğdem Koncağül</i>	<i>Lütfiye Selva Çam</i>
Zonguldak	Tekirdağ	Ankara
<i>Necmettin Erkan</i>	<i>Erol Keleş</i>	<i>Arslan Tatar</i>
Kırşehir	Elâzığ	Şırnak

<i>Cantürk Alagöz</i>	<i>İshak Şan</i>	<i>Ferhat Nasıroğlu</i>
<i>İğdir</i>	<i>Adıyaman</i>	<i>Batman</i>
<i>Zeki Korkutata</i>	<i>Çiğdem Erdoğan</i>	<i>Mustafa Oğuz</i>
<i>Bingöl</i>	<i>Sakarya</i>	<i>Burdur</i>
<i>Saffet Bozkurt</i>	<i>Şahin Tin</i>	<i>Abdürrahim Dusak</i>
<i>Zonguldak</i>	<i>Denizli</i>	<i>Şanlıurfa</i>
<i>Mehmet Ali Cevheri</i>	<i>Halit Yerebakan</i>	<i>Meliha Akyol</i>
<i>Şanlıurfa</i>	<i>İstanbul</i>	<i>Yalova</i>
<i>Ömer Oruç Bilal Debgici</i>	<i>Mesut Bozatlı</i>	<i>Mehmet Uğur Gökgöz</i>
<i>Kahramanmaraş</i>	<i>Gaziantep</i>	<i>Isparta</i>
<i>Tahir Akyürek</i>	<i>Büşra Paker</i>	<i>Nazım Maviş</i>
<i>Konya</i>	<i>İstanbul</i>	<i>Sinop</i>
<i>İsmail Çağlar Bayırcı</i>	<i>Mehmet Demir</i>	<i>Osman Mesten</i>
<i>Kütahya</i>	<i>Kütahya</i>	<i>Bursa</i>
<i>Hüseyin Yayman</i>	<i>Ersan Aksu</i>	<i>Mustafa Alkayış</i>
<i>Hatay</i>	<i>Samsun</i>	<i>Adıyaman</i>
<i>Mehmet Sait Yaz</i>	<i>Mehmet Baykan</i>	<i>Kadem Mete</i>
<i>Diyarbakır</i>	<i>Konya</i>	<i>Muğla</i>
<i>Meryem Göka</i>	<i>Tuğba Işık Ercan</i>	<i>Ümmügülşen Öztürk</i>
<i>Konya</i>	<i>İstanbul</i>	<i>İstanbul</i>
<i>Mustafa Yavuz</i>	<i>Hasan Arslan</i>	<i>Nilhan Ayan</i>
<i>Bursa</i>	<i>Afyonkarahisar</i>	<i>İstanbul</i>
<i>Sayın Bayar Özsoy</i>	<i>Şengül Karslı</i>	<i>Rukiye Toy</i>
<i>Kayseri</i>	<i>İstanbul</i>	<i>Sivas</i>
<i>Seda Sarıbaş</i>	<i>Mervan Gül</i>	<i>Hüseyin Özhan</i>
<i>Aydın</i>	<i>Siirt</i>	<i>Adıyaman</i>
<i>Yaşar Kırkpınar</i>	<i>İsmail Erdem</i>	<i>Şamil Ayrım</i>
<i>İzmir</i>	<i>İstanbul</i>	<i>İstanbul</i>
<i>Orhan Ateş</i>	<i>Rümeysa Kadak</i>	<i>Mahmut Rıdvan Nazırlı</i>
<i>Bayburt</i>	<i>İstanbul</i>	<i>Elâzığ</i>
<i>Asuman Erdoğan</i>	<i>Nazım Elmas</i>	<i>Yıldız Konal Süslü</i>
<i>Ankara</i>	<i>Giresun</i>	<i>İstanbul</i>
<i>Mehmet Ali Çelebi</i>	<i>Feyzi Berdibek</i>	<i>Seydi Gülsoy</i>
<i>İzmir</i>	<i>Bingöl</i>	<i>Osmaniye</i>
<i>Kaan Koç</i>	<i>Hüseyin Altınsoy</i>	<i>Veysel Tipioğlu</i>
<i>Ardahan</i>	<i>Aksaray</i>	<i>Kocaeli</i>
<i>Fatma Öncü</i>	<i>Ali İnci</i>	<i>Ali Taylan Öztaylan</i>
<i>Erzurum</i>	<i>Sakarya</i>	<i>Balıkesir</i>
<i>Ahmet Kılıç</i>	<i>Refik Özen</i>	<i>Mustafa Canbey</i>
<i>Bursa</i>	<i>Bursa</i>	<i>Balıkesir</i>

<i>İsmail Ok</i>	<i>Süleyman Şahan</i>	<i>Cüneyt Yüksel</i>
Balıkesir	Yozgat	İstanbul
<i>Resul Kurt</i>	<i>Osman Sağlam</i>	<i>Abdurrahim Fırat</i>
Adıyaman	Karaman	Erzurum
<i>Cevahir Asuman Yazmacı</i>	<i>Mehmet Faruk Pınarbaşı</i>	<i>İbrahim Eyyüpoğlu</i>
Şanlıurfa	Şanlıurfa	Şanlıurfa
<i>Ahmet Zenbilci</i>	<i>Abdullah Doğru</i>	<i>Lütfi Bayraktar</i>
Adana	Adana	Sakarya
<i>Mestan Özcan</i>	<i>Ayhan Salman</i>	<i>Ertuğrul Kocacık</i>
Tekirdağ	Bursa	Sakarya
<i>Harun Mertoğlu</i>	<i>Murat Kaya</i>	<i>Murat Cahid Cıngı</i>
Rize	Sakarya	Kayseri
	<i>Tuba Köksal</i>	<i>Kayhan Türkmenoğlu</i>
	Kahramanmaraş	Van

KATILMA YAZISI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına 03/07/2024 tarihinde sunulan 2/2258 Esas numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne imza sahibi olarak katılmak ister, bilginize arz ederim.

05/07/2024

Sena Nur Çelik Kanat

İstanbul

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/2258)	
ESAS	Adalet Komisyonu
TALİ	Plan ve Bütçe Komisyonu Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Hukuki güvenlik, hukuk devletin temel ilkelerinden biridir. Hukuki güvenliğin sağlanması ve temel hak ve özgürlüklerin korunması için kanunlar muhatapları bakımından açık, belirli ve öngörülebilir olmalıdır. Bunun yanında bu kuralların işleyebilmesi için amaca uygun kurumların bulunması gerekmektedir. Mahkemeler, hukuki uyuşmazlıkları ve hukuka aykırılık iddialarını kesin olarak çözme ve karara bağlama fonksiyonunu yerine getirmektedir. Barolar ise yargı sisteminin önemli bir parçası olan avukatların temsilcisi olma özelliğini taşımaktadır.

Anayasa Mahkemesi, kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetlemektedir. Anayasa Mahkemesince ana tarafından soybağının reddi davası açılmaması ve baba olduğunu iddia eden kişi tarafından açılacak soybağı davasının etkili başvuru hakkını sağlamadığı gerekçeleriyle 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ilgili hükümleri Anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Yine Anayasa Mahkemesi tarafından Türk Medeni Kanununun ve bazı kanunların bir kısım hükümleri Anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

Anayasanın 20 nci maddesinde herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı açıkça düzenlenmiştir. Anayasanın 41 inci maddesinde ise ailenin, Türk toplumunun temeli olduğu, eşler arasında eşitliğe dayandığı, Devletin ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmiştir. Böylelikle sağlıklı bir aile yapısının kurulması ve kurulan aile birliğinin huzurunun bozulmaması açısından Devlete görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Ailenin korunması amacıyla soybağının doğru bir şekilde tespit edilmesi ve kaydedilmesi için Devletin gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Bu tedbirlerin alınmasında çocuğun, ailesinin ve nihayetinde kamunun yararı bulunmaktadır.

Teklifle, Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarının oluşturacağı hukuki boşluğun doldurulması ve uygulamada yaşanabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla düzenlemeler yapılmaktadır.

Arabuluculuk mesleği belirli bir tecrübeyi gerektirdiğinden arabuluculuk siciline kaydolabilmek için mesleğinde en az beş yıllık kıdeme sahip olma şartı aranmaktadır. Teklifle, hukuk fakültesi mezunlarının kıdem ve tecrübelerine önem verilerek mesleklerinde edinmiş oldukları bilgi ve tecrübelerin arabuluculuk sistemine kazandırılması amacıyla düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca, arabulucular tarafından düzenlenen taşınmazla ilgili icra edilebilirlik şerhi verilen anlaşma belgelerinin taraflara verdiği yetki açıklığa kavuşturulmakta ve tarafların arabuluculuk müzakerelerine katılmalarını teşvik etmek için tedbir alınmaktadır.

Ceza adalet sisteminde alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak uzlaştırma kurumu düzenlenmiştir. Uzlaştırmada amaç suçun işlenmesiyle bozulan toplum düzeninin yeniden tesis edilmesi ve sosyal barışın sağlanmasıdır. Tarafların aydınlatılabilmesi için uzlaştırmacının hukuk bilgisi önem arz etmektedir. Teklifle, sadece hukuk fakültesi mezunlarının uzlaştırmacı olabilmesi sağlanarak, uzlaştırma kurumunun daha da güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Teklifle, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenen hakaret suçü önödeme kapsamına alınmak suretiyle bu suçla daha etkin mücadele edilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, şikâyete tabi olan hakaret suçunda şikâyet süresinin iki yılı geçmeyeceğı düzenlenerek bu suç bakımından azami bir şikâyet süresi belirlenmektedir.

Medeni yargılamada kanun yolu incelemesinde ortaya çıkan bazı sorunların çözümüne dair düzenlemeler yapılmaktadır. Bu kapsamda, parasal sınırlarda yeniden değerieme nedeniyle meydana gelen artışların daha önce verilen kararlar bakımından kanun yoluna başvuruda dikkate alınmaması benimsenmekte ve bölge adliye mahkemesi hukuk daireleri arasındaki görev uyuşmazlıklarının hızlı bir şekilde çözümüne yönelik hükümler getirilmektedir.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre açık artırmaların tamamı elektronik ortamda yapılmaktadır. Malın en yüksek bedelle satılması, hem alacaklının hem de borçlunun menfaatinin korunmasına önemli bir katkı sağlayacaktır. Teklifle, açık artırmada satışa çıkarılan malda asgari pey sürme oranı artırılmakta ve pey sürme süresi uzatılmaktadır. Böylelikle açık artırmının daha rekabetçi bir ortamda yapılması sağlanarak alacaklı ve borçlunun en yüksek menfaati elde etmeleri amaçlanmaktadır.

Hukuk Mesleklerine Giriş ve İdari Yargı Ön Sınavında soru sorulacak alanlara yeni alanlar eklenmekte ve ihtiyaç duyulması halinde bu alanlara yeni hukuk alanları eklenmesine imkân tanınmak suretiyle, sınavların içerik itibarıyla daha kapsayıcı olması, ilgililerin hukuk alanındaki yetkinliğinin artırılması ve daha etkin şekilde ölçülmesi hedeflenmektedir.

Teklifle, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu uyarınca yediemin otoparklarına alınan ve sahipleri tarafından belirli bir süre içinde teslim alınmayan araçların ekonomiye kazandırılmasına, ekonomik değerielerini yitirmelerinin önlenmesine ve hak sahiplerinin daha fazla mağdur olmasının önüne geçilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Teklif, yukarıda açıklanan gerekçelerle hazırlanmış olup, bazı temel hak ve özgürlüklerin korunmasına, hukuki güvenliğin sağlanmasına, aile birliğinin ve toplumsal düzenin korunmasına katkı sunacak önemli değışiklikler içermektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Maddeyle, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 111/b maddesinin dördüncü ve altıncı fıkralarında değişiklik yapılmaktadır.

24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanunla 2004 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle, açık artırmaların fiziki ortamda yapılması usulü kaldırılmış ve açık artırmaların tamamen elektronik ortamda yapılması kabul edilmiştir. Böylelikle açık artırmaların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemine entegre elektronik satış portalında yapılması sağlanmıştır. 2/1/2023 tarihinde Ülke genelinde uygulanmasına geçilen bu sistemin etkin ve verimli bir şekilde işlemlerini sağlamak amacıyla değişiklik yapılması öngörülmektedir.

Maddenin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, teklifler arasındaki farkın satışa çıkarılan malın muhammen kıymetinin binde beşinden ve her halde bin Türk lirasından az olamayacağı hüküm altına alınmaktadır. Altıncı fıkra da yapılan değişiklikle, daha yüksek teklif verildiği sürece açık artırmanın devam etmesi öngörüldüğünden, uygulamada teklifler arasındaki farkın çok düşük kalmaması, bu şekilde az farkla birden çok teklifin verilmesi suretiyle ihalenin sürücümecede kalmasının önüne geçilmesi ve açık artırmanın gerçek alıcılar arasında rekabet içinde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Düzenlemeyle, maddenin altıncı fıkrasında yer alan artırma süresinin son on dakikasında yeni bir teklif ileri sürülmesi halinde açık artırmanın bir defaya mahsus olmak üzere on dakika uzatılacağı kuralı değiştirilmektedir. Buna göre, açık artırma süresinin son on dakikası içinde yeni bir teklifin verilmesi halinde açık artırma üç dakika uzatılacaktır. Uzama süresi içinde yeni bir teklifin verilmesi halinde açık artırma süresi her yeni teklifin verilmesinden itibaren üç dakika uzatılacaktır. Başka bir ifadeyle, uzama süresi içinde teklif verildiği sürece açık artırma uzamaya devam edecektir. Son uzama süresi içinde yeni bir teklif verilmezse mal en yüksek teklif verene ihale edilecektir. Uzama sürelerinin toplamı bir saati geçemeyecektir. Kanundaki bu süre Adalet Bakanlığının kararıyla kısaltılabilecek, uzatılabilecek veya kaldırılabilir. Bu karar Bakanlığın resmi internet sitesinde duyurulacaktır.

Maddede yapılan bu değişikliklerle, satışa konu malın en yüksek bedelle ve rekabetçi bir açık artırma ortamında satılması, bu şekilde borçlunun en yüksek oranda borcundan kurtulması ve alacaklının da aynı şekilde en yüksek oranda alacağını tahsil etmesi sağlanmış olacaktır.

Madde 2- Maddeyle, 2004 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, parasal sınırlarda yeniden değerlendirme oranında artırma yapılması sonucunda belirlenen sınırların on Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmayacağı hükmü, bin Türk lirasını aşmayan kısımların dikkate alınmayacağı şeklinde değiştirilmektedir. Bu şekilde yeniden değerlendirme sonucu belirlenen parasal rakamın bin lirayı geçmeyen küsuratı dikkate alınmayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrası hükmü uyarınca, istinaf ve temyiz kanun yolu başvurularında hükmün verildiği tarihteki parasal sınırlar uygulanmaktadır. İlk karar tarihinde kanun yoluna başvuru imkânı olan dosyada, kaldırma veya bozma kararı üzerine verilen yeni karar sonrasında parasal sınırdaki yeniden değerlendirme oranında meydana gelen artış nedeniyle istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulamamasının yaratacağı sakıncaları ortadan kaldırmak, doğabilecek hak kayıplarının önüne geçebilmek ve verilen yeni kararların kaldırma ve bozmaya uygun olup olmadığının denetimini sağlayabilmek amacıyla maddeye yeni bir fıkra eklemek suretiyle düzenleme yapılmaktadır. Buna göre, bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararı üzerine ilk derece mahkemesince verilen kararlar ile Yargıtay bozma kararı üzerine yeniden verilen kararlara karşı, ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlara göre istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulabileceği açıkça hükme bağlanmakta, böylelikle hak arama hürriyetinin daha etkin bir şekilde kullanılabilmesine imkân tanınmaktadır.

Madde 3- Maddeyle, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 180 inci maddesinin dördüncü fıkrasında düzenleme yapılmaktadır.

Söz konusu maddenin dördüncü fıkrasında, adli yardım ödeneğinin barolar arasındaki dağıtım esasları düzenlenmiş olup, Anayasa Mahkemesinin 22/6/2023 tarihli ve E: 2022/100; K: 2023/114 sayılı kararıyla, bu fıkranın altıncı cümlesinde yer alan “yüzde kırkı o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak, kalanı ise” ibaresi iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 19/9/2023 tarihli ve 32314 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi, adli yardım ödeneğinin birden fazla baronun bulunduğu illerde, her beş bin nüfus için tespit edilecek toplam puanın yüzde kırkının o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak dağıtılacağına ilişkin hükümde yer alan oranın, bu baroların giderlerinin karşılanabilmesi bakımından aralarındaki mali dengeyi sağlamadığı sonucuna vararak, hükmü iptal etmiştir.

Yapılan düzenlemeyle, her beş bin nüfus için tespit edilecek toplam puanın yüzde otuzunun o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak dağıtılacağı hükme bağlanmaktadır. Buna göre, birden fazla baronun bulunduğu illerde, her beş bin nüfus için tespit edilen toplam puanın yüzde otuzu o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak, kalanı ise o ilde levhaya kayıtlı toplam avukat sayısına bölündükten sonra elde edilen sayının her baronun üye sayısına çarpımı sonucu elde edilecek puana göre dağıtılacaktır. Hükümle, baroların adli yardım bürolarının adli yardım hizmetlerine ilişkin giderlerinin karşılanmasında ödenek sorunu yaşamamaları amaçlanmaktadır.

Madde 4- Maddeyle, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 41 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavında soru sorulacak alanlar arasına Milletlerarası Hukuk, Milletlerarası Özel Hukuk, Genel Kamu Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku eklenmektedir. Değişiklikle, söz konusu sınavların içerik itibarıyla daha kapsayıcı olması sağlanarak bu sınava gireceklerin hukuk alanındaki bilgi ve yetkinliğinin artırılması amaçlanmaktadır. Bunun yanında yapılan düzenlemeyle ihtiyaç duyulması halinde üçüncü ve dördüncü fıkralarda belirtilen alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilmesi de öngörülmektedir. Böylelikle hukukun dinamik bir alan olması sebebiyle eğitim müfredatındaki değişimler ve günün ihtiyaçları nazara alınarak Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavlarında soru sorulacak yeni alanların eklenebilmesi amaçlanmaktadır.

Öte yandan, soru sorulacak alan sayısında yapılan artışa bağlı olarak, asgari soru sayısı yüz yirmiyeye çıkarılmaktadır. Maddenin yedinci fıkrasındaki değişikliklerle sınavlara ilişkin yönetmeliğin hazırlanmasında görüş alınması gereken kurumlar arasına Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı da eklenmektedir.

Madde 5- Maddeyle, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 1 inci maddesi değiştirilmektedir.

2576 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde tek hâkimle bakılacak davalar düzenlenmektedir. Bu kapsamda idare ve vergi mahkemelerindeki konusu yirmi beş bin (2024 yılı itibarıyla iki yüz yetmiş bin) Türk lirasını aşmayan davalar bu mahkemelerde görev yapan hâkimlerden biri tarafından çözümlenmektedir.

Anayasa Mahkemesi 26/7/2023 tarihli ve E: 2023/36; K: 2023/142 sayılı kararıyla, temyiz edilebilecek kararların belirlenmesinde uygulanan parasal sınırın hangi tarihe göre belirleneceğinin kanunla düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle, 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasının

(b) bendini iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi aynı gerekçelerle, 26/10/2023 tarihli ve E: 2023/81; K: 2023/184 sayılı kararıyla, istinaf kanun yoluna başvurulabilecek kararların belirlenmesinde uygulanan parasal sınırı düzenleyen 2577 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile parasal sınırların her yıl yeniden değerlendirilme oranında artmasını öngören aynı Kanunun ek 1 inci maddesini iptal etmiştir. Her ne kadar tek hâkimle bakılacak davaların belirlenmesinde uygulanan parasal sınıra ilişkin bir iptal kararı verilmemiş olsa da anılan kararların gerekçeleri nazara alınarak, tek hâkimle çözümlenecek davaların belirlenmesinde davanın açıldığı tarihteki parasal sınırın esas alınmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır. Uygulamada, açıldığı tarihteki parasal sınır itibarıyla heyetle bakılan bir davanın, parasal sınırın yeni takvim yılında artması sebebiyle yargılama devam ederken bu kez tek hâkim tarafından bakılması gibi durumlarla karşılaşmaktadır. Düzenlemeyle, açıldığı tarihte heyet halinde bakılan bir davaya, parasal sınırın artmasına rağmen heyet olarak bakılmaya devam edilmesi sağlanmaktadır. Bununla birlikte, yargılama aşamasında miktar artırımı yapılan hallerde ise artırımın yapıldığı tarihteki parasal sınır esas alınacaktır.

Madde 6- Maddeyle, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 45 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

2577 sayılı Kanunun “istinaf” başlıklı 45 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde, konusu beş bin (2024 itibarıyla otuz bir bin) Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararların kesin olduğu ve bu kararlara karşı istinaf yoluna başvurulamayacağı düzenlenmiştir. Bu cümlede belirtilen miktar aynı Kanunun ek 1 inci maddesi uyarınca her yıl yeniden değerlendirilme oranında artırılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi 26/10/2023 tarihli ve E: 2023/81; K: 2023/184 sayılı kararıyla, 2577 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile aynı kanunun ek 1 inci maddesinin iptaline ve kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından itibaren dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine hükmetmiştir. Karar, 21/12/2023 tarihli ve 32406 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, istinafa tabi kararların belirlenmesine ilişkin parasal sınırın her yıl güncellenmesi nedeniyle hangi tarihteki parasal sınıra göre istinaf kanun yoluna başvurulabileceğinin kanunda belirli bir açıklıkta ve öngörülebilir bir şekilde düzenlenmemesi nedeniyle kuralların kanunilik şartını taşımadığı gerekçesine dayanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin mezkûr iptal kararı sebebiyle maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi, ek 1 inci maddede yapılması öngörülen değişiklik ve güncel istinaf sınırı dikkate alınarak yeniden düzenlenmektedir.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesinin 17/8/2022 tarihli ve 31926 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 20/7/2022 tarihli ve E: 2022/48; K: 2022/93 sayılı kararıyla 2577 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinin ve 48 inci maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “... ve 6 ncı ...” ibaresinin “istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli” yönünden Anayasa’ya aykırı olduklarına ve iptallerine karar verilmiştir. Kararda “istinaf başvurusunun kanuni süresinde yapılmadığına ilişkin değerlendirmeyi ilk kez -idari yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme olmayan- bölge idare mahkemelerinin yaptığı hâllerde, anılan mahkemelerin bu yöndeki değerlendirmelerinin kişilere ağır bir külfet yükleyecek ve onların mahkemeye erişim haklarını aşırı kısıtlayacak biçimde katı ve şekilci bir yoruma dayandığı ya da sürenin hesaplanmasına ilişkin muğlak veya yorumu gerektiren hukuki meseleler olduğunda bunların bölge idare mahkemelerince öngörülemeyen biçimde yorumlandığı durumlar söz konusu olabilir. Yahut anılan mahkemelerin süreye ilişkin kuralları hatalı olarak da uygulayabilmeleri mümkündür. Kurallar bölge idare mahkemelerinin

bu kapsamda verdiği ve mahkemeye erişim hakkına ölçüsüz müdahale teşkil edebilen, bu sebeple anılan hakkın ihlaline yol açabilecek bu tür kararları bakımından kişilerin bu yöndeki iddia ve itirazlarını ileri sürebilmelerine engel olmakta, başka bir anlatımla söz konusu ihlalin gerçekleşmesini engellemeye elverişli yargısal yollara başvuruda bulunulabilmesi imkânını ortadan kaldırmaktadır.” gerekçesine yer verildiği görülmektedir.

Anayasa Mahkemesi istinaf başvurusunun kanuni süre içinde yapılmadığı gerekçesiyle ilk kez istinaf mercii tarafından verilen istinaf başvurusunun reddi kararlarının kesin olmasını Anayasa’ya aykırı bulmuştur. Kararın gerekçesi dikkate alındığında; istinaf başvurusunun kesin bir karar hakkında olması, istinaf harç ve giderlerinin ödenmemiş olması ve dilekçenin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmemesi sebebiyle ilk kez istinaf mercince verilecek istinaf isteminin reddi, istinaf edilmemiş sayılması ve istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararların da kesin olmasının Anayasa’ya aykırı olabileceği değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda maddenin ikinci fıkrasına eklenen hükümle, ilk kez istinaf mercince verilen söz konusu kararlara karşı temyiz yoluna başvuru imkânı getirilmektedir.

Madde 7- Maddeyle, 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

2577 sayılı Kanunun “Temyiz” başlıklı 46 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde, konusu yüz bin (2024 itibarıyla dokuz yüz yirmi bin) Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davaların temyiz edilebileceği düzenlenmiştir. Bu bentte belirtilen miktar ek 1 inci maddede yer alan hüküm uyarınca her yıl yeniden değerlendirilme oranında artırılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 tarihli ve E: 2023/36; K: 2023/142 sayılı kararıyla söz konusu bent iptal edilmiş ve kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Karar, 13/10/2023 tarihli ve 32338 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi bu kararda temyize tabi kararların belirlenmesine ilişkin parasal sınırın her yıl güncellenmesinden dolayı hangi tarihteki parasal sınıra göre temyiz kanun yoluna başvurulabileceğinin açık, net ve tereddüde yer vermeyecek şekilde düzenlenmemiş olması nedeniyle (b) bendinde yer alan kuralın kanunilik şartını taşımadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme aynı kararda, konusu temyiz sınırının altında kalan ancak davaya konu miktar itibarıyla önemsiz sayılamayacak vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlerden kaynaklanan davalarda bölge idare mahkemesince ilk kez davacılar aleyhine hüküm verilmesi halinde, bölge idare mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulamamasının hükmün denetlenmesini talep etme hakkına orantısız bir sınırlama getirdiğini ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesinin mezkûr iptal kararı sebebiyle maddenin birinci fıkrasının (b) bendi, ek 1 inci maddede yapılan düzenleme ve güncel temyiz sınırı dikkate alınarak yeniden düzenlenmektedir.

Öte yandan Anayasa Mahkemesinin, bölge idare mahkemesince ilk kez aleyhe karar verilen hallerde temyize gidilememesi halinde hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edilebileceği yönündeki gerekçesi nazara alınarak, 46 ncı maddenin birinci fıkrasına (c) bendi eklenmektedir. Düzenlemeyle, konusu iki yüz yetmiş bin Türk lirasının üzerinde ancak mevcut temyiz sınırı olan dokuz yüz yirmi bin Türk lirasının altındaki davalarda bölge idare mahkemesince ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılarak yeniden karar verilmesi durumunda bu kararların da temyiz edilebileceği hükmüne bağlanmaktadır. Bu kapsamda temyiz sınırının altında kalan istinaf isteminin reddine ilişkin tüm kararlar ile konusu iki yüz yetmiş bin Türk lirasını aşmayan davalarda ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden verilen tüm kararlar kesin olup, temyize tabi olmayacaktır.

Anayasa Mahkemesi mezkûr kararında bazı davaların miktarı itibarıyla önemsiz olarak kabul edilebileceğini ve bu davalarda verilen kararların kesin olmasının hükmün denetlenmesini talep etme hakkına aykırılık oluşturmayacağını ifade etmektedir. 2024 yılı itibarıyla konusu otuz bir bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesindir. Bölge idare mahkemesinin kaldırma kararı üzerine yeniden verdiği kararlardaki kesinlik sınırı, bölge idare mahkemesinin istinaf mercii olması dikkate alınarak, ilk derece mahkemesindeki kesinlik sınırına nazaran daha yüksek miktarda belirlenmektedir.

Madde 8- Maddeyle, 2577 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesi değiştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi 26/7/2023 tarihli ve E: 2023/36; K: 2023/142 sayılı kararıyla, temyiz edilebilecek kararların belirlenmesinde uygulanan parasal sınırın hangi tarihe göre belirleneceğinin kanunla düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle, 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendini iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi aynı gerekçelerle, 26/10/2023 tarihli ve E: 2023/81; K: 2023/184 sayılı kararıyla, istinaf kanun yoluna başvurulabilecek kararların belirlenmesinde uygulanan parasal sınırı düzenleyen 2577 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile parasal sınırların her yıl yeniden değerlendirilmesinde artmasını öngören ek 1 inci maddeyi iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesinin mezkûr iptal kararları sebebiyle ek 1 inci maddenin parasal sınırların her takvim yılı başında yeniden değerlendirilmesinde artırılmasına ilişkin birinci fıkrası yeniden düzenlenmekte ve söz konusu kararlar uyarınca ikinci fıkra Kanunun 45 inci ve 46 ncı maddelerinde yer alan parasal sınırların uygulanmasına ilişkin belirleme yapılmaktadır. Bu doğrultuda, 45 inci maddedeki istinaf kanun yoluna ilişkin parasal sınırın tespitinde ilk derece mahkemesince verilen nihai karar tarihindeki parasal sınır ve 46 ncı maddedeki temyiz kanun yoluna ilişkin parasal sınırın tespitinde ise bölge idare mahkemesinin nihai karar tarihindeki parasal sınırın esas alınacağı düzenlenmektedir.

Her ne kadar duruşma yapılması zorunlu olan davaların belirlenmesinde uygulanan parasal sınıra ilişkin bir iptal kararı verilmemiş olsa da anılan kararların gerekçeleri nazara alınarak 17 nci maddede yer alan duruşmaya ilişkin parasal sınırın tespitinde dava tarihindeki parasal sınırın uygulanmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Bununla birlikte, bölge idare mahkemesinin kaldırma veya Danıştayın bozma kararları üzerine yeniden bakılan davalarda ilk karar tarihindeki parasal sınırların uygulanmasına devam olunacaktır.

Madde 9- Maddeyle, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 9/A maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle hâkim ve savcı yardımcılığı sınavında soru sorulacak alanlar arasına milletlerarası hukuk ve milletlerarası özel hukuk eklenmektedir. Bununla birlikte idari yargı mercilerine intikal eden işlerin niteliği dikkate alınarak, idari yargı hâkim yardımcılığı sınavında ticari işletme-şirketler hukuku alanından da soru sorulması sağlanmaktadır. Değişiklikle, söz konusu sınavların içerik itibarıyla daha kapsayıcı olması sağlanarak bu sınava gireceklerin hukuk alanındaki bilgi ve yetkinliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

Ayrıca, hâkim ve savcı yardımcılığı mülakatına çağırılacak aday sayısı, sınav ilânında belirtilen kadro sayısının iki katından bir katına indirilmektedir.

Madde 10- Maddeyle, 2802 sayılı Kanunun 100 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının görevlerini düzenleyen 47 nci maddesinin ikinci fıkrasında, Teftiş Kurulunun ve müfettişlerin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usullerinin yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi 26/10/2023 tarihli ve E:2018/118; K:2023/180 sayılı kararıyla, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 47 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “..ve müfettişlerin görev, yetki ve sorumlulukları ile...” ibaresini iptal etmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bu karar, 27/2/2024 tarihli ve 32473 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi; Anayasanın 144 üncü maddesinde “Adalet hizmetleri ile savcıların idarî görevleri yönünden Adalet Bakanlığınca denetimi, adalet müfettişleri ile hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçiler; araştırma, inceleme ve soruşturma işlemleri ise adalet müfettişleri eliyle yapılır. Buna ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.” hükmüne yer verilmesi ve adalet hizmetlerinin denetimine ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceğinin belirtilmesi karşısında, adalet müfettişlerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenleme öngören kuralın münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir konu olduğu gerekçesiyle söz konusu ibareyi iptal etmiştir.

Anayasanın 144 üncü maddesinde adalet hizmetlerinin denetiminin adalet müfettişleri ile hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçiler eliyle yapılacağı hükme bağlanmıştır. Adalet hizmeti kavramının mevzuatta herhangi bir tanımı bulunmamakta ise de; mahkemeler ve Cumhuriyet başsavcılıklarının yargılama faaliyeti kapsamında olmayan idarî görevleri ile adalet komisyonları, icra daireleri, noterlikler, barolar, ceza infaz kurumları ve tutukevleri ile personel eğitim merkezleri gibi yerlerde yürütülen hizmetlerin adalet hizmeti kavramına dâhil olduğu şüphesizdir.

Değişiklikle, adalet müfettişlerinin görevleri Anayasanın 144 üncü ve 159 uncu maddeleri ile Hakimler ve Savcılar Kurulu Kanununun Kurul müfettişlerinin görevlerine ilişkin hükümleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, adalet müfettişlerinin çalışma yöntemleri ile denetim, araştırma, inceleme ve soruşturmaların yapılmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenlenmesine imkân tanınmaktadır.

Madde 11- Maddeyle, 2802 sayılı Kanunun 101 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Teklifle 2802 sayılı Kanunun 100 üncü maddesinde yapılması öngörülen değişiklikte belirtildiği üzere, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının görevlerini düzenleyen 47 nci maddesinin ikinci fıkrasında müfettişlerin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usullerinin yönetmelikle düzenlenmesini öngören hüküm Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.

Değişiklikle, adalet müfettişlerinin yetkileri Anayasanın 144 üncü ve 159 uncu maddeleri ile Hakimler ve Savcılar Kurulu Kanununun Kurul müfettişlerinin yetkilerine ilişkin hükümleri esas alınarak yeniden düzenlenmektedir.

Madde 12- Anayasa Mahkemesinin 11/10/2023 tarihli ve E: 2023/104; K: 2023/177 sayılı kararıyla, Hakimler ve Savcılar Kanununun 106 ncı maddesinin altıncı fıkrasının 30/3/2023 tarihli ve 7447 sayılı Kanunla değiştirilen birinci cümlesi iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 30/1/2024 tarihli ve 32445 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu karar nedeniyle 2802 sayılı Kanunun 106 ncı maddesinin altıncı fıkrasında düzenleme yapılmaktadır.

Madde 13- Maddeyle, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun ek 14 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

2918 sayılı Kanunun ek 14 üncü maddesinin mevcut birinci fıkrasına göre, buluntu olması nedeniyle veya bu Kanun hükümleri gereğince trafikten men edilerek alıkonulan, ancak sahipleri tarafından altı ay içinde teslim alınmayan veya aranmayan araçlar Milli Emlak Genel Müdürlüğünce satılarak, bedelleri emanet hesabına alınmakta ve bu araçların maliklerinden adresi bilinenlere satıştan önce tebligat yapılmaktadır.

Yapılan düzenlemeyle, birinci fıkra kapsamında olan ve yediemin otoparklarında bulunan araçların satış usulü yeniden belirlenmektedir. Buna göre, 2918 sayılı Kanun uyarınca yediemin otoparklarında bulunan araçların ekonomiye kazandırılmaları ve bu araçların satışından elde edilen tutarın hak sahiplerine ödenmesi; hak sahiplerine ödenmemesi halinde ise yine hak sahiplerine ödenmesi amacıyla muhafaza edilmesi sağlanmaktadır. Böylelikle, hem bu araçların ekonomik değerlerini yitirmesinin hem de hak sahiplerinin daha fazla mağdur olmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 14- Maddeyle, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununa geçici bir madde eklenmektedir.

5/1/1961 tarihli ve 221 sayılı Amme Hükmi Şahısları veya Müesseseleri Tarafından Fiilen Amme Hizmetlerine Tahsis Edilmiş Gayrimenkuller Hakkında Kanun, Anayasa Mahkemesinin, 21/4/2022 tarihli ve E: 2021/19; K: 2022/46 sayılı kararıyla iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 4/8/2022 tarihli ve 31913 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

İptal edilen 221 sayılı Kanun, Mülga 31/8/1956 tarihli ve 6830 sayılı İstimlak Kanununun yürürlüğe girdiği 1956 tarihinden önce fiilen kamu hizmetlerine tahsis edilmiş olmakla birlikte usulünce kamulaştırıldığı ortaya konulamayan taşınmazların tabi olacağı usul ve esasları düzenlemektedir.

221 sayılı Kanun 12/1/1961 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Kanuna göre, mülga 6830 sayılı İstimlak Kanununun yürürlüğe girdiği tarihe kadar kamulaştırma işlemine dayanmaksızın kamulaştırma kanunlarının göz önünde tuttuğu maksatlara fiilen tahsis edilmiş olan gayrimenkullerin ilgili amme hükmi şahsı veya müessesesi adına tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılacağı düzenlenmiştir. Aynı Kanun bu kapsamdaki gayrimenkullerden tapuya kayıtlı olanların kayıt sahiplerinin ya da mirasçılarının ancak fiili tahsis tarihindeki rayiç üzerinden gayrimenkulün bedelini isteyebileceği ve bu bedelin dava hakkının bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki sene sonra düşeceğini hüküm altına almıştır. Ayrıca Kanunun yürürlüğe girmesinden önce açılmış ve kesin karara bağlanmamış davalar hakkında da bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu Kanun bir tasfiye kanunu olup, mülga 6830 sayılı İstimlak Kanununun yürürlüğe girmesinden önce fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş taşınmazları konu edinmektedir.

Anayasanın 153 üncü maddesinin beşinci fıkrası Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye yürümeceği hükmünü amirdir. Bu hükmün gereği olarak, iptalden sonra da 221 sayılı Kanunun öngördüğü süre içinde açılan ve halen derdest bulunan davalar hakkında 221 sayılı Kanunun uygulanması gerekecektir. Diğer bir anlatımla, 221 sayılı Kanunun yürürlüğünden itibaren iki yıl geçtikten sonra, 1956 yılından önce fiilen kamu hizmetine tahsis edilen ve kanun gereği kamulaştırılmış sayılan taşınmazlar bakımından, Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal kararı geriye yürümeceğinden yeni bir dava hakkı doğurmayacaktır. Belirtmek gerekir ki, Anayasanın amir hükmüne rağmen iptal kararını geriye yürütecek şekilde uygulama yapıldığı takdirde bu yerlerin kamulaştırmaz el atılan yerler gibi değerlendirilmesi söz konusu olabilecektir.

Madde kapsamında açılan ve görülmekte olan davalarda mahkeme ve icra harçları ile her türlü vekâlet ücretlerinin maktu olarak belirleneceği hüküm altına alınmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra oluşan tereddütleri gidermek ve bu konuda bir kanun boşluğuna meydan vermemek için geçici madde düzenlemesi yapılmaktadır.

Madde 15- Maddeyle, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 187 nci maddesi yeniden düzenlenmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 22/2/2023 tarihli ve E: 2022/155; K: 2023/38 sayılı kararıyla, Türk Medeni Kanununun 187 nci maddesi iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 28/4/2023 tarihli ve 32174 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

İptale konu hükümde kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağı ancak evlendirme sırasında evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru üzerine kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabileceği belirtilmektedir. Buna göre evlenen kadın, evlendiği kocasının soyadını almak kaydıyla önceki soyadını da kullanabilmektedir. Anayasamızın 41 inci maddesinde ailenin Türk toplumunun temeli olduğu kabul edilmektedir. Ailenin önemi değerlendirildiğinde, anne ve babanın ayrı ayrı soyadı kullanmaları, çocuk üzerinde olumsuz etkiler doğurabilecek, çocuğun hangi soyadını kullanacağı ayrı bir tartışma konusu haline gelecektir. Bu durum, Türk toplumunun temeli olan aile bütünlüğüne zarar verebilecektir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanun hükmü yeniden düzenlenerek evlenen kadının kocasının soyadını alacağı, ancak dilerse kocasının soyadının önünde önceki soyadını da kullanabileceği, kadının soyadı, kendi soyadı ile daha önceki kocasının soyadından oluşuyorsa bu soyadlarından sadece birisini evleneceği kocasının soyadının önünde kullanabileceği hüküm altına alınmaktadır.

Madde 16- Maddeyle, 4721 sayılı Kanunun 286 ncı maddesi değiştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 tarihli ve E: 2023/37; K: 2023/140 sayılı kararıyla, Türk Medeni Kanununun 286 ncı maddesinin birinci fıkrası iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 20/10/2023 tarihli ve 32345 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

4721 sayılı Kanunun babalık karinesinin düzenlendiği 285 inci maddesine göre, evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır. Babalık karinesi, Kanunun 286 ncı maddesi uyarınca açılan soybağının reddi davasıyla çürütülebilmektedir. Bu davayı, baba ve çocuk açabilmektedir. Değişiklikle, çocuğun soybağının sıhhatinin sağlanması amacıyla baba ve çocuğun yanı sıra anaya da soybağının reddi davası açma hakkı tanınmaktadır.

Madde 17- Maddeyle, 4721 sayılı Kanunun 289 uncu maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 tarihli ve E: 2023/37; K: 2023/140 sayılı kararıyla, Türk Medeni Kanununun 286 ncı maddesinin birinci fıkrası iptal edilmiştir. Teklifte, 286 ncı maddede düzenleme yapılarak anaya da soybağının reddi davası açma imkânı tanınmaktadır. Hükümle, ananın bu davayı doğumdan başlayarak en geç bir yıl içinde açabileceği düzenlenmektedir.

Madde 18- Maddeyle, 4721 sayılı Kanunun 291 inci maddesinin birinci fıkrası değiştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 23/1/2024 tarihli ve E: 2023/135; K: 2024/18 sayılı kararıyla, Türk Medeni Kanununun 291 inci maddesinin “Dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilir.” şeklindeki birinci fıkrası, “baba olduğunu iddia eden kişi” yönünden iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 6/3/2024 tarihli ve 32481 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararında, baba olduğunu iddia eden kişinin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının ihlal edildiğini ileri sürebileceği etkili bir başvuru yolunun bulunmadığı gerekçesiyle başvuru hakkının zedelenmediği belirtilmiştir.

4721 sayılı Kanunun, babalık karinesini düzenleyen 285 inci maddesine göre, evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır. Babalık karinesi, Kanunun 286 ncı maddesi ve şartları oluştuğunda 291 inci maddesi uyarınca açılan soybağının reddi davasıyla çürütülebilmekte ve soybağı düzeltilebilmektedir. Bu hükümler, Anayasanın 41 inci maddesinde Türk toplumunun temeli olarak kabul edilen ailenin korunmasına hizmet etmektedir. Bu kapsamda, evlilik devam ettiği müddetçe, baba olduğunu iddia eden üçüncü bir kişiye doğrudan soybağının reddi davası açma hakkı verilmemiştir. Zira herhangi bir ön şart aranmaksızın soybağının reddi davası açma hakkı verilmesi durumunda mahkemece söz konusu iddianın araştırılması ve davanın sonuçlandırılması gerekecektir. Evlilik birliği devam ederken baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını doğrudan açabilmesi, aile kurumunu dışarıdan müdahaleye açık hale getirecek ve Türk toplumunun temeli olan aile kurumuna ve bütünlüğüne büyük zararlar verebilecektir.

Bu nedenle, Anayasanın 41 inci maddesinde hüküm altına alınan ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ilkesi esas alınarak, aile bütünlüğünün korunması, aile kurumunun dışarıdan müdahaleye açık hale getirilmemesi ve aile bireylerinin özel hayatlarına saygı gösterilmesi hakkının korunması amacıyla, Anayasa Mahkemesince iptal edilen 4721 sayılı Kanunun 291 inci maddesinin birinci fıkrası yeniden düzenlenmektedir.

Düzenlemeyle, dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde baba olduğunu iddia eden kişiye, kocanın altsoyuna, anasına veya babasına, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açma hakkı tanınmaktadır.

Madde 19- Maddeyle, 4721 sayılı Kanunun 314 üncü maddesinin dördüncü fıkrası yeniden düzenlenmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 tarihli ve E: 2023/3; K: 2023/139 sayılı kararıyla, Türk Medeni Kanununun 314 üncü maddesinin dördüncü fıkrası iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 19/10/2023 tarihli ve 32344 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi iptal kararında; eşlerin birlikte evlât edinmesinde, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlât edinen eşlerin adlarının yazılacağı hükmüne yer verildiği, bu hükmün ayırt etme gücüne sahip küçüğün ya da kısıtlının eşler tarafından birlikte evlât edinilmesi, üvey evladın evlât edinilmesi, ergin kişilerin evlât edinilmesinde ve tek başına evlât edinme hallerinde uygulanma imkânı bulunmadığı, bunun da aile ilişkisinin gizliliği amacını işlevsiz hale getirebileceği gerekçesiyle hükmün Anayasaya aykırı olduğunu belirtmiştir.

Teklifle, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin birlikte evlât edinilmesi halinin yanında, diğer evlât edinme hallerini de kapsayacak şekilde düzenleme yapılmaktadır. Buna göre, tek başına evlât edinmede veya üvey evladın evlât edinilmesinde ana veya baba adı olarak evlât edinenin; ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlının ya da ergin kişilerin birlikte evlât edinilmesi hallerinde ise ana ve baba adı olarak evlât edinenlerin adlarının yazılmasına olanak sağlanmaktadır. Ayrıca hükümle, evlât edinilmeleri rızalarına bağlı olan kimseler açısından, ana veya baba hanesine evlât edinenlerin adlarının yazılması işlemleri evlât edinilenlerin taleplerine bağlı kılınmaktadır.

Madde 20- Maddeyle, istinaf kanun yolunda hukuk daireleri arasındaki iş bölümü uyumsuzluklarının hızlı bir şekilde giderilmesi amacıyla, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanuna 35/A maddesi eklenmektedir.

Birinci fıkraya göre, istinaf incelemesi için dosya kendisine gönderilen ilgili hukuk dairesi, bir ay içinde yapacağı ön inceleme sonucunda iş bölümü bakımından kendisini görevli görmemesi halinde, gerekçesiyle birlikte dosyayı görevli olduğunu değerlendirdiği ilgili hukuk dairesine gönderecektir. Bir aylık sürenin bitiminden sonra veya duruşma günü verilen dosya hakkında gönderme kararı verilemeyeceği açık bir şekilde düzenlenmektedir.

İkinci fıkrayla, dosya kendisine gönderilen hukuk dairesi iki hafta içinde yapacağı ön inceleme sonucunda görevli olmadığı kanaatine varırsa, varsa geçici hukuki koruma tedbirlerine dair talepler hakkında karar vermek suretiyle dosyayı hukuk daireleri başkanlar kuruluna göndereceği düzenlenmektedir. Bu iki haftalık sürenin hitamından itibaren gönderme kararı verilemeyeceği ve kurulca yapılan ön inceleme sonunda verilen kararın kesin olacağı düzenlenmektedir.

Madde 21- Maddeyle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 73 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikayet süresinin, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemeyeceği öngörülmektedir. Böylelikle bu suç bakımından azami şikayet süresi belirlenmektedir.

Belirtmek gerekir ki, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı hakaret suçu bakımından 73 üncü maddenin birinci ve ikinci fıkrası başta olmak üzere ilgili hükümleri uygulanmaya devam edecektir. Ancak bu suç bakımından şikayet süresi, fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemeyecektir.

Madde 22- Maddeyle, 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında düzenleme yapılmaktadır.

“Kovuşturmanın mecburılığı” ilkesinin istisnası niteliğini taşıyan “önödeme” gibi alternatif yöntemler, belirli bir ceza eşiğinin altında bulunan suçları işleyen kişilerin, ceza infaz kurumlarının etkilerinden uzak tutulması, Devletin infaz külfetinden ve mahkemelerin iş yoğunluğundan kurtarılması amaçlarının yanı sıra cezanın genel ve özel önleme amaçlarını da gerçekleştirecek etkili birer ceza politikası aracı olarak uygulanmaktadır.

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni Türk ceza adalet sisteminin ondokuz yıllık uygulaması sırasında alternatif uyumsuzluk çözüm yöntemlerine ilişkin sistemin aksayan yönleri düzeltilmiştir. Ancak, uygulamadan gelen talep ve öneriler ile günümüz çağdaş ceza adalet sistemlerinin genel yönelimi dikkate alındığında, önödeme kurumunun uygulama alanına ilişkin düzenleme yapma gereği ortaya çıkmıştır.

Düzenlemeyle, Türk Ceza Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bendinde ve dördüncü fıkrasında düzenlenen hakaret suçu, önödeme kapsamına alınmakta ve kurumun kapsamı genişletilmektedir. Buna göre, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle hakaret suçunun işlenmesi halinde Kanunun 75 inci maddesine göre önödeme hükümleri uygulanacaktır. Aynı şekilde, Kanunun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki hakaret suçunun aynı maddenin üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bendi kapsamında ve/veya alenen işlenmesi halinde de önödeme hükümleri tatbik edilecektir. Bu suçun beş yıl içinde yeniden işlenmesi halinde altıncı fıkra uyarınca önödeme hükümleri uygulanmayacak ve fail hakkında kamu davası açılacaktır.

Belirtmek gerekir ki, 125 inci maddenin birinci fıkrasındaki hakaret suçunda önödeme hükümleri uygulanmayacaktır. Dolayısıyla bu suçun üçüncü fıkranın (b) ve (c) bendi kapsamında ve/veya alenen işlenmesi halinde de önödeme yoluna gidilmeyecek ve uzlaştırma hükümleri uygulanacaktır.

Madde 23- Maddeyle, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, Türk Ceza Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen hakaret suçu bakımından uzlaştırma hükümlerinin uygulanmayacağı kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenen hakaret suçunda uzlaştırma yoluna gidilmeyecektir. Dolayısıyla, ikinci fıkrada düzenlenen bu suçun dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı veya kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi hali ile alenen işlenmesi halinde de uzlaştırma yoluna gidilmeyecektir.

Bununla birlikte, günümüz çağdaş ceza adalet sistemlerinin genel yönelimi dikkate alınarak Teklifte, Türk Ceza Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen hakaret suçu önödeme kapsamına alınmakta ve böylelikle bu suçla daha etkin mücadele edilmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren kararını bildirmesi gereken üç günlük süre, yedi güne çıkarılmaktadır. Böylelikle, uygulamada yaşanabilecek mağduriyetlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 tarihli ve E: 2023/43; K: 2023/141 sayılı kararıyla, Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesinin ondokuzuncu fıkrasının beşinci cümlesinde yer alan “Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz;” ibaresi iptal edilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 18/10/2023 tarihli ve 32343 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Anayasa Mahkemesi iptal kararında, uzlaşma görüşmeleri sırasında sağlıklı şekilde belirlenmesi güç veya öngörülmesi mümkün olmayan zararlara ilişkin açılacak davalar yönünden herhangi bir ayırım yapılmaksızın uzlaşmanın sağlanması durumunda tazminat davası açılmayacağını öngören düzenlemeyle ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklendiğini ve iptale konu düzenlemede yargının iş yükünün azaltılması amacı ile mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlama arasında makul bir denge kurulamadığını belirtmiştir.

Maddenin ondokuzuncu fıkrasında yapılan değişiklikle, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Böylelikle, uzlaşma görüşmeleri sırasında tespit edilemeyen ya da uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlara ilişkin tazminat davası açabilme imkânı tanınmak suretiyle hak arama hürriyeti kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı güvence altına alınmaktadır.

Maddenin yirmidördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, ceza muhakemesinde uzlaştırmacı olabilmek için hukuk fakültesi mezunu olma şartı getirilmektedir.

Madde 24- Maddeyle, 5271 sayılı Kanunun 254 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, kovuşturma evresinde uzlaşma gerçekleştiği takdirde, edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde dava hakkında durma kararı verileceği ve uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkemece yargılamaya kaldığı yerden devam olunacağı hüküm altına alınmaktadır. Böylelikle, mevcut düzenlemeye göre sanık hakkında daha aleyhe sonuçlar doğurabilecek nitelikte olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi uygulamasından vazgeçilerek uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilebilmesi bakımından durma kararı verilmesi sağlanmaktadır. Durma süresince zamanaşımı işlemeyecektir.

Madde 25- Maddenin birinci fıkrasıyla, 5237 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemenin, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresine geçilmiş şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından uygulanmayacağı ve bu soruşturma ve kovuşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılacağı kabul edilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişikliğin uygulanmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Dolayısıyla uzlaşmanın sağlandığı Türk Ceza Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen hakaret suçuna ilişkin dosyalar, bu suçun uzlaştırma kapsamından çıkarıldığı gerekçesiyle önödeme kapsamında değerlendirilemeyecek ve 253 üncü madde hükümlerine göre sonuçlandıracaktır. Bununla birlikte, soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmadığı dosyalar bakımından önödeme hükümleri uygulanacaktır.

Belirtmek gerekir ki, 5271 sayılı Kanunun 253 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında “Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.” hükmüne yer verilmiştir. Teklifte Türk Ceza Kanununun 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen hakaret suçunda uzlaştırma yoluna gidilemeyeceğinin kabul edilmesi nedeniyle, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenen hakaret suçuyla birlikte aynı mağdura karşı işlenen diğer suçlar bakımından da uzlaştırma hükümleri uygulanamayacaktır.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla, 253 üncü maddenin yirmidördüncü fıkrasında yapılan düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten önce uzlaştırmacı yazılı sınavında başarılı olanların haklarının korunması amaçlanmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasıyla, uzlaşmanın gerçekleştiği ancak edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi nedeniyle sanık hakkında bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 254 üncü maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişikliğin

uygulanmayacağı ve bu dosyaların 254 üncü maddenin ikinci fıkrasının değişikliktan önceki hükümlerine göre sonuçlandırılacağı kabul edilmektedir. Dolayısıyla, maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 254 üncü maddenin ikinci fıkrası gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen dosyalarda geri bırakma süresince zamanaşımı işlemeyecek ve uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkeme tarafından 231 inci maddenin onbirinci fıkrasındaki şartlar aranmaksızın hüküm açıklanacaktır. Bu dosyalarda, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kaldırılarak durma kararı verilemeyecektir.

Madde 26- Maddeyle, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 33 üncü maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanunla 5395 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik yapmak suretiyle sosyal çalışma görevlilerinin, mahkemeler bünyesine atanma usulünden vazgeçilerek bu hizmetlerin daha iyi verilebilmesi için adliyelerde kurulacak müdürlüklere atanması sağlanmıştır. Ayrıca değişiklikle 5395 sayılı Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan ve aynı Kanunun 45 inci maddesinde yer verilen kurumlarda çalışan sosyal çalışma görevlileri için ödeme yapılmasına imkân tanınmıştır.

Yapılan değişiklik sonrasında uygulamada 5395 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre yapılan ödemenin, hangi kurum tarafından yapılacağı ile bu ödemeden sözleşmeli personelin yararlanıp yararlanamayacağı hususunda tereddütler olduğu gözlemlenmiştir. Yine, maddenin ikinci fıkrasında yer verilen “mahkemelere görevlendirilen” ibaresinin aynı maddenin üçüncü fıkrasındaki görevlendirmeden farklı olduğunun netleştirilmesi ihtiyacı hâsıl olmuştur.

Maddenin birinci fıkrasında, Adalet Bakanlığınca yeterli sayıda sosyal çalışma görevlisinin mahkemelere görevlendirilmek üzere adliyelere atanacağı hususu düzenlenmiş olup burada ifade edilen sosyal çalışma görevlileri adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bünyesinde çalışan sosyal çalışma görevlileridir. Fıkra yapılan değişiklikle bu hususa açıklık getirilmesi ve maddenin diğer fıkralarıyla terim birliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, “mahkemelere görevlendirilen” ibaresinden kastedilenin adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olan sosyal çalışma görevlileri olduğu hususu açıklığa kavuşturulmaktadır. Belirtmek gerekir ki, bu sosyal çalışma görevlilerinin 5395 sayılı Kanun kapsamındaki tedbirlerin yerine getirilmesinde herhangi bir görevi bulunmamaktadır.

Hükümle ayrıca 5395 sayılı Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan sosyal çalışma görevlileri ile adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olup da mahkemelere görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerine sözleşmeli olup olmadığına bakılmaksızın ikinci fıkra uyarınca ödeme yapılması sağlanmakta ve bu ödemenin ne şekilde hesaplanacağı düzenlenmektedir. Değişiklik uyarınca, sözleşmeli personel için yapılacak bu ödeme aynı veya benzer unvanlı memur kadrosunda çalışan, hizmet yılı ve öğrenim durumu aynı olan emsali personel esas alınarak belirlenecektir. Diğer yandan, bu ödemenin sosyal çalışma görevlisinin kadro veya pozisyonunun bulunduğu kurum tarafından yapılacağı hüküm altına alınmak suretiyle uygulamada yaşanan tereddütlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında yer alan düzenleme, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olan sosyal çalışma görevlilerinin bulunmaması, görevin bunlar tarafından yapılmasında fiilî veya hukukî bir engel bulunması ya da başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması halinde, bunların yerine bilirkişi sıfatıyla görevlendirilebilecek sosyal çalışma görevlilerini

kapsamaktadır. Bu sosyal çalışma görevlilerine bilirkişilik esasları çerçevesinde ödeme yapıldığından bunlara ayrıca maddenin ikinci fıkrası kapsamında ödeme yapılmamaktadır. Fıkarda yapılan değişiklikle, birinci fıkra kapsamındaki sosyal çalışma görevlileri yerine bu fıkra hükümlerine göre bilirkişi sıfatıyla görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerine ikinci fıkra kapsamında ayrıca bir ödeme yapılmayacağı hususu netleştirilmektedir.

Madde 27- Maddeyle, 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 77 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Vakıflar, tarihi süreçte yardımlaşma ve dayanışma duygusunun kurumsallaşmış halidir. Bu hali ile vakıflar önemli bir görevi ifa etmektedir. Vakıfların yaşaması ve topluma hizmet sunabilmesi için varlıklarını sürdürmeleri gerekmektedir. Yapılan düzenlemelerle vakıfların varlıklarını sürdürrebilmelerine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve mazbut vakıflara ait taşınmazlarla ilgili işlemler nedeniyle değerli kâğıt ve işlem bedeli alınmayacağı hükmü getirilmekte, ayrıca kamu kurum ve kuruluşlarına herhangi bir katılım payı ödenmeyeceği açıkça belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle Genel Müdürlük, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununda sayılan yargı harçlarından muaf tutulmaktadır. Ayrıca maddenin mevcut halinde bulunan teminat gösterme muafiyetinin kapsamı genişletilmektedir. Genel Müdürlüğün tabi olduğu bu muafiyetin Genel Müdürlüğün idare ve temsil ettiği mazbut vakıflar adına taraf olduğu dava, icra takibi ve geçici hukuki koruma tedbirleri gibi her türlü dava ve iş hakkında da uygulanacağı hüküm altına alınmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, Genel Müdürlüğün ve mazbut vakıfların tahsil edilemeyen gelirlerinin Genel Müdürlük yerine Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından tahsil edilmesi sağlanmaktadır.

Maddenin uygulama kabiliyeti kalmayan dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Maddenin beşinci fıkrasında yapılan değişiklikle, vakıf kültür varlıklarının, restorasyon veya onarım karşılığı kiralama işlemleri hakkında 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun ceza ve ihalelerden yasaklama hükümlerinin uygulanması sağlanmaktadır.

Maddenin altıncı fıkrasında yapılan değişiklikle, restorasyon veya onarım karşılığı kiralama işlemlerine ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmaktadır.

Madde 28- Anayasa Mahkemesi, 4/5/2023 tarihli ve E: 2022/36; K: 2023/84 sayılı, 28/9/2023 tarihli ve E: 2022/139; K: 2023/158 sayılı ve 8/11/2023 tarihli ve E: 2020/65; K: 2023/187 sayılı kararlarıyla idari görevlerde çalışanlar dahil olmak üzere hakim ve savcılar kadrolarının kanunla düzenlenmesi gerektiğini ifade ederek söz konusu kadroları ihdas eden Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerini iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının gerekçeleri ve kadro ihtiyacı dikkate alınarak, Hâkimler ve Savcılar Kurulu kadrolarının kanunla düzenlenmesi amacıyla 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanununa yeni bir madde eklenmektedir.

Madde 29- Maddeyle, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ek 1 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, parasal sınırlarda yeniden değerlendirilmesinde artırma yapılması sonucunda belirlenen sınırların on Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmayacağı hükmü, bin Türk lirasını aşmayan kısımların dikkate alınmayacağı şeklinde değiştirilmektedir. Bu şekilde yeniden değerlendirme sonucu belirlenen parasal rakamın bin lirayı geçmeyen küsuratı nazarı itibara alınmayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrası hükmü uyarınca, istinaf ve temyiz kanun yolu başvurularında hükmün verildiği tarihteki parasal sınırlar uygulanmaktadır. İlk karar tarihinde kanun yoluna başvuru imkânı olan dosyada, kaldırma veya bozma kararı üzerine verilen yeni karar sonrasında parasal sınırdaki yeniden değerlendirme oranında meydana gelen artış nedeniyle istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulamamasının yaratacağı sakıncaları ortadan kaldırmak, doğabilecek hak kayıplarının önüne geçebilmek ve verilen yeni kararların kaldırma ve bozmaya uygun olup olmadığının denetimini sağlayabilmek amacıyla maddeye yeni bir fıkra eklemek suretiyle düzenleme yapılmaktadır. Buna göre, bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararı üzerine ilk derece mahkemesince verilen kararlar ile Yargıtay bozma kararı üzerine yeniden verilen kararlara karşı, ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlara göre istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulabileceği açıkça hükme bağlanmakta, böylelikle hak arama hürriyetinin daha etkin bir şekilde kullanılabilmesine imkân tanınmaktadır.

Madde 30- Anayasa Mahkemesi, 4/5/2023 tarihli ve E: 2022/36; K: 2023/84 sayılı, 28/9/2023 tarihli ve E: 2022/139; K: 2023/158 sayılı ve 8/11/2023 tarihli ve E: 2020/65; K: 2023/187 sayılı kararlarıyla idari görevlerde çalışanlar dahil olmak üzere hakim ve savcıların kadrolarının kanunla düzenlenmesi gerektiğini ifade ederek söz konusu kadroları ihdas eden Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerini iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının gerekçeleri ve kadro ihtiyacı dikkate alınarak, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı kadrolarının kanunla düzenlenmesi amacıyla 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununa yeni bir madde eklenmektedir.

Madde 31- Maddeyle, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 17/B maddesine fıkra eklenmektedir. Düzenlemeyle, icra edilebilirlik şerhi verilen arabuluculuk anlaşma belgesine istinaden tescil talebinde bulunulabileceği açık hükme bağlanmaktadır. Buna göre anlaşma belgesinin taraflarından birisi tek başına tapu müdürlüğünden tescil talebinde bulunabilecek, tapu müdürlüğü taşınmaza ilişkin mevzuatta öngörülen gerekli inceleme ve değerlendirmeyi yaptıktan sonra resmi senet düzenlemeksizin tescil talebini yerine getirecektir. Böylelikle icra edilebilirlik şerhi alınan arabuluculuk anlaşma belgesine istinaden yapılacak tescil işlemlerinde uygulamada yaşanan tereddütlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 32- Maddeyle, 6325 sayılı Kanunun 18/A maddesinin on birinci fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 14/3/2024 tarihli ve E: 2023/160; K: 2024/77 sayılı kararıyla, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin on birinci fıkrasında yer alan "...bu taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulur." şeklindeki ibare ile "Ayrıca bu taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilmez." şeklindeki ikinci cümle iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 18/4/2024 tarihli ve 32521 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi tarafından, kurallarda haklılık durumu gözetilerek uygulanabilecek istisnalar ya da belli bir üst sınır öngörülmeden, özellikle yargılamada tamamen haklı çıkan, diğer bir ifadeyle bütünüyle haksız bir sürece maruz kaldığı anlaşılan tarafın özel durumu da gözetilmeden, mazeret göstermeksizin ilk toplantıya katılmayan tarafın yargılama giderlerinin tümünden sorumlu tutulmasının ve vekâlet ücretinin tamamından yoksun bırakılmasının kişilere aşırı bir külfet yüklediği, kamu yararı ile mülkiyet ve mahkemeye erişim hakları arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi kişi aleyhine

bozduğu ve bu itibarla orantısız bir sınırlamaya neden olduğu gerekçesiyle kuralların Anayasaya aykırı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi kararında kuralların anayasal anlamda meşru bir amacının bulunduğu da belirtilmiştir.

Hükümle, taraflardan birinin geçerli bir mazeret göstermeksizin ilk toplantıya katılmaması sebebiyle arabuluculuk faaliyetinin sona ermesi durumunda toplantıya katılmayan tarafın yargılama giderlerinden sorumluluğu ve bu taraf lehine vekâlet ücretinin belirlenmesi düzenlenmektedir. Buna göre, toplantıya katılmayan taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile karşı tarafın ödemekle yükümlü olduğu yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutulacak ve ayrıca bu taraf lehine tarifeye göre belirlenen vekâlet ücretinin yarısına hükmedilecektir. Böylelikle, kamu yararı ile mülkiyet ve mahkemeye erişim hakkı arasında bir denge kurulmaktadır. Ayrıca taraflar arabuluculuğa teşvik edilerek uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözüme kavuşturulması amaçlanmaktadır.

Madde 33- Maddeyle, 6325 sayılı Kanunun 18/B maddesine fıkra eklenmektedir. Düzenlemeyle, taşınmazın devrine veya taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak kurulmasına ilişkin icra edilebilirlik şerhi verilen arabuluculuk anlaşma belgesine istinaden tescil talebinde bulunulabileceği açık hükme bağlanmaktadır. Buna göre anlaşma belgesinin taraflarından birisi tek başına tapu müdürlüğünden tescil talebinde bulunabilecek, tapu müdürlüğü taşınmaza ilişkin mevzuatta öngörülen gerekli inceleme ve değerlendirmeyi yaptıktan sonra resmi senet düzenlemeksizin tescil talebini yerine getirecektir. Böylelikle icra edilebilirlik şerhi alınan arabuluculuk anlaşma belgesine istinaden yapılacak tescil işlemlerinde uygulamada yaşanan tereddütlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 34- Maddeyle, 6325 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, arabulucular siciline kaydedilebilmek için arabuluculuk eğitimini tamamlamaları ve gerekli diğer şartları taşımaları durumunda mesleğinde yirmi yıl kıdeme sahip olanların yazılı sınava tabi tutulmayacakları hüküm altına alınmaktadır.

Madde 35- Maddeyle, 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 3 üncü maddesinin on ikinci fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

7036 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin on ikinci fıkrası ile 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin on birinci fıkrası aynı hükümleri içermektedir. Anayasa Mahkemesinin 14/3/2024 tarihli ve E: 2023/160; K: 2024/77 sayılı kararıyla, 6325 sayılı Kanunun 18/A maddesinin on birinci fıkrasında yer alan “...bu taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulur.” şeklindeki ibare ile “Ayrıca bu taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilmez.” şeklindeki ikinci cümle iptal edilmiş ve iptal kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.

7036 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin on ikinci fıkrasıyla ilgili olarak verilen bir iptal kararı bulunmasa da 6325 sayılı Kanunun 18/A maddesinin on birinci fıkrasıyla ilgili verilen iptal kararının gerekçeleri dikkate alınarak, benzer konularda farklı hüküm bulunmasının önüne geçmek için Teklifte 6325 sayılı Kanunun 18/A maddesinde yapılması öngörülen düzenlemelerin bu fıkra bakımından da yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 36- Maddeyle, 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna geçici madde eklenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, Türk Ceza Kanununun 282, 314 ve 315 inci maddelerinde veya Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi gereğince şirketlere veya 128 inci maddesinin onuncu fıkrası uyarınca malvarlığı değerlerine kayyım atanmasına karar verildiği takdirde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanabilmesine imkân tanınmaktadır. Belirtmek gerekir ki, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlik görevi soruşturma ve kovuşturma sürecince devam edecek olup, soruşturma ve kovuşturmanın sonuçlanması halinde bu görev sona erecektir.

Düzenlemeyle, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlik görevinde kullanabileceği bazı hak ve yetkiler belirlenmektedir. Ayrıca, Bankacılık Kanununda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen hak ve yetkilerin de kayyımlar hakkında kıyasen uygulanması sağlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, yargı mercileri arasında çıkabilecek görev uyuşmazlıkları sebebiyle yargılama sürecinin uzamaması amacıyla Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlik görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davaların, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülmesi sağlanmaktadır.

Geçici Madde 1- Maddenin birinci fıkrasıyla, 2004 sayılı Kanunun 111/b maddesinde yapılan değişikliklerin 1/9/2024 tarihinden önce ilanı yapılmış ve açık artırma süresi sona ermemiş olan açık artırmalar hakkında da uygulanacağı belirtilmek suretiyle uygulamada oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, 2004 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinde yapılan değişikliklerin, zaman bakımından uygulanması düzenlenmektedir. Birinci fıkrada yapılan değişikliğin maddenin yürürlüğe girmesinden sonra uygulanacağı ifade edilmekte, diğer bir anlatımla maddenin yürürlüğe girmesinden önce tamamlanmış işlemler ve verilen kararlar bakımından uygulanmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Ek 1 inci maddenin üçüncü fıkrasında yapılan düzenlemenin ise maddenin yürürlüğe girmesinden sonra verilen kararlar hakkında uygulanacağı belirtilmektedir. Başka bir ifadeyle bölge adliye mahkemesinin kaldırma ya da Yargıtayın bozma kararı üzerine maddenin yürürlüğe girmesinden önce yeniden verilen kararlar hakkında bu düzenlemenin uygulanmayacağı, ancak maddenin yürürlüğe girmesinden sonra bu kapsamda yeniden verilen kararlar hakkında uygulanacağı açıkça düzenlenerek uygulamada bir tereddüde meydan verilmemesi amaçlanmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla, Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E: 2018/95; K: 2023/221 sayılı kararıyla 6831 sayılı Orman Kanununun 17 nci maddesinin bazı ibarelerinin iptal edilmesi nedeniyle uygulamada ortaya çıkan tereddütlerin giderilmesi amacıyla geçici bir düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasıyla, 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile ek 1 inci maddesinde yapılan değişikliklerin 13/7/2024 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar bölge idare mahkemelerince verilen kararlar hakkında da uygulanacağı düzenlenmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin iptaline ilişkin 26/07/2023 tarihli ve E: 2023/36; K: 2023/142 sayılı kararının 13/7/2024 tarihinde yürürlüğe girecek olması nedeniyle anılan tarih ve sonrasında verilen kararlara karşı temyiz yolu kapanmış olacağından, yeniden düzenlenen (b) bendi yürürlüğe girinceye kadar verilen kararların da temyiz edilebilmesi amacıyla geçiş düzenlemesi yapılmaktadır.

Maddenin beşinci fıkrasıyla, 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasına yeni ihdas edilen (c) bendinin, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra verilen kararlar hakkında uygulanacağı düzenlenmektedir. Bu kapsamda, söz konusu bentle getirilen temyiz hakkı sadece bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra verilen bölge idare mahkemesi kararları hakkında kullanılabilir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce konusu itibarıyla kesin olarak verilmiş olan bölge idare mahkemesi kararları bakımından ise anılan bent hükmü uygulanmayacaktır.

Maddenin altıncı fıkrasıyla, 6100 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinde yapılan değişikliklerin, zaman bakımından uygulanması düzenlenmektedir. Birinci fıkrada yapılan değişikliğin maddenin yürürlüğe girmesinden sonra uygulanacağı ifade edilmekte, diğer bir anlatımla maddenin yürürlüğe girmesinden önce tamamlanmış işlemler ve verilen kararlar bakımından uygulanmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Ek 1 inci maddenin üçüncü fıkrasında yapılan düzenlemenin ise maddenin yürürlüğe girmesinden sonra verilen kararlar hakkında uygulanacağı belirtilmektedir. Başka bir ifadeyle bölge adliye mahkemesinin kaldırma ya da Yargıtayın bozma kararı üzerine maddenin yürürlüğe girmesinden önce yeniden verilen kararlar hakkında bu düzenlemenin uygulanmayacağı, ancak maddenin yürürlüğe girmesinden sonra bu kapsamda yeniden verilen kararlar hakkında uygulanacağı açıkça düzenlenerek uygulamada bir tereddüde meydana verilmemesi amaçlanmaktadır.

Maddeyle, hak kayıpların önlenmesi ve uygulamada oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 37- Yürürlük maddesidir.

Madde 38- Yürütme maddesidir.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu

10/07/2024

Esas No: 2/2258

Karar No: 8

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Denizli Milletvekili Cahit ÖZKAN ve 134 Milletvekili tarafından; 03/07/2024 tarihinde 2/2258 Esas numaralı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. 2/2258 Esas numaralı Kanun Teklifi 03/07/2024 tarihinde esas komisyon olarak Adalet Komisyonuna, tali komisyon olarak da Komisyonumuza ve Plan ve Bütçe Komisyonuna havale edilmiştir.

Teklif, Komisyonumuzun 10/07/2024 tarihli toplantısında, Komisyon üyeleri tarafından verilen önerenin kabul edilmesi üzerine TBMM İçtüzüğü’nün 26. Maddesi kapsamında toplantı gündemine alınmış ve Kanun Teklifinin ilk imza sahibi, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı temsilcilerinin katılımı ile görüşülmüştür.

Komisyonumuza havale edilen metinler incelendiğinde, Teklif ile, kadının kendi soyadını kullanmasıyla ilgili düzenleme yapılması, annelere de baba ile çocuk arasındaki soybağının reddi için dava açma hakkı verilmesi, evlatlığın nüfusta anne ve babası olarak evlat edinen kişilerin adının yazılmasıyla ilgili düzenleme yapılması, idari yargıda temyizle ilgili düzenlemeler yapılması, birden fazla baronun bulunduğu illerde adli yardım ödeneğinin oranıyla ilgili düzenleme yapılması, arabuluculuk görüşmelerine tarafların katılımının teşvik edilmesi, mesleğinde 20 yıl kıdeme sahip hukukçuların arabuluculuk eğitimi almak şartıyla sınavsız olarak arabulucu olabilmesi, hakaret suçunun sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinin uzlaştırma kapsamından çıkartılarak ön ödeme kapsamına alınması ve şikâyet tabi olan hakaret suçunda şikâyet süresinin 2 yılı geçmeyecek şekilde düzenlenmesi, uzlaştırma yolunun etkinliğini artırmaya yönelik düzenlemeler yapılması ve uzlaştırmacıların sadece hukuk fakültesi mezunu olanlardan olabilmesi, mahkemelerce şirketler hakkında kayyım atanmasına karar verildiği takdirde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanabilmesine imkân veren kanuni düzenlemenin süresinin uzatılması, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavı kapsamındaki hukuk alanlarının ve soru sayısının artırılması, hâkim ve savcı yardımcılığı mülakatına çağırılacak aday sayısının azaltılması ve soru sorulacak hukuk alanlarının artırılması, açık artırma suretiyle yapılan e-satışlarda pey süresinin uzatılması, trafikten men edilerek alıkonulan araçlardan yediemin otoparklarında bulunup da sahipleri tarafından teslim alınmayan veya sahiplerine ulaşılamayan araçların satış usulünün kolaylaştırılmasının amaçlandığı anlaşılmıştır.

Komisyonumuz, TBMM İçtüzüğü’nün 23’üncü maddesi uyarınca yapılacak görüşmelerin, Teklifin tümü üzerinde yapılmasını ve Komisyon üyelerinin maddeler üzerindeki görüşlerinin de Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerde açıklanmasını, Teklifin maddelerinin ayrıca oylanmaması usulünü kararlaştırmıştır.

Teklifin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı temsilcileri tarafından;

Kamuoyunda 9. yargı paketi olarak isimlendirilen Teklifte, Türk Medeni Kanunu’nun 187. maddesinde yer alan kadının soyadı konusunda düzenlemeler yapıldığı,

Türk Medeni Kanunu’nun 187. maddesinde; kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağını, ancak kadının, kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabileceğinin, kadın, bu son evlenmesinden önce iki soyadı kullanıyorsa bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabileceğinin hüküm altına alındığı,

Anayasa Mahkemesinin 2023 yılında verdiği karar ile 187. maddede yer alan bu düzenlemeleri iptal ettiği,

Teklif ile evlenen kadının, kendi soyadını kocasının soyadının önünde kullanabileceğine dair yeni bir düzenleme yapıldığı,

İfade edilmiştir.

Teklifin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde Teklifin ilk imza sahibi Denizli Milletvekili Cahit ÖZKAN tarafından;

Demokrasilerde her alanda müzakere ortamının ve müzakere zeminin sağlanmasının önemli olduğu,

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun söz konusu müzakere süreçlerini oluşturarak konunun bütün taraflarını bir araya getirdiği,

Komisyonunda yapılan tartışmaların değerli olduğu, tarafların ortak paydalarda buluşması, yaklaşması noktasında yardımcı olacağı,

Teklifin getirmiş olduğu düzenlemelerin değerlendirilmesinde sadece Anayasanın tek bir maddesinin ölçü alınmasının doğru olmayacağı,

Anayasanın eşitlikle ilgili düzenlemelerinin yanında Anayasanın 41. maddesinde yer alan düzenlemelerin de göz önünde bulundurulması gerektiği,

Nitekim Anayasa Mahkemesi’nin 2011 yılında vermiş olduğu kararın 2023 yılında vermiş olduğu karardan farklı olduğu,

İfade edilmiştir.

Teklifin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde Teklifin aleyhinde olmak üzere;

Kadınların evlendikten sonra kendi soyadlarını kullanamamasının yıllardır süren bir sorun olduğu, kadınların bu konuda kendi kararlarını kendilerinin vermesi gerektiği,

Teklifin Anayasa Mahkemesinin 2023 yılında vermiş olduğu kararda yer alan gerekçeleri karşılamadığı, Anayasanın eşitlik ilkesini ihlal ettiği,

Kadınların soyadını özgürce kullanamadığı bir ortamda çocuğun üstün yararından söz edilemeyeceği,

İdeal olanın çift soyadı kullanılması olduğu, çift soyadı kullanımının neden olduğu sorunların neler olduğunun belirsiz olduğu,

Kişilere evlendikten sonra soyadı seçimi noktasında tercih hakkı sunulması gerektiği, birçok ülkede bu şekilde olduğu,

Çift soyadı kullanımının aile birliğini bozmayacağı,

Kadının kendi soyadını kullanması ile aile birliği ve çocuğun üstün yararı kavramları arasında kurulan ilişkinin anlaşılamadığı,

İfade edilmiştir.

Teklifin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde Teklifin lehinde olmak üzere;

Söz konusu düzenleme yapılırken Anayasanın 41. maddesi kapsamında ailenin Türk toplumunun temeli olduğu gerekçesinden hareket edildiği,

Ailenin ortak bir soyadının olmasının, herkesin farklı bir soyadı kullanmasına göre aile bütünlüğü ve çocukların üstün yararı açısından daha uygun olduğunun düşünüldüğü,

Anne, baba ve çocukların aynı soyadını kullanmalarının alışılmış ve yerleşik bir uygulama olduğu, günlük kullanım ve nüfus kütükleri açısından daha yerinde olduğu,

Teklif ile Anayasanın eşitliği düzenleyen hükümleriyle ailenin Türk toplumunun temeli olduğunu düzenleyen hükümleri arasında bir denge kurulmaya çalışıldığı,

Anayasa Mahkemesinin 2011 yılında vermiş olduğu kararda yer alan gerekçeler çerçevesinde de Teklifin ilgili maddesinin değerlendirilmesi gerektiği, bu çerçevede Anayasaya uygun olduğu,

İfade edilmiştir.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlandıktan sonra Komisyonumuzun genel uygunluk görüşünün esas komisyona bildirilmesi oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Teklife ilişkin uygunluk görüşünü içeren Raporumuz, Adalet Komisyonu Başkanlığına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur.

Başkan <i>Çiğdem Erdoğan</i> Sakarya	Başkanvekili <i>Tuba Vural Çokal</i> Antalya	Başkanvekili <i>Gamze Taşcier</i> Ankara (Muhalefet şerhimiz vardır)
Sözcü <i>Pelin Yılık</i> Çankırı	Üye <i>Ayşe Sibel Ersoy</i> Adana	Üye <i>Ruken Kilerci</i> Ağrı
Üye <i>Aliye Timisi Ersever</i> Ankara (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Aliye Coşar</i> Antalya (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ayhan Salman</i> Bursa
Üye <i>Sema Silkin Ün</i> Denizli (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Suna Kepolu Ataman</i> Diyarbakır	Üye <i>Ercan Öztürk</i> Düzce
Üye <i>Fatma Öncü</i> Erzurum	Üye <i>Elif Esen</i> İstanbul (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Özgül Saki</i> İstanbul (Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye <i>Seda Gören Bölük</i> İstanbul	Üye <i>Türkan Elçi</i> İstanbul (Son oylamada bulunamadı, muhalafet şerhimiz vardır)	Üye <i>Şebnem Bursalı</i> İzmir
Üye <i>Fatma Serap Ekmekci</i> Kastamonu	Üye <i>Ayşe Böhürler</i> Kayseri	Üye <i>Şenol Sunat</i> Manisa
Üye <i>Sümeyye Boz Çakı</i> Muş (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ayça Taşkent</i> Sakarya (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Çiğdem Koncagül</i> Tekirdağ

MUHALEFET ŞERHİ

1. GENEL DEĞERLENDİRME

Adalet ve Kalkınma Partisi’nin 22 yıllık iktidarlarında kadının sosyal statüsünde ve toplumsal yaşama katılımında ideolojik, sistemli ve bilinçli bir geriye gidiş söz konusudur. Türkiye’de bugün kadınlar sosyal, siyasal ve ekonomik hayattan sistemli şekilde dışlanmaktadır. Dozu giderek artan ataerkil şiddet “aile sınırları” içerisinde değerlendirilerek, koruma zırhına alınmakta, kadınların yaşam haklarına yönelik ihlaller bilinçli olarak meşrulaştırılmaktadır.

Anımsanacağı üzere dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan Temmuz 2010’da kadın örgütleriyle yaptığı Dolmabahçe toplantısında “**Kadın-erkek eşitliğine inanmıyorum**” demiştir. Hak mücadelesi tarihine **Dolmabahçe demeci** olarak geçen bu açıklama Türkiye’de kadınlara yönelik sistemli ihlallerin miladı olarak değerlendirilmeli, son yıllarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesinin ardında yatan kabul edilemez ideolojik tutum olarak görülmelidir.

Adalet ve Kalkınma Partisi’nin toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından karnesi kırıklarla doludur. Anımsanacağı üzere 24 Kasım 2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde oylamaya katılan 247 vekilin 246’sının oyuyla kabul edilen ve ilk imzacısı olduğumuz, kamuoyunda **İstanbul Sözleşmesi** olarak bilinen **Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesinden** 19 Mart 2021 tarihinde, “kadın erkek eşitliğine inanmayan” Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin iradesini hiçe sayan tek imzasıyla çıkmıştır. Bu imza aynı zamanda iktidar bloğunun kadının toplumsal ve ekonomik yaşamdaki yerine, artan kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri konusuna bakış açısının da somut bir göstergesidir.

Kadınlar açısından büyük bir kazanım olan İstanbul Sözleşmesi’nden tüm itirazlara rağmen geri çekilen iktidar, şimdi de bir başka kazanım olan kadının soyadı hakkını elinden almak için çaba göstermektedir.

5 Temmuz 2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine gelen ve kamuoyunda 9. Yargı Paketi olarak bilinen (2/2258) esas sayılı, **Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi** bu bakımdan iktidarın kadın erkek eşitliğine inanmayan bakış açısının son ürünüdür.

1.1 USÛL AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

(2/2258) esas sayılı, **Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**, AKP iktidarıyla yasama tekniğinde yaygınlaşan Torba Yasa garabetinin bir örneğidir. Tam **20 farklı kanunda değişiklik/düzenlenme yapan** ve 38 maddeden oluşan bu teklif, “*mahkemelerce şirketler hakkında kayyım atanmasına karar verildiği takdirde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanabilmesine imkân veren kanuni düzenlemenin süresinin uzatılması, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavı kapsamındaki hukuk alanlarının ve soru sayısının artırılması, hâkim ve savcı yardımcılığı mülâkatına çağırılacak aday sayısının azaltılması ve soru sorulacak hukuk alanlarının artırılması, açık artırma suretiyle yapılan e-satışlarda pey süresinin uzatılması, trafikten men edilerek alıkonulan araçlardan yediemin otoparklarında bulunup da sahipleri tarafından teslim alınmayan veya sahiplerine ulaşamayan araçların satış usulünün kolaylaştırılması*” gibi birbirleriyle ilgisi olmayan düzenlemelerin yanı sıra kadının kendi soyadını kullanmasıyla ilgili düzenleme yapmaktadır.

Söz konu teklif eğer bir Torba Yasa uygulaması olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulmamış olsaydı, kadının kendi soyadını kullanmasına yönelik Türk Medeni Kanunu’nun 187’nci maddesinde yapılacak düzenlenme konusu nedeniyle ana komisyon olarak Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun gündemine gelecekti.

Ne var ki, AKP ile teamül haline gelen torba yasa tekniği nedeniyle komisyonumuz tali komisyon olarak önüne gelen teklifi tali komisyon olarak üstün körü görüşmek durumunda bırakılmış, yapılan eleştiriler de dikkate alınmamıştır.

Belirtmek isteriz ki, işbu kanun teklifinin KEFEK görüşmelerinde TBMM İçtüzük’ünün 38 inci maddesi uyarınca **Anayasa’ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır**. İçtüzük 38’nci madde son derece açıktır: “*Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdür*” Bu açık hükme rağmen Komisyon görevini yerine getirmemiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen bir maddenin, Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesine aykırı biçimde yeniden üstelik de yasama organı tarafından yeniden yasa metnine eklenmeye çalışılması da ayrı bir **hukuk garabetidir**.

Hukukta **usul esastan önce geldiği** için, Anayasa’ya açıkça aykırı olan bu düzenlemenin görüşülmeden teklif sahibine iade edilmesi ve Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçelerinde ileri sürdüğü esaslara uygun biçimde kamu vicdanını tatmin eden, toplumsal cinsiyet eşitliğine saygılı yeni bir düzenlemenin esas komisyon olarak Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu gündemine getirilmesi gerekliydi. Bu yapılmamıştır.

Ayrıca getirilen teklif ile yapılmak istenen düzenleme insan haklarına aykırı olması ve modern yaşamın gerekliliklerini gözetmemesi nedeniyle kabul edilemez niteliktedir.

1.2 ESAS AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Bugün Türkiye derin bir ekonomik krizin içindedir. Milyonlarca kişi hayat pahalılığı altında ezilmekte, geçim derdi öne çıkmaktadır. Hal böyleyken Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı, krizden çıkışın yolunu aramak yerine toplumsal fay hatlarını harekete geçirerek, yeni kimlik krizleri yaratarak sosyal eşitsizlikleri derinleştirmenin peşindedir.

Bu bakımdan (2/2258) esas sayılı, **Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**, son zamanlarda AKP ve Anayasa Mahkemesi arasında üstü örtülü sürdürülen mücadelede yeni bir cephedir. 2017 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile yetkileri tek elde toplayan iktidar, Anayasa mahkemesinin özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik kararlarından rahatsız olmakta, kadın kimliğini kendi ideolojik perspektifine göre yeniden inşa etmenin yolunu aramaktadır.

(2/2258) esas sayılı, Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinde yer alan 152nci madde hukuk devleti ilkesi, eşitlik ilkesi, maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, herkesin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına, ailenin korunmasına, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmaların kanunlar karşısındaki statüsüne aykırıdır.

Bilindiği üzere Türk Medeni kanunu çağdaşlaşma, özgürleşme ve aydınlanma projesi olan eşit yurttaşlığın ilk adımıdır. Medeni Kanun ile kişiler hukuku düzenlenmiş, aile, miras, eşya hukuku ilişkilerinde dini hukuk yerine laik hukuk kabul edilmiştir. Bu bakımdan Medeni Kanun, kadınların eşit ve özgür bireyler olarak toplumsal ve kamusal yaşamda yerini almasının başlangıcıdır. Getirilen düzenleme ile Medeni Kanunun içi boşaltılmak istenmektedir.

Öte taraftan soyadı kadınlar için bir eşitlik göstergesidir. Kadının soyadını tartışma konusu yapmak, bu hakka sınırlama getirmek öncelikle kazanılmış hakların gasp edilmesi demektir. Bu girişim kadınların cumhuriyetimizin ilk yüzyılında elde ettiği kültürel, sosyal ve siyasal kazanımları ortadan kaldırma girişimidir. Oysa modern demokrasilerde devlet, vatandaşlık bağıyla kendisine bağlı olan herkesi eşit yurttaşlar ve özerk hukuk özneleri olarak gördüğünü kabul eder. Bu düzenleme ruhu bakımından eşit yurttaşlığı da ortadan kaldırmaktadır.

Zira bir erkeğin doğduğu andan öldüğü ana kadar kendi soyadını kullanabiliyor olmasına karşın kadının kendi soyadını kullanabilmesine sınırlama getirilmesi, yasaya ya da yönetmeliğe bağlanması açıktır ki, eşitlik ilkesiyle çelişmektedir.

Türkiye taraf olduğu hukuki metinlerde soyadının bir kimsenin kimliğinin ayrılmaz bir parçası olduğunu kabul etmiş ve mutlak kişilik hakkı olduğunu da Anayasanın eşitlik ilkesi gereğine hüküm altına almıştır. Bir kadının evlenmesi ya da boşanması durumunda soyadını değiştirmek zorunda kalması, Anayasanın eşitlik ilkesine ce Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırıdır. Bu tespit Anayasa Mahkemesi tarafından da yapılmıştır.

Türk Medeni Kanunu’nda, yer alan “Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir” hükmü İstanbul 8. Aile Mahkemesi tarafından “Erkeğin doğumla kazandığı soyadını ömrü boyunca kullanması mümkünken, aynı hakkın kadına tanınmamasının eşitlik ilkesi ile bağdaşmadığı” gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine iptali istemiyle taşınmıştır.

Başvuruyu değerlendiren AYM, Anayasa’ya göre kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu, ailenin de “eşler arasında eşitliğe dayandığını” belirterek, Türk Medeni Kanununun 187. Maddesinde yer alan söz konusu hükmü, “eşitlik” ilkesine aykırı bularak 22 Şubat 2023 tarihinde iptal etmiştir. Söz konusu iptal kararı 28 Nisan 2023’te Resmi Gazete’de yayımlanmış ve Yüksek Mahkeme, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne eşitsizliği ortadan kaldırması için 9 ay süre tanımıştır.

Bu gerçeklikten hareketle TMK. nun 187. maddesinde yapılacak düzenlemenin Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve AİHM kararı doğrultusunda eşitlik ilkesine uygun biçimde yapılması gerekirken, AKP iktidarı bir kelime oyunu ile Anayasaya aykırı olan hükmü değiştirmeden yeniden yasalaştırmak istemektedir.

AKP’nin direndiği bu madde teklifi;

- 2001 yılında Anayasa’nın 41. maddesinde yapılan değişiklikle kabul edilen ailede “eşler arası eşitliği” öngören hükmüne;
- 2004 ve 2010 yıllarında Anayasa’nın “kanun önünde eşitlik” başlığını taşıyan 10. maddesinde yapılan değişikliklerle kabul edilen “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz” hükmüne;
- Anayasa’nın 12. maddesinde yer alan kişilik haklarının korunmasına ilişkin “herkes kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir” hükmüne;
- Anayasa’nın 17. maddesinde yer alan “herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma hakkına sahiptir” hükmüne;
- 2004 yılında yapılan değişiklikle Anayasa’nın 90. maddesinin son fıkrasına eklenen “usulüne uygun yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümler esas alınır” hükmüne;
- Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin 16. maddesinin 5.fıkrasında yer alan aile adına ilişkin hükmüne;
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14. maddesine ve Sözleşmeye Ek 7 Numaralı Protokol’ün 5. maddesinin “Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar” hükmüne uygun değildir.

Ayrıca iktidarın kelimelere takla attırarak yeniden yasalaştırmaya çalıştığı kanun hükmü, Anayasa Mahkemesi kararına göre Anayasa'nın 20'nci maddesinde yer alan hakları da ihlal etmektedir. Bu bakımdan düzenlemenin eşlerin, her birinin sadece kendi evlilik öncesi soyadını taşımaya devam etme hakkına sahip olması esası üzerinden yapılması gerekliken, bu bakış açısı tercih edilmemiştir.

AKP'nin getirdiği bu teklifin bir diğer sakat yönü de kadınları sürekli kimlik değiştirmeye mahkum etmesidir. Dünyanın hiçbir modern ülkesinde kadının soyadının kanuna konu olması gibi bir uygulama artık neredeyse kalmamıştır. Modern dünyada insan haklarına saygılı hukuk devleti ilkesine ters olan bu uygulamada diretilmesi Türkiye'nin bugün demokratik hak ve özgürlükler bakımından gerilediği noktayı göstermesi bakımından da düşündürücüdür.

Kişilik hakkının bir parçası olan soyadı, kadının kimliğinin somut parçasıdır. İktidarın ileri sürdüğü gibi kadının soyadının değişmesiyle soybağında da herhangi bir karışıklık yaşanması hayatın olağan akışına aykırıdır çünkü mevcut teknoloji nüfus kayıtlarının tespiti ve karışıklıkları önlemeyi son derece kolaylaştırmaktadır.

Yasa teklifinin bir diğer sorunlu içeriği de kadını sadece aile içinde tanımlamaya çalışmasıdır. AKP'nin ısrarla ileri sürdüğü tez, ailenin Türk toplumunun temeli olduğudur. Bu yaklaşım doğru olmakla birlikte iktidar partisi ailenin eşler arasındaki eşitlik ilkesinden güç aldığını sürekli görmezden gelmektedir. AKP'nin ileri sürdüğü gibi kadının soyadının aile soyadından farklı olmasının çocuklar üzerinde olumsuz etki yarattığına ilişkin bilimsel bir çalışma, veri ya da somut gerçekler de yoktur. İktidar partisi kadını sırf cinsiyeti nedeniyle ayrımcı uygulamaya tabi tutmakta ısrar etmekte, kadının soyadını tartışarak ataerkil toplumun devamlılığını sağlamak istemektedir. Modern hukuk devletlerinde sadece evliliklerde değil, hayatın olağan akışı içerisinde de bir soy bağı diğer soy bağından üstün olamaz. Dolayısıyla kadının soy adının erkekle aynı değere sahip olması anayasal bir zorunluluktur. İktidar getirdiği düzenlemeyle bu zorunluluğu da göz ardı etmekte ve büyük bir sosyal eşitsizliğe imza atmaktadır.

İşbu gerekçelerle, AKP'nin getirdiği teklife anayasaya, eşitlik ilkesine ve Türkiye'nin taraf olduğu tüm sözleşmelere aykırı olması gerekçesiyle muhalif olduğumuzu ifade ederiz.

Gamze Taşcier

Ankara

Aliye Coşar

Antalya

Aliye Timisi Ersever

Ankara

Ayça Taşkent

Sakarya

Türkan Elçi

İstanbul

MUHALEFET ŞERHİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi, yasama faaliyeti yürütülen bir yer olmaktan ziyade siyasi iktidarın gerçekte kimin/kimlerin kaleme aldığı belirsiz olan ve halkın, sivil toplum kuruluşlarının ısrarla karşı çıktığı torba yasalar ve yargı paketlerini meşrulaştırma alanına dönüşmüştür. Siyasi iktidar eliyle uluslararası sözleşmeler, anayasa ve yasalar yok sayılarak yapılan torba yasalardan sonuncusu da ‘9. Yargı Paketi’ olarak adlandırılan torba yasadır.

Bu torba yasa teklifinin 15. maddesiyle 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nun “Kadının Soyadı” başlıklı 187. Maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

187. Madde, kanun teklifindeki düzenlemeyle: “Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır. Şu kadar ki; kadın evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruya kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Kadının soyadı, kendi soyadı ile önceki kocasının soyadından oluşuyorsa kadın bu soyadlarından sadece birisini evleneceği kocasının soyadının önünde kullanabilir.” şeklinde değiştirilmiştir.

Getirmek istenilen bu düzenleme Anayasa Mahkemesinin 22/2/2023 tarihli ve E: 2022/155; K: 2023/38 sayılı kararını yok saymıştır.

Anayasa Mahkemesi, Türk Medeni Kanunu'nun "evlenen kadının kocasının soyadını alacağı ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruya kocasının soyadının önünde önceki soyadını da kullanabileceği, kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra tek başına kullanamayacağı"nı öngören 187. maddesinin birinci cümlesini kadın-erkek eşitliğine aykırı bularak iptal etmiş ve TBMM tarafından "kadın erkek eşitliğine uygun yeni bir düzenleme" yapılması için 9 ay süre vermişti. AYM'nin 28 Nisan 2023'te Resmî Gazete’de yayımlanan kararında, iptal kararının yürürlüğe girmesi için verilen 9 aylık süre de 28 Ocak 2024'te dolmuştur.

Anayasa'nın 153. Maddesi'ne göre: “Anayasa Mahkemesi kararları kesindir.” ve 153/4. fıkrasında “iptal kararlarının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda TBMM'nin iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanunun teklifinin öncelikle görüşülüp karara bağlanacağı” düzenlenmektedir.

Ancak siyasi iktidar, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra oluşan yasal boşluğu ivedikle karar doğrultusunda düzenlemeye gitmek yerine AYM'nin iptal kararını yok sayan, işlevsiz kılan, kararın amaç ve gerekçelerine tamamen aykırı bir şekilde iptal edilen yasa maddesini yeniden ihdas etmiştir.

Yani Anayasa Mahkemesi'nin kesin kararına rağmen “Kadın kendi soyadını kullanamaz” denmeye devam etmektedir.

Teklif gerekçesinde AKP iktidarı senelerdir yaptığı üzere yine yeniden ‘aileyi koruma’ adı altında kadınların yüzyıllara dayanan mücadeleleri sonucundaki kazanımlarına yaptığı saldırılara kılıf uydurmaktadır.

Halbuki Anayasa Mahkemesi iptal kararının gerekçesinde; kararın Anayasaya Aykırılık değerlendirmesinin ilgili kısmında:

“32. Anayasa'nın 41. maddesinin ailenin Türk toplumunun temeli olduğunu öngören hükmün yer aldığı birinci fıkrasına 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle “ve eşler arasında eşitliğe dayanır.” ibaresi eklenmiştir. Anılan Kanun'un genel gerekçesinde Anayasa'nın uygulamada olduğu dönem içinde ortaya çıkan ihtiyaçlar, kamuoyunun beklentileri ve yeni siyasi açılımlar doğrultusunda yenilenmesi gerekliliğinin ortaya çıktığı, ayrıca Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde ekonomik ve siyasi kriterlerin karşılanması ile bu alanda gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının ön şartı olarak Anayasa'da bazı değişikliklerin yapılmasının da kaçınılmaz olduğu, teklif ile toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek çağdaş demokratik standartlara ve evrensel normlara uygun olan, insan hakları ile hukukun üstünlüğünü ön plana çıkaran bir Anayasa değişikliğinin hedeflendiği belirtilmiştir. Söz konusu maddenin gerekçesinde ise kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik bir düzenlemenin öngörüldüğü ifade edilmiştir.

33. Diğer yandan Anayasa'nın 10. maddesinin birinci fıkrasında herkesin cinsiyet nedeniyle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu belirtilmekteyken anılan maddeye 7/5/2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle eklenen ikinci fıkrada kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ve devletin bu eşitliğin yaşama geçirilmesiyle yükümlü olduğu ifade

edilmiştir. Söz konusu Kanun'un genel gerekçesinde dünyada gelişen yeni demokratik açılımlara uyum sağlanması, bu açılımlara uygun bir şekilde temel hak ve hürriyetlerin evrensel düzeyde kabul edilmiş standart ve normlar ile Avrupa Birliği kriterleri seviyesine çıkarılması amacıyla kanunlarda düzenlemeler yapılması ihtiyacının Anayasa'da da değişiklikler yapma zorunluluğunu doğurduğu ifade edilmiştir. Anılan maddenin gerekçesinde ise cinsiyet temelinde ayrımcılığı yasaklayan uluslararası sözleşmelere işaret edilmiş ve söz konusu değişiklikle yeterli ölçüde temsil edilemeyen cinsiyet lehine belirli avantajlar sağlayan önlemlerin sürdürülmesinin veya kabul edilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olmayacağını öngörüldüğü belirtilmiştir.

34. Anılan anayasal değişikliklerle hem kanun önünde eşitlik ilkesinin hayata geçirildiğinden söz edilebilmesi için kadın ve erkek eşitliğinin tam anlamıyla sağlanması gerektiği güçlü bir biçimde vurgulanmış hem de anayasa koyucunun eşitlik ilkesinin eşler arasındaki görünümüne verdiği önem açık bir şekilde ortaya konulmuştur.

35. Öte yandan Sözleşme'ye Ek (7) Numaralı Protokol'ün 5. maddesinde de “Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez.” denilmek suretiyle eşler arasında eşitlik ilkesi özel olarak düzenlenmiştir.” diyerek olası tartışmalara da hukuki açıklık getirmiştir.

AKP'nin başvurduğu Çocuğun Soyadı ve Nüfus Kayıtlarının korunmasıyla ilgili argümanlar ise AYM kararında şu şekilde değerlendirilmiş ve bu iddiaların kadının kendi soyadını kullanmasına engel bir hal taşımadığı sonucuna varılmıştır. Şöyle ki:

“44. Nüfus kayıtlarındaki karışıklığın önlenmesi ve soy bağının sağlıklı bir şekilde tespit edilmesinde kamu yararı bulunmaktadır. Bununla birlikte bireylerin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaralarının bulunması ve nüfus hizmetlerinin bilişim teknolojilerinden faydalanılmak suretiyle sunulduğu gözetildiğinde söz konusu kamu yararının sağlanmasının yegâne yolunun kadının evlendikten sonra kendi soyadını ancak eşinin soyadının önünde kullanması olduğu söylenemez. Bu nedenle nüfus kayıtlarının düzeninin sağlanması amacının kuralla öngörülen farklı muamelenin makul nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

45. Anayasa'nın 41. maddesinin birinci fıkrasında Türk toplumunun temeli olduğu belirtilen ailenin toplumsal değerlerin sonraki nesillere aktarılması gibi önemli işlevleri bulunmaktadır. Ailenin bir isimle anılmasının, başka bir ifadeyle aile bireylerinin aynı soyadına sahip olmalarının aile bağlarını koruyacağı, bu sayede ailenin toplumsal işlevini yerine getirmesine katkı sağlayacağı söylenebilir. Bununla birlikte kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almasının ailenin ortak bir soyadına sahip olmasını mümkün kılan tek seçenek olmadığı açıktır. Bu bağlamda eşlere içlerinden birinin soyadını veya bunun dışında bir adı ortak soyadı olarak belirleme imkânının tanınması ya da ortak soyadının eşlerin evlenmeden önceki soyadlarının birleşimden oluşacağının öngörülmesi de mümkündür.

46. Kaldı ki ortak soyadının aile bağlarını korumanın zorunlu unsuru olduğunun, bu manada eşlerin ortak soyadı taşımamaları hâlinde aile bağlarının hiçbir şekilde korunamayacağının söylenmesi de zordur. 47. Buna göre aile bağlarının korunup güçlendirilmesi amacının da kuralla öngörülen farklı muamelenin makul nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra ancak eşinin soyadının önünde kullanabileceğinin öngörülmesinin başka bir nedeni ise tespit edilememiştir.

48. Bu itibarla evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmaması sebebiyle eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.”

Tüm bu iptal gerekçelerine rağmen siyasi iktidarın kadınların kendi dilediği soyadını kullanma özgürlüğünü engellemesi, kadınlar ve erkekler arasındaki mevcut toplumsal eşitsizlikleri koruma ve büyütme çabasının bir parçasıdır. Nitekim, kadınların mutlak kişilik hakkı olan, istedikleri soyadını kullanabilme hakkının gasp etmek, erkeklerin tahakkümlerinin zedelenmediği ‘reisli aile’ yapısını sürdürmekle doğrudan ilişkilidir.

20 yılı aşan AKP iktidarı sürecinde, patriyarkayı güçlendirecek ve derinleştirecek adımlar atılmıştır. Milyonlarca kadının hayatını doğrudan ilgilendiren İstanbul Sözleşmesi’nden hukuka aykırı biçimde tek bir erkeğin kararıyla vazgeçilmesi, Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın adının değiştirilerek “Kadın” adının silinmesi ve bu bakanlığın paralel Diyanet İşleri Başkanlığı gibi çalışmalar yürütmesi, aile ile uyumlaşmış iş yaşamı adı altında kadınların güvencesiz, düşük ücretli, esnek işlerde çalışmaya itilmesi, kürtaj hakkının fiilen yasak hale getirilmesi, nafaka hakkının sürekli tartışmaya açılmak istenmesi, ‘aileyi koruma ve boşanmayı önleme’ maksadıyla kadınların ve çocukların şiddet gördükleri evlere

mahkum edilmesi, iktidar mensuplarının cinsiyetçi ve kadın karşıtı söylemleri, iktidarın kadınlara dönük perspektifinin sadece bazı yansımalarıdır.

Kadınların, evlendikleri erkeğin soyadını almak zorunda bırakılmaları ve çocuğun soyadını belirleme hakkının erkeğe tanındığı gibi kadına tanınmaması cinsiyete dayalı ağır bir ayrımcılıktır. Çocuğun bir aileye mensubiyetinin belirlenmesinde nüfus müdürlüğündeki kütük kayıtları yeterlidir, annenin soyadının buna engel olacağını iddia etmek akla ve mantığa aykırıdır.

Ayrıca söz konusu kanun teklifinin, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu gibi görev tanımı kadın haklarını geliştirmeye ve kadın erkek eşitliğini sağlamaya dönük çalışmalar yürütmek olan bu komisyon tarafından kabul edilmesi kadınların mücadele tarihi açısından kabul edilemez bir durumdur.

Tüm bu sebeplerle yargı paketiyle teklif olunan anayasaya ve eşitliğe aykırı bu maddenin derhal geri çekilmesi ve Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararı doğrultusunda kadınların kendi soy isimlerini seçebilecekleri düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

11.07.2024

Özgül Saki
İstanbul

Sümeyye Boz Çakı
Muş

MUHALEFET ŞERHİ

9. Yargı paketi olarak kamuoyuna sunulan, teklif ile birbirinden tamamen alakasız, birden fazla konunun ve kanunun bir torbaya dahil edilmesi “hukuki belirlilik”, “hukuk güvenliği” ve “nitelikli kanun yapımı” bakımından “hukuk devleti” ilkesine aykırıdır.

2019 yılında açıklanan “Yargı Reformu Strateji Belgesi” kapsamında hazırlanan bu dokuzuncu yargı paketinin ilki 2019 yılında hazırlanmıştır. O dönemde yargıdaki sorunların çözülmesine, bir yenilenmeye ve normalleşmeye yönelik kamuoyunda “İnsan odaklı hizmet anlayışının geliştirilmesi, yargıya güvenin artırılması, hak ve özgürlüklerin daha etkin korunup geliştirilmesi, makul sürede yargılanma hakkının gözetilmesi, adalete erişimin kolaylaştırılması, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının geliştirilmesi, hukuki güvenliğin güçlendirilmesi.” şeklinde büyük iddialarda bulunulmuştur. Ardından 2021 yılında insan hakları alanında yapılması gerekenlere yönelik açıklanan İnsan Hakları Eylem Planı büyük bir lansmanla ilan edilmiş ancak halen üçte ikisi yerine getirilmemiştir. Bugün gelinen noktada ise dokuz yargı paketi hazırlanmasına ve eylem planına rağmen Yargı Reformu Strateji Belgesi’nin amacına yönelik düzenlemeler olmadığı gibi yargının kronikleşmiş hiçbir sorununa çözüm üretilmemektedir.

Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu bazı kararlara rağmen, kararların arkasından dolanarak tam bir yasama kurnazlığı ile iptal edilen maddelerle aynı ya da çok benzer düzenlemeler yapılmaktadır. Bu durum ise Anayasa’nın 153. maddesine yani Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Örneğin, Anayasa Mahkemesi Türk Medeni Kanunu’nun kadının soyadını düzenleyen maddeyi kadın erkek eşitliğine aykırı olduğundan iptal etmiştir. TBMM’nin eşitlik ilkesine uygun biçimde yeni bir düzenleme yapması için dokuz ay süresi vardı. Sürenin dolmasından aylar geçtikten sonra getirilen bu düzenleme Anayasa Mahkemesi kararının gereği yine yerine getirilmemiş ve aylarca geciktirilmiştir.

Türk Medeni Kanunu’nun 187. maddesinin birinci fıkrası, evlenen kadının kocasının soyadını almasını zorunlu kılan düzenleme, Anayasa Mahkemesi’nin 28 Nisan 2023 tarihli kararı ile iptal edilmiştir. Bu karar, kadın-erkek eşitliğine aykırı bulunarak kadının tek başına kendi soyadını kullanamamasına rağmen erkeğin kullanabilmesini gerekçe göstermektedir. Anayasa Mahkemesi, TBMM’ye yeni bir düzenleme yapması için dokuz ay süre tanımış ve bu süre 28 Ocak 2024’te dolmuştur. Ancak sürenin dolmasından sonra getirilen yeni düzenleme, iptal edilen düzenlemenin yasama kurnazlığı ile kelimelerin değiştirilmesine rağmen aynıysa ve kadın-erkek eşitliğine aykırı olarak değerlendirilmektedir.

Uluslararası Uygulamalara Göre Değerlendirme:

İspanya’da kadınlar evlendikten sonra kendi doğum soyadlarını korur ve bu oran %77’dir. Eşlerin soyadını kullanma oranı ise sadece %4’tür. Çocuklar, babalarının ilk soyadı ve annelerinin ilk soyadını alır. Yunanistan’da, 1983’te çıkarılan yasa ile kadınlar evlendikten sonra doğum soyadlarını korur. Genç Yunanlılar, bu durumu toplumsal norm olarak kabul etmekte ve çiftler, soyadı konusunda esneklikle hareket etmektedir. Fransa’da, eşler evlendikten sonra diğer eşin soyadını taşımama konusunda özgürdür. 2005 yılından itibaren çocuklara her iki ebeveynin soyadı verilebilir. Çocukların büyük çoğunluğu babalarının

soyadını alırken, her iki soyadını taşıyan çocukların oranı artmaktadır. İtalya'da, 2022 yılına kadar çocuklar babalarının soyadını otomatik olarak alırken, 2022'deki anayasa mahkemesi kararıyla çocuklara her iki ebeveynin soyadının verilmesine karar verilmiştir. İsviçre'de, 2013 yılında yürürlüğe giren kanunla çiftler evlendikten sonra kendi soyadlarını koruyabilir veya ortak bir soyadı seçebilir. Ebeveynler, çocuklarının soyadını seçmekte özgürdür. Japonya'da mevcut kanun, evli çiftlerin tek bir soyadı beyan etmesini şart koşarken, pratikte kadınlar büyük oranda soyadlarını değiştirir. Ancak, kadınların %95'inden fazlası eşinin soyadını almaktadır.

Medeni hukukun İslam hukukuna göre düzenlendiği ve Arapça konuşulan ülkelerde, kadınlar doğumda aldıkları, babalarından gelen soyadlarını veya aile isimlerini korumakta, aile isimlerini eşlerinin soyadları ile değiştirmemektedirler. Bunun nedeni, Arap ülkelerinin nüfusunun çoğunluğunu müslümanların oluşturmasıdır. İslamiyet, müslüman kadınların evlilikleri sırasında soyadlarını değiştirmemelerini ve mülkiyet sahipliğinin transferinin böylelikle sağlanmasını önermektedir. Kadınların evlilikte soyadı kullanımlarıyla ilgili olarak müslüman ülkelerde Ahzab Suresi referans alınmaktadır. İslamiyet'te, İslam hukukuna göre kadın evlilikte ailesinin soyadını ve kimliğini korumalıdır. Bu kuralın yaygın olduğu müslüman ülkelerde kadının pasaportunda kendi adı ve soyadı, kocasının adı ve soyadını gösteren bir alan bulunmaktadır.

Bu ülkelerdeki uygulamalar, kadınların evlendikten sonra kendi soyadlarını koruma özgürlüğüne sahip olduğunu ve bu özgürlüğün cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından önemli bir adım olduğunu göstermektedir. Türkiye'de de benzer bir düzenlemenin getirilmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve uluslararası standartlara uyum açısından önem arz etmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin kararı doğrultusunda, TBMM'nin eşitlik ilkesine uygun bir düzenleme yapması gerektiği açıktır.

AKP Grup Başkanvekili Abdullah Güler, soyadı düzenlemesine ilişkin yaptığı açıklamada, "Kullanılacak soyadı nedeniyle aile bütünlüğünün zarar görmemesi ve çocukların olumsuz etkilenmemesi amacıyla kadınların evlenince eşlerinin soyadını alacağı ve isterlerse önceki kızlık soyadlarını da kullanabileceklerine yönelik yeni bir düzenleme hayata geçiriyoruz ve teklif ediyoruz" ifadelerini kullanmıştır.

Bu açıklama bağlamında, kadının ve çocuğun üstün yararını sağlayacak soy bağına ulaşılması ve bunun korunması, dijitalleşen günümüz dünyasında oldukça kolay ve mümkündür. Asıl aileyi tehdit eden ve kadın ile çocuğun üstün yararına olumsuz etki edecek faktörler ekonomik kriz ve beraberinde yaşanan olumsuz etkilerdir. Yoksulluk ve beraberinde yaşanan yoksunluklar asıl aileyi tehdit etmektedir. Kadına yönelik şiddet de bu zor ve güvensiz şartların bir çıktısı olarak görülebilir.

Kadınların kendi soyadlarını kullanma hakkı, on yıllardır verdikleri mücadelenin bir sonucu olarak kazanılmış bir haktır ve bu hakkın korunması, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, TBMM'nin bu konuda daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir düzenleme yapması gerektiği açıktır.

Elif Esen

İstanbul

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

15/07/2024

Esas No: 2/2258

Karar No: 3

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2258 esas numaralı, “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Komisyonumuzun 11/07/2024 tarihinde yaptığı 4’üncü toplantısında görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığınıza saygı ile arz olunur.

1. Giriş

Denizli Milletvekili Cahit ÖZKAN ve 133 Milletvekili tarafından 03/07/2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/2258 esas numaralı “*Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*” Başkanlıkça aynı tarihte tali komisyon olarak Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilmiştir.

Komisyonumuzun 11/07/2024 tarihinde yaptığı 4’üncü toplantısında 2/2258 esas numaralı Kanun Teklifi, Teklifin ilk imza sahibi Denizli Milletvekili Cahit ÖZKAN, Adalet Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Danıştay Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) temsilcileri ile TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Murat SEZGİNER’in katılımıyla incelenip, görüşülmüştür.

2. Kanun Teklifi ile Öngörülen Düzenlemeler

Teklifin gerekçesi ve metni incelendiğinde, Teklif ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararları doğrultusunda;

- Evlenen kadının soyadına ilişkin iptal öncesi hükümler esas alınarak kadının kocasının soyadıyla birlikte kendi soyadını kullanabilmesine yönelik düzenleme yapılması,
 - Anneye de baba ile çocuk arasındaki soy bağının reddi için dava açma hakkı verilmesi,
 - Evlilik birliği içinde doğan çocuğun koca ile soy bağının reddi amacıyla baba olduğunu iddia eden üçüncü kişilerce soy bağının reddi davası açabilmesinin belirli kurallara bağlanması,
 - Evlatlığın nüfus kaydına anne ve babası olarak evlat edinenlerin adlarının yazılabilmesine imkân tanınması,
 - Ceza muhakemesinde yapılan uzlaşma görüşmeleri sırasında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararların tazmini için mağdura hukuk mahkemelerinde dava açma imkânı verilmesi,
 - Birden fazla baronun bulunduğu illerde barolarla gönderilecek adli yardım ödeneğinin oranının yüzde 40 yerine yüzde 30 olarak yeniden belirlenmesi,
 - Arabuluculuk görüşmelerinin ilk toplantısına mazeretsiz olarak katılmayan tarafın davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile karşı tarafın ödemekle yükümlü olduğu yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutulması ve bu taraf lehine avukatlık asgari ücret tarifesine göre belirlenen vekalet ücretinin yarısına hükmedilmesi,
 - Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenen adalet müfettişlerinin görev ve yetkilerine ilişkin hükümler ile Hakimler ve Savcılar Kurulu ile Anayasa Mahkemesine ilişkin bazı kadroların kanunla yeniden düzenlenmesi,
 - Yargıtay ve Danıştay üyelerinin ek tazminatlarının (15000) ek gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktar olarak yeniden belirlenmesi,
 - Orman alanlarında yapımına başlanan adli hizmet binası ve ceza infaz kurumu projelerinin devam ettirilerek tamamlanmasının sağlanması, amaçlanmaktadır.
- Ayrıca Teklif ile;
- İstinaf kanun yolunda aynı bölge adliye mahkemesi içerisindeki hukuk daireleri arasındaki iş bölümü uyumsuzluklarının kısa sürede giderilmesi suretiyle dosyaların istinaf aşamasında görülmeye sürelerinin kısaltılması,
 - Mesleğinde 20 yıl kıdeme sahip hukukçuların arabuluculuk eğitimi almak şartıyla sınavsız olarak arabulucu olabilmesi,

- Taşınmazın aynına ilişkin icra edilebilirlik şerhi verilen arabuluculuk anlaşma belgesiyle taraflardan birinin tapu müdürlüğüne giderek tek başına tescil talebinde bulunabilmesinin sağlanması,
- İdari yargıda, kanun yollarına başvuruda hangi tarihteki parasal sınırın dikkate alınacağını kesin olarak belirlenmesi,
- Şikâyet tabi olan hakaret suçunda şikâyet süresinin fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren 2 yılı geçemeyecek şekilde düzenlenmesi ve hakaret suçunun sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, uzlaştırma kapsamından çıkartılarak öndeme kapsamına alınması,
- Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavında soru sorulacak alanlar arasında sosyal güvenlik hukuku, milletlerarası hukuk, milletlerarası özel hukuk ve genel kamu hukuku konularının eklenmesi, yönetmelikle yeni konuların eklenmesine imkân tanınması ve asgari soru sayısının 100’den 120’ye çıkarılması,
- Ayrıca, Hâkim ve Savcı Yardımcılığı Sınavında da milletlerarası hukuk, milletlerarası özel hukuk ve ticari işletme ve şirketler hukuku konularının sınav konularına eklenmesi ve mülakata çağırılacak aday sayısının sınav ilanında belirtilen kadro sayısının iki katı fazlasından bir katı fazlasına indirilmesi,
- Mevcut uzlaştırmacıların haklarının korunması sağlanarak Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamındaki uzlaştırmacıların sadece hukuk fakültesi mezunlarından olabilmesi,
- Karayolları Trafik Kanunu uyarınca trafikten menedilerek alıkonulan araçlardan yediemin otoparklarında bulunup da sahipleri tarafından teslim alınmayan veya sahiplerine ulaşılamayan araçların satış usulünün kolaylaştırılmak suretiyle ekonomiye kazandırılması,
- Açık artırma suretiyle yapılan e-satışlarda bir defaya mahsus 10 dakika olan uzama süresinin, her yeni tekliften itibaren yeniden başlamak üzere 3’er dakikalık sürelerle 1 saate kadar uzamasına imkân sağlanması ve teklifler arasındaki farkın asgari tutarının yeniden düzenlenmesi,
- Çocuk Koruma Kanununda düzenlenen tedbirlerin uygulanması için görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerine yapılacak ödemenin bağlı oldukları kurum tarafından karşılanması ve bu personele de ek ödenek verilmesi,
- Mahkemelerce Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına imkân veren kanuni düzenlemenin uygulama süresinin 5 yıl daha uzatılması,
- Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Genel Müdürlükçe idare ve temsil edilen mazbut vakıfların yargı harçlarından ve teminat gösterme zorunluluğundan muaf tutulması,
- Mülga 6830 sayılı İstimlak Kanununun yürürlüğe girdiği 8 Ekim 1956 tarihine kadar kamulaştırılmaksızın fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş taşınmazların tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılması,

öngörülmektedir.

3. Komisyonda Kanun Teklifi Üzerinde Yapılan Görüşmeler

Toplantının açılışında konuşan Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Prof. Dr. Cüneyt YÜKSEL;

- Medeniyetimizin adalet üzerine inşa edildiğini, dolayısıyla gerek kanun yaparken gerekse kanunu uygularken, en başta adaletin gözetilmesi gerektiğini, kanun yapma, mevzuat oluşturma süreçlerinde görev alanların birinci önceliğinin adalet değerini yukarıda tutacak, hızlı, etkin, verimli ve erişilebilir bir adalet sisteminin altyapısını oluşturmak olması gerektiğini,

- AK Parti iktidarı olarak 22 yıldır adaletin tesisini sağlayacak, vatandaşın yargıya erişimi kolaylaştıracak, reform niteliğinde düzenlemeleri hayata geçirdiklerini ve bu çerçevede önemli adımlar attıklarını,

- Hızla değişen dünyada, toplumların ihtiyaçlarının ve beklentilerinin de dönüşüm geçirdiğini, bu kapsamda adalet alanında yapılacak reformların, toplumun değişen ihtiyaçlarına yanıt verebilmek

için elzem olduğunu, adaletin daha hızlı, şeffaf ve erişilebilir kılınması için atılacak adımların, bireylerin haklarının korunmasını ve toplumsal barışın tesisi için gerekli olduğunu, reform niteliğindeki düzenlemelerin yargının bağımsızlığını pekiştirerek adalete olan güveni tazelediğini, ayrıca adalet sisteminin modern ihtiyaçlara uygun hale getirilmesinin hukukun üstünlüğünün korunmasını ve herkesin eşit şekilde muamele görmesini sağlayacağını, dolayısıyla adaletin sürekli gözden geçirilmesinin ve gerekli iyileştirmelerin yapılmasının, sağlıklı ve huzurlu bir toplumun olmazsa olmazı olduğunu, adalet reformlarının sadece bugünün değil geleceğin de teminatı ve toplumların refahı için vazgeçilmez olduğunu,

- Komisyonunda görüşülecek teklifin yargıda ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamaya dönük reform niteliğinde düzenlemeler içeren yeni bir adım olduğunu ve bu yöndeki çalışmalara devam edeceklerini, ifade etmiştir.

Sayın YÜKSEL konuşmasının devamında;

- Biri geçici madde olmak üzere toplam 39 maddeden oluşan Kanun Teklifi ile 20 farklı kanunda değişiklik veya düzenleme yapıldığını,

- Teklifin; hukuki güvenliğin güçlendirilmesi, temel hak ve özgürlüklerin daha etkin korunması, adalet hizmetlerinin etkinliğinin artırılması, suçla daha etkin mücadele edilebilmesi, toplumun temelini oluşturan aile kurumunun güçlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının oluşturduğu hukuki boşluğun doldurulması ve uygulamada yaşanabilecek tereddütlerin giderilmesi anlamında önemli düzenlemeleri içerdiğini,

- Teklif ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararları doğrultusunda; evlenen kadının soyadına ilişkin yeniden düzenleme yapıldığını, anneye de soy bağının reddi için dava açma hakkı verildiğini, baba olduğunu iddia eden üçüncü kişilerin soy bağının reddi davası açabilmesinin belirli kurallara bağlandığını, evlatlığın nüfus kaydına anne ve babası olarak evlat edinenlerin yazılabileceğini, ceza muhakemesinde yapılan uzlaşma görüşmeleri sırasında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararların tazmini için mağdura hukuk mahkemelerinde dava açma imkânı verildiğini, birden fazla baronun bulunduğu illerde barolara gönderilecek adli yardım ödeneğinin oranının yeniden belirlendiğini, arabuluculuk görüşmelerinin ilk toplantısına katılmayan tarafın yargılama giderlerinden sorumluluğuna ve lehlerine hükmedilecek vekâlet ücretine ilişkin hükümlerin yeniden düzenlendiğini, adalet müfettişlerinin görev ve yetkilerine ilişkin hükümler ile Hakimler ve Savcılar Kurulu ile Anayasa Mahkemesine ilişkin bazı kadrolar ile yüksek yargı mensuplarının ek tazminatlarının yeniden düzenlendiğini, orman alanlarında yapımına başlanan adli hizmet binası ve ceza infaz kurumu projelerinin devam ettirilerek tamamlanmasının sağlanacağını,

belirtmiştir.

Bunlara ek olarak Sayın YÜKSEL teklif ile;

- İstinaf kanun yolunda aynı bölge adliye mahkemesindeki hukuk daireleri arasındaki iş bölümü uyuşmazlıklarının giderilmesine yönelik düzenleme yapıldığını, mesleğinde 20 yıl kıdeme sahip hukuk fakültesi mezunlarının sınav şartı aranmaksızın arabulucu olabileceklerini, taraflardan birinin taşınmazın aynına ilişkin icra edilebilirlik şerhi verilen arabuluculuk anlaşma belgesi ile tapu müdürlüğünden tek başına tescil talebinde bulunabilmesinin sağlandığını, idari yargıda kanun yollarına başvuruda hangi tarihteki parasal sınırın dikkate alınacağını kesin olarak belirlendiğini, hakaret suçunun sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinin, uzlaştırma kapsamından çıkartılarak önödeme kapsamına alındığını ve şikâyete tabi olan hakaret suçunda şikâyet süresinin, 2 yılı geçemeyecek şekilde düzenlendiğini, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavında soru sorulacak alanlar arasına sosyal güvenlik hukuku, milletlerarası hukuk, milletlerarası özel hukuk ve genel kamu hukuku konularının eklendiğini ve asgari soru sayısının 100'den 120'ye çıkarıldığını,

Hâkim ve Savcı Yardımcılığı Sınavında da milletlerarası hukuk, milletlerarası özel hukuk ve ticari işletme ve şirketler hukuku konularının sınav konuları arasına eklendiğini, sadece hukuk fakültesi mezunlarının uzlaştırmacı olabilmesinin sağlandığını, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca trafikten menedilerek alıkonulan araçlardan yediemin otoparklarında bulunup da sahipleri tarafından teslim alınmayan veya sahiplerine ulaşılamayan araçların satış usulü kolaylaştırılmak suretiyle ekonomiye kazandırılacağını, açık artırma suretiyle yapılan e-satışlarda bir defaya mahsus 10 dakika olan uzama süresinin, her yeni tekliften itibaren yeniden başlamak üzere 3'er dakikalık sürelerle 1 saate kadar uzamasına imkân sağlandığını, Çocuk Koruma Kanununda düzenlenen tedbirlerin uygulanması için görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerine yapılacak ödemenin bağlı oldukları kurum tarafından karşılanacağını ve bu personele de ek ödenek verileceğini, mahkemelerce Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına imkân veren kanuni düzenlemenin uygulama süresinin 5 yıl daha uzatılacağını, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve mazbut vakıfların yargı harçlarından ve teminat gösterme zorunluluğundan muaf tutulacağını, 8 Ekim 1956 tarihine kadar kamulaştırılmaksızın fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş taşınmazların tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılacağını vurgulamıştır.

Anayasaya Aykırılık Önergeleri

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelere geçilmeden önce, Teklifin 3'üncü, 10'uncu, 11'inci, 14'üncü, 15'inci, 18'inci, 36'ncı ve 37'inci maddeleri ile geçici 1'inci maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa'nın 2'nci, 6'ncı, 7'nci, 9'uncu, 10'uncu, 11'inci, 12'nci, 13'üncü, 17'nci, 20'nci, 35'inci, 38'inci, 40'ıncı, 41'inci, 46'ncı, 56'ncı, 88'inci, 90'ıncı, 124'üncü, 153'üncü ve 169'uncu maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle 3 adet Anayasa'ya aykırılık önergesi verilmiş ve İçtüzük'ün 38'inci maddesine istinaden öncelikle görüşülen önergeler Komisyonca reddedilerek görüşmelere devam edilmiştir.

Teklifin tümü üzerinde yapılan müzakerelerde, ilk imza sahibi Denizli Milletvekili Cahit ÖZKAN tarafından özetle;

- Bugüne kadar 2019 yılında kamuoyuyla paylaşılan Yargı Reformu Strateji Belgesi kapsamında hedeflenen faaliyetlerin yüzde 71'inin ve 2021 yılında açıklanan İnsan Hakları Eylem Planı çerçevesinde hedeflenen faaliyetlerin ise yüzde 66'sının gerçekleştirildiği,
- Kanun Teklifinin Yargı Reformu Strateji Belgesi ve İnsan Hakları Eylem Planı kapsamında hayata geçirilen reformların devamı niteliğinde olduğu,
- Bu kapsamda Kanun Teklifinde başta Anayasa Mahkemesinin iptal kararları doğrultusunda hazırlanan düzenlemeler olmak üzere çeşitli düzenlemelere yer verildiği,
- Teklif ile; soybağının sıhhatinin ve aile birliğinin sağlanması amacıyla evlenen kadının soyadına ilişkin düzenleme yapıldığı ve düzenleme kapsamında eşler tarafından kullanılacak soyadı nedeniyle aile bütünlüğünün zarar görmemesi ve çocukların olumsuz etkilenmemesi amacıyla kadınların evlenince eşlerinin soyadını almasının ve isterlerse önceki soyadlarını da birlikte kullanmalarının öngörüldüğü,
- Anaya da baba ile çocuk arasındaki soy bağının reddi için dava açma imkânı verildiği,
- Ailenin huzur ve refahının korunması amacıyla baba olduğunu iddia eden üçüncü kişilerin soybağının reddi davası açabilmesinin belirli kurallara bağlandığı,
- Evlat edinilenlerin adlarının evlatlığın ana ve baba adı olarak yazılabilmesine imkân tanındığı,
- Uzlaşma görüşmeleri sırasında tespit edilemeyen ancak sonradan ortaya çıkan zararlara ilişkin dava açma imkanının sağlandığı,
- Arabuluculuk görüşmelerinde etkinlik sağlanması amacıyla arabuluculuk görüşmelerinin ilk toplantısına katılmayan tarafın yargılama giderlerinden sorumluluğuna ve lehlerine hükmedilecek vekalet ücretine ilişkin düzenlemeler yapıldığı,
- Birden fazla baro bulunan illerde barolara verilecek adli yardım ödeneğinin dağılım oranlarının yeniden planlandığı,

- Hak kayıplarının önüne geçilmesi için idari yargıda kanun yollarına başvuru kapsamında hangi tarihteki parasal sınırın dikkate alınacağını netleştirildiği,

- İdari yargıda içtihat istikrarının sağlanması amacıyla bölge idare mahkemesi tarafından ilk kez verilen bazı kararlara karşı temyiz kanun yolunun açıldığı,

- Kötüye kullanımların engellenmesi ve yargının iş yükünün azaltılması amacıyla şikâyetle bağlı hakaret suçu bakımından şikâyet süresinin her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren 2 yıl olarak belirlendiği ve sesli, yazılı ve görüntülü bir iletiyle işlenen hakaret suçunun uzlaştırma kapsamından çıkarılarak ön ödeme kapsamına alındığı,

- Arabuluculuk kurumunun etkinliğinin artırılması için mesleğinde 20 yıl kıdeme sahip hukukçuların arabuluculuk eğitimi almak şartıyla sınavsız olarak arabulucu olabilmelerine imkân sağlandığı ve taraflardan birinin taşınmazın aynına ilişkin icra edilebilirlik şerhi verilen arabuluculuk anlaşma belgesiyle tapu müdürlüklerinde tek başına tescil talebinde bulunabilmesinin mümkün kılındığı,

- Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavında sorulacak konuların kapsamının genişletildiği ve asgari soru sayısının 100'den 120'ye çıkarıldığı,

- Uzlaştırma kurumunun daha iyi işlemesi amacıyla uzlaştırmacı olabilmek için hukuk fakültesi mezunu olmak şartının getirildiği,

- İcra ve İflas Kanunu hükümleri uyarınca yapılan elektronik açık artırmaların gerçek alıcılar arasında rekabet içerisinde gerçekleştirilmesine yönelik düzenlemeler yapıldığı,

- Kayımlık sisteminin daha profesyonel yürütülebilmesi amacıyla mahkemelerin bazı suçlar bakımından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunu kayıym olarak atayabilmesine imkân veren kanuni düzenlemenin uygulama süresinin beş yıl daha uzatıldığı,

- Karayolları Trafik Kanunu uyarınca sahipleri tarafından teslim alınmayan veya sahiplerine ulaşılamayan ve yediemin otoparklarında bulunan araçların satış usulünün kolaylaştırılarak bu araçların ekonomiye kazandırılmalarının sağlandığı,

- Vakıfların yaşaması ve topluma sunacakları hizmetlerin devamı için mazbut vakıfların yargı harçlarından ve teminat gösterme zorunluluklarından muaf tutuldukları, ifade edilmiştir.

Teklifin tümü üzerinde yapılan müzakerelerde toplantıya katılan komisyon üyesi ve komisyon üyesi olmayan milletvekilleri ile diğer katılımcılar tarafından aleyhte olmak üzere özetle;

- Torba kanun uygulamasının hukuki belirlilik ilkesine aykırı olduğu ayrıca kanun teklifinin birbiri ile ilgisi olmayan düzenlemeleri içermesi sebebiyle ilgili komisyonlarda görüşülerek ve komisyonların görüşü alındıktan sonra incelenmesi gerektiği,

- Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarına istinaden getirilen düzenlemelerin Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçelerini istenilen şekilde düzenleyemediği ve Teklifin bu şekliyle Anayasaya aykırı olduğu,

- İcra ve İflas Kanunu kapsamında elektronik ortamda açık artırma suretiyle yapılacak satışlara dair düzenlemede yer alan açık artırma süresinin Adalet Bakanlığı tarafından kısaltılabilmesi, uzatılabilmesi veya kaldırılabilmesi hükmünün uygulamada keyfiliğe ve belirsizliğe yol açabileceği, elektronik ortamda açık artırmının teknik altyapısında oluşabilecek aksaklıklar ve internet kesintileri gibi durumların açık artırma süreçlerinde ciddi sorunlar yaratabileceği, internet erişimi ve teknolojik donanım açısından dezavantajlı olan kesimlerin, açık artırma süreçlerinde haksızlığa uğrayabileceği,

- Birden çok baronun bulunduğu illerde barolar arasında adli yardım ödeneğinin dağıtılmasına ilişkin yapılan düzenlemenin eşitlik ilkesine aykırı olduğu, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği yüzde 40 oranının, yüzde 30 olarak yeniden teklif edilmesinin Anayasa Mahkemesi kararında ifade edilen iptal gerekçesini karşılamadığı, yapılan düzenleme ile baroların ihtiyaçlarının ve giderlerinin dikkate alınmadığı, özellikle büyük baroların adli yardım hizmetini sunmada mali güçlüklerle karşılaştığı ve mevcut düzenlemenin bu durumu daha da zorlaştıracığı,

- Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavında konuların genişletilmesi yerine, mevcut temel hukuk alanlarında daha derin bilgi aranması gerektiği, sınavın temel amacının temel hukuki bilgi ve muhakeme yeteneğini ölçmek olması gerektiği ancak mevcut düzenlemenin bu amacı taşımadığı, test usulü sınavların bu yetenekleri ölçmede yetersiz olduğu, yeni konuların yönetmelik ile eklenmesi düzenlemesinin Anayasa’ya aykırı olduğu ve bu tür düzenlemelerin kanunla yapılması gerektiği,

- Hakim ve savcı yardımcılığına girişte yapılan sınavların objektif değerlendirme kriterlerinden yoksun olduğu, Danıştay kararlarına rağmen mülakatların kayıt altına alınmadığı ve bu durumun şeffaflık ilkesine aykırı olduğu,

- Kamulaştırma Kanunu’na eklenen geçici madde ile yapılan düzenlemenin Anayasa’nın 35, 46 ve 13. maddelerine aykırı olduğu, Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkının ihlali gerekçesiyle iptal ettiği hükümlerin yeniden getirilmesinin hukuki açıdan sorunlu olduğu, madde ile geçmişe yönelik düzenleme yapılmasının hukukun temel ilkelerine aykırı olduğu, maddede yer verilen “fiili el koyma tarihindeki bedel” ifadesinin Anayasa’ya, mülkiyet hakkına ve eşitlik ilkesine aykırı olduğu, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen hükümlerin neredeyse aynı şekilde tekrar düzenlenmesinin mahkeme kararlarının etkisini ortadan kaldırdığı,

- Kadının soyadına ilişkin yapılan düzenlemenin Anayasa’nın 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarına aykırı olduğu, soyadının kadının kimliğinin ve kişiliğinin bir parçası olduğu, evlendikten sonra soyadını değiştirmek zorunda kalmasının kadının kimliğine ve kişiliğine zarar verdiği, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükümlerin değiştirilmeden getirilmesinin mahkeme kararlarının etkisini ortadan kaldırdığını, kadının soyadını kullanmasının aile bütünlüğünü bozacağı ve çocukların psikolojisini olumsuz etkileyeceği yönündeki argümanların geçersiz olduğu, kadınların evlenmeden önceki soyadlarını kullanabilme hakkının eşitlik ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve bu hakkın mutlak bir kişilik hakkı olduğu,

- Dava açma süresinin geçmesinden önce yalnızca kocanın ölmesi veya gaipliği durumlarında baba olduğunu iddia eden kişiye dava açma hakkının tanınmasının bu kişilerin hak arama özgürlüğünü kısıtladığı ve dava açma hakkının sadece çok istisnai hallerde tanındığı, düzenlemenin baba olduğunu iddia eden kişiye biyolojik gerçeği öğrenme hakkı tanımadığı, dava açma hakkını kişiye bağlı olmayan ön şartlara bağladığı ve özel hayatın gizliliği ile hak arama özgürlüğünü ihlal ettiği,

- Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olan hakaret suçu bakımından şikâyet süresinin her ne surette olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren 2 yıla sınırlandırılmış olmasının mağdurların haklarını arama sürelerini kısıtladığı, bu durumun adaletin sağlanmasını engellediği ve Anayasa’nın eşitlik ve hak arama özgürlüğü ilkelerine aykırı olduğu,

- Hakaret suçunun mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinin uzlaştırma kapsamından çıkarılarak önödeme kapsamına alınmasının mağdura yönelik doğrudan bir adalet sağlamadığı, fiilin mağdurların onur ve şerefine yönelik doğrudan bir zarara sebebiyet verdiği ve bu zararın devlet hazinesine yapılan bir ödemeye giderilemeyeceği, düzenlemenin mağdurun adalete erişimini kısıtlayabileceği,

- Dava şartı arabuluculukta taraflardan birinin geçerli bir mazeret göstermeksizin ilk toplantıya katılmaması sebebiyle arabuluculuk faaliyetinin sona ermesi durumunda toplantıya katılmayan tarafın lehine hükmedilmesi gereken vekalet ücretinin yarısına hükmedilmesine ilişkin düzenlemenin avukatların emeklerini karşılığını tam olarak alamamasına yol açacağı ve vekalet ücretlerini haksız bir biçimde azaltacağı, düzenlemenin Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesini tam olarak karşılamadığı,

- Mesleğinde 20 yıl kıdeme sahip hukuk fakültesi mezunlarının sınav şartı aranmaksızın arabulucu olabilmelerine ilişkin düzenlemenin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu, arabuluculuk mesleğinin kalitesini düşürebileceği, hukuk dışında herhangi bir meslekte 20 yıl çalışmış bir kişinin, sadece hukuk fakültesi diplomasıyla arabulucu olabilmesinin sakıncalı olabileceği ve düzenlemenin avukatlar bakımından haksız rekabete yol açabileceği,

- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun bazı suçlar bakımından mahkemelerce kayyım atanabilmesine ilişkin düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu ve olağanüstü hâl kökenli bir düzenleme ile olağan zaman hukukunu dizayn etmenin mümkün olmadığı, ekonomik ve ticari faaliyetler üzerinde büyük riskler oluşturabileceği, TMSF'nin kendi atadığı kayyuma karşı şikayetlerde inceleme ve soruşturmaların yine Kurumun iznine bağlı olmasının kayyım olarak atanacak kişilerin denetiminde belirsizliklere yol açabileceği, TMSF'nin karar ve işlemlerine karşı açılan davaların sadece Fonun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülecek olmasının mahkemeye erişimi zorlaştırabileceği ve hak arama hürriyetini kısıtlayabileceği,

- Orman alanlarında yapımına başlanan adli hizmet binası ve ceza infaz kurumu projelerinin devam ettirilerek tamamlanması amacıyla yapılan düzenlemenin ormanların korunmasına ve geliştirilmesine ilişkin Anayasa'nın 169'uncu maddesine aykırı olduğu, ayrıca Anayasa'nın 56'ncı maddesinde belirtilen çevre hakkını ihlal ettiği, Anayasa Mahkemesinin daha önce iptal ettiği hükümlerin benzerlerinin tekrar getirilmesinin, Anayasa Mahkemesi kararlarını etkisiz kıldığı, orman alanında cezaevi yapılmasının yangın riski taşıdığı ve bu durumun insan hayatını tehlikeye attığı, cezaevindeki insanların yaşam hakkını tehdit ettiği,

ifade edilmiştir.

Teklifin tümü üzerinde yapılan müzakerelerde toplantıya katılan komisyon üyesi ve komisyon üyesi olmayan milletvekilleri ile diğer katılımcılar tarafından lehte olmak üzere özetle;

- Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavının kapsamının genişletilmesi ve soru sayısının artırılmasının, hukuk fakültesi mezunlarının daha donanımlı ve kapsamlı bir eğitim almalarını teşvik edeceği ve düzenlemelerin hukuk mesleklerinde kaliteyi artıracığı,

- Aynı bölge adliye mahkemesi içerisindeki hukuk daireleri arasındaki iş bölümü uyumsuzluklarının kısa sürede giderilmesi suretiyle dosyaların istinaf aşamasında görülmeye sürelerinin kısaltılmasının adaletin hızlandırılmasına katkı sağlayacağı,

- TMSF'nin kayyım atama yetkisinin uzatılmasının, ekonomik suçlarla daha etkin mücadele edilmesine olanak tanyacağı, kayyımlık sisteminin daha profesyonel şekilde yürütülmesini sağlayacağı,

- Kadının soyadına ilişkin yapılan düzenlemenin aile bütünlüğünün korunması ve çocukların olumsuz etkilenmemesi bakımından olumlu bir düzenleme olduğu,

- Birden çok baronun bulunduğu illerde barolar arasında adli yardım ödeneğinin dağıtılmasına ilişkin yapılan düzenlemenin baroların ihtiyaçları ve giderleri dikkate alınarak hazırlandığı,

- Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetine bağlı olan hakaret suçu bakımından şikâyet süresinin her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemeyeceği hüküm altına alınarak özellikle yeni gelişen teknolojiler, dijital mecralar, sosyal medya uygulamaları üzerinden uzun yıllar önce yapılan bazı paylaşımlar nedeniyle vatandaşların üzerinde sonradan baskı ve tehdit oluşturulmasının önüne geçilmek istendiği,

- Sesli, yazılı ve görüntülü bir iletileyle işlenen hakaret suçunun ön ödeme kapsamına alınmasının bu suçla daha etkin mücadele edilebilmesini sağlayacağı, sosyal medya üzerinden kötüye kullanımları engelleyeceği, yargının yükünü hafifleteceği,

- Uzlaştırmacıların sadece hukuk fakültesi mezunlarından seçilmesinin uzlaştırma süreçlerinin hukuki bilgiye dayalı olarak daha profesyonel ve etkili bir şekilde yürütülmesini sağlayacağı, uzlaştırma süreçlerinde hukuki güvenliği artıracığı,

- İcra ve İflas Kanunu kapsamında elektronik ortamda açık artırma suretiyle yapılacak satışlara ilişkin düzenlemenin satılacak malların gerçek değerine ulaşmasına yardımcı olacağından borçlu lehine bir düzenleme olduğu, teklif süreçlerinde suiistimallerin önüne geçilmesini sağlayacağı,

- Arabuluculuk görüşmelerinde tarafların ilk toplantıya katılmalarının teşvik edilmesi için bir yaptırım öngörülmesinin, arabuluculuk sürecinin etkinliğini artıracığı, tarafların daha hızlı ve etkin bir şekilde uzlaşmalarına yardımcı olacağı,

- 20 yıllık tecrübeye sahip hukukçuların arabulucu olabilmesinin arabuluculuk süreçlerinde deneyim ve tecrübenin etkin şekilde kullanılmasını sağlayacağı, arabuluculuk hizmetlerinin kalitesini artıracığı,

- Karayolları Trafik Kanunu uyarınca sahipleri tarafından teslim alınmayan veya sahiplerine ulaşamayan ve yedimin otoparklarında bulunan araçların satış usulünün kolaylaştırılmasının bu araçların ekonomiye kazandırılmalarını sağlayacağı,

- Mazbut vakıfların yargı harçlarından ve teminat gösterme zorunluluklarından muaf tutulmasının vakıfların yaşaması ve topluma sunacakları hizmetin devamı için önemli olduğu, ifade edilmiştir.

4. Komisyonun Maddeler Hakkındaki Kararı

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerin ardından maddelerin görüşülmesine geçilmesi kabul edilmiştir.

Kanun Teklifi, aşağıda yer verilen değişiklikler yapılmak suretiyle Komisyonumuz tarafından kabul edilmiştir.

Madde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

Teklifin çerçeve 1 ilâ 9’uncu maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Madde 10

Teklifin çerçeve 10’uncu maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında anlamı netleştirmek, tereddütleri gidermek ve kanun yapım tekniğine uyum amacıyla maddenin işlenecek hükmünün birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan “Bakanlıkların ve kamu kuruluşlarının” ibaresinin “bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının” şeklinde ve “Kurulun” ibaresinin “Teftiş Kurulunun” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 11

Teklifin çerçeve 11’inci maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında maddenin işlenecek hükmünün birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi” ibaresinin “UYAP” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 12, 13

Teklifin çerçeve 12 ve 13’üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Madde 14

Teklifin çerçeve 14’üncü maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında maddenin işlenecek hükmünün üçüncü fıkrasında yer alan “iptal edilen” ibaresinin “Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21

Teklifin çerçeve 15 ilâ 21’inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Madde 22

Teklifin çerçeve 22’nci maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında maddenin işlenecek hükmünde yer alan “bendi” ibaresinin “bentleri” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 23, 24, 25, 26

Teklifin çerçeve 23 ilâ 26’ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Madde 27

Teklifin çerçeve 27’nci maddesi verilen önergenin Komisyon tarafından kabul edilmesi neticesinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36

Teklifin çerçeve 28 ilâ 36’ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Geçici Madde 1

Teklifin Geçici 1’inci maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında maddenin birinci, ikinci, dördüncü, beşinci ve altıncı fıkralarında yer alan “Bu maddeyi ihdas eden Kanunla” ibarelerinin “Bu Kanunla” şeklinde, ikinci ve altıncı fıkralarında yer alan “sonra” ibarelerinin “itibaren” şeklinde, “fıkrasında yapılan düzenleme” ibarelerinin “fıkra olarak eklenen düzenleme” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 37, 38

Teklifin 37 ve 38’inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Kanun Teklifinin tümü oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Komisyon tarafından verilen yetki doğrultusunda, Teklifin tamamı tereddütleri gidermek, anlamı netleştirmek amacıyla terim ve ibareler, imla kuralları, kanun dili ve tekniği bakımından gözden geçirilmiş ve metinde redaksiyon mahiyetinde ekleme ve değişiklikler yapılmıştır.

5. Genel Kurulda Temsil

İçtüzüğün 45’inci maddesi uyarınca, Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere; Aydın Milletvekili Ömer ÖZMEN, İstanbul Milletvekili Nurettin ALAN, İstanbul Milletvekili Şengül KARSLI, Karaman Milletvekili Selman Oğuzhan ESER, Kastamonu Milletvekili Halil ULUAY, Malatya Milletvekili Bülent TÜFENKÇİ, Tokat Milletvekili Mustafa ARSLAN, Uşak Milletvekili Fahrettin TUĞRUL ve Zonguldak Milletvekili Saffet BOZKURT özel sözcüler olarak seçilmişlerdir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Cüneyt Yüksel</i>	<i>Orhan Kırçalı</i>	<i>Emine Yavuz Gözgeç</i>
İstanbul	Samsun	Bursa
Kâtip	Üye	Üye
<i>Oğuzhan Kaya</i>	<i>Hakan Şeref Olgun</i>	<i>Serap Yazıcı Özbudun</i>
Çorum	Afyonkarahisar	Antalya
	(Son oylamada bulunamadı, muhafelet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Süleyman Bülbül</i>	<i>Ömer Özmen</i>	<i>Onur Düşünmez</i>
Aydın	Aydın	Hakkâri
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsü)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Nurettin Alan</i>	<i>Şengül Karslı</i>	<i>Turan Taşkın Özer</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul
(Bu raporun özel sözcüsü)	(Bu raporun özel sözcüsü)	(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Selman Oğuzhan Eser
Karaman
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Halil Uluay
Kastamonu
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Gizem Özcan
Muğla
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Mustafa Arslan
Tokat
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Zülcüf Uçar
Van
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
İsmail Atakan Ünver
Karaman
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Halil Öztürk
Kırıkkale

Üye
Cumhur Uzun
Muğla
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Yücel Bulut
Tokat
(Son oylamada bulunamadı)

Üye
Lütfullah Kayalar
Yozgat
(Son oylamada bulunamadı)

Üye
İnan Akgün Alp
Kars
(Son oylamada bulunamadı,
muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Bülent Tüfenkci
Malatya
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Dilan Kunt Ayan
Şanlıurfa
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Fahrettin Tuğrul
Uşak
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Saffet Bozkurt
Zonguldak
(Bu raporun özel sözcüsü)

MUHALEFET ŞERHİ

TBMM Adalet Komisyonunda 11 Temmuz 2024 tarihinde kabul edilen (2/2258) esas numaralı **“Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”**ne ilişkin ve teklifin birtakım maddelerine karşı olmamızın nedenleri ve muhalefet şerhimizin gerekçeleri aşağıda belirtilmiştir.

TEKLİFİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

“Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” 38 maddeye ek olarak 1 geçici maddeden oluşmakta ve toplam 20 farklı kanunda değişiklik öngörmektedir. “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” ile AKP grubunun imzasıyla Adalet Komisyonuna havale edilen, 9. Yargı Paketi ana hatlarıyla;

- 2004 sayılı İcra İflas Kanunu’nda 2 maddede,
- 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nda 1 maddede,
- 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda 1 maddede,
- 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu Ve Görevleri Hakkında Kanunu’nda 1 maddede,
- 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda 3 maddede,
- 2802 Hâkimler ve Savcılar Kanunu’nda 3 maddede,
- 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nda 1 maddede,
- 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nda 1 maddede,
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda 5 maddede,
- 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunu’nda 1 maddede,
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda 3 maddede,
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda 2 maddede,
- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda 1 maddede,
- 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nda 1 maddede,
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda 1 maddede,
- Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununda 1 maddede,
- 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nda 4 maddede,
- 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nda 1 maddede,
- 7145 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu’nda 1 maddede değişiklik getirmektedir.

Muhalefet şerhimizin ilerleyen kısımlarında başta Anayasa’ya aykırılık olmak üzere değiştirilmesini teklif ettiğimiz maddeler ayrıntılı şekilde incelenecektir.

Düzenlenmek istenen bu teklif Anayasa’nın 2, 7, 10, 11, 13, 35, 38, 40, 41, 88, 90, 124, 153 ve 169’uncu maddelerine açıkça ve doğrudan aykırıdır.

Ayrıca 2/2258 esas numaralı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” görüşmelerinde İhtüzük madde 38 uyarınca Anayasa’ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır. TBMM Kanunlar ve Kararlar Daire Başkanlığı tarafından teklifin Anayasa’ya uygunluk incelemesi raporu talep edildiği halde Komisyon Başkanlığı tarafından inceleme raporu olup olmadığı açıklanmamıştır. Uygunluk incelemesi yapılmayan ve üstelik torba kanun usulüyle hazırlanan ve kabul edilen yasalar, Anayasaya aykırıdır.

İhtüzük madde 34, 35, 38 gerekleri yerine getirilmemiştir.

Teklifte yer alan bazı düzenlemelerin mahiyeti şöyledir:

-İcra ve İflas Kanunu'nda yapılacak değişiklik ile elektronik ortamda açık artırma suretiyle satışta teklifler arasındaki fark, satışa çıkarılan malın muhammen kıymetinin binde beşinden ve her halde 1000 Türk lirasından az olamayacak.

-Açık artırma süresinin son 10 dakikası içinde yeni bir teklifin verilmesi halinde açık artırma 3 dakika uzatılacak. Uzama süresi içinde yeni bir teklif verilmesi halinde açık artırma süresi her yeni teklifin verilmesinden itibaren 3 dakika uzatılacak. Son uzama süresi içinde yeni bir teklif verilmezse mal en yüksek teklif verene ihale edilecek. Uzama sürelerinin toplamı bir saati geçemeyecek. Bir saatlik süre Adalet Bakanlığının kararıyla kısaltılabilecek, uzatılabilecek veya kaldırılabilir ve bu kararlar Bakanlığın resmi internet sitesinde duyurulacak.

- İcra ve İflas Kanunu’nun Ek 1’inci maddesinde yapılacak düzenlemeyle parasal sınırlarda yeniden değerlendirme oranında artırma yapılması sonucunda belirlenen sınırların 10 Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmayacağı hükmü, 1000 Türk lirasını aşmayan kısımların dikkate alınmayacağı şeklinde değiştirilecek. Yeniden değerlendirme sonucu belirlenen parasal rakamın 1000 lirayı geçmeyen küsuratı dikkate alınmayacak.

-İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda esas alınan parasal sınırdan yeniden değerlendirme nedeniyle meydana gelen artış, bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtay’ın bozma kararları üzerine yeniden verilen kararlar hakkında uygulanmayacak, ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlar esas alınacak.

-Avukatlık Kanunu’nda yapılacak değişiklik ile Adli yardım ödeneğinin barolar arasındaki dağıtımında, birden fazla baronun bulunduğu illerde, her 5 bin nüfus için tespit edilecek toplam puanın yüzde 30’u o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak, kalanı ise o ilde lehaya kayıtlı toplam avukat sayısına bölündükten sonra elde edilen rakamın her baronun üye sayısına çarpımı sonucu elde edilecek puana göre dağıtılacak.

-Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavı’nda soru sorulacak alanlar arasında "milletlerarası hukuk", "milletlerarası özel hukuk", "genel kamu hukuku ve sosyal güvenlik hukuku" eklenecek. Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavı’nda soru sayısı 100’den 120’ye çıkarılacak. İhtiyaç duyulması halinde bu alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilecek.

-Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun tek hakimle çözümlenecek davalara ilişkin 7'nci maddesindeki parasal sınırlar; her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298'inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında, takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılmak suretiyle uygulanacak. Tek hakimle çözümlenecek davaların belirlenmesinde dava tarihindeki, miktar artırımı yapılan hallerde ise artırımın yapıldığı tarihteki parasal sınır esas alınacak.

-İdari Yargılama Usulü Kanunu'ndaki değişikliğe göre de konusu 31 bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olacak, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamayacak.

- İdari Yargılama Usulü Kanunu'ndaki değişiklikte, konusu 920 bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar, konusu 270 bin Türk lirasını aşıp 920 bin Türk lirasını aşmayan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan ve istinaf kanun yolu incelemesinde kaldırma kararı üzerine yeniden karar verilen davalar temyiz edilebilecek.

-İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda öngörülen parasal sınırlar; her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298'inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında, takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılmak suretiyle uygulanacak. Bu şekilde belirlenen sınırların 1000 Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmayacak.

-Duruşma yapılmasının zorunlu olduğu davaların belirlenmesinde davanın açıldığı; istinaf veya temyiz yoluna başvurulabilecek kararların belirlenmesinde ise ilk derece mahkemesi veya bölge idare mahkemesince nihai kararın verildiği tarihteki parasal sınır esas alınacak.

-Hakim ve Savcı Yardımcılığı Mülakatı'na iki katı yerine bir katı aday çağırılacak. Hakim ve Savcı Yardımcılığı Sınavı'nda soru sorulacak alanlar arasına, milletlerarası hukuk ve milletlerarası özel hukuk eklenecek. İdari Yargı Hakim Yardımcılığı Sınavı'nda ticari işletme-şirketler hukuku alanından da soru sorulabilecek.

-Hakimler ve Savcılar Kanunu'ndaki diğer bir değişiklikle Adalet Müfettişlerinin görev ve yetkileri düzenlenmiştir.

-Yüksek Yargı mensuplarına yönelik düzenleme ile "15.000" gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda aylık ek tazminat ödenecek.

-Yediemin otoparklarında sahipleri tarafından teslim alınmayan araçların satışına ilişkin şartlar, detaylı şekilde düzenlenmiştir.

-Kamulaştırma Kanunu'na eklenecek madde ile mülga 6830 sayılı İstimlak Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 8 Ekim 1956 tarihine kadar, kamulaştırma işlemlerine dayanmaksızın kamulaştırma kanunlarının amacına uygun olarak fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş olan taşınmazlar, ilgili kamu kurum ve kuruluşları adına tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılacak.

- Türk Medeni Kanununda yapılan düzenleme ile evlenen kadın, kocasının soyadını alacak. Kadın, evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilecek. Kadının soyadı, kendi soyadı ile önceki kocasının soyadından oluşuyorsa kadın bu soyadlarından sadece birisini evleneceği kocasının soyadının önünde kullanabilecek.

- Türk Medeni Kanununda yapılan düzenleme ile koca, ana veya çocuk, soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilecek.

-Baba olduğunu iddia eden üçüncü kişi, kocanın altsoyu, anası veya babası, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilecek.

-Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, birlikte evlat edinmede ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları; tek başına evlat edinmede ise ana veya baba adı olarak evlat edinilen adı yazılacak. Evlat edinilen diğer kişiler hakkında, talepleri halinde bu hüküm uygulanacak.

-Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'da yapılan değişikliğe göre, istinaf incelemesi için dosya kendisine gönderilen ilgili hukuk dairesi, bir ay içinde yapacağı ön inceleme sonucunda iş bölümü bakımından kendisini görevli görmez ise gerekçesiyle birlikte dosyayı görevli olduğu kanısına vardığı ilgili hukuk dairesine gönderecek.

-Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikayet süresi, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemeyecek.

-Sesli, yazılı veya görüntülü iletiyle hakaret suçu, uzlaştırma kapsamından çıkarılarak önödeme kapsamına alınacak. Uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacak.

-Uzlaştırımcı olmak için hukuk mezunu olma şartı getirilecek.

-Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda şanın edimini defaten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verecek. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde durma kararı verilecek. Durma süresince zamanaşımı işlemeyecek. Uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkemece yargılamaya kaldığı yerden devam olunacak.

-Çocuk Koruma Kanunu'nda yapılacak değişikliğe göre, sosyal çalışma görevlileri, mahkemeler yerine Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerine atanacak.

-Vakıflar Genel Müdürlüğü ve mazbut vakıflara ait taşınmazlarla ilgili işlemler nedeniyle değerli kâğıt ve işlem bedeli alınmayacak, harçlardan ve teminattan muaf tutulacak, kamu kurum ve kuruluşlarına herhangi bir katılım payı ödenmeyecek.

-Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) ile Anayasa Mahkemesi kadrolarına ilişkin düzenlemeler yapılacak.

-İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda esas alınan parasal sınırdaki ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlar uygulanacak.

-Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda öngörülen değişikliğe göre, anlaşma belgesinin taraflarından biri, icra edilebilirlik şerhi verilmesinden sonra tapu müdürlüğünden tescil talebinde bulunabilecek. Ayrıca taraflardan birinin geçerli bir mazeret göstermeksizin ilk toplantıya katılmaması sebebiyle arabuluculuk faaliyetinin sona ermesi durumunda toplantıya katılmayan taraf, son tutanakta belirtilecek ve bu taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıkarsa bile karşı tarafın ödemekle yükümlü olduğu yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutulacak. Ayrıca bu taraf lehine Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'ne göre belirlenen vekalet ücretinin yarısına hükmedilecek.

-Arabuluculuk eğitimini tamamlayan ve mesleğinde 20 yıl kıdeme sahip olanlar, yazılı sınava girmeden arabuluculuk siciline kayıt olabilecek.

-Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, silahlı örgüt, silahlı örgüte silah sağlama, terörizmin finansmanı suçlarının işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde şirketlere veya malvarlığı değerlerine kayyum atanmasına karar verildiği takdirde, düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 5 yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) kayyum olarak atanabilecek.

-Orman Kanunu'nun 17'inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan ormanlarda adli hizmet tesisleri ve ceza infaz kurumu yapılmasına ilişkin düzenleme kapsamında alınan verilen ön izinlerin kesin izne dönüştürülmesi için 18 aylık süre tanınacak.

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile öngörülen düzenlemeler, genel hatlarıyla özetlenmiş olup torba yasa usulüyle hazırlanmış olan teklifin, katılımcılık ilkesi yok sayılmak suretiyle komisyon görüşmeleri tamamlanmıştır. Demokrasi ve Hukuk devleti olmanın gerekleri, otokrasi rejiminden kaynaklanan gücün meydana getirdiği cesaret ve sayıca çoğunluk tarafından görmezden gelinmiştir.

Türkiye, demokrasi ve özgürlükler adına hukuk devleti olma özelliğini yitiren çok sayıda karara son 22 yıllık AKP iktidarı döneminde imza atmıştır. AKP iktidarının hukuk tanımaz anlayışı, ülkenin her bir kurumuna sirayet etmiştir. Adalet alanında da uyarılarımıza rağmen yargıya güvenin azalmasına neden olan pek çok hamle yapılmıştır. Yargıya güvenin azalmasında, Anayasa Mahkemesi kararlarına uymama, yargı kararlarının belirli bir zümrenin çıkarına göre düzenlenmesi ve siyasi baskılar sonucunda şekillenmesi, atanan yargı mensuplarındaki liyakat sorunu, üst düzey yargı mensuplarına dahi siyasi baskı ve mobbing uygulanması sıralanabilir. Ayrıcalıklı bir zümrenin ihtiyaçlarına ve kişisel bakış açılarına göre şekillenen yargı kararları, ülkenin her anlamda darboğaza sürüklenmesine neden olmuştur. Yargının siyasallaşmasında, siyasi kayırmacılık ile şekillenen devlet kurumlarında kadrolaşmanın hatırı sayılır bir etkisi vardır.

Hâkim savcı mülakatlarında, yazılı sınavlarda üstün başarılar gösteren kişilerin sözlü mülakatlarda elenmesi ve devlet kadrolarının münhasıran yandaşlara ayrılması AKP'nin şaşmayan geleneği haline gelmiştir. Adaletin tecellisi için gecesini gündüzüne katarak çalışan hakim ve savcılar olduğu gibi otel paralarını iş adamlarına ödeten, rüşvete tevessül eden, adliye koridorlarında tarife belirleyen, mafya ile emlak ticaretine giren, balayına özel helikopter ile giden, makam odasında silah koleksiyonu sergileyen hakim ve savcılar da vardır. Yargıda çürümüşlük öylesine bir hal almıştır ki bu hâkim ve savcılar, soruşturmayı bırakın terfi ile ödüllendirilmektedir.

Yargının siyasallaşması ile oluşan tarafgir yargı eliyle yok edilen hukukun yarattığı tahribat, her alanda hissedilmektedir. Yargıdaki çürümüşlüğü gözler önüne seren skandal bir gelişme yakın tarihimizde yaşanmıştır. Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı kendi adliyesinde yaşanan yolsuzlukları HSK'ya şikâyet etmişti. Yazdığı ihbar mektubunda rüşvetçi hâkimlerden, yargı çetelerinden, usulsüz tahliyelere kadar birçok hukuksuzluğu ortaya koymuştu. Devamında ise yargıda rüşvet çarkını gözler önüne seren bu haberlere erişim engeli getirildi. Bu olaylar neticesinde bakanlık, yolsuzlukta adı geçen hâkimlerden yalnızca birisi için soruşturma izni verdi. Çeteleşen yargıçlar da rüşvetle serbest kalan suçlular da yargılanmadı. Rüşvet çarkının üstü örtüldü. Bu yozlaşma, sırtını AKP iktidarına dayamış olmaktan cesaret alan liyakatsiz çevrelerin eseridir.

Yargının kurucu unsurlarından birisi olan ve sayısı 180 binden fazla olan avukatlar, bu yargı paketiyle de görmezden gelinmiştir. İktidar, yargının var olan sorunlarını çözmek yerine bu sorunları, aldığı siyasi kararlar ve yargıya doğrudan müdahaleleri ile daha da büyütüp derinleştirmiştir. AKP'nin hukuk devleti ilkesine doğrudan müdahale eden siyasi kararları, avukatların mesleki bağımsızlığını etkilemiştir. Avukatlar arasında kutuplaşmaya neden olacak mesleki düzenlemeleri, avukatlara ve onların meslek örgütü olan barolara rağmen Meclis'ten geçiren AKP, avukatların gerçek sorunlarını çözecek bir adım atmamıştır. Baroların siyasete alet edilmesine neden olan ikinci baroları bir cazibe merkezi haline getirmeye çalışmak dışında avukatlara yönelik başkaca bir amaç içermeyen 9. yargı paketi, bu yönüyle de tam bir fiyaskodur.

Bugün ülkemizde avukatlar, iktidar tarafından sindirilerek baskı altında tutulmaya çalışılan, ekonomik sorunları karşısında yalnız bırakılan ve itibarı da günden güne azaltılmaya çalışılan bir meslek grubu haline getirilmiştir. Avukatlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda düzenlendiği gibi, sosyal bir hukuk devleti içinde hak ettikleri yeri almak, mesleklerini bağımsız ve onurlu bir şekilde yapmak ve ekonomik olarak yaşadıkları kuşatılmışlıktan kurtulmak için sorunlarının çözülmesini beklemektedirler. Ancak AKP, diğer paketler gibi 9. Yargı paketi ile de; mesleğini ifa ederken şiddete uğrayan, geçim sıkıntısı nedeniyle intihar eden, 6 Şubat depremlerinde evini ve ofisini kaybeden, asgari ücretle çalışan işçi avukatların sorunlarını tartışmaya ve çözmeye değer görmemiştir.

AKP döneminin yargıda yarattığı bir diğer sorun ise Anayasa'nın ve Anayasa Mahkemesinin itibarsızlaştırılmaya çalışılmasıdır. Hiçbir ayırım gözetilmeksizin herkes, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na uymakla mükelleftir. Anayasa'nın rafa kaldırılması ve Anayasa Mahkemesi kararlarının tanınmamasının yerleşik bir uygulama haline gelmesi ülkemizin hukuk devleti olmaktan hızla uzaklaştığını göstermektedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 28 Şubat 2016'da yaptığı konuşmada, “Anayasa Mahkemesi kararına uymuyorum, saygı da duymuyorum” demiştir. İktidar cephesi Anayasa Mahkemesi kararlarını kamuoyu önünde tartışarak, 22 yıllık AKP iktidarında artık değişmeyen maddesi kalmadığı halde Anayasa'yı “Darbe Anayasası” söylemleriyle itibarsızlaştırarak kararlara uymamayı olağan hale getirmeye çalışmaktadır. Belirtmek gerekir ki, siyasi iktidarın meri Anayasa'yı “uymaya değer” görüp görmemesinin hukuk nezdinde bir karşılığı bulunmamaktadır. Anayasa'nın maksatlı oluşturulan gündemler üzerinden tartışmaya açılması, hukuk düzenini tahrip etmektedir. Kaldı ki, iktidar cephesinden ileri sürülen ve Anayasa'dan kaynaklandığı belirtilen sorunların yürürlükte bulunan Anayasadan kaynaklanmadığı, iktidarın yarattığı rejimden kaynaklandığı da bilinmelidir.

Son yapılan genel seçimlerde, Hatay Milletvekili olarak seçilen Gezi Davası tutuklusu Avukat Can Atalay'ın yargılaması üzerinden Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay arasında başlatılan tartışma da Anayasa Mahkemesi kararlarını ve dolaylı olarak Anayasa'yı tartışmalı hale getirmek için kullanılan bir yoldur. Yargıtay 3. Ceza Dairesi, Anayasa Mahkemesi'nin verdiği hak ihlali kararını yok sayarak Anayasa'nın 2, 11 ve 153/6 maddelerine aykırı bir karara imza atmıştır. Milletvekili seçildikten sonra Meclis'te kendisine oda verilen, genel kurulda ismi okunan, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'na üye olarak seçilen Atalay'ın milletvekilliği, hukuksuz ve siyasi kararlar vasıtasıyla düşürülmüştür. Bu yolla, Hatay halkının iradesi de gasp edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin itibarsızlaştırılmasına araç olarak kullanılan suni gündemler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde AKP grubu tarafından önümüze getirilen yasa tekliflerinde de karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu teklifte, açık ve net biçimde dört ayrı maddenin tamamıyla Anayasa Mahkemesi kararlarına aykırı olarak düzenlenmesi, bu durumun bir yansımasıdır. Bu anlamda iktidar tarafından ortaya konulan tutum, teklifte Anayasa'ya ve Anayasa Mahkemesi kararlarına aykırı pek çok husus tespit etmemiz sonucunu doğurmuştur. Tarafsız ve bağımsız bir yargıdan bahsedemediğimiz bugünlerde üzerine eklenen tartışmalarla verilen cesaret sonucu, komisyon görüşmelerinde ileri sürdüğümüz itirazlarımıza rağmen

Anayasa'ya Mahkemesi kararlarına aykırı maddeler, AKP ve MHP'nin oy çokluğuyla kabul edilmiştir. Sayıca çoğunluk olmanın verdiği cesaretle bu aşamaya getirilen hukuksuzluk ısrarı, bizleri ülkenin geleceği bakımından endişeye sevk etmektedir.

Yargı Reformu kapsamında hazırlanarak komisyona getirilen daha evvel de 8 kez Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçirilen yargı paketleri toplumun istek, ihtiyaç ve beklentilerine karşılık vermemiştir. Aksine, AKP döneminde yerleşik uygulama haline getirilen torba yasa tekniğiyle hazırlanan bu teklifler, adalet sisteminden beklentisi olan vatandaşlar tarafından büyük bir hüsrarla karşılanmıştır.

AKP iktidarı döneminde; adil yargılanma hakkı ve makul sürede yargılanma hakkı da ortadan kaldırılmıştır. Uzun süren tutuklamalara, tutukluluk incelemelerinin usulen yapılmasına, tutuklama tedbirinin uygulanması için gereken şartlar oluşmamışken neden tutuklamaya karar verildiğine dair hiçbir çözüm veya cevap getirmeyen, çözüm getirmeyi bırakın bu sorunları hiç gündemine dahi almayan AKP iktidarının ihlaller yönünden dosyası kabarıktır. AKP, 2002 'de iktidara geldiğinde cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlü sayısı 59 bin iken yirmi iki yıl sonra 350 bine ulaşmıştır. Bu artışın sebebi, AKP iktidarının toplumu kriminal bir hale getirmesi olabileceği gibi verilen yanlış yargı kararları ve yanlış cezalandırma politikaları da olabilecektir. Bu gelişmelere ve uygulanan politikalara bakıldığında ortaya tek bir sonuç çıkmaktadır: AKP iktidarının net bir biçimde başarısız olduğu sonucu. Ancak AKP işbu kanun teklifiyle, “yargıda reform” yaptığını iddia ederken bu hak ihlallerine ilişkin çözüm sağlayabilecek düzenlemeler teklif etmeye tenezzül dahi etmemiştir. Toplum vicdanının kanayan yarası olan bu durum, ne yazık ki yargı paketine dahil edilmemiştir. Bu paket ile AKP'nin getirdiği tek çözüm “Ormanlık alanlara cezaevi yapmak” olarak karşımıza çıkmaktadır. Yargılamaların sıhhatini sağlamak yerine ülkeyi koca bir hapishaneye dönüştüren bu zihniyetin üretebileceği tek çözüm yolu da budur. AKP, toplamda 403 tane ceza infaz kurumunun 285 adedini kendi döneminde açmış olmak dolayısıyla takdir ve tebrik beklemektedir. Bu tablo; hatalı ve eksik yargılamalar kadar iktidarın kendi içindeki kriminal yapılanmalarla yaşanan görüş ayrılıklarının ortaya çıkardığı ihtiyaca binaen oluşmuştur. Bunca başarısızlığa rağmen AKP tarafından takınılan aymaz tutum, ülkeyi büyük bir felakete sürüklemiş ve sürüklemeye devam etmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin yayımladığı rapora göre, son 10 yılda makul sürede yargılanma hakkından ihlal kararı verilen başvuruların sayısı 49 bin 269 olarak gerçekleşmiştir. Bu veri, yalnızca bir sayıdan ibaret değildir. Bu sayı, yaşam hakkı gasp edilen, haksız yere yıllarca tutuklu kalan, yaşadığı iş kazalarında hayatını kaybeden, meşru hakkını almak için 5 yıldan fazla mahkeme kapılarında hakkını arayan 49 bin 269 kişiyi temsil etmektedir. Bir iş kazası dosyasında 10 yıl sonra karar verilmesi, Sulh Hukuk Mahkemelerinde ilk duruşmanın bir buçuk yıl öteye atılması, tutuklu yargılamaların yıllarca sürmesi ülkemizin olağanı haline gelmiştir. Şayet bu teklifin bir “Yargı Paketi” olduğu savunuluyorsa yargıyı ilgilendiren bu hususların neden görmezden gelindiğinin, vatandaşın neden hakkını arayamayacak kadar bezdirildiğinin de cevaplanması gerekir.

Reform, kelime anlamı itibariyle “düzeltme” anlamına gelmekte olup “Yargı Reformu” adıyla AKP iktidarı tarafından teklif edilen düzenleme, yargı anlamında var olan sorunların AKP iktidarı tarafından da kabul edilip benimsendiği sonucunu doğurmaktadır. Bu yönüyle, yargısal sorunların çözümünü vadeden yargı paketlerinin hiçbir yapısal sorunu düzeltmediğini tam tersine daha da derinleştirdiğini vurgulamak gerekmektedir. Anayasa, Anayasa Mahkemesi kararları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları uygulanmadığı sürece yargıda reformdan söz etmek mümkün değildir.

İktidarın açıkladığı Yargı Reformu Strateji Belgelerinde ve İnsan Hakları Eylem Planlarında yargının bağımsızlığından, hak ve hürriyetlerin korunmasından dem vuran siyasi iktidarın bugüne kadar yargı ve Anayasal özgürlükler adına hiçbir doğru işe imza attığı görülmemiştir. AKP, iktidarını kaybetme korkusuyla muhalefeti baskılamak için dezenformasyon yasası olarak bilinen ifade özgürlüğünün faili olan yasayı çıkartmıştır. AKP, siyasi istikbalini sürdürebilmek amacıyla yarattığı korku iklimini devam ettirmek amacıyla Anayasal hak ve özgürlükleri hedef almaktadır. Bu sebeple de etki ajanlığı adı altında bir suç, sonraki yargı paketinde düzenleyeceğini açıklamıştır. Yargı paketleri adı altında sunulan ve daha sonra sunulacak hiçbir düzenlemenin toplumsal sorunlara deva olmayacağı, hak ve özgürlükleri yok etmeye yönelik olarak yapılacağı apaçık ortadadır. AKP kalan sınırlı ömrünü, toplumun yarısından fazlasını oluşturan muhalefet kesimin sesini susturabilmeye adanmıştır. AKP’nin inşa etmekten gurur duyduğu hapisanelerin büyük bölümü muhaliflerle ve gazetecilerle doludur. AKP döneminde, “Düşünce suçu” denilen bir kavram türetilmiştir. Türkiye, düşünmenin, ifade etmenin suç sayıldığı bir distopyaya dönüşmüştür. Bu durumun ortaya çıkmasında 2017 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile geçilen Cumhurbaşkanlığı sistemi ve bu sistemle yaratılan tek adam düzeni yatmaktadır.

Geldiğimiz noktada, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin hukuk devleti ilkesine telafisi imkânsız zararlar verdiği, güçler ayrılığını bir kenara koyarak yasama ve yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığını bertaraf ettiği, yasamanın işlevsizleşmesi sonucunu doğurduğu ortadadır. Türkiye’de gerçek anlamda bir yargı bağımsızlığından söz etmek için Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi eliyle yargıya, yargıçlara baskı yapan siyasi düzenin değişmesi ve Anayasa’ya uyulması gerekmektedir. Ülkemiz, tek adam rejimi ve onun zihniyeti ile yönetilmeye başlandığından beri demokrasi, ciddi yaralar almıştır.

Tek adam zihniyeti, kadın hakları bakımından da ciddi tehlike yaratan birçok adıma imza atmış ve işbu teklif metninde yer alan “Kadının soyadı” düzenlemesi ile halen bu çağ dışı ısrarını sürdürmeye devam etmektedir. Anayasa Mahkemesinin 22/2/2023 tarihli ve E: 2022/155; K: 2023/38 sayılı kararıyla, Türk Medeni Kanununun 187’nci maddesi iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 28/4/2023 tarihli ve 32174 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

İptale konu hükmünde kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağı ancak evlendirme sırasında evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru üzerine kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabileceği belirtilmektedir. Buna göre evlenen kadın, evlendiği kocasının soyadını almak kaydıyla önceki soyadını da kullanabilmektedir. Anayasamızın 41’inci maddesi “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.” hükmünü amirdir. Söz konusu maddenin gerekçesinde, eşler arasında sağlanması gereken eşitlik gözetilmeyerek kadının kocasının soyadını kullanmamasının, Türk toplumunun temeli olan aile bütünlüğüne zarar verebileceği belirtilmiştir. Kadın, öncelikle bir bireydir. Öte yandan, kadının evlenmeden önceki soyadını kullanmaya devam etmesinin aile birliğine nasıl bir zarar verebileceği hususunda da mantıklı ve tatmin edici bir açıklama yapılmamıştır. Kadının kocasının soyadını kullanmak zorunda bırakılması şeklindeki cinsiyet temelli ayrımcılığa dayanan bu teklif, Anayasa’nın “Kanun Önünde Eşitlik” başlıklı 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan, herkesin cinsiyet nedeniyle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, ikinci fıkra da kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ve devletin bu eşitliğin yaşama geçirilmesiyle yükümlü olduğu, belirtilen Anayasal düzenlemeye aykırılık teşkil etmektedir.

Diğer yandan söz konusu düzenleme, tarafı olduğumuz Uluslararası Sözleşmelere de aykırıdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin “Ayrımcılık Yasağı” başlıklı 14. Maddesi: “Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.” hükmünü içermektedir. İç hukukumuzda yer alan bir kanun maddesi ile uluslararası sözleşmede yer alan bir madde çeliştiği takdirde Anayasa’nın 90’ıncı maddesi gereğince uluslararası sözleşmenin esas alınması gerekmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 2004 yılında vermiş olduğu “Ayşe Ünal Tekeli” kararı, bu hususta esas alınması gereken öncü kararlardan birisi olup kadınların bu hak için uzunca bir süredir haklı bir mücadele sürdürdüğünü bize göstermektedir.

Erkek, evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra da tek başına kullanabildiği hâlde teklif ile, kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra ancak kocasının soyadının önünde kullanabileceği şeklindeki ayrımcılık içeren düzenleme, karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda olan eşler arasında cinsiyet temelinde farklı muameleye yol açmaktadır.

AKP’nin sunduğu kanun teklifinin gerekçesinde sık sık aile bütünlüğünden bahsedilmesi, kadının bir birey olma özelliğini yok saymaktadır. Öte yandan, evlilik birliğinin ve aile bütünlüğünün korunması amacıyla fedakârlık yapmak zorunda bırakılan tarafın neden kadın olduğu hususunda mantıklı ve makul bir açıklama getirilmemiştir. Bu durum; Anayasaya ve tarafı olduğumuz uluslararası antlaşmalara aykırılık teşkil etmektedir. Kadın, evlilik halinde de yalnızca kendi soyadını kullanabilmelidir.

Söz konusu teklif metninde, Anayasa Mahkemesi’nin iptal ettiği maddenin tamamı, bir kelime hariç olmak üzere mevcuttur. AKP, Anayasa Mahkemesi’nin itiraz etmediği ve suçlu olmayan tek kelimenin eş anlamlısını madde metninde değiştirerek AYM ile en hafif tabirle dalga geçmektedir.

Böylelikle kadınların bir Anayasal kazanımını tekrar ellerinden alınmaya çalışılmaktadır. Devletin görevi, kadının hangi soyadını kullanacağına müdahale etmek değildir. Kadim bir zamandır devam eden kadın mücadelesi, AYM, AİHM ve Yargıtay nezdinde kendi soyadını kullanabilme hakkını elde etmiş olmasına rağmen gerici siyasi iktidar tarafından bu haklarını kullanmaları engellenmektedir. Bu çerçevede, siyasi iktidarın kişisel bakış açısının ürünü olan bu çağ dışı düzenlemeyi, açıkça ve kesin bir dille reddediyoruz.

Kendisini “Kadın Hareketi” olarak tanımlayan AKP iktidarında, tek adamın kararıyla bir gece yarısı İstanbul Sözleşmesinden imzamız geri çekilmiştir. İstanbul Sözleşmesi ile kadınlara getirilen güvencelerin, siyasi iktidarı neden rahatsız ettiği hususu hiçbir zaman açıklanmamıştır. Cumhuriyetle birlikte birçok kazanım elde eden kadın hakları, AKP döneminde geriletilmek istenmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortaya çıkardığı en ağır sonuç, kadına karşı şiddettir. AKP, “Kadın Acil Destek İhbar Sistemi” isimli KADES uygulamasını indiren yaklaşık 6 milyon kadının varlığı ile övünmektedir. Türkiye’de her an öldürülme korkusuyla pençelesen en az 6 milyon kadının varlığı, hiçbir hal ve şartta övünülesi, gurur duyulması bir durum olarak tanımlanamayacak kadar vahimdir. Sadece 2023 yılında 315 kadın katledilmiştir. Kadınların öldürülmesinin, şiddete maruz kalmasının AKP iktidarı nazarında bir önemi olmasa gerek ki 9. Yargı Paketi ile yalnızca “Kadının Soyadı” meselesini tartışmayı tercih etmişlerdir.

AKP iktidarında Türkiye, özgürlükler, adalet, yargının bağımsızlığı başlıklarında yapılan araştırmalarda her yıl geriye gitmektedir. Daha önceleri endekslerde daha iyi konumlarda bulunan Türkiye’nin durumu ulusal ve uluslararası araştırmalarda ortaya konulmuştur. Bu kapsamda bazı endeksler şöyledir:

- Kopenhag merkezli Demokrasiler İttifakı Vakfı tarafından 2024 yılında yayımlanan Demokrasi Algısı Endeksinde, 53 ülke içerisinde Türkiye, 47. Sırada yer alıyor.
- Freedom House 2024 raporunda Türkiye, 100 üzerinden değerlendirmede 33 puan alarak “özgür olmayan” kategorisinin en sonunda yer aldı.
- 2023 yılında İfade özgürlüğü bakımından Türkiye, 149 OECD ülkesi arasından 129. Sırada yer almaktadır.
- Akademik Özgürlük Endeksi 2023 raporu’na göre, 179 ülke arasında 166. sırada bulunan Türkiye, ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığı Kuzey Kore, Belarus ve Türkmenistan’la aynı grupta yer almaktadır.
- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü’nün (OECD) “Bir Bakışta Hükümet 2023” raporuna Türkiye, yargıya güvende 38 üye ülke arasında 36’ncı oldu.
- Türkiye, Dünya Adalet Projesi’nin 2023 Hukukun Üstünlüğü Endeksi’nde 0.41 puan ile 142 ülke arasında 117. sıraya yerleşti.
- Uluslararası Demokrasi ve Seçim Yardımı Enstitüsü’nün 2023 yılı raporuna göre Türkiye Hukukun Üstünlüğü kategorisinde 173 ülke arasında 148; Avrupa’da 45 ülke içerisinde ise sondan ikinci sırada bulunuyor.
- Hükümetlerin Hukuka Bağlılık Endeksinde Türkiye 142 ülke arasında 137. Sırada yer aldı.

- Dünya Adalet Projesi (WJP), 2023 Hukukun Üstünlüğü Endeksi'ne göre, ülkelerin hukukun üstünlüğüne bağlılıklarının ölçüldüğü raporda Türkiye, 142 ülke arasında 117, kendi bölgesinde ise en son sırada yer aldı. Türkiye bu sıralama ile Nijer, Siena Leone, Guatemala, Madagascar, Angola, Kolombiya gibi ülkelerin altında yer almakta
- dır.
- Rüşvet, kamusal veya özel çıkarların olumsuz etkisi ve kamu fonları veya diğer kaynakların kötüye kullanılmasıdır. Türkiye bu endekste de 142 ülke arasında 77. sırada yer almaktadır.
- Düzen ve Güvenlik endeksinde Türkiye 142 ülke arasında 75. sırada yer almıştır
- 2023 İnsani Özgürlük Endeksi'nde 165 ülke arasında 128. sırada yer alan Türkiye'nin insani özgürlük bakımından Haiti'den geride olması dikkat çekmektedir.
- 2024 yılı Adalet Bakanlığı UYAP Bilişim Sistemi verilerine göre Ceza Mahkemelerine yılın ilk gününden itibaren gelen dosya sayısı 2.305,404'tür. Dosyaların 2.240,147'si hakkında karar verilmiştir. Hukuk Mahkemelerine gelen dosya sayısı ise 1.475,183 olmuştur. Dosyalardan 1.162,722'si hakkında karar verilmiştir.
- Anayasa Mahkemesi (AYM), 23 Eylül 2012-31 Mart 2024 arasını kapsayan döneme ilişkin bireysel başvuru istatistiklerini paylaştı. Buna göre yaklaşık 12 yılda toplam başvuru sayısı toplam 601 bin 720 oldu. Anayasa Mahkemesine 2024 yılının ilk üç ayında yapılan başvuru sayısı 18 bin 907'dir.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) 2023 yılı istatistikleri raporuna göre; Geçtiğimiz yıl bekleyen en yüksek başvuru sayısına sahip ülke Türkiye oldu. AİHM verilerine göre mahkemenin 68 bin 450 davalık toplam dava yükünün 23 bin 397'sini Türkiye oluşturdu. Buna göre bekleyen davaların yüzde 34,2'si Türkiye'den gelen dosyalar oluşturmaktadır.

Yukarıda bazı örneklerini verdiğimiz istatistikler 22 yıldır AKP iktidarlarıyla yönetilen Türkiye'nin tek adam sistemine geçildikten sonra hukuk alanında kötü gidişatının resmidir. Yargı Reformu kapsamında getirilen 2019 yılından bugüne açıklanan 9 yargı paketi bu sorunlara çözüm olamamıştır. Bu nedenle, pek çok Anayasa'ya aykırılık tespit ettiğimiz, toplumun beklentilerinden uzak hazırlanan 9. Yargı Paketi'nin de çözüm üretmeyeceği aşikârdır.

Diğer yandan, yasa yapma tekniği bakımından oldukça sorunlu bir yöntem olan torba yasa usulüyle toplamda 20 farklı kanunla ilgili değişikliğin tek bir seferde ele alınması da hukuk devleti ilkesini yok sayar niteliktedir. Torba yasa tekniği, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin itibarını ve saygınlığını zedelemektedir. 38 maddeden oluşan teklife baktığımızda, 20 farklı kanunda değişiklik öngördüğü anlaşılmaktadır. Daha evvel 8. Yargı Paketi'nde 18 farklı kanunda, 7. Yargı Paketi'nde 17 farklı kanunda, 6. Yargı Paketi'nde 10 farklı kanunda değişiklik yapılmıştır. 27. Yasama Dönemi'nde TBMM verilerine göre, toplamda 310 teklif verilmiş ve bu 310 tekliften 3774 madde kanunlaşmıştır. Bu 310 kanun teklifinden 170'i uluslararası antlaşmalar, bir tanesi 2018'de içtüzükte yapılan değişiklik, 10 teklif de bütçe kanunu olarak kayıtlara geçmiştir. Bu tekliflerden geriye kalan 129 kanunun 86'sı torba kanun teklifidir. Buna göre, kanunlaşan teklif maddelerinin yaklaşık %70'i torba kanundan oluşmaktadır.

Torba kanun yöntemi, kişiye endeksli yönetim anlayışının önünü açmaktadır. Bu düzenlemeler, çok sayıda kişiye özel düzenlemeler ve talep üzerine yapılan değişikliklerden oluşmaktadır. Torba yasa ile yapılan her bir kanun değişikliği, söz konusu düzenlemeyi bağlamından koparmakta, düzenlemelerin bütünlüğünü bozmakta olup bu yönüyle birçok sakınca doğurmaktadır. 100 yıldır devam eden yasa yapma teamülleri, AKP iktidarı eliyle değiştirilmiştir. Türkiye, torba kanunlarla yönetilir hale gelmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçerken, daha nitelikli yasa yapılacağına dair asılsız vaatlerin de böylelikle boşa düştüğü anlaşılmıştır.

Anayasanın 88. Maddesi “Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir” ve 7. Maddesi “Yasama yetkisi, Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindir. Bu yetki devredilemez.” hükmünü taşıırken, kanunun içeriğine dair açıklamalar yürütme organının bir bürokrati olan Adalet Bakanı tarafından yapılmıştır. Bu durum, yasamanın işlevsizleştirildiğini açıkça gözler önüne sermekte olup söz konusu yasa teklifinin meşruiyetini ortadan kaldırmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülecek her bir kanun teklifinin her kesime ve düzenleyeceği yasalara elverişli ve uygun olabilmesi için üzerinde yeterince çalışılmış, toplumun her kesiminden ve özellikle Sivil Toplum Örgütlerinden görüş ve önerilerin alınmış olması zorunludur. AKP'nin teamüllere aykırı olarak sürdürdüğü bir diğer tutum, düzenleyici etki analizlerinin hazırlanmamasıdır. Düzenleyici etki analizi, ilgili taraflar ve paydaşlarla istişare edilerek yapılan, teklif öncesi değerlendirme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Düzenleyici etki analizi, veriye dayalı kanıtların toplanmasını ve analiz edilmesini içeren ve nihai karara katkı veren bir ön değerlendirme aracı olup saydam, objektif, tarafsız, katılımcı ve kapsayıcı bir anlayışla yapılmak zorundadır. Ancak tüm taleplerimize rağmen düzenleyici etki analizine ilişkin veriler, tarafımızla paylaşılmamış olup komisyon sürecindeki istişarelerde birçok husus varsayımsal veriler üzerinden değerlendirilmiştir. Paydaşlarla ve ilgili taraflarla analiz edilmediği ortada olan bu teklif, açıklanan gerekçelerle de kabul edilemez niteliktedir. Kanun yapım tekniği aşamasında, bir kanunun toplumun her kesimine etki etmesi amaçlanan düzenlemelerinin, tam ve nitelikli şekilde tetkik edilebilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında yeterince tartışılması ve uzlaşıyla görüşülmesinin esas alınması gerekmektedir. 20 farklı kanunda tek seferde yapılan değişiklik için Sivil Toplum Kuruluşlarına, meslek örgütlerine, paydaşlara danışılmamıştır. Katılımcılık ilkesi bu yolla yok sayılmıştır. Ne yazık ki kamuoyunda beklenti yaratan 9. Yargı Paketi'nin görüşmeleri de AKP iktidarı tarafından bir oldu bittiye getirilmiştir.

Komisyon görüşmelerinde teklifin içeriğinde yer alan 12, 13, 28, 30, 1, 15, Geçici 1. maddelerinin ilgili komisyonlara havale edilerek nitelikli bir şekilde çalışılması ve ana komisyonun bu çalışmalar neticesinde ilerlemesi teklifimiz de reddedilmiştir. Bu sebeple, birçok farklı kanunda değişiklik içeren söz konusu teklifin yeterince tetkik edilmesinin önüne geçilmiştir. AKP iktidarının yasaları kendi talepleri doğrultusunda herhangi bir uzlaşya varmadan toplumun diğer yarısını temsil eden muhalefet kesimin görüşlerini hiçe sayarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin var oluş nedenini yok sayarak ortaya koyduğu söz konusu teklif, Anayasal düzlemde yok hükmündedir.

ANAYASAYA AYKIRI MADDELER ÜZERİNDE DEĞERLENDİRME

Bu teklif ile birlikte 9 farklı Yargı Paketi getirilmiş ancak demokrasi, özgürlükler, hukuk devleti ilkesi adına bugüne dek olumlu hiçbir katkı ortaya konulmamıştır. Türkiye bir korku iklimi içerisinde kurlsız, Anayasasız, muhalifleri susturma uygulamalarıyla, yargının siyasi anlamda bir sopa olarak kullanılmasıyla hukuk devleti olmaktan uzaklaşmış bir ülke haline gelmiştir. Söz konusu teklifin çeşitli hükümlerinin Anayasa’ya aykırılık taşıdığına ilişkin önerilerimiz, bu maddelerin teklif metninden çıkarılması ya da Anayasa’ya uygun hale getirilmesine yönelik önergelerimiz, komisyon görüşmeleri sırasında Komisyon Başkanlığı’na sunulmuştur. Ancak sayıca çoğunluk arz eden AKP’li ve MHP’li Milletvekillerinin oylarıyla bu önergelerimiz reddedilmiştir.

İçtüzük madde 38 gereğince komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin Anayasa’nın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdür. Bu noktada söz konusu kanun teklifi hakkında Kanunlar Kararlar Başkanlığından Anayasa’ya uygunluk değerlendirmesi alınıp alınmadığını sorulmuş ise de herhangi bir cevap alınamamıştır. Ancak açıkça görebildiğimiz üzere, Anayasaya uygunluğu denetlenmemiş bir teklif metninin sunulduğu ortadadır.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak bizim kanaatimizce sunulan teklif; Anayasa’nın 2, 7, 10, 11, 13, 35, 38, 40, 41, 88, 90, 124, 153 ve 169’uncu maddelerine açıkça ve doğrudan aykırıdır.

9. Yargı paketi adıyla bilinen 38 maddelik teklife baktığımızda 20 farklı kanunda değişiklik öngören bir torba yasa olduğunu görüyoruz. Öyle ki; kanuna bir isim dahi verilememiş ve kanunun adı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” olarak belirlenmiştir. Adı dahi olmayan bir kanunun, hukuk devleti anlayışının yansıması ve ürünü olamayacağı açıktır.

Bir diğer husus, teklifin yasama organı olan meclis tarafından yani milletvekilleri tarafından hazırlanmamış olmasıdır. Kanunun sunuluş sürecine ilişkin açıklamalar, Adalet Bakanı tarafından yapılmıştır. Oysa 2017 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile yürütme organının yasa tasarısı hazırlama yetkisi kalkmıştır. Şu anki duruma yakışan tek tabir “Anayasayı dolanmak”tır. Çünkü her ne kadar imzacılar milletvekilleri olsa da hazırlığın ve çalışmanın milletvekilleri tarafından yapılmadığı açıktır. AKP’nin alışkanlık haline getirip uygulamaktan tereddüt dahi duymadığı bu sistem, Anayasanın 7. ve 88’inci maddelerine apaçık bir biçimde aykırıdır.

Anayasanın 88. Maddesi “Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir” ve 7. Maddesi “Yasama yetkisi, Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinedir. Bu yetki devredilemez.” hükmünü taşıırken, kanunun içeriğine dair açıklamalar, yürütme organının bir bürokrati olan Adalet Bakanı tarafından yapılmıştır. Bu durum, yasamanın işlevsizleştirildiğini açıkça gözler önüne sermekte olup söz konusu yasa teklifinin meşruiyetini ortadan kaldırmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, güçler ayrılığını ortadan kaldırarak Yasama organını işlevsizleştirmiştir. Diğer yandan, daha önceden olduğu gibi bu yasa teklifine de sık sık eklenen “yönetmelikle düzenlenir” ifadesi de, münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken konuları idarenin tasarrufuna bırakıp hukuku zorlayarak keyfi düzenleme yapmaya alan açma çabasıdır. İdareye sınırsız bir takdir yetkisi bahsetmek, sağlıklı bir hukuk anlayışı değildir. Bu durum, Anayasa’nın ruhuna ve sözüne açıkça aykırılık oluşturmaktadır.

Anayasa’nın 153’üncü maddesi “Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar.” Hükmünü taşımaktadır. AYM kararlarının bağlayıcılığı yok sayılarak ve bu durum normalleştirmeye çalışılarak hazırlanan yasa teklifinin hukuk aleminde meşruiyet kesbetmediği bilinmelidir. AYM’nin iptal ettiği hükümler, birkaç kelime değişikliği ile yeniden getirilmek istenmektedir. İçerisinde bulunduğumuz 2024 yılında yasalaşan 8. Yargı Paketi ile “örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme” fiili AYM kararına rağmen yok sayılarak aynen düzenlenmiştir. AKP iktidarı, AYM kararlarını ayaklar altına alarak “Suiistimalci Anayasacılık” kavramını tam anlamıyla ülkemize yaşatmaktadır.

Sonuç olarak, yasama dönemi tam biterken alelacele sunulan, Demokratik kitle örgütleriyle, TBB ve diğer meslek kuruluşlarıyla, Üniversitelerle, STK’larla ve paydaşlarla tartışmadan, katılımcılık ilkesi yok sayılarak hazırlanan, AYM kararlarını hiçe sayan, Anayasanın lafzına ve ruhuna açık bir biçimde aykırı olan bu yasa teklifine açıkladığımız gerekçeler doğrultusunda karşı olduğumuzu bildiririz.

Komisyon görüşmelerinde dikkate alınmayan Anayasa’ya aykırı olduğunu savunduğumuz maddeler ve gerekçeleri şu şekildedir;

MADDE 3

1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun 180’inci maddesinde yapılmak istenen değişiklik ile aynı ilde bulunan farklı barolara ödenecek adli yardım ödeneğinin baro sayısına göre paylaştırılmasına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi kararının gerekçesini karşılamayan bir düzenleme tesis edilmek istenmektedir. İptal kararı öncesinde, birden fazla baronun bulunduğu illerde o ilin nüfusu esasına göre hesaplanan adli yardım ödeneği %40’ eşit, %60’ı ise baroların üye sayısı ile orantılı olarak paylaştırılmaktaydı. CHP grubu olarak yaptığımız başvuru neticesinde söz konusu ödeneğin %40’ının eşit olarak paylaştırılmasına ilişkin kısım, ölçülülük ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle AYM’nin 22/06/2023 tarihli ve E.2022/100, K.2023/114 numaralı kararı ile iptal edilmiştir. Teklifte, %30’unun eşit olarak paylaştırılacağı öngörülmektedir.

Kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, gereklilik getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, orantılılık ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken

ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

Birden fazla baronun bulunduğu illerde o ilin nüfusu esasına göre hesaplanan adli yardım ödeneği puanının tamamının barolar arasında üye sayısı ile orantılı şekilde paylaştırılmasının yerine yüzde otuzunun eşit olarak, yüzde yetmişinin ise baroların üye sayısı ile orantılı olarak paylaştırılmasının baroların üye sayıları ile orantılı olmayan tutarda ödenek almalarına neden olacağı, kuralın kamu yararına yönelik olmadığı, bu durumun ise eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı ve bu haliyle AYM kararına aykırı olduğu belirtilerek kuralın Anayasa’nın 2, 10 ve 153’üncü maddelerine aykırı olduğu komisyon görüşmelerinde ifade edilmiştir. AYM kararının gereklerini karşılamayan söz konusu teklife yönelik olarak Anayasa’ya aykırı olması sebebiyle, AYM’nin iptal gerekçesini karşılar mahiyette “yüzde otuzu” ibaresinin “yüzde beşi” olarak değiştirilmesi öne sürülmüşse de söz konusu değişiklik önergemiz yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

MADDE 4

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda yapılmak istenen değişiklik ile, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavında yönetmelikle yeni sınav konuları/hukuk alanları da eklenebileceği belirtilmektedir.

Değişiklikle sınava yeni alanlar eklenerek “İhtiyaç duyulması halinde bu alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilir.” şeklinde, Anayasaya aykırı bir düzenlemeye yer verilmiştir. Şayet bu düzenlemeler, yönetmelikle yapılabiliyorsa bu hukuk alanların kanunda sayılması da abesle iştir.

Daha önceden olduğu gibi bu yasa teklifine de sık sık eklenmek istenen “yönetmelikle düzenlenir” ifadesi, münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken konuları idarenin tasarrufuna bırakıp hukuku zorlayarak keyfi düzenleme yapmaya alan açma çabasıdır. İdareye sınırsız bir takdir yetkisi bahsetmek, sağlıklı bir hukuk anlayışı değildir. Bu durum, Anayasa’nın ruhuna ve sözüne açıkça aykırıdır. Kanunla düzenlenecek ve düzenlenmesi gereken bir konuyu idarî tasarrufa bırakmak ve keyfi kararlara yol açmak Anayasa’nın 2, 7, 123 ve 124’üncü maddelerine aykırıdır. Anayasaya açıkça aykırı olan bu cümlenin teklif metninden çıkarılmasına yönelik değişiklik önergemiz yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

MADDE 10

Teklif ile Hakimler ve Savcılar Kanununun 100. Maddesinde düzenlenen ve Adalet Müfettişlerinin görevlerini tanımlayan madde başlığı ile birlikte değiştirilmektedir. Adalet müfettişlerine hakim ve savcılar denetleme ve inceleme ve soruşturma yapma görevleri haricinde yeni görevler verilmektedir.

Öncelikle, söz konusu madde değişikliğinin getirilmesinin ana nedeni, madde gerekçesinde de belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesinin 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 47. Maddesine ilişkin verdiği iptal kararıdır.

Anayasa Mahkemesi 26/10/2023 tarihli ve E:2018/118; K:2023/180 sayılı kararıyla, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 47 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “...ve müfettişlerin görev, yetki ve sorumlulukları ile...” ibaresini iptal etmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bu karar, 27/2/2024 tarihli ve 32473 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi; Anayasanın 144 üncü maddesinde “Adalet hizmetleri ile savcıların idarî görevleri yönünden Adalet Bakanlığınca denetimi, adalet müfettişleri ile hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçiler; araştırma, inceleme ve soruşturma işlemleri ise adalet müfettişleri eliyle yapılır. Buna ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.” hükmüne yer verilmesi ve adalet hizmetlerinin denetimine ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceğinin belirtilmesi karşısında, adalet müfettişlerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenleme öngören kuralın münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir konu olduğu gerekçesiyle söz konusu ibareyi iptal etmiştir.

Dolayısıyla, Kanunun 100. Maddesinde yapılan değişikliklerle adalet müfettişlerinin görevleri yeniden tanımlanarak Anayasa Mahkemesinin kararına uyumun amaçlandığı belirtilse de Anayasa’nın 144. Maddesi ile çelişkiler bulunmaktadır.

Özellikle Adalet müfettişlerinin hâkim, savcılarının görevleri nedeniyle inceleme ve soruşturma görevinin usul ve esaslarının kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, “diğer mevzuat” kavramları kanuna eklenerek Anayasa’daki kanunla görev ve sorumluluk düzenlenmesi hususu belirsizleştirilmekte ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri veya Bakanlık emir ve genelgeleriyle ilişkilendirilmelerine olanak sağlanmaktadır. Bu husus Anayasa’ya aykırılık taşımaktadır. Anayasa’nın 144. Maddesine ve Kamu görevlilerinin görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesine ilişkin 128. Maddesine aykırı olan “diğer mevzuat” kavramlarının madde metninden çıkarılması gerekir.

Diğer yandan, Maddenin ikinci fıkrası ile adalet müfettişlerinin çalışma yöntemleri ile denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma yapılmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelik ile düzenlenmesine ilişkin düzenleme de Anayasa’nın 2, 128 ve 144. Maddesinde açıkça belirlenen kanunilik ilkesini zedeleyici bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle söz konusu düzenlemenin de madde metninden çıkarılması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçesi dikkate alınmamıştır. Bu sebeple teklifin yeniden düzenlenmesi keyfiliği ortadan kaldırmamıştır.

MADDE 14-

Teklifte, 05.01.1961 tarihli ve 221 sayılı Amme Hükmi Şahısları veya Müesseseleri Tarafından Fiilen Amme Hizmetlerine Tahsis Edilmiş Gayrimenkuller Hakkında Kanun’u; 6830 sayılı İstimlak Kanununun yürürlüğe girdiği tarihe (08.10.1956 tarihine) kadar,

kamulaştırma işlerine dayanmaksızın, kamulaştırma kanunlarının göz önünde tuttuğu maksatlara fiilen tahsis edilmiş olan gayrimenkuller ilgili amme hükmî şahsı veya müessesesi adına tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılmasını düzenlemektedir.

Olağan kamulaştırma usulünü bertaraf eden, malikin gerçek karşılığı almasını engelleyen, kamulaştırmada kamu yararı bulunup bulunmadığını mahkemelerce denetlenme olanağını ortadan kaldıran bu düzenleme, mülkiyet hakkına ve Anayasa'nın kamulaştırmayı düzenleyen 46'ncı maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir (E.2021/19, K.2022/46, 21/04/2022).

Teklifle, 08.10.1956 (Mülga İstimlak Kanunu'nun yürürlüğe girdiği) tarihe kadar; kamulaştırma işlemlerine dayanmaksızın kamulaştırma kanunlarının amacına uygun olarak fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş olan taşınmazlar, ilgili kamu kurum ve kuruluşları adına tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılacağı belirtilmektedir.

Teklifle, AYM'nin iptal ettiği hükümleri aynen getirilmiştir. Hâlbuki AYM, bu hükümlerin mülkiyet hakkına aykırı olduğuna karar vermiştir. Bu kapsamda teklif, AYM kararlarının geriye yürümeyeceğini ve uygulamada birtakım sorunların doğduğunu ve idarenin kamulaştırmaz el atma yaptığı iddialarıyla karşı karşıya kaldığını vurgulamaktadır. Elbette, AYM kararı geçmişe yürümez ama iptal kararı herkes için sonuç doğurur. Teklif, iptal kararının herkes için sonuç doğurmasının önüne geçmeye çalışmaktadır.

Diğer yandan, Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamu yararının bulunması ve kamu yararı amacının somut olarak gerçekleşmesi kamulaştırmanın öğelerindendir. Yine kamulaştırmada gerçek karşılığın malike ödenmesi kamulaştırmanın diğer anayasal öğelerinden biri olup kamulaştırılan taşınmazın bedeline dair yasal düzenlemelerin gerçek karşılık ölçütüne uygun olması gerekir. Gerçek karşılığın peşin ve nakden ödenmesi ile herhangi bir nedenle ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için uygulanan en yüksek faizin işletilmesi de kamulaştırmanın Anayasal öğeleridir.

Bu itibarla; anılan Anayasal öğeleri dikkate almayan, bu çerçevede kamulaştırmada kamu yararının bulunup bulunmadığının yargısal olarak denetlenmesine imkân tanımayan, gerçek karşılık gibi anayasal ölçütleri karşılamayan kural, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen, sınırlamanın Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükmüne aykırılık teşkil etmektedir. Kanun'da Anayasa'nın açık güvencelerine aykırı olarak öngörülen kamulaştırmanın birey için katlanılabilir bir külfete dönüşmesini engelleyecek herhangi bir telafi mekanizmasına da yer verilmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, söz konusu teklifin Anayasa'nın 13., 35. ve 46 ve 153'üncü maddelerine aykırı olması sebebiyle geri çekilmesi yönünde verilen önergemiz reddedilmiştir.

MADDE 15

Kadının soyadına ilişkin olarak teklif edilen söz konusu düzenleme, insan haklarına aykırı olması yönüyle ve modern yaşamın gerekliliklerini gözetmemesi sebebiyle kabul edilemez niteliktedir. Bu gerekçeyle Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular aynı nedenle kabul edilmiş, her iki yargı merciinden de ihlal kararı çıkmıştır. Ancak kanun koyucu, bu kararlar doğrultusunda yapısal sorunu gidermek için uzun bir süre gereken düzenlemeyi kendisine tayin edilen sürede yapmamıştır.

Söz konusu hüküm, İstanbul 8. Aile Mahkemesi tarafından itiraz yoluyla, Anayasa Mahkemesine götürülmüştür. Anayasa Mahkemesi, 22/02/2023 tarihli ve 2022/155 E.; 2023/38 K. Sayılı kararı ile söz konusu hükmü iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi gerekçesinde: “Bu itibarla evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmaması sebebiyle eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.” şeklinde açıklamaya yer vermiş ve söz konusu karar, 28/04/2023 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi’nin eşitlik ilkesine uygun bir düzenleme yapması için; kanun koyucuya tanıdığı dokuz aylık süre dolmuştur. Altı aylık gecikme neticesinde iptal edilen hükmün aynısı getirilmiştir. On beş aylık süre boyunca kadının soyadının değiştirilmesi sonucunu doğuran evlilik işlemleri, Anayasa’nın 10’uncu maddesini ihlal etmiştir. Ne yazık ki, yeni kanun teklifinde bir kelime değişikliği ile madde metni aynen sunulmuştur.

Soyadı bir kimsenin kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır ve mutlak kişilik hakkıdır, dolayısıyla kadının soyadı da kadının kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Evlenince ve boşanınca sadece kadının soyadını değiştirmek zorunda kalması, Anayasa’nın eşitlik ilkesine ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırı düşmektedir. Medeni Kanun’da değişiklik yapılarak, evlenme ve boşanma durumunda eşlerin soyadına ilişkin kurallar Anayasa, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve AİHM kararı doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gereklidir.

TMK.nun 187. maddesinde yapılacak işbu düzenleme;

- 2001 yılında Anayasa’nın 41. maddesinde yapılan değişiklikle kabul edilen ailede “*eşler arası eşitliği*” öngören hükmüne;
- 2004 ve 2010 yıllarında Anayasa’nın “*kanun önünde eşitlik*” başlığını taşıyan 10. maddesinde yapılan değişikliklerle kabul edilen “*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz*” hükmüne;
- Anayasa’nın 12. maddesinde yer alan kişilik haklarının korunmasına ilişkin “*herkes kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir*” hükmüne;
- Anayasa’nın 17. maddesinde yer alan “*herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma.. hakkına sahiptir*” hükmüne;

- 2004 yılında yapılan değişiklikle Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına eklenen *“usulüne uygun yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümler esas alınır”* hükmüne;
- Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin 16. maddesinin 5.fıkrasında yer alan aile adına ilişkin hükmüne;
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesine ve Sözleşme'ye Ek 7 Numaralı Protokol'ün 5. maddesinin *“Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar”* hükmüne uygun olmalıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin atfı yapılan kararı incelendiğinde; kişiliğin bir parçası olan soyadını taşımanın yalnızca bir yükümlülük değil, aynı zamanda Anayasa'nın 20'nci maddesi kapsamında bir hak niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin de anılan hakkın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8'inci maddesi kapsamında yer aldığını kabul etmiş olması ile birlikte; hem kanun önünde eşitlik ilkesinin hayata geçirildiğinden söz edilebilmesi ile kadın-erkek eşitliğinin tam anlamıyla sağlanması gerektiği vurgulanmış, anayasa koyucunun eşitlik ilkesinin eşler arasındaki görünümüne verdiği önemin altı çizilmiştir. Dolayısıyla evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da kullanılması yönündeki kadın ile erkeğin karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda oldukları sonucuyla, erkeğin evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra da tek başına kullanabildiği halde, kuralla kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra ancak kocasının soyadının önünde kullanabileceği öngörüldüğünden, karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda eşler arasında cinsiyet temelinde farklı muamelenin yapıldığı tespit edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin bir diğer tespiti; benzer durumda olanlara farklı muamele yapılmasının nesnel ve makul bir nedeninin bulunmadığının değerlendirilmesinde kamu otoritesinin belirli ölçüde takdir yetkisinin bulunduğu ön kabulüyle; evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna varmasıdır.

Diğer yandan, kadının soyadının kanuna konu olması diğer bir deyişle evlilikle kimliğinin değiştirilmesi, modern dünyada insan haklarına saygılı hukuk devleti ilkesine terstir. Kişi doğmakla edindiği adı ve soyadı ile bir maddi ve manevi varlığa sahip olur ve bunun, medeni hal ile değiştirilmesi kabul edilemez. Kişilik hakkının bir parçası olan soyadı, kadının kimliğinin somut bir görünümüdür. Mevcut teknoloji nüfus kayıtlarının tespiti ve soy bağının karışmamasına elverişlidir. Yani tek yol, son çare; kadının soyadının değiştirilmesi değildir. Kadının soyadının tartışılıyor olması ataerkil toplumun devamlılığını sağlayan araçlardan biridir. Meselenin bir an evvel neticeye kavuşturulması ve kadınlara kendi soyadını özgürce kullanabilme hakkının tanınması gerekmektedir.

Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasındaki eşitliğe dayanır. Bu eşitliğin başat noktası, soyadlarının aynı değere sahip olmasıdır. Bir soy bağı, diğer bir soy bağına üstün tutulamaz. Zira ana-baba çocuk üzerinde eşit düzeyde velayet hakkına sahiptir. Her iki eşin soyadı da aile soyadı olmaya elverişlidir. Ancak kadın, sırf cinsiyeti nedeniyle ayrımcı uygulamaya tabi tutulmaktadır. Bu durumun ortaya çıkardığı sosyal eşitsizliğin giderilmesi zorunludur. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi’nin vermiş olduğu karara karşı söz konusu düzenleme ile direnilmesi Anayasa’nın 153. maddesini ihlal etmektedir.

Mevcut teklif; hukuk devleti ilkesi, eşitlik ilkesi, maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, herkesin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına, ailenin korunmasına temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmaların kanunlar karşısındaki statüsüne aykırıdır. Anayasa’nın Başlangıç bölümüne, 6 ve 153’üncü maddelerine aykırıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aynı konuda önüne gelen bir başvuru hususunda (Ünal Tekeli/Türkiye, B. No:29865/96, 16/11/2004), “Ayrımcılık Yasağı” ve “Özel Hayata Saygı Hakkı” hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi de farklı zamanlarda yapılan başvurular sebebiyle Sevim Akat Eşki (B. No: 2013/2187, 19/12/2013); Gülsüm Genç (B. No: 2013/4439, 6/3/2014); Neşe Aslanbay Akbıyık (B. No: 2014/5836, 16/4/2015) başvuruları hakkında aynı yönde kararlar vermiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.2014/889, K.2015/2011, 30/9/2015 tarihli kararında; “Kızlık soy ismini kullanmak istemek için haklı bir gerekçenin bulunmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu hak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 8 ve Anayasanın 17. maddeleri kapsamında bir insan hakkıdır ve cinsiyete dayalı olarak bir ayrıma tabi tutulmaksızın erkek ve kadın arasında eşit şekilde uygulanmalıdır. Aksi durum Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14’üncü maddesine aykırılık teşkil edecektir.” Her ne kadar uygulamada karşılık bulmayacağı ileri sürülebilir idiyse de; kanun koyucu, hukuki eşitliği sağlamalı yani kanun düzeyinde kadına bu hakkı tanımalı; uygulamada fırsat eşitliğinin temini için gerekli önlemleri almalı yani kadının tek başına soyadını kullanabilmesi yahut evlilik birliği içinde çocuğuna kendi soyadını verebilmesi için; kadının toplumdaki konumunu sosyo ekonomik araçlar vasıtasıyla sağlamalıdır.

MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi Nazan Moroğlu, Türkiye Barolar Birliği dergisinde yer alan “Kadının Kimlik Sorunu ‘Kadının Soyadı’” isimli makalesinde özetle; Türk Medeni Kanunu’nun 187’nci maddesinin birinci cümlesine yönelik yeni düzenleme için, Anayasa’nın 90’ıncı maddesi bakımından bağlayıcılığı olan sözleşme ve protokollerden kategorik olarak; Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin 16’ncı maddesinin 5’inci fıkrasında yer alan aile adına ilişkin hükmü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14’üncü maddesine ve sözleşmeye ek 7 Numaralı Protokol’ün 5’inci maddesindeki hükmüne uygunluğunu şarta bağlayıcı bir önerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

Bu haliyle teklif, Anayasa’nın, 2, 10, 40 ve 153’üncü maddelerine aykırılık teşkil etmektedir. Açıklanan nedenler doğrultusunda; Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararına aykırı şekilde düzenlenen kanun teklifi ilgili maddesinin, değiştirilmesi ve Anayasaya uygun bir şekilde düzenlenmesi amaçlanmak suretiyle “Eşlerin Soyadı” başlığıyla yeni bir düzenleme önerilmiş ise de ne yazık ki AKP ve MHP grubu tarafından bu önerimiz reddedilmiştir.

MADDE 18-

Türk Medeni Kanununun 191’inci maddesinde yapılmak istenen değişiklik ile babalık karinesinin çürütülmesi için açılacak soy bağının reddi davasında diğer ilgililerin dava hakkını düzenlemektedir.

Buna göre baba olduğunu iddia eden kişinin soy bağının reddi davasını açabilmesi için dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi gerekmektedir.

Yine baba olduğunu iddia eden kişinin doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmesinden başlayarak bir yıl içinde soy bağının reddi davasını açmaması durumunda anılan davayı açma hakkı düşecektir.

Ancak baba olduğunu iddia eden kişinin soy bağının reddi davası açabilmesi için; o kişiden kaynaklanmayan şartların öngörülmesi, özel hayatın korunması ve etkili başvuru hakkına aykırı olduğu için iptal edilmiştir (E.2023/135, K.2024/18, 23/01/2024). Söz konusu teklif, iptali edilen düzenlemeyi aynen getirmiştir.

Gerekçe olarak Anayasa’nın ailenin korunması başlıklı 41’inci maddesi gösterilmiştir. Evlilik birliği içerisinde doğan çocuk hakkında baba olduğunu iddia eden her 3. Kişinin dava açabilmesine imkân tanınması evlilik birliğini müdahaleye açık hale getirir gerekçesi sunulmuştur. Bu durum, Anayasanın 20, 40 ve 153’üncü maddelerine aykırıdır. Anayasa’nın 40. Maddesinde yer alan etkili başvuru hakkı, 20. Maddesinde yer alan özel hayatın gizliliği ilkesi ve 153’üncü maddede yer alan AYM kararlarının bağlayıcılığı düzenlemeleri yok sayılmaktadır. Yine, baba olduğunu iddia eden kişinin dava açmasına imkan tanınmaması çocuğun gerçek babasıyla soybağı kurabilme imkanına sınırlama getirmektedir. Bir hukuk devletinde biyolojik kökenini bilme ve biyolojik babası ile soybağı ilişkisi kurma hakkının önündeki engellerin kaldırılması gerekir.

AYM kararı, karşılanmamıştır. Baba olduğunu iddia eden kişinin soy bağının reddi davası açabilmesi için yine aynı şartlar öngörülmüştür. Bu nedenle getirilen bu düzenleme Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararını karşılamamaktadır. Dolayısıyla getirilen bu düzenlemenin teklif metninden çıkartılarak Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararına uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu yönde sunmuş olduğumuz önerge, reddedilmiştir.

MADDE 36-

Teklifle, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin hükmün süresinin dolacak olması nedeniyle yeni bir hüküm getirilmektedir. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin olarak ilk kez 2016 yılındaki darbe girişiminin ardından önce 674 sayılı Olağanüstü Hal KHK’sı ile sonra da bu KHK’yı kanunlaştıran 6758 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde

Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 19 uncu maddesiyle “olağanüstü halin devamı süresince” geçerli olmak üzere bir düzenleme yapılmıştır.

Daha sonra 2018 yılının Temmuz ayında Olağanüstü Hal’in sona ermesi nedeniyle Olağanüstü Hal süresince uygulanan bazı düzenlemelerin 3 yıl daha uygulanabilmesi amacıyla 7145 sayılı Kanun yayınlanmıştır.

7145 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesiyle de 6758 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde yer alan ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasını düzenleyen hükmün 3 yıl süreyle daha uygulanacağı hususu düzenlenmiştir. Daha sonra bu süre 7333 sayılı Kanunla 3 yıl daha uzatılmıştır. Sonuç olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin düzenlemenin süresi 31/7/2024 tarihinde sona ermektedir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin süresi dolacak olan düzenlemenin kapsamı “*terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle*” kayyım atanması iken teklif ile önerilen düzenlemenin kapsamı “*Türk Ceza Kanununun 282, 314 ve 315 inci maddelerinde veya Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde*” kayyım atanmasıdır. Dolayısıyla, OHAL dönemine ait bir düzenlemenin kapsamı, içerisinde bulunduğumuz “Olağan Dönem”de genişletilerek 2029 yılına kadar uzatılmak istenmektedir.

2016 yılında yaşanan darbe girişimi neticesinde uygulanmaya başlayan OHAL yetkileri; birçok hukuksuzluğa, haksızlığa sebep olmuştur. Bu kanun teklifi, OHAL yetkilerinin 2029’a kadar daha kullanılabilmesine olanak tanımaktadır. Bu vasıtaıyla, mülkiyet hakkına yönelik ciddi müdahalelere yol açabilecek bu düzenlemenin geri çekilmesi gerektiği değerlendirilerek bu hususta önerge tanzim edilerek komisyona sunulmuştur.

Mülkiyet hakkı, 1982 Anayasası’nda en güvenceli hakların başında düzenlenmiştir. Söz konusu teklif, masumiyet karinesini hiçe sayarak mülkiyet hakkına olağan dönemin gereklerine aykırı bir biçimde orantısız müdahalede bulunmaktadır. Bu itibarla söz konusu madde, Anayasa’nın 35, 38, 48 ve 49’uncu maddelerine aykırıdır. Bu mahiyette düzenlenen önergemiz de komisyon görüşmelerinde yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

GEÇİCİ 1. MADDE

Teklifte yer alan söz konusu maddenin üçüncü fıkrası, AYM’nin, CHP grubunun başvurusu sonrası, 18/4/2024 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak kısmen iptal ettiği 6831 sayılı Orman Kanunu’nun m. 17/3 fıkrasının bazı ibarelerinde, iptal sonrası oluşacak boşluk için 18 aylık geçici ve sorunlu bir yetki tahsis etmek suretiyle Anayasa Mahkemesi kararını yok saymaktadır.

AYM, 18/4/2024 tarihli Resmî Gazetedeki kararıyla, Devlet ormanlarında adli hizmet tesisi ve ceza infaz kurumu yapılamayacağını hükme bağlamışken, getirilen düzenleme, AYM kararının gereğini yerine getirmenin aksine, buradaki hükmü boşa düşürmek ve etkisiz kılmak için 18/4/2024 tarihi öncesinde bu tesisler ve yerlerle ilgili verilen ön izinlerin kesin izne dönüştürülmesi için işlemlerin 18 ay içinde bitirilmesi adına yeni yetki tesis etmektedir.

İptal edilen hükme göre; Devlete ait “adli hizmet tesisleri ile ceza infaz kurumlarının” ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde, gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde, eski adıyla Çevre ve Orman Bakanlığınca (yeni adıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı) izin verilebileceğine dair hükümde geçen “adli hizmet ve ceza infaz kurumları” ibarelerini iptal etmiştir. Teklifteki geçici madde ise, bu kararı etkisiz kılacak yeni bir yasa hükmü getirmek ve buradaki izinleri durdurmak, varsa inşaat faaliyetlerini sonlandırmak yerine, üçüncü fıkrasıyla alacağı yetkiyle yeni hukuksuzluğa kapı aralamaktadır.

Fıkraya göre, “AYM’nin iptal kararının yayımlandığı 18/4/2024 tarihinden önce devlet ormanları içindeki adli hizmet tesisleri ile cezaevlerinin, bunlarla ilgili yer ve binaların yapılması için verilen ön izinlerin kesin izne dönüştürülmesi işlemleri, bu geçici düzenlemeyle 18 ay içinde bitirilecektir”. AYM kararı, tüm gerçek ve tüzel kişileri, tüm kurumları bağlarken, Bakanlık burada kararın gereğini yerine getirmek yerine, 15 Temmuz sonrası dolan hapisanelere yenisini eklemek, yeni adli hizmet tesisi yapmak için Devlet ormanlarını kullanmayı sürdürecektir ve bunun izin işlemleri için 18 aylık yeni bir geçici yetki alacaktır.

Bu yönüyle, Anayasa’nın 153’üncü maddesine aykırılık teşkil eden düzenlemenin teklif metninden çıkarılması önerilmiştir. Söz konusu önergemiz de reddedilmiştir.

TEKLİFİN MADDELERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Teklifin 1. Maddesiyle; Açık artırma suretiyle yapılan e-satışlarda bir defaya mahsus 10 dakika olan uzama süresinin, her yeni tekliften itibaren yeniden başlamak üzere 3'er dakikalık sürelerle 1 saate kadar uzamasına imkân sağlanmaktadır. Ayrıca teklifler arasındaki farkın muhammen bedelin binde 1'i yerine binde 5'inden ve her halde 1.000 Türk lirasından az olmaması sağlanmaktadır. Enflasyonist ortamın ortaya çıkardığı bir ihtiyaca yönelik olarak teklifler arasındaki tutarın 1.000 Türk lirasından az olmaması belirlenmektedir.

Teklifin 2. Maddesiyle; Adli yargıda İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda esas alınan parasal sınırlar belirlenirken bin TL'nin altındaki kusuratlara dikkate alınmayacağı düzenlenmektedir. Yerel mahkemenin hüküm verdiği tarihte geçerli olan parasal sınırlar istinaf ve temyizde uygulanmaya devam edeceği de düzenlenmiştir. Karar tarihinde geçerli olan parasal sınırın istinaf ve temyizde dikkate alınması hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik kavramlarına aykırı bulunduğundan dava tarihinde geçerli olan parasal sınırların esas alınmasının uygun olacağı görüşmelerde belirtilmiştir.

Teklifin 3. Maddesiyle; Birden fazla baronun bulunduğu illerde barolara gönderilecek adli yardım ödeneğinin oranı %40 yerine %30 olarak yeniden belirlenmekte ve geri kalanının ise lehvaya kayıtlı avukat sayısına göre paylaşılacağı düzenlenmektedir. Bu maddeye ilişkin detaylı itirazlarımıza Anayasa'ya Aykırılık bölümünde yer verilmiştir.

Teklifin 4. Maddesiyle; Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavında soru sorulacak alanlar arasına sosyal güvenlik hukuku, milletlerarası hukuk, milletlerarası özel hukuk ve genel kamu hukuku konuları eklenmekte ve asgari soru sayısı 100'den 120'ye çıkarılmaktadır. Yönetmelikle yeni sınav konuları/hukuk alanları da eklenebileceği düzenlenmektedir. Bu maddede yer alan ifadelerle ilişkin itirazlarımız Anayasa'ya aykırılık incelemesi bölümünde belirtilmiştir.

Teklifin 5. Maddesiyle; İdari yargıda tek hâkimle çözümlenecek davaların ve duruşma yapılmasının zorunlu olduğu davaların belirlenmesinde dava tarihindeki parasal sınırların esas alınması ve bu parasal sınıra göre davaların tek hâkimle veya heyetle görülmesi sağlanmaktadır. Karar tarihinde geçerli olan parasal sınırın istinaf ve temyizde dikkate alınması hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik kavramlarına aykırı bulunduğundan dava tarihinde geçerli olan parasal sınırların esas alınmasının uygun olacağı görüşmelerde belirtilmiştir.

Teklifin 6. Maddesiyle İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda ilk derece ve bölge idare mahkemesinin nihai karar tarihindeki parasal sınırların esas alınması ve istinaf ve temyiz edilecek kararların buna göre belirlenmesi sağlanmaktadır. Karar tarihinde geçerli olan parasal sınırın istinaf ve temyizde dikkate alınması hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik kavramlarına aykırı bulunduğundan dava tarihinde geçerli olan parasal sınırların esas alınmasının uygun olacağı görüşmelerde belirtilmiştir.

Teklifin 7. Maddesiyle Konusu 270.000 TL'den 920.000 TL'ye kadar olan davalarda idare ve vergi mahkemelerince verilen kararların bölge idare mahkemesince değiştirilmesi halinde bu kararların temyiz edilebilmesine imkân tanınmaktadır. 270 bin TL şeklinde öngörülen alt sınırın 100 bin TL olarak değiştirilmesi, hak arama özgürlüğünü genişletmesi bakımından önerilmiş olup söz konusu önergemiz reddedilmiştir.

Teklifin 8. Maddesiyle İstinaf başvurusunun kanuni süre içinde yapılmadığı, kesin bir karar hakkında olduğu, istinaf harç ve giderlerinin ödenmemiş olduğu ve dilekçenin usulüne uygun olarak düzenlenmediği gerekçeleriyle bölge idare mahkemesince verilecek istinaf isteminin reddi kararlarına karşı temyiz yoluna başvuru imkânı getirilmektedir.

Teklifin 9. Maddesiyle Hâkim ve savcı yardımcılığı mülakatına çağırılacak aday sayısı, sınav ilânında belirtilen kadro sayısının iki katından bir katına indirilmektedir. Ayrıca soru sorulacak alanlar arasına milletlerarası hukuk, milletlerarası özel hukuk ve ticari işletme ve şirketler hukuku konuları da eklenmektedir. Üst düzey makamlara yandaşlar dışında hiç kimsenin yerleşmemesini amaçlayan siyasi kayırmacılığın ağır sonuçlarının önlenmesi ve keyfiliğin ortadan kaldırılması amacıyla bu madde içeriğinde değişiklik yapılması önerilmiştir. Mülakat yöntemi geçmişte nasıl terör örgütünün yargıyı ele geçirmesine kaynaklık ettiyse, bugün başka

cemaatlerin ya da grupların aidiyetiyle gerçekleşen atamalar başkaca sorunlara yol açtığından söz konusu düzenlemenin, mülakatlar konusunda yaşanan temel sorunu görmezden geldiği değerlendirilmiştir. Oysa yapılması gereken sözlü sınavın, kamera kaydı altında, yapılmasıdır. Bu mahiyette sunulan önergemiz de reddedilmiştir.

Teklifin 10-11. Maddesiyle Adalet müfettişlerinin görev ve yetkilerine ilişkin hükümler, yeniden düzenlenmektedir. Özellikle Adalet müfettişlerinin hakim, savcılarının görevleri nedeniyle inceleme ve soruşturma görevinin usul ve esaslarının kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, “diğer mevzuat” kavramları kanuna eklenerek Anayasa’daki kanunla görev ve sorumluluk düzenlenmesi hususu belirsizleştirilmekte ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri veya Bakanlık emir ve genelgeleriyle de ilişkilendirilmelerine olanak sağlanmaktadır. Bu husus Anayasa’ya aykırılık taşımaktadır. Anayasa’nın 144. Maddesine ve Kamu görevlilerinin görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesine ilişkin 128. Maddesine aykırı olan “diğer mevzuat” kavramlarının madde metninden çıkarılması gerekir.

Maddenin ikinci fıkrası ile adalet müfettişlerinin çalışma yöntemleri ile denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma yapılmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelik ile düzenlenmesine ilişkin düzenleme de Anayasa’nın 144. Maddesinde açıkça belirlenen kanunilik ilkesini zedeleyici bir niteli taşımaktadır. Bu anlamda, maddenin ikinci fıkrası ile adalet müfettişlerinin çalışma yöntemleri ile denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma yapılmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelik ile düzenlenmesine ilişkin düzenleme Anayasa’nın 2, 128 ve 144. Maddesinde açıkça belirlenen kanunilik ilkesini zedeleyici bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle söz konusu düzenlemenin de madde metninden çıkarılması yönünde önerge sunulmuş olup söz konusu önerge reddedilmiştir.

Teklifin 12. Maddesiyle Yargıtay ve Danıştay üyeleri ile hâkim ve savcılarının ek tazminatları (15.000) ek gösterge rakamında eşitlenmektedir.

Teklifin 13. Maddesiyle Karayolları Trafik Kanunu uyarınca trafikten men edilerek alıkonulan araçlardan yediemin otoparklarında bulunup da sahipleri tarafından teslim alınmayan veya sahiplerine ulaşılamayan araçların satış usulü kolaylaştırılmak suretiyle bu araçların ekonomiye kazandırılması amaçlanmaktadır. Yargı paketiyle herhangi bir ilişkisi bulunmayan söz konusu düzenleme kanun yapım tekniğine uymamaktadır.

Teklifin 14. Maddesiyle 221 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi nedeniyle oluşan hukuki boşluğun doldurulması amacıyla mülga 6830 sayılı İstimlak Kanununun yürürlüğe girdiği 8/10/1956 tarihine kadar kamulaştırılmaksızın fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş olan taşınmazların, ilgili kamu kurum ve kuruluşları adına tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılması kabul edilmektedir.

Mülga 6830 sayılı İstimlak Kanununun yürürlüğe girdiği 8/10/1956 tarihine kadar kamulaştırılmaksızın fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş olan taşınmazların, ilgili kamu kurum ve kuruluşları adına tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılması kabul edilmektedir. Olağan kamulaştırma usulünü bertaraf eden, malikin gerçek karşılığı almasını engelleyen, kamulaştırmada kamu yararı bulunup bulunmadığını mahkemelerce denetlenme olanağını ortadan kaldıran bu düzenleme, mülkiyet hakkına ve Anayasa'nın kamulaştırmayı düzenleyen 46'ncı maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir (E.2021/19, K.2022/46, 21/04/2022).

Teklifle, AYM'nin iptal ettiği hükümler aynen getirilmiştir. Halbuki AYM, bu hükümlerin mülkiyet hakkına aykırı olduğuna karar vermiştir. Bu kapsamda teklif, AYM kararlarının geriye yürümeyeceğini ve uygulamada birtakım sorunların doğduğunu ve idarenin kamulaştırmaz el atma yaptığı iddialarıyla karşı karşıya kaldığını vurgulamaktadır. Bu yönüyle, söz konusu teklifin Anayasa'nın 13., 35., 46. ve 153'üncü maddelerine aykırı olması sebebiyle geri çekilmesi yönünde verilen önergemiz reddedilmiştir.

Teklifin 15. Maddesiyle Evlenen kadının soyadına ilişkin hükümler iptal kararına binaen kadının kocasının soyadıyla birlikte kendi soyadını kullanabilmesine imkân veren hüküm aynen yeniden düzenlenmektedir. Erkek evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra da tek başına kullanabildiği hâlde kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra ancak kocasının soyadının önünde kullanabileceği öngörüldüğünden karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda olan eşler arasında cinsiyet temelinde farklı muamelenin yapıldığı açıktır.

AKP'nin sunduğu kanun teklifinin gerekçesinde sık sık aile bütünlüğünden bahsedilmesi, kadının bir birey olma özelliğini ve kadının kimliğini yok saymaktadır. Öte yandan, evlilik birliğinin ve aile bütünlüğünün korunması amacıyla fedakârlık yapmak zorunda bırakılan tarafın neden kadın olduğu hususunda mantıklı ve makul bir açıklama getirilmemiştir.

Eşlere içlerinden birinin soyadını veya bunun dışında bir adı ortak soyadı olarak belirleme imkânının tanınması ya da ortak soyadının eşlerin evlenmeden önceki soyadlarının birleşimden oluşacağının öngörülmesi de mümkündür. Bu haliyle teklif, Anayasa'nın, 2, 10, 40 ve 153'üncü maddelerine aykırılık teşkil etmektedir. Bu düşünceyle sunmuş olduğumuz değişiklik önergesi reddedilmiştir.

Teklifin 16-17. Maddesiyle Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına binaen anneye de baba ile çocuk arasındaki soybağının reddi için dava açma hakkı verilmektedir.

Teklifin 18. Maddesiyle Evlilik birliği içinde doğan çocuğun koca ile olan soy bağının reddi için baba olduğunu iddia eden üçüncü kişiye sınırlı bir şekilde dava açabilme hakkı tanıyan hüküm tekrar düzenlenmektedir. Ancak baba olduğunu iddia eden kişinin soy bağının reddi davası açabilmesi için; o kişiden kaynaklanmayan şartların öngörülmesi, özel hayatın korunması ve etkili başvuru hakkına aykırı olduğu için iptal edilmiştir (E.2023/135, K.2024/18, 23/01/2024). Söz konusu teklif, iptali edilen düzenlemeyi aynen getirmiştir.

Gerekçe olarak Anayasa'nın ailenin korunması başlıklı 41'inci maddesi gösterilmiştir. Evlilik birliği içerisinde doğan çocuk hakkında baba olduğunu iddia eden her 3. Kişinin dava açabilmesine imkân tanınması evlilik birliğini müdahaleye açık hale getirir gerekçesi sunulmuştur. Bu durum, Anayasanın 20, 40 ve 153'üncü maddelerine aykırıdır. Anayasa'nın 40. Maddesinde yer alan etkili başvuru hakkı, 20. Maddesinde yer alan özel hayatın gizliliği ilkesi ve 153'üncü maddede yer alan AYM kararlarının bağlayıcılığı düzenlemeleri yok sayılmaktadır. Yine, baba olduğunu iddia eden kişinin dava açması imkân tanınmaması çocuğun gerçek babasıyla soybağı kurabilme imkanına sınırlama getirmektedir. Bir hukuk devletinde biyolojik kökenini bilme ve biyolojik babası ile soybağı ilişkisi kurma hakkının önündeki engellerin kaldırılması gerekir.

AYM kararı, karşılanmamıştır. Baba olduğunu iddia eden kişinin soy bağının reddi davası açabilmesi için yine aynı şartlar öngörülmüştür. Bu nedenle getirilen bu düzenleme Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararını karşılamamaktadır. Dolayısıyla getirilen bu düzenlemenin teklif metninden çıkartılarak Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu yönde sunmuş olduğumuz önerge, reddedilmiştir.

Teklifin 19. Maddesiyle Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına binaen evlatlığın nüfus kaydına anne ve babası olarak evlat edinenlerin adlarının yazılabilmesine imkân tanınmaktadır.

Teklifin 20. Maddesiyle İstinaf incelemesinde ilgili hukuk dairelerinin daha hızlı ön inceleme yapması, hukuk dairelerinin iş bölümü incelemesini belli sürede tamamlaması, kendilerini görevli saymadıkları bir dosyayı hangi usullere göre ilgili hukuk dairesine gönderecekleri hususunda düzenleme yapılmaktadır. İstinaf incelemesi için bir dosya gönderilen hukuk dairesi, 1 ay içinde ön incelemeyi tamamlayacak, kendisini görevli görmezse gerekçesiyle birlikte dosyayı hangi hukuk dairesini görevli sayıyorsa o daireye gönderecek. 1 aylık süre bittikten sonra gönderme kararı verilemeyecek ya da bu daire bir duruşma günü vermişse de başka bir hukuk dairesine bu dosyayı gönderemeyecek.

İlk hukuk dairesinin kendisini görevli saymayarak dosyayı gönderdiği yeni hukuk dairesi ise 2 hafta içinde ön incelemesini tamamlayacak, bu 2 hafta dolduktan sonra gönderme kararı verilemeyecek. Bu daire de kendisini görevli saymazsa, geçici hukuki koruma tedbir talepleri hakkında da karar vererek dosyayı “Hukuk Daireleri Başkanlar Kurulu”na gönderecek. Başkanlar Kurulu ön inceleme yaparak nihai iş bölümüne karar verecek ve bu karara karşı itiraz olmayacak. Başkanlar Kurulunun yapacağı inceleme bakımından süre tanımlanmamış olması hatalı bulunmuş ve görüşmelerde bu yönde itiraz sunulmuştur.

Teklifin 21, 22, 23. Maddesiyle Hakaret suçunun sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi hali, uzlaştırma kapsamından çıkartılarak önödeme kapsamına alınmaktadır. Ayrıca şikâyet tabi olan hakaret suçunda şikâyet süresi, 2 yılı geçemeyecek şekilde düzenlenmektedir.

Uzlaşma halinde hakaret davası açılmayacağına ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamındaki uzlaştırmacıların sadece hukuk fakültesi mezunlarından olması sağlanmaktadır. Hukuk fakültesi mezunu olmayan mevcut uzlaştırmacıların hakları korunmaktadır.

Hakaret suçuna ilişkin olarak düzenleme yapılması gereken daha vahim sorunlar mevcuttur. 2017 yılında yapılan referandum ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine geçiş yapılmış ve Cumhurbaşkanı, partiler üstü kimliğini bir kenara bırakarak partili Cumhurbaşkanı sıfatını almıştır. Bu noktada, “Cumhurbaşkanına Hakaret” fiilini düzenleyen TCK 299’un yeniden gözden geçirilmesi zorunlu hale gelmiştir.

Ancak geldiğimiz noktada TCK 299 kapsamında 2022-2023 döneminde 53 bin 148 kişi hakkında dosya açılmıştır. 2023 yılında 552 çocuk hakkında “cumhurbaşkanına hakaret” suçundan soruşturma başlatılmıştır. AİHM, Vedat Şorli kararında “Cumhurbaşkanına Hakaret” suçunun AİHS 10. Maddeyi (İfade hürriyeti) ihlal ettiğine ve bu bakımdan AİHS ile uyumlu hale getirilmesine karar vermiştir. Sonuç olarak, hakaret suçuna ilişkin olarak düzenleme yapılması gereken asıl alan burasıdır.

Teklifin 24. Maddesi Uzlaştırmacının kovuşturma evresinde gerçekleşmesi halinde, edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksitli bağlanması veya süreklilik arz etmesi durumlarında; sanık hakkında HAGB kararı yerine durma kararı verileceği ve uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkemece yargılamaya kaldığı yerden devam olunacağı hüküm altına alınmaktadır.

Teklifin 25. Maddesi Geçiş hükümlerini içermektedir.

Teklifin 26. Maddesiyle Çocuk Koruma Kanununda düzenlenen tedbirlerin uygulanması için görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerine yapılacak ödemenin bağlı oldukları kurum tarafından karşılanması ve bu kapsamda görev alan sözleşmeli personele de ödenek verilmesi sağlanmaktadır.

Teklifin 27. Maddesiyle 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 77 nci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve mazbut vakıflara ait taşınmazlarla ilgili işlemler nedeniyle sağlanan istisnalara değerli kâğıt ve işlem bedeli alınmayacağı hükmü de eklenmekte, ayrıca “katılım payı” ibaresi de “kamu kurum ve kuruluşlarına ödenecek katılım payları” şeklinde değiştirilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle Genel Müdürlük, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununda sayılan yargı harçlarından muaf tutulmaktadır. Ayrıca maddenin mevcut halinde bulunan teminat gösterme muafiyetinin kapsamı genişletilmektedir. Genel Müdürlüğün tabi olduğu bu muafiyetin Genel Müdürlüğün idare ve temsil ettiği mazbut vakıflar

adına taraf olduğu dava, icra takibi ve geçici hukuki koruma tedbirleri gibi her türlü dava ve iş hakkında da uygulanacağı hüküm altına alınmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, Genel Müdürlüğün ve mazbut vakıfların tahsil edilemeyen gelirlerinin Genel Müdürlük yerine Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından tahsil edilmesi sağlanmaktadır.

Maddenin uygulama kabiliyeti kalmayan dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Maddenin beşinci fıkrasında yapılan değişiklikle, vakıf kültür varlıklarının, restorasyon veya onarım karşılığı kiralama işlemleri hakkında 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun ceza ve ihalelerden yasaklama hükümlerinin uygulanması sağlanmaktadır.

Maddenin altıncı fıkrasında yapılan değişiklikle, restorasyon veya onarım karşılığı kiralama işlemlerine ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmaktadır.

Teklifin 28. Maddesiyle Hâkimler ve Savcılar Kurulu üye, Genel Sekreter, genel sekreter yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcısı, Kurul başmüfettişi, Kurul müfettişi, tetkik hâkimi ve iç denetçi kadroları cetvelde düzenlenmektedir. Madde ile Hakimler ve Savcılar Kurulu Kanununa yeni bir ek madde eklenerek HSK bünyesindeki üye ve kamu görevlilerinin kadro ihdasları yapılmaktadır. Kanununa eklenen ekli (I) sayılı Kadro cetveli ile üye, Genel Sekreter, genel sekreter yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcısı, Kurul başmüfettişi, Kurul müfettişi, tetkik hâkimi ve iç denetçi kadro unvan ve dereceleri ile kadro adetleri düzenlenmiştir.

Bu düzenlemenin gerekçesi, Anayasa Mahkemesinin 4/5/2023 tarihli ve E: 2022/36; K: 2023/84 sayılı, 28/9/2023 tarihli ve E: 2022/139; K: 2023/158 sayılı ve 8/11/2023 tarihli ve E: 2020/65; K: 2023/187 sayılı kararlarıyla 63, 91 ve 111 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde hakim ve savcılara ilişkin kadro ihdas ve iptallerine ilişkin düzenlemeleri iptal etmiş olmasıdır.

Anayasa Mahkemesi; “Anayasa’nın 140. maddesinin üçüncü fıkrasında “Hâkim ve savcılarının nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.” hükmüne yer verilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise hâkim ve savcı olup da adalet hizmetindeki idari görevlerde çalışanların, hâkimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tabi oldukları; bunların hâkimlere ve savcılara tanınan her türlü haklardan yararlanacakları belirtilmiştir.

Adalet Bakanlığı merkez teşkilatında görev yapan adli ve idari yargı mensuplarının idari bir görev yürüttükleri açık olmakla birlikte Anayasa'nın 140. maddesi uyarınca idari görevlerde çalışan yargı mensuplarının da hâkim ve savcı sıfatlarını korumaya devam ettiği ve hâkim ve savcılar hakkındaki hükümlere tabi olduğu, hâkim ve savcıların atanmalarının, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi ile diğer tüm özlük işlerinin ise kanunla düzenlenmesinin gerektiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla Adalet Bakanlığı merkez teşkilatında hâkimlik ve savcılık mesleği mensuplarının kadro ihdasını düzenleyen kural Anayasa'da münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konulara ilişkindir. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü cümlesine aykırıdır. İptali gerekir.” (AYM, 8/11/2023 tarihli ve E: 2020/65; K: 2023/187 Sayılı Kararı)

Şeklindeki gerekçeyle söz konusu düzenlemeleri iptal etmesi nedeniyle yapılan bu düzenlemeyle kanunilik şartı yerine getirilerek Anayasa Mahkemesinin ilgili kararlarının 9 aylık süre sonunda yürürlüğe girmesi nedeniyle ortaya çıkabilecek sorunu gidermek üzere düzenleme yapılmaktadır.

Teklifin 29. Maddesiyle 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda öngörülen parasal sınırlar, yeniden değerlendirilme nedeniyle güncellenirken; bu paraların 1000 TL'yi aşmayan kısımları dikkate alınmayacaktır. Kural olarak istinaf ve temyize başvuru sınırında; hükmün verildiği tarihteki parasal sınırlar esas alınmaktadır.

Teklifeye göre istinaf ve temyize başvuru sınırı, yeniden değerlendirilme nedeniyle güncellense de; güncel sınır, bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtay'ın bozma kararları üzerine yeniden verilen kararlar hakkında uygulanmayacaktır.

Bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine yeniden verilen kararlar için ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlar uygulanacaktır.

Teklifin 30. Maddesiyle Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununa yeni bir ek madde eklenerek Anayasa Mahkemesi bünyesindeki üye raportör ve iç denetçiler için kadro ihdasları yapılmaktadır. Kanununa eklenen ekli (I) sayılı Kadro cetveli ile Anayasa Mahkemesi üye, raportör ve iç denetçi kadro unvan ve dereceleri ile kadro adetleri düzenlenmiştir.

Bu düzenlemenin gerekçesi, Anayasa Mahkemesinin 4/5/2023 tarihli ve E: 2022/36; K: 2023/84 sayılı, 28/9/2023 tarihli ve E: 2022/139; K: 2023/158 sayılı ve 8/11/2023 tarihli ve E: 2020/65; K: 2023/187 sayılı kararlarıyla 63, 91 ve 111 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde hakim ve savcılara ilişkin kadro ihdas ve iptallerine ilişkin düzenlemeleri iptal etmiş olmasıdır.

Teklifin 31. Maddesiyle Taşınmazın devrine veya taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklarda da arabulucuya gidilebileceği düzenlenmiştir. Teklifle Sulh Hukuk Mahkemesinden icra edilebilirlik şerhi alındıktan sonra; arabuluculuk anlaşma belgesinin taraflarından biri, tapu müdürlüğüne tescil edilmesi için başvurabilecek. Tapu

müdürlüğü, mevzuata göre gerekli inceleme ve değerlendirme yaptıktan sonra; resmi senet düzenlemeden, tapuya tescil edecek.

Teklifin 31-33. Maddesiyle Taraflardan biri, geçerli bir mazeret göstermeden ilk arabuluculuk toplantısına katılmazsa, arabuluculuk faaliyeti sona erer. Bu durumda toplantıya katılmayan taraf, davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulmakta ve toplantıya katılmayan tarafın lehine vekâlet ücretine hükmedilmemektedir.

Bu hüküm, toplantıya katılmayan tarafın yargılama giderlerinden tümüyle sorumlu tutulmasının ve vekâlet ücretinin tamamından yoksun bırakılmasının kişilere aşırı bir külfet yüklediği gerekçesiyle iptal edilmiştir (AY Md.13-35-36). (E.2023/160, K.2024/77, 14/03/2024)

Teklif e göre toplantıya katılmayan taraf, davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile karşı tarafın ödemekle yükümlü olduğu yargılama giderlerinin yarısından sorumlu olacak ve toplantıya katılmayan taraf lehine Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre belirlenen vekâlet ücretinin yarısına hükmedilecektir. Avukatlık vekalet ücretine, arabuluculuk ilk toplantısına katılmama nedeniyle müdahale edilmesi haksız bulunmuş ve görüşmelerde itiraz edilmiştir.

Teklifin 34. Maddesiyle 6325 sayılı Kanunun 20’nci maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, arabulucular siciline kaydedilebilmek için arabuluculuk eğitimini tamamlamaları ve gerekli diğer şartları taşımaları durumunda mesleğinde yirmi yıl kıdeme sahip olanların yazılı sınava tabi tutulmayacakları hüküm altına alınmaktadır.

Kanaatimizce, arabuluculuk görevi hukuk bilgilerinin dışında başka nitelik ve becerileri de gerektirmektedir. Nitekim Kanunun 22. Maddesinde de bu nitelik ve beceriler de sayılmıştır. Hal böyle iken hukuk fakültesini bitirme ve 20 yıl kıdeme sahip olma halinde yazılı sınavdan muafiyet tanınması, bu işlerin niteliği ile uyuşmayan bir durum yaratacaktır. Baştan kıdeme bağlı bir nitelik taşıma varsayımı ile hareket edilmektedir. Oysa arabuluculuk görevinde iletişim teknikleri, müzakere ve uyuşmazlık çözüm yöntemleri ve davranış psikolojisi gibi alanlarda da eğitim olma şartı vardır ve hukuk fakültelerinde bu yönde ders alınmamaktadır. Dolayısıyla mesleki tecrübe ile bu alanlarda nitelik kazanma arasında bir ilişki kurulması doğru değildir. Bu sebeple söz konusu düzenlemeye ilişkin itirazlarımız görüşmelerde ileri sürülmüştür.

Teklifin 32-35. Maddesiyle Arabuluculuk görüşmelerinin ilk toplantısına mazeretsiz olarak katılmayan tarafın, davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile karşı tarafın ödemekle yükümlü olduğu yargılama giderinin tamamı yerine yarısından sorumlu tutulacağı ve ayrıca bu taraf lehine tarife göre belirlenecek vekalet ücretinin de yarısına hükmedileceği düzenlenmektedir. Avukatlık vekalet ücretine, arabuluculuk ilk toplantısına katılmama nedeniyle müdahale edilmesi haksız bulunmuş ve görüşmelerde itiraz edilmiştir.

Teklifin 36. Maddesiyle Mahkemelerce şirketler hakkında kayyım atanmasına karar verildiği takdirde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanabilmesine imkân veren kanuni düzenlemenin uygulama süresi 5 yıl daha uzatılmakta ve kapsamı genişletilmektedir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin olarak ilk kez 2016 yılındaki darbe girişiminin ardından önce 674 sayılı Olağanüstü Hal KHK’sı ile sonra da bu KHK’yı kanunlaştıran 6758 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 19 uncu maddesiyle “olağanüstü halin devamı süresince” geçerli olmak üzere bir düzenleme yapılmıştır.

Daha sonra 2018 yılının Temmuz ayında Olağanüstü Hal’in sona ermesi nedeniyle Olağanüstü Hal süresince uygulanan bazı düzenlemelerin 3 yıl daha uygulanabilmesi amacıyla 7145 sayılı Kanun yayınlanmıştır.

7145 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesiyle de 6758 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde yer alan ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasını düzenleyen hükmün 3 yıl süreyle daha uygulanacağı hususu düzenlenmiştir. Daha sonra bu süre 7333 sayılı Kanunla 3 yıl daha uzatılmıştır. Sonuç olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin düzenlemenin süresi 31/7/2024 tarihinde sona ermektedir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin süresi dolacak olan düzenlemenin kapsamı “*terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle*” kayyım atanması iken teklif ile önerilen düzenlemenin kapsamı “*Türk Ceza Kanununun 282, 314 ve 315 inci maddelerinde veya Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde*” kayyım atanmasıdır. Dolayısıyla, OHAL dönemine ait bir düzenlemenin kapsamı, içerisinde bulunduğumuz “Olağan Dönem”de genişletilerek 2029 yılına kadar uzatılmak istenmektedir.

2016 yılında yaşanan darbe girişimi neticesinde uygulanmaya başlayan OHAL yetkileri; birçok hukuksuzluğa, haksızlığa sebep olmuştur. Bu kanun teklifi, OHAL yetkilerinin 2029’a kadar daha kullanılabilmesine olanak tanımaktadır. Bu vasıtaıyla, mülkiyet hakkına yönelik ciddi müdahalelere yol açabilecek bu düzenlemenin geri çekilmesi gerektiği değerlendirilerek bu hususta önerge tanzim edilerek komisyona sunulmuştur.

Mülkiyet hakkı, 1982 Anayasası’nda en güvenceli hakların başında düzenlenmiştir. Söz konusu teklif, masumiyet karinesini hiçe sayarak mülkiyet hakkına olağan dönemin gereklerine aykırı bir biçimde orantısız müdahalede bulunmaktadır. Bu itibarla söz konusu madde, Anayasa’nın 35, 38, 48 ve 49’uncu maddelerine aykırıdır. Bu mahiyette düzenlenen önergemiz de komisyon görüşmelerinde yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

Teklifin Geçici 1. Maddesi Birinci fıkrayla; Teklifin 1 inci maddesindeki “elektronik ortamdaki açık artırma” usullerine dair değişiklik (2004 s. Kanun, m. 111/b); 1 Eylül 2024 öncesinde ilanı yapılmış ve açık artırma süresi bitmemiş açık artırmalar için de geçerli olacak. Bu fıkra, teklifin 37nci maddesine göre 1 Eylül 2024’te yürürlüğe girecek.

-İkinci fıkrayla; Teklifin 2’nci maddesinin birinci fıkrasındaki “yeniden değerlendirme sonucundaki parasal rakamın artık 10 TL’yi değil, 1000 TL’yi geçmeyen küsuratının dikkate alınmayacağı”na ilişkin değişiklik (2004 s. Kanun, Ek m. 1/1) Kanunun yürürlük tarihinden itibaren geçerli olacak. Diğer fıkrası ise (üçüncü fıkra) bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararının ardından, Kanunun yürürlük tarihinden sonra yeniden verilecek kararlara uygulanacak, yani maddenin değişiklik tarihinden önceki kararlara etki etmeyecek.

-Üçüncü fıkrayla; AYM’nin, CHP grubunun başvurusu sonrası, 18/4/2024 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak kısmen iptal ettiği 6831 sayılı Orman Kanununun m. 17/3 fıkrasının bazı ibarelerinde, iptal sonrası oluşacak boşluk için 18 aylık geçici ve sorunlu bir yetki tahsis etmek suretiyle Anayasa Mahkemesi kararını yok saymaktadır.

AYM, 18/4/2024 tarihli Resmi Gazetedeki kararıyla, Devlet ormanlarında adli hizmet tesisi ve ceza infaz kurumu yapılamayacağını hükme bağlamışken, getirilen düzenleme, AYM kararının gereğini yerine getirmenin aksine, buradaki hükmü boşa düşürmek ve etkisiz kılmak için 18/4/2024 tarihi öncesinde bu tesisler ve yerlerle ilgili verilen ön izinlerin kesin izne dönüştürülmesi için işlemlerin 18 ay içinde bitirilmesi adına yeni yetki tesis etmektedir.

İptal edilen hükme göre; Devlete ait “adli hizmet tesisleri ile ceza infaz kurumlarının” ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde, gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde, eski adıyla Çevre ve Orman Bakanlığınca (yeni adıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı) izin verilebileceğine dair hükümde geçen “adli hizmet ve ceza infaz kurumları” ibarelerini iptal etmiştir. Teklifteki geçici madde ise, bu kararı etkisiz kılacak yeni bir yasa hükmü getirmek ve buradaki izinleri durdurmak, varsa inşaat faaliyetlerini sonlandırmak yerine, üçüncü fıkrasıyla alacağı yetkiyle yeni hukuksuzluğa kapı aralamaktadır.

Fıkraya göre, “AYM’nin iptal kararının yayımlandığı 18/4/2024 tarihinden önce devlet ormanları içindeki adli hizmet tesisleri ile cezaevlerinin, bunlarla ilgili yer ve binaların yapılması için verilen ön izinlerin kesin izne dönüştürülmesi işlemleri, bu geçici düzenlemeyle 18 ay içinde bitirilecektir”. AYM kararı, tüm gerçek ve tüzel kişileri, tüm kurumları bağlarken, Bakanlık burada kararın gereğini yerine getirmek yerine, 15 Temmuz sonrası dolan hapisanelere yenisini eklemek, yeni adli hizmet tesisi yapmak için Devlet ormanlarını kullanmayı sürdürecektir ve bunun izin işlemleri için 18 aylık yeni bir geçici yetki alacaktır. Bu yönüyle, Anayasa’nın 153’üncü maddesine aykırılık teşkil eden düzenlemenin teklif metninden çıkarılması önerilmiştir. Söz konusu önergemiz de reddedilmiştir.

Dördüncü fıkrayla; Teklifin 7’nci maddesinde, AYM’nin iptal kararı doğrultusunda yapılan değişikliğin hangi süreleri ve durumları kapsayacağı netleştiriliyor. AYM’nin 13 Temmuz 2024’te yürürlüğe girecek iptal kararı gereğince yeniden düzenlenen bu teklifin 7 ve 8 inci maddelerine göre; Danıştayda temyiz davalar ve dava konusu parasal miktarlar yeniden düzenlenmiştir. Geçici maddenin bu fıkrasıyla ise, 2577 sayılı Kanunun 46’ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile ek 1 inci maddesinde yapılan değişikliklerin (Teklifte m. 7 ve 8), 13 Temmuz 2024 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar, yani yaklaşık 2 haftalık bir süre için, bölge idare mahkemelerinin kararları hakkında da uygulanacağı açıklığa kavuşturuluyor. Geçici maddeyle; AYM’nin iptal kararı 13 Temmuz 2024 tarihinde yürürlüğe gireceğinden, bu tarihten sonraki yargı kararlarına karşı temyiz yolu da kapanmış olacağından, teklifin 7nci maddesiyle yeniden düzenlenen bent yürürlüğe girinceye kadarki kısa sürede verilen kararların da temyiz edilebilmesi için geçiş düzenlemesi yapılıyor.

Beşinci fıkrayla; teklifin 7’nci maddesindeki diğer bent (c bendi) için de Danıştayda temyiz başvurusu için geçiş düzenlemesi yapılıyor. 2577 s. Kanunun m.46/1 fıkrasına eklenen “c)” bendiyle; “Konusu 270 bin TL ile 920 bin TL arasındaki vergi davaları, tam yargı davaları, idari işlemler hakkında açılan ve istinaf kanun yolu incelemesinde kaldırma kararı üzerine yeniden karar verilen davalar da Danıştayda temyiz edilebilecektir. Bu geçiş maddesi ise, teklifin 7nci maddesiyle 2577 s. Kanuna eklenen temyiz hakkıyla ilgili bu yeni bendin ancak maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra verilen bölge idare mahkemesi kararları hakkında uygulanacağını hükme bağlıyor. Diğer ifadeyle, bu kapsamdaki davalar için, maddenin yürürlük tarihinden önce bölge idare mahkemelerinin kesin olarak verdiği kararlar Danıştayda temyiz incelemesi konusu olamayacak.

Altıncı fıkrayla; teklifin 29 uncu maddesiyle değiştirilen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ek 1 inci maddesinde “parasal sınırların artırılması”na ilişkin düzenlemenin ne zamandan itibaren uygulanacağı netleştiriliyor. 6100 sayılı Kanundaki “yeniden değerlendirme sonucundaki parasal sınırların artık 10 TL’yi değil, 1000 TL’yi geçmeyen küsuratının dikkate alınmayacağı”na ilişkin değişiklik, Kanunun yürürlük tarihinden sonra geçerli olacak, yani bu madde yürürlüğe girmeden önceki işlemlere ve kararlara bu parasal artışlar etki etmeyecek. Ayrıca, Teklifin 29 uncu maddesiyle, 6100 s. Kanunun ek 1 inci maddesine yeni eklenen üçüncü fıkrayla; istinaf ve temyiz başvurusunda esas alınan parasal sınırdan yeniden değerlendirme sonucundaki artış, adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararı üzerine yeniden verilen kararlar için uygulanmayacak, ilk karar tarihindeki parasal sınır esas alınacak. Bu geçici maddeyle, teklifin 29 uncu maddesindeki bu yeni fıkra da Kanunun yürürlük tarihinden sonraki kararlara uygulanacak.

MADDELERE İLİŞKİN ÖNERGELERİMİZ

Teklifte gözden geçirilmesini talep ettiğimiz düzenlemelere ilişkin önergelerimiz komisyonda dile getirilmiş ancak yeterli tartışma yapılmaksızın reddedilmiştir. Genel Kurulda değerlendirilmesi amacıyla aşağıda sunulmaktadır;

MADDENİN TEKLİFTEN ÇIKARILMASI YÖNÜNDE VERDİĞİMİZ ÖNERGELER

MADDE 14- Söz konusu 14’üncü maddenin teklif edilmesinin hukuki saiklerinden biri olan Anayasa Mahkemesi’nin 21/4/2022 tarihli 2021/19 E. ve 2022/46 K.sayılı kararının gerekleri karşılanmamıştır. Aynı zamanda teklif, Anayasa’nın 35’inci ve 153’üncü maddelerine aykırıdır.

MADDE 18- Söz konusu 18’inci maddenin teklif edilmesinin hukuki saiklerinden biri olan Anayasa Mahkemesi’nin 23/1/2024 tarihli 2023/135 E. ve 2024/18 K.sayılı kararının gerekleri karşılanmamıştır. Aynı zamanda teklif, Anayasa’nın 2’inci ve 153’üncü maddelerine aykırıdır.

MADDE 36- Söz konusu 36’ncı madde; Anayasanın 2’nci maddesine aykırıdır.

GEÇİCİ 1’İNCİ MADDENİN ÜÇÜNCÜ FIKRASI- Söz konusu Geçici 1’inci maddenin üçüncü fıkrası; Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli, 2018/95 E. ve 2023/221 K. sayılı kararına ve Anayasa’nın 153’üncü maddesine aykırıdır.

Söz konusu maddelerin kanun teklifi metninden tamamen çıkarılması mahiyetindeki önergelerimiz yeterince müzakere edilmeksizin reddedilmiştir.

TALİ KOMİSYONDA GÖRÜŞÜLMESİ YÖNÜNDE VERDİĞİMİZ ÖNERGELERİMİZ

MADDE 12, 13, 28 ve 30 - Görüşülmekte olan 2/2258 esas no’lu Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin ilgili maddelerinin Tali Komisyon sıfatıyla Plan ve Bütçe Komisyonu bünyesinde görüşülmesine ilişkin önergelerimiz reddedilmiştir.

MADDE 1- Görüşülmekte olan 2/2258 esas no’lu Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin ilgili maddesinin Tali Komisyon sıfatıyla Dijital Mecralar Komisyonu bünyesinde görüşülmesine ilişkin önergelerimiz reddedilmiştir.

MADDE 15- Görüşülmekte olan 2/2258 esas no’lu Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin ilgili maddelerinin Tali Komisyon sıfatıyla Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu bünyesinde görüşülmesine ilişkin önergelerimiz reddedilmiştir.

GEÇİCİ 1'İNCİ MADDENİN ÜÇÜNCÜ FIKRASI - Görüşülmekte olan 2/2258 esas no'lu Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin ilgili maddelerinin Tali Komisyon sıfatıyla Çevre Komisyonu, Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu bünyesinde görüşülmesine ilişkin önergelerimiz reddedilmiştir.

REDDEDİLEN YASAL DÜZENLEME TEKLİFLERİMİZ

Yasal düzenleme taleplerimiz, bütünüyle reddedilmiştir.

MADDE 3- Teklifte yer alan “yüzde otuzu o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak, kalanı ise” ibaresi yerine “yüzde onu o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak, kalanı ise” şeklinde değiştirilmesi; adli yardım ödeneğinin dağıtımında aynı ilde bulunan barolar arasında mevcudiyet çerçevesinde eşitlik sağlanması amacıyla teklif edilmiş olup önergemiz reddedilmiştir.

MADDE 3- Teklifte yer alan “yüzde otuzu o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak, kalanı ise” ibaresi yerine “yüzde onu o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak, kalanı ise” şeklinde değiştirilmesi; adli yardım ödeneğinin dağıtımında aynı ilde bulunan barolar arasında mevcudiyet çerçevesinde eşitlik sağlanması amacıyla teklif edilmiş olup önergemiz reddedilmiştir.

MADDE 4- Teklifte yer alan ve üçüncü fıkradan sonra eklenen “İhtiyaç duyulması halinde bu alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilir.” cümlesi ve dördüncü fıkradan sonra eklenen “İhtiyaç duyulması halinde bu alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilir.” cümlesinin Anayasa'nın 2, 7, 123 ve 124'üncü maddelerine aykırı olduğundan bahisle teklif metninden çıkarılması yönündeki değişiklik önergemiz reddedilmiştir.

MADDE 7- Teklif maddesinin (c) bendinde yer alan “iki yüz yetmiş bin Türk lirasını” ibaresi yerine “yüz bin Türk lirasını” şeklinde değiştirilmesi, istinaf yoluna başvuru anlamında çerçevenin genişletilmesi amacıyla teklif edilmiş olup söz konusu önergemiz reddedilmiştir.

MADDE 9- Teklif maddesinin beşinci fıkrasına “Mülakat esnasında sesli ve görüntülü kamera kaydı yapılır.” cümlesinin eklenerek maddenin değiştirilmesini, mülakatlarda yaşanan usulsüzlükler ve keyfi durumların ortaya çıkardığı hak kayıplarının önüne geçilmesi amacıyla teklif edilmiş olup söz konusu önergemiz reddedilmiştir.

MADDE 10- Teklif maddesinin ikinci fıkrasının teklif metninden çıkarılması, söz konusu fıkranın Anayasa’nın 2, 128 ve 144’üncü maddelerine aykırı olduğundan teklif edilmiş olup söz konusu önergemiz reddedilmiştir.

MADDE 15- Teklif maddesinin “22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 187’nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir;

III. Eşlerin Soyadı

MADDE 187- Evlenen eşler kendi evlilik öncesi soyadlarını kullanmaya devam etmek veya içlerinden birisinin soyadını aile adı olarak kullanmak konusunda seçim hakkına sahiptirler. Aile adı kendi soyadı seçilmeyen eş, önceki soyadını aile adının önünde kullanabilir. Evlenme öncesi iki soyadı taşıyan eş, sadece tek soyadını aile adı olarak verebilir veya eşinin soyadının önünde kullanabilir.” şeklinde değiştirilmesi; Anayasa Mahkemesi’nin 22/02/2023 tarihli ve 2022/155 E.; 2023/38 K. sayılı kararına uyum sağlaması amacıyla teklif edilmiş olup söz konusu önergemiz ne yazık ki kabul görmemiştir.

Sonuç olarak;

Cumhuriyet Halk Partisi Adalet Komisyonu üyeleri olarak; torba kanun usulüyle hazırlanan 2/2258 esas no’lu “**Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**”nin yasalaşmasına; Anayasa’nın 2, 7, 10, 11, 13, 35, 38, 40, 41, 88, 90, 124, 153 ve 169’uncu maddelerine açıkça aykırı olmasından dolayı karşı olduğumuzu bildiririz.

Süleyman Bülbül
Aydın

İsmail Atakan Ünver
Karaman

Cumhur Uzun
Muğla

Turan Taşkın Özer
İstanbul

Gizem Özcan
Muğla

İnan Akgün Alp
Kars

MUHALEFET ŞERHİ

A. USULE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

2/2258 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile 20 ayrı kanunda değişiklik öngörülmektedir. AKP iktidarı döneminde kalıcı bir yasa yapma tekniğine dönüşen, bu kanunda da örneğini gördüğümüz torba yasa tekniği birçok yönü ile hukuka aykırılıklar içermektedir. Bu teknik, AKP'nin genel politikalarının yasa yapma tekniğine yansımasıdır. Şöyle ki, torba yasa teklifleri, öngörülen değişikliklerin ilgili kurum, STK, odalar ve siyasi partiler tarafından sağlıklı müzakere edilmesini engellemekte, Meclis'in yasa yapımındaki temel organ olma rolü araç haline getirilmektedir. Bu husus TBMM'yi işlevsiz kılmakla beraber itibarsızlaştırmaktır. İşbu yasa teklifiyle birlikte özellikle 2010 yılından

beri yasa tekliflerinin Meclis’e sunulması, komisyonda görüşülmesi teknik bir prosedüre indirgenmiştir.

Torba yasa yöntemi, hukuk literatüründe kabul görmüş bir yöntem olmamakla birlikte, yasa yapım kalitesini düşürmektedir. Diğer yandan hukuk devletlerinde yasaların herkes tarafından ulaşılabilir, açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Böylece halkın yasaları bilmesi, anlaması, hak ve sorumluluklarını bilmesi amaçlanmıştır. Ancak birbiriyle alakasız Kanunlarda, bir arada ve aralarında ilişki bulunmayan farklı konularda yasal düzenlemeler yapılması bırakın sıradan bir yurttaşı, hukukçuların dahi yasaları takip etmesini zorlaştırmaktadır. Buna bağlı olarak yine hukuk devletlerinin dayandığı hukuki güvenilirlik, hukuki belirlilik ve hukuki tutarlılık ilkeleri ihlal edilmektedir.

Torba yasa yönteminin bir boyutu da iktidarın pragmatik siyasi beklentilerini karşılamaya dönüktür. Nitekim farklı hukuk alanlarına ilişkin birçok düzenlemenin arasında gizlenen kimi tekliflerin toplumsal ve politik muhalefetin direncine takılmadan yasalaştırılması amaçlanmaktadır. Komisyonlarda bir iki gün içerisinde alelacele tartışıldıktan sonra hemen genel kurula getirilen torba yasa tekliflerine gizlenmiş birçok düzenlemenin böylece anlaşılmasının, topluma anlatılmasının ve demokratik muhalefete konu olmasının önüne geçilmektedir. Bu yöntem, kurnazca bir yasama oyununu ifade etmektedir.

Teklif olunan Kanun’un da aralarında olduğu torba yasa yapma yöntemi Anayasa’ya ve Meclis İçtüzüğü’ne aykırılık teşkil etmektedir. Şöyle ki; Anayasa’nın ilk metninde 88. maddede düzenlenen yasa yapma yetkisi “Bakanlar Kurulu ve milletvekillerine” verilmiştir. Ancak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişi sağlayan 21.01.2017 tarihli ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu, Bakanlar Kurulu’nu kaldırmış, yürütme organı olarak sadece Cumhurbaşkanı kalmıştır. Bu değişikliğin sonucu olarak, Anayasanın 88’inci maddesi de değiştirilmiş; maddede “*Kanun teklif etmeye milletvekilleri*

yetkilidir. ” hükmü yer almıştır. Bu nedenle yapılan Anayasal değişiklikle kanun yapma yetkisi yalnızca milletvekillerine ait hale gelmiştir.

Kanun tekliflerinin hazırlık aşamalarında toplumun ilgili kesimlerinin temsilcileri olan odalar, sendikalar, dernekler, demokratik kitle örgütleri ve siyasi partilerin görüşleri alınmadan komisyon süreci başlatılmaktadır. Yasa teklifiyle doğrudan ilgili kesimlerin bırakın görüşlerinin alınması, tüm itirazlarına rağmen yasaların adeta yangından mal kaçırır gibi komisyona getirilmesi, siyasi partilere yasayı inceleme fırsatı verilmemesi, istişare görüşmelerinin engellenmesi yasa yapım süreçlerini anti demokratikleştirmektedir. Bu AKP tipi yasa yapma tekniği, halk egemenliğine yönelik en büyük darbelerden biridir. Çünkü halkın cebinden toplanan vergilerden tutun da halkın kaderini belirleyen birçok düzenleme devlet-toplum-vatandaş mutabakatı kurulmadan kabul edilmektedir. Bunun sonucunda da “zehirli ağacın meyvesi de zehirli olur” misali anti demokratik yollarla yapılan düzenlemelerden adalet beklemek mümkün olmamaktadır.

İşbu kanun teklifi de adalet, şeffaflık ve demokratik prensiplere aykırı bir yöntemle komisyona getirilmiştir. Hiçbir maddesi için ilgili kurumların ve siyasi partilerin görüşü alınmamıştır. Örneğin kadının soyadına dair kanun metnindeki Anayasa’ya aykırı düzenleme; bırakın kadın kurumlarından görüş almayı, TJA, EŞİK vb. kadın kurumlarının güçlü itirazlarına rağmen komisyona getirilmiştir.

Bu kanun teklifi vesilesiyle AKP/MHP bloğunun çoğulculuğu reddedip, bu reddiyeyi yasa yapım süreçlerine yansıttığı ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçişle birlikte TBMM’yi bütünüyle işlevsiz kıldığı bir kez daha gözler önüne serilmiştir.

2/2258 Esas No’lu Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, 11.07.2024 tarihinde Adalet Komisyonu’nun gündemine alınmış saat 10.00’da toplantı başlamıştır. Komisyon toplantısında Komisyon Başkanı, Adalet Bakanlığı’ndan bürokratlar, komisyon üyesi milletvekilleri, komisyon dışı

milletvekilleri ve Türkiye Barolar Birliği Başkanı ve temsilcileri hazır bulunmuştur. Ancak toplantı salonu, hazirunun sağlıklı, verimli ve efektif bir toplantı yapmasına imkan verecek fiziki özelliklere sahip olmayıp, pek çok milletvekili ve katılımcı ayakta kalmış, Komisyon başkanına iletilen taleplere rağmen salon değiştirilmemiştir. Bu nedenle 9. Yargı Paketi’ne katkı sunabilecek hazirunun bir kısmı salondan ayrılmak zorunda kalmıştır.

Toplantı 11.07.2024 saat:10.00’da başlamış ve 21 saat tek bir yemek arası verilmek suretiyle tam 21 saat sürerek ertesi sabah 12.07.2024 saat:07.00 civarında bitmiştir. Toplantısının bu denli kesintisi devam etmesi toplantıda paketin geneline ve maddelerine yönelik itiraz, öneri ve değerlendirmelerin sağlıklı olmayan koşullarda yapılmasına neden olmuştur. 40 maddeden oluşan teklif için hazırlanan toplantının süre ve fiziki koşulları, katılımcıların demokratik bir şekilde katkı yapmasını engellemiş, yasa yapma kalitesine ve kriterlerine aykırı şekilde komisyon süreci tamamlanmıştır.

Yine teklif kapsamında 20 farklı kanunda değişiklik yapılmasına rağmen, TBB dışında hiçbir ilgili kurumun, özellikle kadın kurumlarının komisyona davet edilmemesi, alanında uzman akademisyenlerin bağımsız değerlendirme ve sunumlar yapmaması nitelikli, çoğulcu ve katılımcı bir yasa yapım sürecinin olmadığını göstergesidir.

B. ANAYASAYA AYKIRILIK

Anayasa’nın 11 inci maddesi; “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.” demektedir.

Anayasa’nın 153 üncü maddesi; “Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını,

gerçek ve tüzel kişileri bağlar.” demektedir. Buna göre Anayasa Mahkemesi kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yargı hiçbir kuruma herhangi bir takdir yetkisi tanınmamış veya bu konuda bir istisnaya yer verilmemiştir. Meclis de Anayasa Mahkemesi kararlarına uymak zorunda olmaktan vareste tutulmamıştır.

Teklifteki maddelerden 3., 14., 15., 18., 32. ve 36, Geçici Madde 1. maddeleri Anayasanın, 2., 10., 12, 17., 20., 35., 41, 90. ve 153. Maddelerine aykırılık teşkil etmektedir. Anayasa md. 11 ve md. 153 gayet açık olmasına rağmen işbu yasada düzenlenmesi öngörülen maddelerden 3., 14., 15., 18., 32. ve 36. maddeleri Anayasa Mahkemesi’nin verdiği iptal kararlarına aykırı bir şekilde tekrar düzenlenmesi öngörülerek teklif metnine eklenmiştir. Teklif metninde neredeyse Anayasa Mahkemesi kararına uygun şekilde düzenlenmiş madde bulunmamaktadır. Oysaki yapılması gereken Anayasa Mahkemesi kararları doğrultusunda kararın hukuki amacını karşılayacak düzenlemeler yapmaktır. Komisyona Anayasa Mahkemesi’nin kararına rağmen karara aykırı ya da hukuki gereğini tam karşılamayan düzenleme getirilmesi Anayasa Mahkemesi’ni hiçleştirme suretiyle yapılan yargı darbesini Meclis çatısı altında devam ettirmektedir.

Madde 15

Her türlü eşitsizliğin ortadan kaldırılması ve herkesin dil, din, ırk, siyasal düşünce, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim farkı gözetilmeksizin temel insan hak ve özgürlüklerden eşit olarak yararlanması evrensel bir değer olarak kabul edilmektedir. İnsanlar arasındaki eşitsizliklerin en yaygın şekillerinden biri, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliktir. Türkiye’deki mevzuatta bu cinsiyet eşitsizliği hala varlığını sürdürmektedir.

Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğe yol açan kanunlardan biri de Medeni Kanun'un soyadı düzenlemesini içeren 187. maddesidir. Soyadı, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmasına ve zorla değiştirilmesi mümkün olmamasına rağmen, kadınlar evlenince veya boşanınca soyadlarını değiştirmek zorunda bırakılmaktadır. Soyadının kendisinin toplumsal cinsiyet bağlamında sorunlu olduğunu savunsak da, bu kural kadın-erkek eşitliğinin önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Medeni Kanun'un 187. maddesi, soyun erkeğe dayandığını pekiştirdiği için hukuki anlamda da eşitsizlik yaratmaktadır.

Bu düzenleme Anayasa'nın 2., 10., 12, 17., 20., 41, 90. ve 153. maddelerine aykırı olup Anayasa'ya aykırılığın giderilmesi için düzenlemenin kadın erkek arasındaki eşitsizliği giderecek bir düzenleme yapılması zaruridir. Şöyleki;

Anayasa'nın **10. Maddesinde** “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir,” ifadesi yer almaktadır. Bu maddeyle düzenlenen “kanun önünde eşitlik” ilkesi, cinsiyeti sebebi ile özgürlüğü kısıtlanan herkesin eşit işleme tabi tutulması anlamlarını da içermektedir.

Anayasa'nın **41. maddesinin** birinci fıkrasında ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı belirtilerek eşitlik ilkesinin eşler arasında da geçerli olduğu özellikle vurgulanmıştır.

Anayasa'nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” başlıklı **17. maddesinde**, ‘Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir’; “Temel hak ve hürriyetlerin niteliği” başlıklı 12. maddesinde ise; “Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.” denilmektedir. Buna göre kişinin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma hakkı birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez, vazgeçilmez temel haklardandır.

Anayasa’nın 90. maddesinin beşinci fıkrasında usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınacağı belirtildiğinden, yargı yerlerinin TMK’nın 187. maddesi yerine, yürürlükte bulunan konuyla ilgili uluslararası sözleşme hükümleri ve başta AİHM olmak üzere, yargı yetkisinin Türkiye tarafından kabul edildiği uluslararası mahkeme içtihatlarını uygulamaları gerekmektedir.

AİHS’nin ayrımcılık yasağını düzenleyen 14. maddesi, *“Bu sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.”* şeklindedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin içtihadı incelendiğinde de Mahkemenin kadının soyadını *“Özel hayatın ve aile hayatının korunması”* başlıklı Sözleşmenin 8. maddesi kapsamında değerlendirdiği görülmektedir.

Yine Sözleşme’ye Ek 7 Numaralı Protokol’de *“Eşler Arasında Eşitlik”* başlıklı 5. madde, *“Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medenî haklar ve sorumluluklardan eşit bir şekilde yararlanırlar. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez”* düzenlemesini haizdir.

CEDAW’ın 16. maddesine bakıldığında, *“Taraflar Devletler evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle erkeklerle kadınların eşitliğini öngören aşağıdaki hakları tanır:”* şeklinde belirtilmek suretiyle özellikle (g) bendi ile *“Soyadı, meslek ve iş seçme hakları da dahil, karı ve koca olarak aynı kişisel haklara sahip olma”* şeklinde konu hakkında kadın-erkek eşitliği hüküm altına alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medenî Haklar Sözleşmesi’nde doğrudan kadının soyadı düzenlenmemiş olsa da 23/4 maddesi ile “Sözleşmeye taraf devletler, eşlerin evlilik konusunda, evliliğin devam ettiği sürece ve boşanmada eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olmaları için gerekli önlemleri alır.” denilmesi suretiyle kadının soyadına ilişkin önemli bir düzenleme getirmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Ünal Tekeli Kararında Mahkeme, AİHS’nin “Özel Ve Aile Hayatına Saygı” başlıklı 8. maddesi yönünden yaptığı incelemede; maddenin genel nitelikte koruma getiren bir hüküm olduğunu, soyadının kişinin kimlik ve aile bağına etkilediğini, dolayısıyla aile soyadının belirlenmesine ilişkin ulusal düzenlemenin Sözleşmenin 8. maddesinde belirtilen hakka müdahale teşkil ettiğini görüş olarak sunmuştur.

Mahkeme, AİHS’nin “Ayrımcılık Yasağı” başlıklı 14. maddesi yönünden yaptığı incelemede ise; “Söz konusu davada Hükümet, ortak bir aile ismi ile aile birliğinin yansıtılmaması halinde, evli çiftlerin ve/veya üçüncü tarafların karşılaşabileceği somut ya da Önemli bir sorun gösterememiş ya da kamu çıkarının zarar gördüğünü kanıtlayamamıştır. Bu şartlar altında AİHM, evli kadınların aile birliği adına kocalarının soyadını taşımak zorunda bırakılmalarının -önüne kendi kızlık soyadlarını ekleyebilseler de- nesnel ve makul bir nedeni olmadığı kanısındadır. AİHM, geleneksel kocanın soyadına dayalı aile ismi sisteminden, evli çiftlerin kendi soyadlarını kullanabilmelerine ya da özgürce ortak bir aile ismi seçmelerine izin veren başka bir sisteme geçişin doğum, evlilik ve ölüm kayıtlarının tutulması konusunda yaratacağı sorunların önemini göz ardı etmemektedir. Ancak bireylerin seçtikleri isme göre, saygınlık ve itibarla yaşamalarını sağlamak için toplumdan bir miktar sıkıntı çekmesini beklemek makul olacaktır.” şeklinde görüşünü belirtmek suretiyle ve Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler’in ayrımcılığı önlemeye ilişkin çalışmalarına da atıfta bulunarak, Türk hukuk sisteminde aile adının belirlenmesi bakımından

kabul edilen düzenlemelerin cinsiyete dayalı farklı muamele oluşturduğu ve bu durumun AİHS’e aykırı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Türk Medeni Kanunu'nun "*evlenen kadının kocasının soyadını alacağı ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadının önünde önceki soyadını da kullanabileceği, kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra tek başına kullanamayacağı*"nı öngören 187. maddesinin birinci cümlesini kadın-erkek eşitliğine aykırı bularak iptal etmiş ve TBMM tarafından "kadın erkek eşitliğine uygun yeni bir düzenleme" yapılması için 9 ay süre vermişti. AYM'nin 28 Nisan 2023'te Resmî Gazete’de yayımlanan kararında, iptal kararının yürürlüğe girmesi için verilen 9 aylık süre de 28 Ocak 2024'te dolmuştur.

TBMM tarafından yasa maddesinin iptalinden doğan yasal boşluğun doldurulması gerektiği halde aradan geçen bir buçuk yıldır düzenleme yapılmamış, 8. Yargı Paketi’nde yapılması gereken değişiklik yapılmamıştır. Anayasa Mahkemesinin kararının yok sayılıp aynı ayrımcı düzenlemenin yasa teklifine eklenmesi, Anayasa’nın 2., 11. ve 153. maddelerine aykırılık teşkil etmektedir. **Anayasanın 2. maddesi**, Türkiye Cumhuriyeti’nin bir “hukuk devleti” olduğunu hüküm altına almıştır. Devletin tüm organ, kurum ve görevlilerinin Anayasaya uygun hareket etmesi, Anayasa ile bağlı olması hukuk devleti ilkesinin gereklerindendir. Meclis de bu zorunluluğa dahildir. **Anayasa m.153**, AYM kararlarının “kesin” olduğunu ve “*yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri*” bağladığını hüküm altına almıştır. “**Anayasa m.11/1’e göre**; “*Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır*”.

Madde 18

Anayasa Mahkemesi’nin 23/1/2024 tarihli 2023/135 E. 2024/18 Karar nolu kararı, Türk Medeni Kanunu’nun 291. Maddesinin birinci fıkrası olan: “Dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilir.” Şeklindeki hükmün “ ... baba olduğunu iddia eden kişi...” ibaresini İptal etmiştir.

Bunun nedeni, Mahkeme’nin baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açma hakkının kendisine bağlı olmayan ön şartlara bağlanmasının, bu kişinin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlal edildiğini değerlendirmesidir.

Ancak teklif olunan madde gerekçesinde, her ne kadar AYM kararı bulunsa da, dava açma için mevcut önşartların kaldırılması halinde Anayasa’nın 41. Maddesinin ihlal edileceği, Türk toplumunun temeli olarak kabul edilen ailenin dışarıdan müdahaleye açık hale getirileceği ve aile bireylerinin özel hayatına saygının ihlal edileceği kanaatiyle hareket edildiğine yer verilmiştir. Bu nedenle kanun maddesi aynı şekilde korunarak yeniden düzenlenmiştir.

Söz konusu değişiklikte, madde gerekçesinde ailenin korunmasının, soy bağının korunmasının öncelendiği buna karşın baba olduğunu iddia eden kişinin hak ve menfaatlerini ikinci plana attığı anlaşılmaktadır. Kanun ve evrensel hukuk ilkeleri bakımından verilen AYM kararında yapılan değerlendirmelerin dikkate alınmaması bir hukuk devletinde normlar hiyerarşisinin ihlali anlamına gelmektedir. Anayasa Mahkemesi, kaynağını ve gücünü Anayasa’dan almakta ve kararları herkes için bağlayıcı olmaktadır. Anayasa m.153, AYM kararlarının

“kesin” olduğunu ve “yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri” bağladığını belirtmektedir.

Buna rağmen, AYM’nin kararına uyulmayıp böyle bir düzenlemenin teklife sunulması Anayasa’nın 2.,11 ve 153. maddelerine aykırılık teşkil etmektedir.

Madde 3

Maddenin mevcut halinde adli yardım bürolarının alacağı ödenek miktarı, her baro için beş temel puana ek olarak her 50 avukat için 1 puan ve her beş bin kişilik nüfus için 5 puanın toplanması ile belirlenmektedir. Ancak birden fazla baronun olduğu illerde nüfus esaslı 5 puan baroların üye sayısına göre paylaşılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 22/6/2023 tarihli ve E: 2022/100; K: 2023/114 sayılı kararı ile %40 oranlı eşit paylaşım kuralı orantılılık ilkesi uyarınca ölçülülük ilkesine aykırı bulunmuş ve iptaline karar verilmiştir. Eldeki madde ile bahse konu Anayasa Mahkemesi kararının etrafı dolaşmakta ve aynı hüküm sembolik bir farkla birlikte orantılılık ilkesinin hilafına olacak şekilde tekrar getirilmektedir.

Bahse konu mevcut kural, birden fazla baronun bulunduğu illerde o ilin nüfusu esasına göre hesaplanan adli yardım ödeneği puanının tamamının barolar arasında üye sayısı ile orantılı şekilde paylaştırılmasını öngörmektedir. Eldeki madde ise nüfus esaslı ödeneğin yüzde otuzluk kısmının üye sayısı gözetilmeksizin barolar arasında eşit paylaşılmasını düzenlemektedir. Açıktır ki bu düzenleme, üye sayısı ile orantılı olarak adli yardım başvuruları çok daha yüksek olan büyük baroların aleyhine bir düzenleme durumundadır. Yine aynı düzenlemenin bir sonucu olarak; üye sayıları yakın veya eşit olmasına rağmen başka illerin tek barosu durumunda olan barolar ile 2 numaralı barolar arasındaki adli yardım ödeneği miktarının da eşitlik ilkesine aykırı bir biçimde dağıtılmasına sebep olacaktır.

Hem Anayasa 10. Maddede hüküm altına alınan eşitlik ilkesine aykırı olması hem de AYM kararına aykırı olması sebebi ile Anayasa’ya aykırı bir maddedir.

Madde 14

Bu düzenleme, Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçelerini dikkate almamıştır ve mülkiyet hakkını zedeleyici niteliktedir. Kamulaştırma işlemlerinde kamu yararının somut olarak tespit edilmesini ve bu tespitin yargısal denetimini mümkün kılmayan bir düzenleme olması sebebi ile Anayasa md. 35 ile mülkiyet hakkına ve anayasal güvencelere aykırıdır.. İptal edilen 221 sayılı Kanun’un bu hükmü, Anayasa Mahkemesi tarafından mülkiyet hakkının korunması açısından sakıncalı bulunmuştur. Ancak teklif yasasının 14. maddesiyle eklenen geçici madde, Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçelerini dikkate almadan düzenlenmiştir.

Madde 36

Türk Ceza Kanunu ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Kanunu'nda belirtilen suçlarla ilgili şirketlere ve malvarlığı değerlerine kayyım atanabilmesine imkan tanıyan geniş yetkilerin verilmesi, Anayasaya birçok madde bakımından aykırılık teşkil etmektedir. Öncelikle; işlenen bir suçun tespiti, soruşturulması ve yargılama sonucu ceza verilmesi gibi yetkilerin asli birer yargı yetkisi olması karşısında, bütün bu sürecin yürütme organının bir bileşeni olan bakanlığın soruşturma iznine bağlanması anayasa ile düzenlenen kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Madde, Anayasanın 6. Maddesinin gerektirdiği şartları da taşımamaktadır. Nitekim Anayasa madde 6 ile “her türlü devlet yetkisinin anayasadan kaynaklanma zorunluluğu” kurala bağlanmıştır. Ancak eldeki teklif maddesi ile öngörülen ve yürütme organına soruşturma izni verme yetkisi sunan düzenleme, anayasal düzlemde yargısal yetki şeklinde tanımlanmış olan soruşturma yetkisinin yürütme organı eliyle gasp edilmesi anlamına gelecektir.

Madde, mülkiyet hakkına ölçüsüz ve keyfi müdahale imkanını getirmekle Anayasa madde 13 ve madde 35’e de aykırılık arz etmektedir. Nitekim anılan anayasal düzenlemeler bağlamında ele alındığında, temel haklardan olan mülkiyet hakkına; anayasanın ruhuna, demokratik toplum düzenine ve ölçülülük ilkesine aykırı olabilecek bir müdahalenin, hakkın özüne dokunmak anlamında anayasal gereklilikleri ihlal edeceği anlaşılmaktadır. Madde düzenlemesinin aykırılık oluşturduğu bir diğer anayasal hüküm ise, madde 38 ile getirilmiş olan masumiyet karinesidir. Buna göre 38.maddenin 4. Fıkrası ile düzenlenen masumiyet karinesine göre kişiye suçlu muamelesi yapılması ancak ve ancak kişinin hükmen suçlu kabul edilmesi halinde mümkündür. Bu hükmün yargı organı tarafından verilmesi gerektiğine şüphe yoktur. Buna karşın eldeki teklif maddesi yargı yetkisini ve masumiyet karinesini aşarak kişiye suçlu olmanın sonuçlarını uygulamayı öngörmektedir.

Geçici Madde 1

Anayasa Mahkemesi’nin 2023/221 sayılı kararı, 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 17. maddesinin değiştirilmiş hali olan “eğitim, adli hizmet ve spor tesisleri ile ceza infaz kurumlarının” devlet ormanları üzerinde kurulmasına izin veren hükmü anayasaya aykırı görerek iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi, orman alanlarının korunmasının anayasal bir zorunluluk olduğunu ve kamu yararının dahi bu zorunluluğu ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir. Bu bağlamda, geçici maddenin 3. fıkrası, Anayasa’nın 169. maddesine aykırı olup, devlet ormanlarının adli hizmetler ve ceza infaz kurumları gibi amaçlarla kullanımına izin verilmesi anayasal yükümlülüğe aykırıdır.

Tüm bu sebeplerle işbu yasa teklifi Anayasaya aykırı olup ilgili maddeler geri çekilmeli, Anayasaya uygun olarak AYM kararları doğrultusunda tekrar düzenlenmelidir.

C. GENEL DEĞERLENDİRME

AKP tarafından 2009 yılında Yargı Reformu Strateji Belgesi'nin kamuoyuna açıklanmasından bu yana yaşananlara ve Meclis'ten geçen kanunlara bakılınca; bu belgenin temel hak ve özgürlüklerin korunması, ifade ve basın özgürlüğünün güçlendirilmesi, yargı bağımsızlığının tesis edilmesi ve adalet sisteminin etkinliğinin artırılması için bir yol haritası olmadığı, belgede yazılanlardan bağımsız olarak iktidarın koltuğunu kalıcılaştırmak ve başta Kürt halkı olmak üzere tüm muhalifler üzerinde ikili bir hukuk sistemi inşa etmenin yol haritası olduğu anlaşılmaktadır.

Elbette AKP dönemi ikili hukuk pratiği ile kendisinden önceki dönemlerin ikili hukuk pratikleri arasında bir süreklilik bulunmaktadır. Başta Kürt Halkı olmak üzere demokratik muhalefete uygulanan ikili hukuk, devletin kurucu bir işlevi olsa da bu hukuk tarzı AKP ile birlikte bir üst düzeye taşınmıştır. Mevcut hukuk, zamanla iktidar bloku tarafından baskı aracı, sömürü düzeninin kılıfı ve sermaye sınıfının tahakküm aygıtı haline getirilmiştir. Öyle ki; Kürt halkı, demokratik muhalefet güçleri ve kadınlara uygulanan ikili hukuk, günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir.

Özellikle 7 Haziran 2015 genel seçimlerinden sonra barış sürecinin sonlandırılması ve çatışmalı sürecin yeniden başlaması ağır insan hakları ihlallerinin yaşanmasına yol açmış, sivil toplumun ve siyasal muhalefetin ülke çapında güvenlik siyaseti altında baskılanmasının yanı sıra kurumların eşzamanlı olarak mevcut yasaların içinde ve dışında hareket edebildiği “ikili devlet” modeline yeni bir boyut katmıştır.

Her türlü eşitsiz, ayrımcı yaklaşımlara, saldırılara ve engellemelere rağmen, 7 Haziran 2015 seçimlerinde HDP, %13 oy alarak 80 milletvekiliyle TBMM’de temsil imkânı sağlamıştır. Böylece AKP süregiden başkanlık sistemi tartışmalarıyla ilgili Anayasa’yı değiştirecek çoğunluğu elde etmek bir yana, tek

başına iktidar olma şansını yitirmiştir. Bu seçim sonuçlarını, AKP'nin kurmaylarından, Meclis Anayasa Komisyonu eski başkanı Burhan Kuzu “*Evet seçim bitti. Millet kararını verdi. Ya istikrar ya kaos dedim; millet kaosu seçti, hayırlı olsun*”^[1] şeklinde yorumlamış ve gerek HDP'ye gerekse HDP'ye destek veren halka yönelik saldırılar hız kazanmıştır.

Her türlü engellemeye karşın 1 Kasım seçimlerinde de HDP'nin barajı aşmasıyla Anayasa'yı tek başına değiştirecek gücü yine elde edemeyen AKP ve Cumhurbaşkanı, anayasal bir hak olan yasama dokunulmazlıklarının istisnai olarak kaldırılması fikrini ortaya atmıştır. İlk olarak 28 Temmuz günü Cumhurbaşkanı tarafından bazı HDP'li vekiller için dillendirilen konu, daha sonra HDP'nin eş başkanları da hedef gösterilerek ve ‘terörle mücadele’ hedefine yönelik olarak genişletilmiş biçimde tartışmaya açılmıştır: “*HDP eş başkanları anayasal suç işliyor, dokunulmazlıklarının kaldırılması ‘terörle mücadeleyi’ olumlu etkiler*”^[2]. TBMM’de temsil edilen diğer siyasi partilerin, yasama dokunulmazlıklarının tamamen ve herkes için kaldırılması veya koruma tedbirlerinin uygulanmamasıyla sınırlı tutulması yönünde kalıcı çözüm ve köklü Anayasa değişikliği tekliflerine rağmen AKP, Nisan 2016 sonunda Anayasa’ya geçici madde ekleyerek bir defaya mahsus ve eşitlik ilkesine aykırı biçimde değiştirme yolunu tercih etmiştir. AKP'nin bu tavrı, MHP'den tam destek almış, CHP de anayasaya aykırı ama EVET, diyerek teklifi desteklemiştir.

Dokunulmazlıklar kaldırıldıktan 5 ay sonra 4 Kasım 2016 günü 5 farklı ildeki 5 farklı savcılıkta yürütülen soruşturmalarla ilgili aralarında iki eş genel başkan Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş ile grup başkan vekili İdris Baluken’in de olduğu 15 HDP'li milletvekili hakkında eş zamanlı operasyon başlatılmış, operasyonlar sonucunda 10 milletvekili tutuklanmış, 3 milletvekili ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakılmış, 2 milletvekili de faaliyetlerini Avrupa’da sürdürdükleri için haklarında işlem yapılamamıştır. 12 Aralık 2016 geceside TBMM çıkışında HDP grup başkan vekili Çağlar Demirel ile Siirt milletvekili

Besime Konca gözaltına alınmış ve ertesi gün tutuklanmışlardır.

16 Ağustos 2015’ten itibaren Şırnak, Hakkari, Cizre, Yüksekova ve Nusaybin, Sur başta olmak üzere Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı birçok yerleşim yerinde tam zamanlı sokağa çıkma yasakları ilan edilmiştir. 16 Ağustos 2015 ile 18 Mart 2016 tarihleri arasında sokağa çıkma yasakları süresince 72’si çocuk, 62’si kadın ve 29’u 60 yaşın üzerinde olmak üzere en az 310 sivil yaşamını yitirmiştir.^[3] O dönem 19 Aralık 2015 tarihinde, 57 yaşındaki Taybet İnan, evinin önünde vurulmuş ve İnan’ın vurulduğu yerden alınmasına izin verilmemiştir. Vurulduğu yerde yaşamını yitiren İnan’ın 7 gün boyunca cenazesinin kaldırılması kolluk tarafından engellenmiştir. İnan’ın cenazesini almak isteyen eşi Halit İnan ile kayını Yusuf İnan’a da sokağa çıktıkları anda keskin nişancılar tarafından ateş açılmış ve Halit İnan yaralanırken Yusuf İnan da yaşamını yitirmiştir. Annelerin çocuklarının cenazesini çürümesin diye derin dondurucuda sakladığı, bodrumlarda sivil yurttaşların canlı canlı yakıldığı, cenazelerin günlerce sokakta bekletildiği ağır zulümler Kürt halkının hafızasında hala canlılığını korumaktadır.

Anayasa’da OHAL ve Sıkıyönetim Kanunu dışında tanınmayan sokağa çıkma yasağı ilan etme yetkisi İl İdaresi Kanununa dayandırılarak, istisnai bir rejim kurulmuştur. Cari hukukta yeri olmayan ama fütursuzca uygulanan sokağa çıkma yasakları, 1982 anayasasında bile oldukça sınırlı olan temel hak ve özgürlükler rejimini de fiilen ortadan kaldırmıştır. Kolluk güçlerine verilen aşırı yetkilerin dokunulmazlık ile taçlandırılması, diğer taraftan yasal bir usul haline getirilen kolluk güçlerine “cezasızlık politikası” yükselen militarizmi de körüklemiştir.

2015 yılından itibaren anayasasızlaştırma ve güvenlikleştirme politikaları üzerinden şekillendirilen yeni rejimin neye tekabül ettiği/edeceği Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 26 Ocak 2016’da mülki idare amirlerine hitap ettiği bir konuşmada açığa çıkmıştır. Erdoğan: “Sizden ricam bu. Mevzuat şöyledir, böyledir, yeri

geldiği zaman koyun mevzuatı bir kenara, kendi zihinsel inkılabınızı devreye sokun. ‘Ben bunu bu şekilde yaparım’ deyin ve yapın. İşte bu, iradeyi kullanmaktır. Kim için kullanıyorsunuz bunu? Vatandaş için. Hiç çekinmeyin kullanın.” ikili devletin ikili hukukuna dair talimatı vermiştir.

Darbe girişiminin bastırılmasının ardından OHAL ilanı ile siyasi iktidar ve müttefikleri, anayasal ve yasal hiçbir norma uymaksızın bir KHK rejimini de ilan etmiştir İlk başta Fethullah Gülen Örgütü kurumlarına yönelik görünen operasyonların namlusu, hızla muhaliflere çevrilmiş, HDP ve bileşenleri de bundan nasibini almıştır. 22.07.2015 tarihinden bu yana HDP’ye, tabanına ve bileşenlerine yönelik gerçekleşen operasyonlar neticesinde on binlerce kişi gözaltına alınmış, aralarında eş genel başkanları, milletvekilleri, il-ilçe eş başkanları, yöneticileri ve parti üyelerinin de bulunduğu binlerce kişi tutuklanmıştır. 70 belediye eş başkanı tutuklanmış 50 belediyeye ise yine OHAL KHK'leri marifetiyle kayyım atanmıştır. O dönem Görevden alınan belediye eş başkanlarının sayısı ise 60’tır. Kobani Kumpas davası ve HDP’ye açılan kapatma davası için “yargının taraflı ve bağımlı hale gelmesinin vücut bulmuş hali” demek abes olmayacaktır.

15 Temmuz Darbe Girişimi bahane edilerek yürütülen güvenlikçi siyaset, ülkenin belki de on yıllarını alacak, çoğu alanda neredeyse geri dönülmez tahribatlar yaratmıştır. Hukukun lağvedilerek bir hukuksuzluk düzeninin yaratılması, her türlü itiraz ve protestonun terörize edilmesi, on binlerce muhalifin gözaltına alınması, kadına yönelik şiddete geçit verilerek ülkenin bir kadın mezarlığına dönüştürülmesi, işçinin, emekçinin güvencesiz, güvenliksiz alanlarda yoğun sömürü koşullarında çalıştırılması ve her yıl binlerce işçinin iş cinayetlerinde yaşamını yitirerek aynı zamanda ülkenin bir işçi mezarlığına dönüşmesi, ekolojik tahribatın bilinçli bir rant politika olarak izlenip doğanın sermayeye talan ettirilmesi bunlardan sadece birkaç örnektir.

OHAL ilanıyla iktidar, geniş yetkilerle donanmış, TBMM’nin yasama yetkisi kısıtlanmış ve meclis devre dışı bırakılmıştır. KHK’ler Anayasa Mahkemesi denetiminden kaçırılmış ve iktidar da bu yetkileri toplumu sindirmek ve muhalefeti bastırmak için fırsata çevirmiştir.

Mahkemeler tutuklu muhalifleri serbest bırakmamak için AİHM kararlarına uymamayı normalleştirmiştir. AİHM’nin Figen Yüksekdağ, Selahattin Demirtaş başta olmak üzere siyasetçilerin başvurusu hakkında verdiği ihlal kararının içeriği ve bu karara uyulmaması bunun en canlı örneğidir. Cezaevlerinde yaşanan hak ihlalleri, infaz yakmalar ve taraflı ATK kararlarına dayanılarak hasta mahpusların tahliyelerinin engellenmesi, işkence vakalarının cezasız kalması ve saydığımız tüm hukuk dışı uygulamalar taraflı yargı sisteminin yarattığı sorunlardan sadece birkaçıdır.

Eşitsiz ve şaibeli seçim sonuçları neticesinde HSYK’nin adı dâhil tüm yapısı değiştirilmiş, Kurul tamamen iktidarın hegemonyası altına girmiş ve kuvvetler ayrılığı ilkesine böylelikle elveda denmiştir. Yargı bağımsızlığını teşvik etmek ve bunun güvencesini sağlamakla mükellef olan devlet yapısının, giderek kuvvetler ayrılığı ilkesinden ayrılması ile yargının yürütmeye bağlı bir organ olarak görev ifa etmesi kaçınılmaz olmuştur. Barış İçin Akademisyenlerin iddianamelerini yazan Cumhuriyet Savcısı İsmet Bozkurt ile Cumhuriyet Savcısı Lütfi Karabacak’ın “FETÖ suçlamasıyla yargılananlarla para pazarlığı yaptıkları için” açığa alınması buna örneklerdendir. İstanbul Anadolu Adliyesinde Ayhan Bora Kaplan’ın Emniyet’te alınan ‘kayıt dışı ifadesinde’ Yüksel Kocaman’a Ankara Çayırbaşı’nda villa ve bir ev aldığını söylediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca dosyada Kocaman’ın rüşvet aldığına dair birbiriyle örtüşen dört ayrı ifade ortaya çıkmıştır. Yine AİHM tarafından Selahattin Demirtaş lehine verilen ihlal kararının verildiği günün akşamı Başsavcı Yüksel Kocaman’ın Cumhurbaşkanının talebi ile sarayda bir görüşme gerçekleştirmiş olması; akabinde de Kocaman’ın Selahattin

Demirtaş’ın verilen tüm tahliye kararlarına rağmen tutukluluğunun devamını sağladığı da bilinen diğer hususlardandır. Kobani Kumpas davasının iddianamesini kabul eden ve sayısız hukuk dışı karara imza atan Mahkeme başkanı Bahtiyar Çolak’ın adı siyasetçilerle de anılan “Atadedeler” suç örgütünün yöneticisi olduğu ortaya çıkmıştır. Geline aşamada baskı ve etki unsurunu göz ardı etmeksizin karar veren yargıcın, kendi gelecek garantisinin elinden alınacağına dair ciddi emareler ve dahi yaşanmış örnekler mevcuttur. İktidar perspektifinin aksine kararlara imza atan yargıçların görev yerlerinin değiştirildiğine, rütbelerinde değişiklikler yapıldığına, iktidarın istediği kararlara veren yargıçların rütbelerinin artırıldığına dair örnekler az değildir. HSK’nin son atama kararı bunun en güncel örneği olmuştur. Politik dosyaların neredeyse istisnasız şekilde iktidar blokunun istediği yönde sonuçlanması yargının taraflı/bağımlı olmayı da aşmış doğrudan iktidarın mahkeme katibi haline geldiğinin ispatıdır. Henüz geçtiğimiz aylarda Kobani Kumpas davasında HDP’li siyasetçilere hakikatten kopuk uydurma bir mütalaa sonucu verilen ağır cezaları başka türlü açıklamak mümkün değildir. Kobani Kumpas davası ikili hukukla beraber ikili bir anayasa uygulamasının da hayata geçirildiğinin ispatıdır. Bu kumpas davasında suç olarak uydurulan hususların hepsi normal şartlarda ifade özgürlüğü, toplanma özgürlüğü, siyaset yapma özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü gibi yurttaşlar için Anayasa’da garanti altına alınan haklardır. Ama bu ağır cezalar herkes için anayasal hak olanın Kürt halkı ve dostları için onlarca yıl ceza gerekçesi olduğunu tüm Türkiye’ye göstermiştir. Özünde bu dava tek başına, Kürt halkına dönük İkili Devlet uygulaması ile bunun hukuka izdüşümü olan İkili Hukuk uygulamasını kanıtlamaktadır. İstiklal Mahkemeleri, Umumi Müfettişlikler, 49’lar Yargılaması, OHAL Bölge valilikleri, 80 darbesi yargılamaları, KCK yargılamaları, Parti Kapatma davaları, Kayyım uygulaması ise kuruluşundan bu yana devletin Kürt halkına dönük ikili hukuk uygulamasının somutlaşmış diğer örnekleridir İkili hukuk uygulamasının ilk kuralı: Kürt halkına dönük her türlü baskı ve şiddet faaliyetinin cezasız bırakılmasıdır. Bu hukuk

anlayışında Kürt halkı; mekansal ve kültürel olarak pozitif hukukun norm alanının dışına yerleştirilmektedir. Ülkenin hakim toplumsal kimlikleri ve bireyler hukuk ile korunurken, Kürt halkının hukukla ilişkilendiği mekansal çerçeve; yalnızca emniyet ve jandarma karakolları, mahkemeler ve hapishanelerden örülmüştür. Hukukun Kürt halkına dönük fonksiyonel yüzü ise kolluk şiddeti, gözaltı ve tutuklamalar ile yargı baskısından oluşturulmuştur.

Kürt halkına karşı gelişen hukuksal şiddet o kadar normalize edilmiştir ki, sadece seçilme hakkını kullandığı ve Kürt halkının da seçilmesi yönünde güçlü irade ortaya koyduğu belediye eş başkanlarına kayyım atayıp sırf seçildikleri için onlarca yıl ceza vermek rutin haline gelmiştir. Bunun en yakın örneği kayyım atanarak görevden uzaklaştırılıp tutuklanan Hakkari Belediyesi Eşbaşkanımız Mehmet Sıddık Akış olmuştur. Kürtler bir kez daha Anayasa ile güvence altına alınan temel demokratik hakların (seçme ve seçilme hakkı) dışında tutulup ceza yasalarına tabi tutulmuştur. İstisna olmaktan çıkıp kurala dönen kayyım uygulaması iktidar politikasının normu haline dönmüştür.

Adım adım örülen bir politikayla basın özgürlüğü de yok edilmeye çalışılmıştır. Gazeteciler üzerindeki baskılar artarken, gözaltılar, tutuklamalar, cezalar, sansür uygulamaları ile gerçekleri yazan basının sesi adeta kısılmak istenmiştir. Yüzlerce özgür basın kurumu kapatılırken, medyada Erdoğan’a yakın durana her türlü kıyak geçilmiş, iktidara ve Saray’a karşı çıkanlara ise cezaevleri reva görülmüştür. Batman Milletvekilimiz Zeynep Oduncu’nun hazırladığı rapora göre 2024 Ocak ayı itibari ile yargılanan gazeteci sayısı 515’tir. Yine Ocak ayından bugüne 42 gazeteci mesleki faaliyetlerinden ötürü ceza almış, 41 gazeteci ise hala cezaevindedir.

Kürt meselesinde çözümsüzlüğü esas alan güvenlik politikaları ön plana çıkarıldığı dönemde İmralı’da uygulanan tecrit de buna paralel şekilde

derinleştirilmiştir. Nitekim Sn. Öcalan’ın tecrit koşulları, kendisinin tüm çabalarına rağmen hükümet tarafından 5 Nisan 2015’te fiili olarak bitirilen “Çözüm Sürecinin” ardından mutlak tecrit, 2021 sonrasında ise mutlak iletişimsizlik ve haber almama düzeyine vardırılmıştır. Aynı şekilde İmralı’da tecrit ağırlaştırıldıkça toplumun politik, ekonomik, hukuki talepleri kuşatılmış, baskı, şiddet ve yoksulluk yayılmıştır. Bu yansıma halinin en ağır yaşandığı yerler cezaevleri olmuştur. İşkence, kötü muamele, çıplak arama, infaz yakmalar, hasta mahpus ölümleri cezaevlerinin rutinine dönmüştür. MED-TUHADFED verilerine göre; çoğu hastalık sebebi ile olmak üzere; 2021 yılında 52 kişi, 2022 yılında 78, 2023 yılında 43, 2024 yılının ilk altı ayında ise 26 kişi yaşamını yitirmiştir.

Yukarıda anlatmaya çalıştığımız ülkenin içinde bulunduğu mevcut politik koşullarda hukuk ve yargının sorunları ve bu sorunların çözüme kavuşturulması bazı kanunlarda değişiklik yapılması ile giderilebilir bir durumda değildir. Bu anlayışla yapılan kanun görüşmeleri ve bu yöntemle yürütülen yasama faaliyetlerine “reform” demek mümkün olmayacaktır. Türkiye’de güvenilir, bağımsız yargı sorunu, bütün toplumsal sorunların başını çeker niteliktedir. Kuvvetler ayrılığının yeniden somut ve demokratik bir ülkede olması gerektiği gibi düzenlenmesi gerekliliği aşikardır. Adalet sorunu, aynı zamanda ülkenin temel sorunlarının da ayrı bir yansıması halindedir. Toplumun çeşitliliği, ekonomik sorunlar, sosyal sorunların temel çözüm noktası, yeniden toplumsal uzlaşmanın sağlanması gerekliliği, Anayasa’da gerekli değişikliklerin yapılması zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

D. ESASA DAİR GÖRÜŞLERİMİZ

9. yargı paketine ilişkin aylardır AKP iktidarı tarafından halk bilinçli olarak beklenti içinde bırakılmış ve Meclis’e yargı paketi adı altında sunulan işbu yasa teklifi ile hayal kırıklığına uğratılmıştır. Maalesef önceki yargı paketleri gibi bu paketi de yargı sistemindeki en önemli sorunlarını gündemine almamış, çözüm üretmemiştir. Nasıl ki önceki 8 yargı paketi, yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını yok eden düzenleme ve uygulamaları, Türk Ceza Kanunu’nun ifade ve barışçıl toplanma hakkını sınırlandıran hükümlerini, uzun tutukluluk süreleri ve kamu sektöründen keyfi ihraçların sebep olduğu hak ihlallerini, ifade özgürlüğüne gelen kısıtlamaları, ayrımcı/insani olmayan infaz rejimini, kadına ve çocuğa yönelik suçlarda haksız tahrik indirimini vb. ortadan kaldırmadı ise bu yargı paketi de bunların hiçbirini ortadan kaldırmayı kendine dert edinmemiştir. Bu yargı paketi ile birlikte gelen tüm yargı paketleri bırakın toplumsal sorunları ve yargıdaki çürüme sorununu çözmeyi tam aksine toplumsal sorunları ve yargıdaki çürümeyi derinleştirmiştir.

Teklif metninin halklar için tercümesi; tecrit politikalarında ısrar edileceği, bağımsız yargı ilkesine ilişkin sorunların derinleşeceği, kadın haklarının gaspına devam edileceği, cezaevindeki yüzlerce ağır hasta mahpusun ölüme terk edileceği, AYM kararlarına uymama halinin teamül haline geleceği, kısacası yargı alanındaki tüm soruların katlanarak devam edeceğidir.

İktidar uzun zamandır kesintisiz bir “yargı paketi”, “strateji planı”, “eylem planı” adı altında belgeler hazırlayarak kamuoyunda bir reform algısı yaratmaktadır. Yargı reformları ile yapılması gereken, iktidarın sınırları ile hak ve özgürlüklerin korunması rejimini belirlemektir. Toplumun ihtiyacı olan öncelikle demokratik anayasal düzen ile temel hak ve özgürlükler rejiminin korunmasıdır. Yapılacak düzenlemelerin demokratik anayasal düzenin geliştirilmesine, eşitlik düzleminde temel hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesine yönelik olmalıdır. İktidar

tarafından darbe dönemi yasaları esas alınarak sürekli kamu düzeninin tesisi amaçlı yasal düzenlemelere gidilmektedir.

Meclis’e sunulan herhangi bir yargı paketi ya da kanun teklifinin yargı reformu olarak adlandırılabilmesi için öncelikle toplumun beklentilerini karşılaması, iktidara eklenilmiş yargının sonucu gerçekleşen haksız ve hukuksuz mahkumiyet ve mağduriyetleri bir an önce gidermeyi, hukuk üstünlüğünü tesis etmeyi, adalet arayışında olanların arayışına cevap olmayı amaçlamalıdır. Bu nedenle, başta “Terörle Mücadele Kanunu” ve “Türk Ceza Kanunu”, “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’da” olmak üzere, sistemden kaynaklı çıkmazların ve olumsuzlukların giderilmesi amacıyla evrensel ölçütlere uygun düzenlemeler getirilmelidir. Evrensel hukuk standartlarına uygun bağımsız ve tarafsız bir yargı düzeni oluşturmak, en acil ihtiyaçların başında gelmektedir. Bu nedenle de yargı reformundan öncelikli beklentimiz; demokratik siyaseti ağır bir tahribata uğratan, özgürlükleri askıya alan, haksız ve adaletsiz tasfiyelere yol açan, yargıyı siyasal iktidarın bir aracı haline getiren ve dolayısıyla yargıya olan güveni ortadan kaldıran uygulamaların son bulması ve adalet sisteminin düzeltilerek bir onarım süreci yaratılmasıdır. Bu çerçevede tespit ettiğimiz başlıca sorunlar ve bu sorunlara ilişkin öneriler aşağıda yer almaktadır;

- 1- Tecrid kaldırılmalıdır.
- 2- Terörle Mücadele Kanunu kaldırılmalıdır.
- 3- “Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik”teki eşitsiz uygulamalar kaldırılmalıdır. Hasta mahpuslar derhâl tahliye edilmeli buna dair gerekli yasal düzenlemeler ivedilikle yapılmalıdır.

- 4- %7 seçim barajı halkın iradesinin temsilinin önünde engel olarak hala mevzuattaki yerini korumaktadır. Bu nedenle kaldırılması demokratikleşme ve temsilde adaletin sağlanması için zorunludur.
- 5- Türk Ceza Kanunu’nun 220/6, 220/8, 220/7.fıkraları ile 314/3.fıkraları ve TCK-299 uncu madde yürürlükten kaldırılmalıdır.
- 6- Gizli Tanıklık ile ilgili mevcut düzenleme değiştirilerek evrensel kriterlere uygun hale getirilmelidir.
- 7- Kayyım uygulamasına derhal son verilmeli, bu konuda gerekli demokratik yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- 8- AİHM kararlarının uygulanması sağlanmalıdır.
- 9- KHK’ler ile ihraç edilenlere ilişkin haklarında beraat kararı verilenlerin kurumlarına dönmeleri sağlanmalıdır.
- 10- Hakimler ve Savcılar Kurulu Kanununda düzenlemeler yapılmalı ve Adalet Bakanının kuruldaki varlığına dair düzenlemeler kaldırılarak tarafsız ve bağımsız yargı erkinin varlığı sağlanmalıdır.
- 11- Kamusal alanda anadil kullanımına ilişkin düzenleme yapılmalıdır.
- 12- İmar Kanunu’nda değişiklik yapılarak Cem evlerinin ibadete açılması sağlanmalıdır.
- 13- İfade, toplanma, örgütlenme ve basın özgürlüğü hakları güvenceye alınmalıdır. TCK’dan düşünce ve ifade hürriyetini sınırlayan düzenlemeler çıkarılmalıdır.

14- Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı yasalarda ve uygulamada güvence altına alınmalıdır.

15- Devlet görevlileri tarafından işlendiği iddia edilen bütün ihlallere karşı etkili ve tarafsız soruşturma yürütülmesi ve sorumluların adalet önüne çıkarılması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Gerçek anlamda yargıda reformdan bahsetmek için bu “reform” adı altında hazırlanan düzenlemelerin demokratikleşmeye katkı sunması gerekmektedir. Ancak bu kapsamda 9. yargı paketi olarak Meclis’e sunulan yasa teklifi, yukarıda Türkiye’nin demokratikleşmesi için ilk elden yapılması gereken düzenlemelerin hiçbirinin yanından bile geçmemiştir. Bırakın reform ihtiva etmeyi, beklentileri karşılamaması, bütün itirazlara rağmen soyadı üzerinden kadın kazanımların saldırmaması ve AYM kararlarının tam aksi yönde düzenlemeleri sunması açısından hukuk devleti ilkesini deforme etmiştir. Kürt siyasetçiler hakkında verilen kararlarla başlatılan, Barış Akademisyenleri, Can Atalay kararı üzerinden devam ettirilen AYM kararlarına uymama halini, yasama üzerinden devam ettirmişlerdir. Kısacası Anayasasızlaştırma politikalarında Meclis’e biçilen rolü yerine getirmekten bir adım ileri gitmemişlerdir.

E- KADINLARIN YASAL KAZANIMLARININ ENGELLENMESİ

Teklifin 15. maddesine dair şerhimizde detaylıca açıklayacağımız üzere, kadının evlendikten sonra kendi soyadını tek başına kullanabilmesine dair Anayasa Mahkemesi kararına rağmen, Medeni Kanunun “Kadının Soyadı” başlıklı 187. maddesinin AYM Kararına aykırı şekilde düzenlenmesi cinsiyet ayrımcı iktidar politikalarının en somut örneklerinden biridir. Bu düzenlemeyi sadece “Anayasa’ya aykırılık” üzerinden okumak eksik olacaktır.

AKP iktidarı ve irili ufaklı ortaklarının son yıllarda giderek artan bir şekilde kadınların yasal ve toplumsal kazanımlarına saldırması, bunu yaparken de ‘aileyi koruma’ kılıfı altında suni, muhafazakar ve ayrımcı bir ideolojik hat çerçevesinde hareket etmesi, başta kadınlar olmak üzere eşitlik, özgürlük ve demokratik toplum değerlerine yönelmiş bir tehdittir. Erkek egemen devlet aklı ve parlamentodaki temsilcileri, bu saldırıları kimi zaman açıktan ve büyük adımlarla, kimi zaman ise o kadar aleni olmayan biçimlerde fakat sürekli bir halde yapmaktadır. Kadınların soyadlarıyla ilgili on yıllardır verdiği mücadelenin kazanımı olan AYM Kararının hilafına yapılan düzenleme, süreklileşmiş bu saldırıların son halkası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evrensel feminist hareketlerin, Türkiye ve Kürt Kadın hareketinin elde ettiği kazanımları açıktan/örtülü hedefine alan AKP’nin 22 yıllık iktidarının panoramasına baktığımızda özellikle son 9 yıldır sistematik hale gelmiş kadın düşmanı politikaları görmekteyiz. Kadınlara yönelik politikaları da tümüyle muhafazakar, kadın ve eşitlik karşıtı bakış açısıyla şekillendirip; torba yasalar, yargı paketleri, genelgeler ve cinsiyetçi söylem ve politikalarla kadınları sadece aile içinde tanımlayan, aile kurumuna mahkum etmeye çalışan iktidar, 2021 yılında İstanbul Sözleşmesini feshederek bu adımlarını pekiştirmiştir. İktidar yalnızca attığı somut adımlarla değil politik söylemlerinde ve tartışmalı konularda aldığı kadın karşıtı konumlarla da kadına karşı ayrımcılığı, şiddeti ve kadın düşmanlığını beslemekte, cinsiyetçiliği pekiştirmektedir.

Yargıyı kendine yönelik muhalefete karşı bir baskı aracı olarak kullanan iktidar, kadınları da yargı yoluyla baskı altına almak istemektedir. Kadın cinayetleri davalarında fail erkeklere verilen haksız tahrik ve iyi hal indirimleri, verilen kararlarda kadınları suçlayan ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini körükleyen gerekçeler, kadın hakları aktivistlerine açılan ceza davaları, verilen cezalar, kadın

örgütlerine açılan kapatma davaları, Valilikler tarafından verilen keyfi eylem etkinlik yasakları Türkiye’de kadınlara ve kadın mücadelesine yönelik aleyhe politikaların somutlaşmış halidir.

Türkiye’de toplumsal ve siyasal krizlerin yarattığı kaos ve boşluklar her defasında iktidar tarafından kadın düşmanı politikalarla doldurulmaktadır. 2016’da ilan edilen OHAL döneminde KHK’lar ile kadın örgütleri kapatılmıştır. Yine halkın iradesiyle seçilen belediyelere hukuksuz şekilde atanan kayyımlar, ilk olarak belediyelerdeki Kadın Destek Birimleri’ni ve o yereldeki kadın kurumlarını kapatmış, eşbaşkanlık ve kadın meclisi gibi kadınların siyasetteki temsiliyetleri açısından özgürleştirici ve ilerici adımlar yok sayılmış, tahrip edilmiştir.

İktidar, kadın erkek eşitliğinin yerine, aile içindeki geleneksel cinsiyet rollerinin çizdiği sınırlar içerisinde kadının tanımlanması yaklaşımını esas almaktadır. Bir yandan erkeklik değerleri yüceltilirken diğer yandan kadınların özgürlüğü ve kişilik hakları iktidarın ‘güçlü aile’, “Türk aile yapısının korunması ve güçlendirilmesi” gibi kavram setleriyle sınırlandırılmıştır. Teklifin kadının soyadına dair maddesi olan 15. maddenin gerekçesi de bunu ispatlar durumdadır.

İktidar bloğu, aile kavramını kadınlar üzerinde yürüttüğü toplumsal mühendislik politikalarına araç etmektedir. Tüm politika ve uygulamalarında, Türkiye toplumunun yarısını oluşturan kadınlar, yurttaşlık haklarından eşit biçimde faydalanan bireyler olarak değil, toplumsal statüsü aile içindeki yeriyile çerçevelenmiş bireyler olarak kabul edilmektedir. Devlet ve birey arasında en güçlü politik bağlardan biri olan sosyal haklar ve sosyal güvence hizmetleri de Anayasal bir hak olarak değil; kadını aileye “hapseden”, kadınların ancak aile içinde kaldığı müddetçe erişebileceği şekilde sağlanmaktadır. Kadınların çalışma hakları da yine aynı perspektiften, ev içindeki cinsiyetlendirilmiş emek rejimini

tehdit etmeyecek ölçüde genişlemektedir. Bu anlamda, kadınların yurttaşlık hakları, aile yapısının güçlendirilmesi ve sabit tutulması lehine şekillendirilmekte ve mevcut iktidarın politikaları sonucunda gün be gün törpülenmektedir.

2011 yılında Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. Bakanlığın isminden “kadın” çıkarılırken Başbakan Erdoğan “Biz muhafazakâr demokrat bir partiyiz. Bizim için aile önemli” demiştir. O tarihten itibaren kadınlar siyaset yaparak ve bütün söylemlerini kadın-aile-genel ahlak şeytan üçgeni etrafında örme ve kendi neoliberal muhafazakâr toplum projesini meşrulaştırma amaçları doğrultusundaki politikalara hız vermişlerdir. Nitekim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının tüm çalışmaları da bu eksenli olmuştur. 15 Mayıs’ta Cumhurbaşkanı ve AKP Genel Başkanı Tayyip Erdoğan imzası ile Resmi Gazete’de bir genelge yayınlanmış, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)” hazırlandığı açıklanmıştır. Vizyon Belgesi ve Eylem Planı’nın etkin olarak uygulanması ve izlenmesi için Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur.

Bir günde yedi kadının erkekler (çoğu boşanmak istediği erkek) tarafından katledildiği bir ülkede kadın cinayetlerinin önlenmesi için seferberlik ilan edilmesi gerekirken boşanmaları engelleme çabaları kadın politikalarının özetidir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun verilerine göre; 2023 Yılında Erkekler Tarafından 315 Kadın katledilmiş, 248 Kadın Şüpheli Şekilde Ölü Bulunmuştur. Yine 2024 Yılıının İlk 6 Ayında Erkekler Tarafından 205 Kadın kadın katledilmiş, 117 Kadın Şüpheli Şekilde Ölü Bulunmuştur.

2008 yılında 80 kadın, 2009 yılında 109 kadın, 2010 yılında 180 kadın, 2011 yılında 121 kadın, 2012 yılında 201 kadın, 2013 yılında 237 kadın, 2014 yılında

294 kadın, 2015 yılında 303 kadın, 2016 yılında 328 kadın, 2017 yılında 409 kadın, 2018 yılında 440 kadın, 2019 yılında 474, 2020 yılında 300, 2021 yılında 280, 2022 yılında 334 kadın erkekler tarafından katledilmiştir. Kadın kırım verilerinin yükselen bir seyrinde olması ile, iktidarın kadın politikalarının yıl yıl kadın aleyhine seyretmesinin güçlü bir bağı bulunmaktadır.

AKP'nin kadın politikalarında bir zaman yolculuğu yapınca kısaca;

2007: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un bazı maddeleri değiştirildi. Bu maddeyle engelli bakım hizmetleri kamusal sorumluluk alanından hane içine devredildi. Çoğunluğu kadın olan bakıcılara sosyal güvencesiz, sosyal yardım kapsamında bakım aylığı verilmesi hükme bağlandı.

2011: Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun hazırladığı “Yargıda Durum Analizi” isimli raporda, “Tecavüze uğrayan kadının tecavüzcüyle evlenmesi halinde dava düşürülmeli. Adli Tıp'tan cinsel suçlarla ilgili daha hızlı rapor alabilmek için ‘beden ve ruh sağlığının bozulup bozulmadığı’ yerine sadece ‘beden sağlığının bozulup bozulmadığı’ araştırılmalı. 15 yaşından küçüklerle karşı rızaen cinsel ilişki suçlarının ceza miktarları düşürülmeli,” gibi öneriler olduğu ortaya çıktı.

2012: Sezaryenin tıbbi zorunluluk bulunan durumlarda yapılmasını öngören “Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” Meclis Genel Kurulu'nda kabul edilerek yasalaştı. Dönemin Başbakanı Tayyip Erdoğan, “Kürtajı bir cinayet olarak görüyorum. Buna kimsenin müsaade etme hakkı olmamalı” dedi.

2012: Kamuoyunda 4+4+4 Kademeli Eğitim Yasası olarak bilinen 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik, Resmi Gazete'de

yayımlandı. 28 Şubat sürecinde kapatılan imam hatiplerin ortaokul kısmı, bu yasa ile beraber tekrar açıldı.

2013: Resmi Gazete’de yayımlanan yeni yönetmelikle Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği yürürlükten kaldırıldı. Böylece yönetmelikteki regl izniyle ilgili düzenleme de geçersiz oldu.

2013: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Türkiye Diyanet Vakfı arasında ‘Koruyucu Aile İşbirliği’ protokolü imzalandı. Protokol, programın yerelerde uygulanmasında Türkiye Diyanet Vakfı’nı ve din görevlilerini yetkili kılmak gibi amaçlar taşıyordu.

2014: Kınıklı Polis Merkezi’nce gerçekleşen “Huzur” toplantısında AKP’li Pamukkale Belediye Başkanı Hüseyin Gürlesin muhtarlara, “Özellikle kızlı ve erkekli kalınan apartlar kontrol altına alınacak. Huzuru ve toplum güvenliğini tehlikeye atan apartlara karşı yaptırım uygulayacağız” dedi.

2014: Sağlık Bakanlığı’na bağlı hastanelerin on-line kayıt sistemi olan Medula sisteminde kürtaj işlemi için kullanılan 'tıbbi tahliye kodu' kaldırıldı ve bu konuda yapılan tüm tetkik ve hizmetler otomatik olarak durduruldu. Bununla kürtaj fiilen yasaklanmış oldu.

2015: “Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırması Komisyonu Kurulmasına İlişkin Karar” Resmi Gazete’de yayımlandı.

2016: 6715 sayılı İş Kanunu ile Türkiye İş Kurumu Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2000’lerin başından itibaren süren çalışma yaşamını güvencesizleştirme ve esnekleştirmeye yönelik yasal ve kurumsal değişim sürecinde bir adım daha atıldı. Zaman içinde uygulama alanı genişleyecek olan

ve çoğunlukla kadınları etkileyen “kiralık işçilik” olgusu çalışma hayatına girmiş oldu.

2017: Müftülere nikah kıyma yetkisi veren yasanın onaylanmasının ardından, henüz genelge çıkmadan ilk müftü nikahı, kayyum atanan Bismil Belediyesi’nin kapattığı Nujin Kadın Evi yerine açılan evlendirme dairesinde kıyıldı. Müftü, “Ben de 8 çocuk babası olarak onlardan da inşallah en az beş çocuk istiyorum” dedi. Diyanet, “Telefon, internet, sms, faks yoluyla ‘boş ol’ denildiğinde de boşanma gerçekleşir” diyerek kadınlar için boşanmayı zorlaştıran sistemin erkeklere sonsuz özgürlük vaat ettiğini ortaya koydu.

2017: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), kendisine bağlı karma özel öğrenci yurtlarının kapatılması için yurt müdürlüklerine talimat gönderdi.

2018: Küçükçekmece Milli Eğitim Müdürü olduğu dönemde “Kadınlar dayak yiyorsa şükretsın” ve “6 yaşında çocukla evlenilebilir” gibi skandal ifadeler kullanan Nurettin Yıldız’ın kitaplarını öğrencilere dağıtan Cemal Yılmaz, Maraş İl Milli Eğitim Müdürü olarak atandı.

2016: Ensar Vakfı Karaman Şubesi’nde 45’ten fazla çocuğa yönelik cinsel istismar suçu ile ilgili haberlere yayın yasağı getirildi. Cinsel istismarda bulunan Ensar Vakfı ile ilgili Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Sema Ramazanoğlu, “Buna bir kere rastlanmış olması hizmetleri ile ön plana çıkmış bir kurumumuzu karalamak için gerekçe olamaz” dedi.

2016: Meclis Genel Kurulu’na AKP tarafından cinsel istismar suçlarında, çocukla failin evlendirilmesi koşulu ile failin cezasızlığının önünü açan önerge sunuldu. Dönemin Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, “Yaş engeli nedeniyle evlenemedikleri için mağdur olan aileler, dertlerini daha iyi anlatarak siyasi ve toplumsal desteği artırmalıdır” dedi.

2018: Diyanet İşleri Başkanlığı’nın resmi internet sitesinde yer alan “Dini Kavramlar Sözlüğü”nde yayınlanan “Kızlar 9, erkekler 12 yaşında buluş çağına girer. Buluş çağına giren kişiler evlenebilir” ifadeleri yer aldı.

2016: 20 Temmuz 2016’da ülke genelinde OHAL ilan edilmesinin ardından yayınlanan KHK ile Adıyaman Kadın Yaşam Derneği, Anka Kadın Araştırmaları Derneği, Bursa Panayır Kadın Dayanışma Derneği, Ceren Kadın Derneği, Gökkuşluğu Kadın Derneği, KJA, Muş Kadın Çatısı Derneği, Selis Kadın Derneği, Van Kadın Derneği kapatıldı.

2016: İstanbul Valiliği, LGBTİ+ Onur Haftası kapsamında 26 Haziran’da Taksim’de yapılacak yürüyüşü “hassasiyet” ve “güvenlik” gerekçesiyle yasakladı. 2003 yılından beri yapılan yürüyüş, ilk kez 2016’da yasaklandı.

2017: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2018 yılı bütçesinin yüzde 94’ü sosyal yardımlara ayrılarak kadınların güçlendirilmesine yönelik faaliyetlere bütçe ayrılmadı.

2017: Van Büyükşehir Belediyesi’ne atanan kayyum, “Mor Kanatlı Turnalar” ismi verilen proje kapsamında belediye halk otobüslerinde görev yapmaya başlayan kadın şoförleri, “kadın şoför olmaz, ne gerek var” diyerek görevden aldı.

2017: 4 Kasım 2016’dan itibaren HDP Eş Genel Başkanları dahil olmak üzere 15 HDP milletvekili tutuklandı. Tutuklanan kadın milletvekilleri Figen Yüksekdağ, Nursel Aydoğan, Besime Konca, Tuğba Hezer’in milletvekillikleri düşürüldü. Öte yandan, BDP’li belediyelerden 94’üne kayyım atandı. Görevden alınan belediye başkanlarından 68’i, 2017 sonunda hâlâ cezaevinde bulunuyordu. Tutuklu belediye kadın eşbaşkanların sayısı 27 iken 4 kadın belediye eşbaşkanına ceza verildi. Kayyımlar belediyelere bağlı 43 kadın merkezini kapattı ve kadınların belediyelerdeki tüm kazanımlarına saldırdı. ^[4]

2018: 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü’nde İstanbul’daki kadın yürüyüşüne polis engel oldu. Türkiye’de şiddete uğrayan kadınlar anısına Beşiktaş’a dikilen anıt, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 25 Kasım’da söküldü.

2021: Milyonlarca kadının sokak eylemleriyle, davalarla karşı çıkmasına rağmen, tek gecede Erdoğan’ın imzası ile hukuka aykırı şekilde İstanbul Sözleşmesi feshedildi.

2023: Adalet Bakanı Yılmaz Tunç, Ağustos ayında katıldığı bir canlı yayınında boşanmalarda arabuluculuk, nafakaya engel gibi pek çok konuya toplu bir düzenleme hazırlığında olduklarını belirterek, Aile Hukuku üzerinde ‘geniş bir çalışmaları’ olduğunu, Yargı Reformu Strateji Belgesi ve İnsan Hakları Eylem Planı hazırlığında olduklarını söyledi.

2023: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş da, ‘mağdur erkekleri’ gözeterek, nafaka hakkını hedef aldı.

Bu panorama kadına yönelik şiddetle AKP iktidarının derinleşen kadın karşıtı politikaları arasında doğru orantı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple iktidarın yapması gereken soyadı ile birlikte kadının diğer tüm kazanımlarına saldırmak ve kadınları güçlendiren mekanizmaları devre dışı bırakmak değil, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve kadınların maruz kaldığı çok yönlü şiddetle mücadele etmektir.

9. Yargı Paketi kapsamına bakıldığında ise hak ve adalet bekleyen kadınların taleplerini karşılamak veya adalete erişimlerini kolaylaştırmak için tek bir düzenleme olmadığı, aksine Soyadı meselesi üzerinden, hem yapılan düzenleme hem de gerekçesinde çizilen çerçeve ile kadının kimliğine, kişilik haklarına ve özgürlüklerine karşı yapılacak saldırılara devam edileceğinin mesajı verilmektedir. Teklifin dolaylı olarak “soyun erkekten geçtiği” tezine dayanması,

toplumdaki kadın erkek eşitsizliğinin derinleşmesine yol açmakta, kadınların ikincil cins olarak tanımlanmasını pekiştirmektedir. Antropolojik, sosyolojik, bilimsel hiçbir dayanağı olmayan bu tezin, erkek egemen sistem tarafından kadınlara dayatılması söz konusuysa, bu dayatmanın AKP eliyle yasal bir zemine oturtulmaya çalışılması kadın düşmanı politikaların ideolojik bağlamını da göstermektedir. Yine teklifte geçen “Türk aile yapısı...” ibaresi Türkiye’de yaşayan diğer etnik kimlikleri yok saymakta, Kürt, Rum, Ermeni, Süryani, Alevi kimliklerini ötekileştirmektedir. Sosyolojik bir olgu olarak ailenin tanımlanmasının etnik kimlikler üzerinden değerlendirilmesinin ayrımcı mahiyetinin yanı sıra evrensel değerlerin göz ardı edilmesi, eşitlikçi-özgürlükçü saiklerin yok sayılması kadın-erkek eşitliği mücadelesine ket vurmaktadır. Aile yapısı üzerinden yapılan tartışmaların etnik kimlik bağlamında değil kadın özgürlüğünü, kadın-erkek eşitliğini esas alan evrensel değerler üzerinden yapılması gerekmektedir. Keza, yukarıda da bahsedildiği gibi aile içinde kadınların öldürüldüğü, şiddete maruz kaldığı bir bağlamda aile değerlerini etnik kimlik ve eşitsizlik üzerinden savunmak kadınlara şiddet olarak dönmeye devam etmektedir. Demokratik, bir hukuk devletinin en temel ilkesi olan eşitlik, gün geçtikçe iğdiş edilmekte, bu tablo başta kadınlar olmak üzere toplumun tüm kesimlerini hukuki ve toplumsal güvenceden yoksun bırakmaktadır.

F-MADDE DEĞERLENDİRMELERİ

Madde 3- Hukuk ve siyaset dengesini siyaset lehine yıllar boyu değiştiren AKP iktidarı, hukuku zaman geçtikçe daha da kadükleştirerek ilk aşamada işlevsiz hale getirdi. İktidarın mutlak egemenliğini ve kontrol dışı işleyişini tesis etmenin ikinci aşaması olarak hukuku siyasi iradeye tabi hale getirdi. Geline aşamada, hukukun egemen siyasi ideolojinin basit bir manivelası olarak tasarlandığı bilinen ve her gün yeniden tecrübe edilen bir gerçekliktir.

Bu stratejinin tamamlanması ve hukukun bir sistem olarak yenilgiye uğratılması için yıllardır çok boyutlu bir plan takip edilmektedir. Bu planın en önemli ayağını mahkemeleri siyasi iradenin işleyiş sahasına dönüştürmektir. Birçok davada görüldüğü üzere; mahkemeleri kendi buyruklarını uygulama mekanına dönüştüren iktidar, aynı zamanda hukuk eğitimini de mevcut stratejiye dahil etmenin uğraşını verdi. Bu amaçla yıllardır hukuk eğitimini niteliksiz hale getiren birçok plan devreye sokuldu. Rektör ve dekanlar ideoloji misyoneri şeklinde atanarak AKP-MHP iktidarının ihtiyaç duyduğu hukuk aktörlerini yetiştirme uğraşına girdiler.

Hukuk düzeninde mutlak hakimiyetin tesis edilemediği tek taraf olarak kalan savunmayı da itaat ettirerek kendine bağlama uğraşı veren AKP-MHP bloku, bilindiği üzere paralel baro uygulaması ile bunun da çok büyük bir adımını atmıştı. Şimdi ise yaratılan paralel baroları güçlendirerek hukuka dair “bütünüyle ele geçirme stratejisini” bir adım öteye taşımayı amaçlamaktadır.

Teklifin 3. maddesinin taşıdığı amaç, siyasi tasavvurlarla kurulan 2 numaralı baroların mali açıdan güçlendirilmesinden ibarettir. Bu yönüyle yargı dengesinde savunmayı yıpratan 2 nolu baro uygulamasına istikrar kazandırılmak istenmektedir. Teklif maddesi eşitlik ilkesinin hilafına bir düzenlemedir. Üye sayısı ve iş yükü çok daha yüksek olan baroların mevcudiyeti karşısında, daha küçük barolara eşit ödenek dağılımını içeren bahse konu kuralın siyasi saiklere dayandığı ortadadır.

Hükümetin hukuk düzenini fonksiyonel ve organik bakımlardan bir bütün olarak siyasi iradenin denetimine bağlamaya çalıştığı bilinmektedir. Bu amaçla kurulan ve hukukçular arasında “paralel barolar” şeklinde tanımlanan 2 nolu barolar, söz konusu amacın somut göstergelerinden birini oluşturmaktadır. Kurulan paralel barolar maddi desteklerle güçlendirilerek toplumsal algıya “makbul baro” şeklinde yerleştirilmek istenmektedir. Bu şekilde yurttaşların avukat tercihinde

baro faktörü hakim kılınmak istenmektedir. Gdlen amacın diğer yüzünde ise “denek bolluğ içinde 2 nolu barolar” imajı yer almaktadır. Böylece avukatların 2 nolu barolara akışı sağlanmak istenmektedir. Ayrıca adli yardım desteklerinde iş yükü çok daha büyük olan baroların kesilen denek payları karşısında ödeme glğne düşmeleri sonucu barolar ile avukatlar arasında gerilim yaratılması öngörülmektedir.

Söz konusu madde Anayasa Mahkemesinin %40 oranını, orantısız bularak iptal hükmüne ulaştığı kararına da uyarlı değildir. Nitekim %40 oranında paylaşımı ölçsüz ve eşitsiz bir paylaşım şeklinde tanımlayan Anayasa Mahkemesi kararına karşı getirilmek istenen %30 oranın ll olduğuna dair hiçbir dayanak sunulmuş değildir. Teklif bu haliyle yasalaştığı takdirde 2 nolu baroların kasası dolacak ancak adli yardımın asıl iş yükünü taşıyan büyük barolar ödeme konusunda bir darboğaza sürüklenmiş olacaktır. Nitekim İstanbul barosu ile 2 nolu baro arasında adli yardım hizmetlerine ilişkin istatistikler bu öngörüyü kanıtlamaktadır. 2023 yılında İstanbul’da yapılan adli yardım başvurularına İstanbul Barosu 5040 atama yapmışken İstanbul 2 Nolu Baro yalnızca 222 atama yapmıştır. Aradaki bu farka karşın barolara adli yardım denegiinin bir kısmının eşit ödenmesini öngören teklif anayasanın eşitlik ilkesinin de açıkça ihlali niteliğindedir. Öte yandan bu husus yurttaşın adli yardım desteğine erişimine de açık bir darbe olacaktır.

Özetle; paralel baroları ayrıcalıklı kılma amacının açık bir işareti olan söz konusu madde, avukatların genel menfaatleri ile yurttaşların ortak faydasının aksine bir düzenleme öngörmektedir.

Madde 4- Teklifin 4. maddesinde yapılan değişiklik ile; Yüksek ğretim Kanunu Ek Madde 41’de düzenlenen “Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı n Sınavı” başlıklı mevcut düzenlemede değişiklikler yapılmaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Türkiye hukuk sisteminde bir yılın hikayesine dönen hukuk mesleklerine giriş sınavı, henüz daha uygulamaya dahi konmadan yüzeysel düzeyde de olsa değişikliklere ihtiyaç duyarak bugüne kadar yapılan hazırlıkların yeterli olmadığını göstermiştir.

Teklif olunan değişiklik, hukuk mesleklerinin objektifliği, yetkinliği, işlevselliğini güçlendirmekle ilgili değil yalnızca sınavda çıkacak konuların sayısı ile ilgilidir. Ancak bu konudaki kaygılarımız ve nesnel ihtiyaçları çok daha farklı ve elzemdir.

Hukuk meslekleri sınavının getirilme amacı, 2019 yılında yasalaşma sürecinde aşağı yukarı aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

- Türkiye’de git gide sayısı artan ve bununla ters orantılı olarak kalitesi düşen hukuk eğitimi sonucu meydana gelen çok sayıda hukuk mezunu arasında bir eleme yapmak, böylece hukukçuların istihdam sorununu ve mesleğin günden güne azalan itibarını arttırmak,
- Türkiye’nin en asli sorunlarından olan Adil Yargılanma Hakkı ihlalleri, hukuksuz kararlar, bozulma ve olağanüstü yargı merciilerinden dönen kararların katlanarak artması, liyakatsiz yargıç ve savcılar nedeniyle adalete ve yargıya güvenin azalması gibi yargı mekanizmasının sorunlarına çare aramak.

Ancak ne yazık ki bu iki temel sorunun çözümünde aranan ve başvurulacak yollar, sorunları gidermekten çok büyötmeye sebep olma tehlikesi taşımaktadır. Bu sorunların giderilmesi 4 yıllık fakölteyi bitirmiş mezunlara getirilen bir sınavla değil piyasa koşullarında, rantçı anlayışlarla mantar gibi açılan özel hukuk faköltelerinin, “her şehre bir üniversite açacağız” diyerek eğitimin niteliğini niceliğe kurban eden zihniyetin, akademik özgürlüğe ket vuranların ve yargıya siyasi müdahaleleri normalleştiren, hakim-savcılık gibi kritik meslekleri sadece yandaşlara ve referanslı adaylara açan, liyakate göre değil sadakate göre seçme

yapan iktidar ve yürütme organların düzelmesiyle mümkündür. Hukuk, adalet ve demokrasi kavram ve mekanizmaları hiç olmadığı kadar niteliksizleşmiş, bilgi standardı korunmamıştır. Bunun yanı sıra bir hukukçunun özellikle de hakim savcılarının sahip olması gereken en önemli bilgi ve becerilerin bağımsızlık, tarafsızlık ve etik ilkeler olduğu giderek unutulmuştur. Yargıdaki çürümeler, suç çeteleriyle menfaat ilişkileri kuran, rüşvet ve rant batağına saplanmış Başsavcılar, ağır ceza hakimleri bunların en önemli göstergesidir.

Kobani Davası gibi son on yılın en büyük politik davalarından birinde, uzun süre mahkeme başkanlığı yapmış Bahtiyar Çolak'ın, kendilerini “devletin ticari istihbarat ayağı” olarak tanıtan ATADEDELER isimli suç örgütünün üyesi çıkması ve yargılanması; İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı İsmail Uçar'ın, HSK Genel Sekreterliği'ne, İstanbul Anadolu Adliyesi'nde rüşvet ilişkilerine karışmış hakim ve savcılar olduğunu bildiren dilekçesi hakim-savcılarının ne derece liyakatsiz ölçütlerle seçildiğinin, mesleğin itibarını zedelediklerinin somut örnekleridir.

Bu nedenle henüz uygulanmaya dahi konmadan değişikliğe uğrayan Hukuk meslekleri sınavları yerine hukukun üstünlüğü ilkesini benimseyen savcılar, herkes için eşit ve adil kararlar verebilen hakimler, adil yargılanmayı ve savunma hakkının herkes için olduğunu benimseyen avukatlar yetiştirmek için daha etkin, kapsamlı ve geniş çerçevede çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Bir diğer husus ise ilgili kanun teklifinde, Hukuk Mesleklerine Giriş ve İdari Ön yargı sınavlarında çıkacak konuların ve yapılma usullerinin, kanunla değil yönetmelikle yapılmak üzere Adalet Bakanlığı'na verilmesidir. Bu derece önemli konuların hukuki tutarlılık, yasallık ve güvenilirlik bakımından kanunla düzenlenmesi gerekmekte olup, iş bu kanun teklifiyle yönetmelikle düzenleneceğine dair yapılan değişiklik hukuka uygun değildir.

Madde 10 ve Madde 11-Madde ile iktidarın yargı yetkisini gasp etmesinde bir eşik daha geçilmektedir. Adalet bakanının idari yetkisi altında hiyerarşik düzenin bir üyesi olan müfettişler geniş ve ölçüsüz yetkilerle donatılmaktadır. Bu husus yürütme erki ile yargı arasındaki sınırı ortadan kaldırmakta ve yürütmenin birçok yargısal yetkiyi kullanabilmesine olanak sunmaktadır. Öngörülen birçok yetki ile adalet müfettişleri; hakim ve savcılar üzerinde birer tehdit öznesine dönüştürülmüş olmaktadır.

Maddede; yeminle dinleme, delil toplama, kurumlardan bilgi alma, UYAP sistemine erişebilme, savcılar için öngörülen bütün yetkileri kullanabilme, Ceza Muhakemeleri Kanununda öngörülen bütün yetkileri kullanabilme gibi birçok yetki düzenlenmiş ve Adalet Müfettişlerinin özünde adli işlem olan birçok faaliyeti gerçekleştirmelerine olanak tanınmış olmaktadır. Madde ile öngörülen bu geniş yetkilere rağmen, bu yetkilerin kullanılmasının ölçü ve esasları ile usule dair herhangi bir kriter öngörülmemektedir. Bu husus, hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkesine aykırı olmakla Anayasanın 2. maddesini ihlal etmektedir. Yine yargı yetkisini gasp etmekle Anayasanın 6. maddesi ile kuvvetler ayrılığı ilkesini ihlal etmektedir.

Madde 14- 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na eklenen geçici madde, mülga 221 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesinden kaynaklanan hukuki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Ancak bu düzenlemenin, Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçelerini dikkate almadığı ve mülkiyet hakkını zedeleyici nitelikte olduğu kanaatindeyiz. Aşağıda bu düzenlemeye ilişkin temel eleştirilerimiz yer almaktadır:

Teklif maddesi, mülkiyet hakkının korunmasını zedeleyerek olağan kamulaştırma usulünü devre dışı bırakmaktadır. Mülkiyet hakkı, Anayasanın 46. maddesi uyarınca ancak kamu yararının varlığı durumunda sınırlandırılabilir.

Ancak bu düzenleme, kamu yararının varlığının yargısal olarak denetlenmesini engellemektedir. Bu nedenle, kamulaştırma işlemlerinde kamu yararının somut olarak tespit edilmesini ve bu tespitin yargısal denetimini mümkün kılmayan bir düzenleme, anayasal güvencelere aykırıdır.

Teklif maddesi, fiili tahsis tarihindeki rayiç bedel üzerinden ödeme yapılmasını öngörmekte, ancak bu bedelin belirlenmesi ve ödenmesi sürecinde geçen uzun zaman dilimi, malikin gerçek karşılığı almasını engellemektedir. Anayasa Mahkemesi, kamulaştırma bedelinin gerçek karşılık ilkesine uygun olarak peşin ve nakden ödenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Teklifte, taşınmazın fiili tahsis tarihindeki rayiç bedeli esas alınmakta olup, bu bedelin bugünkü değer üzerinden güncellenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, malikin uğradığı maddi kayıp telafi edilemez ve mülkiyet hakkı zedelenir.

Teklif maddesi, 12/1/1963 tarihinden sonra bu taşınmazlara ilişkin bedel dahil ileri sürülen taleplerin kabul edilmeyeceğini öngörmektedir. Bu hüküm, Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçeleri arasında yer alan yargısal denetim imkanının kısıtlanması sorununu çözmek yerine, daha da derinleştirmektedir. İptal edilen 221 sayılı Kanun’un bu hükmü, Anayasa Mahkemesi tarafından mülkiyet hakkının korunması açısından sakıncalı bulunmuştur. Bu nedenle, aynı düzenlemenin tekrarlanması hukuki güvenlik ilkesini zedeler.

Sonuç olarak, teklif yasasının 14. maddesiyle eklenen geçici madde, Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçelerini dikkate almadan düzenlenmiştir ve mülkiyet hakkını zedeleyici niteliktedir. Bu düzenleme, kamu yararının varlığının yargısal denetimini engellemekte, gerçek karşılık ilkesine uygun olmayan bedel ödemelerini öngörmekte ve telafi mekanizmalarına yer vermemektedir. Bu nedenle, teklif maddesinin yeniden gözden geçirilerek Anayasa’ya uygun bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Madde 15- Teklifin 15. Maddesindeki değişiklik ile; 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun Kadının Soyadı’nı düzenleyen 187. Maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından “kadın-erkek eşitliğine aykırı bulunarak” iptal edilmiştir. Karar 28 Nisan 2023’te Resmî Gazete’de yayımlanarak, yürürlüğe girmesi için 9 aylık süre verilmiş ve verilen süre 28 Ocak 2024’te dolmuştur. Geçen süreye rağmen yasal boşluk doldurulmamış, teklif olunan yasayla birlikte yeniden düzenlenerek Meclis Başkanlığı’na sunulmuştur.

Kanun teklifiyle TMK’nın 187 nci maddesinin aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmesi teklif olunmaktadır.

“MADDE 187- Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır. Şu kadar ki; kadın evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Kadının soyadı, kendi soyadı ile önceki kocasının soyadından oluşuyorsa kadın bu soyadlarından sadece birisini evleneceğı kocasının soyadının önünde kullanabilir.”

Öncelikle teklif olunan madde süresi içinde yapılmamış ve AYM Kararına aykırı şekilde düzenlenmiş, kararın gereğı amacına uygun şekilde yerine getirilmemiş ve mevcut maddedeki “Ancak” ifadesi, yerine “Şu kadar ki” ifadesi getirilerek, düzenlemenin iptal edilen kısmı aynen korunmuştur. İleride detaylıca açıklayacağımız üzere, yapılmak istenen değişiklik başta temel norm olan Anayasaya ve hukuka aykırı, iktidarın politik ve sosyolojik saiklerine göre gerekçelendirmiş bir düzenlemedir.

TBMM tarafından yasa maddesinin iptalinden doğan yasal boşluğun doldurulması gerektiğı halde aradan geçen bir buçuk yıldır düzenleme yapılmamış, 8. Yargı Paketi’nde yapılması gereken değişiklik yapılmamıştır. 8. Yargı Paketi taslağında da şu an teklif olunan yasa düzenlemesine benzer şekilde AYM Kararına aykırı bir düzenleme yer almış ancak Meclis Başkanlığı’na

sunulan 8. Yargı Paketi’nde bu teklif çıkartılmıştır. Bu ertelemenin iktidar tarafından seçimi atlatmak ve AYM Kararına aykırı yapılacak düzenleme için verilecek kamuoyu tepkisini azaltmak için yapıldığını düşünmekteyiz.

Nitekim 9. Yargı Paketi Taslağı’nda teklif olunan yasal düzenlemenin Anayasa’ya aykırılığı yalnızca süre bakımından değildir. Düzenleme, kadının evlendiğinde kendi soyadını kullanmasını engellemeye devam etmektedir.

Gerekçesi ise, AYM Kararını, Anayasayı en basit tabirle göz ardı eden, bir birey olarak kadını, aile kurumunun içinde ayrımcı, eşitsiz, erkeğe bağlı bir konumda görerek, kişisel bir hak olan soyadını kullanmasının aile kurumuna zarar verecek bir mefhum gibi değerlendirmektedir.

Teklif sahipleri bunu şöyle ifade etmiştir:

“Anayasamızın 41 inci maddesinde ailenin Türk toplumunun temeli olduğu kabul edilmektedir. Ailenin önemi değerlendirildiğinde, anne ve babanın ayrı ayrı soyadı kullanmaları, çocuk üzerinde olumsuz etkiler doğurabilecek, çocuğun hangi soyadını kullanacağı ayrı bir tartışma konusu haline gelecektir. Bu durum, Türk toplumunun temeli olan aile bütünlüğüne zarar verebilecektir.”

Bu gerekçe son 20 yıldan fazladır muhafazakâr politikalarla kadını yalnızca “aile” kavramının içine sıkıştırmayı amaçlayan, kadını tek başına ve eşit bir birey olarak görmeyen AKP iktidarının özeti niteliğindedir. Bu zihniyet iktidarı süresince kadınların yasal ve toplumsal kazanımlarını hedef alırken bir yandan da değişen zaman ve kadınların mücadelesi sonucu elde edilen kazanımları yasal güvenceye almayarak kadın düşmanı politikalarını sürdürülmektedir. Gerekçede vurgulanan kaygıların nasıl giderileceği veya ne ölçüde esas alınması gerektiğine dair, iptal hükmünü veren AYM Kararı’nda gerekli ve yeterli değerlendirmeler mevcuttur.

Nitekim Anayasa Mahkemesinin 22/2/2023 tarihli ve E: 2022/155; K: 2023/38 sayılı kararının gerekçesinde, Bakanlığın yasa teklifinde yer verdiği gerekçelere karşı da bir değerlendirme yapılmıştır. Şöyle ki kararın Anayasaya Aykırılık değerlendirmesinin ilgili kısmında:

“32. Anayasa’nın 41. maddesinin ailenin Türk toplumunun temeli olduğunu öngören hükmün yer aldığı birinci fıkrasına 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun’un 17. maddesiyle “ve eşler arasında eşitliğe dayanır.” ibaresi eklenmiştir. Anılan Kanun’un genel gerekçesinde Anayasa’nın uygulamada olduğu dönem içinde ortaya çıkan ihtiyaçlar, kamuoyunun beklentileri ve yeni siyasi açılımlar doğrultusunda yenilenmesi gerekliliğinin ortaya çıktığı, ayrıca Avrupa Birliği’ne tam üyelik sürecinde ekonomik ve siyasi kriterlerin karşılanması ile bu alanda gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının ön şartı olarak Anayasa’da bazı değişikliklerin yapılmasının da kaçınılmaz olduğu, teklif ile toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek çağdaş demokratik standartlara ve evrensel normlara uygun olan, insan hakları ile hukukun üstünlüğünü ön plana çıkaran bir Anayasa değişikliğinin hedeflendiği belirtilmiştir. Söz konusu maddenin gerekçesinde ise kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik bir düzenlemenin öngörüldüğü ifade edilmiştir.

33.Diğer yandan Anayasa’nın 10. maddesinin birinci fıkrasında herkesin cinsiyet nedeniyle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu belirtilmekteyken anılan maddeye 7/5/2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanun’un 1. maddesiyle eklenen ikinci fıkrada kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ve devletin bu eşitliğin yaşama geçirilmesiyle yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu Kanun’un genel gerekçesinde dünyada gelişen yeni demokratik açılımlara uyum sağlanması, bu açılımlara uygun bir şekilde temel hak ve hürriyetlerin evrensel düzeyde kabul edilmiş standart ve normlar ile Avrupa Birliği kriterleri seviyesine çıkarılması amacıyla kanunlarda düzenlemeler yapılması ihtiyacının Anayasa’da da değişiklikler yapma zorunluluğunu doğurduğu ifade edilmiştir. Anılan

maddenin gerekçesinde ise cinsiyet temelinde ayrımcılığı yasaklayan uluslararası sözleşmelere işaret edilmiş ve söz konusu değişiklikle yeterli ölçüde temsil edilemeyen cinsiyet lehine belirli avantajlar sağlayan önlemlerin sürdürülmesinin veya kabul edilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olmayacağının öngörüldüğü belirtilmiştir.

34. Anılan anayasal değişikliklerle hem kanun önünde eşitlik ilkesinin hayata geçirildiğinden söz edilebilmesi için kadın ve erkek eşitliğinin tam anlamıyla sağlanması gerektiği güçlü bir biçimde vurgulanmış hem de anayasa koyucunun eşitlik ilkesinin eşler arasındaki görünümüne verdiği önem açık bir şekilde ortaya konulmuştur.

35. Öte yandan Sözleşme'ye Ek (7) Numaralı Protokol'ün 5. maddesinde de “Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez.” denilmek suretiyle eşler arasında eşitlik ilkesi özel olarak düzenlenmiştir.”

Çocuğun Soyadı ve Nüfus Kayıtlarının korunmasıyla ilgili argümanlar, AYM Kararında şu şekilde değerlendirilmiş ve bu iddiaların kadının kendi soyadını kullanmasına engel bir hal taşımadığı sonucuna varılmıştır. Şöyle ki:

“44. Nüfus kayıtlarındaki karışıklığın önlenmesi ve soy bağının sağlıklı bir şekilde tespit edilmesinde kamu yararı bulunmaktadır. Bununla birlikte bireylerin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaralarının bulunması ve nüfus hizmetlerinin bilişim teknolojilerinden faydalanılmak suretiyle sunulduğu gözetildiğinde söz konusu kamu yararının sağlanmasının yegâne yolunun kadının evlendikten sonra kendi soyadını ancak eşinin soyadının önünde kullanması olduğu söylenemez. Bu nedenle nüfus kayıtlarının düzeninin sağlanması amacının kuralla öngörülen farklı muamelenin makul nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

45. Anayasa'nın 41. maddesinin birinci fıkrasında Türk toplumunun temeli olduğu belirtilen ailenin toplumsal değerlerin sonraki nesillere aktarılması gibi önemli işlevleri bulunmaktadır. Ailenin bir isimle anılmasının, başka bir ifadeyle aile bireylerinin aynı soyadına sahip olmalarının aile bağlarını koruyacağı, bu sayede ailenin toplumsal işlevini yerine getirmesine katkı sağlayacağı söylenebilir. Bununla birlikte kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almasının ailenin ortak bir soyadına sahip olmasını mümkün kılan tek seçenek olmadığı açıktır. Bu bağlamda eşlere içlerinden birinin soyadını veya bunun dışında bir adı ortak soyadı olarak belirleme imkânının tanınması ya da ortak soyadının eşlerin evlenmeden önceki soyadlarının birleşiminden oluşacağının öngörülmesi de mümkündür.

46. Kaldı ki ortak soyadının aile bağlarını korumanın zorunlu unsuru olduğunun, bu manada eşlerin ortak soyadı taşımamaları hâlinde aile bağlarının hiçbir şekilde korunamayacağının söylenmesi de zordur. 47. Buna göre aile bağlarının korunup güçlendirilmesi amacının da kuralla öngörülen farklı muamelenin makul nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra ancak eşinin soyadının önünde kullanabileceğinin öngörülmesinin başka bir nedeni ise tespit edilememiştir.

48. Bu itibarla evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmaması sebebiyle eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.”

Dolayısıyla 9. Yargı Paketi'nde iptal edilen hükmün aynısının yeniden yasalaştırılmak istenmesi ve buna gerekçe olarak sunulan argümanlar ne yasal ne toplumsal ne de hak ve özgürlükler temelinde somut ve meşru gerekçeler değildir.

Bilindiği gibi Türkiye'de 1926 yılında yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu'na ve 2001 yılında uygulanan Türk Medeni Kanunu'na göre evlenen kadınlar,

eşlerinin soy ismini almak zorunda kalırken, 2014 yılında yapılan değişiklikle birlikte doğum soyadları talebe göre kullanılabilmeye başlanmıştır. Bu ihtiyaç nereden hasıl oldu? Kadın örgütlerinin yaptıkları çalışmalar ve bilinçlendirme faaliyetleriyle birlikte toplumsal bir ihtiyaç ortaya çıktı. Kadınlar “biz kendi soyadımızı kullanmak istiyoruz” dedi. İlk etap için eksik fakat olumlu bir adım atıldı.

Yine Mülga Medeni Kanun’da yer alan “*evin reisi erkektir, kadın eşinin izni ve rızası olmadan çalışamaz, ortak konutu erkek belirler, çocuğun velayeti erkektedir.*” gibi çağ dışı ve eşitliğe aykırı kanunlar nasıl ki değişen çağın ve toplumun ihtiyaçları gereği ortadan kalkmışsa, kadınların mücadelesi sonucunda bu yasalar nasıl değişmişse bugün de kadının soyadını kendi seçebilmesi önündeki yasal engellerin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Bu ihtiyacın ardından bir çok kadın sadece kendi soyadını kullanabilmek için defalarca mahkemeye başvurmuş, hukuki süreçler AYM’ye kadar taşınmıştır. Ancak 1998 ve 2011 yıllarında bu başvurular reddedilmiştir.

2005 yılında Bahar Leventoğlu isimli kadın sadece özel ve akademik hayatında değil, resmi kurumlarda da kocasının soyadını taşıyama talebiyle dava açmış, yerel mahkeme kararında Türk Medeni Kanunu 187. maddeyi gerekçe göstererek Leventoğlu’nun talebini reddetmiştir. Kesinleşen red kararını AİHM’e taşıyan Leventoğlu’nun başvurusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Mayıs 2013’te sadece evlenmeden önceki soyadını taşıma talebini haklı bulmuş, Türkiye’nin “ayrımcılık yasağını ihlal ettiğine” karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi Ocak 2014’te verdiği kararla, evli bir kadın avukatın evlilik öncesi soyadını kullanmak için yaptığı başvuruyu incelemiş ve evli kadının evlilik öncesi soyadını kullanmasına izin verilmemesini Anayasa’nın 17. Maddesine aykırı bulmuştur.

Kadının soyadını seçme ve koruma hakkı mücadelesinde yasal kazanımlar kadınlar tarafından adım adım ilerletilmiş ve de en nihayetinde hukuki mücadelelerin sonucunda, AYM 2023 yılında “değişen zamanın ruhu ve kadın-erkek eşitliği” bağlamında, lehe bir karara imza atmıştır. Buna rağmen, şimdi yeniden, bu teklifle birlikte, kadınlar tek başına evlenmeden önceki soyadlarını kullanamazlar denmektedir.

Dünyanın pek çok yerinde kadınlar kendi soyadlarını kullanma hakkına çok önceden sahip olmuştur. Birleşik Krallıkta, evliliğin “eşin soyadı” üzerinde yasal bir etkisi yok ve çocuklara soyadı geçişini düzenleyen bir yasa bulunmuyor. İsveç ve Finlandiya’da, evli bir çift, çocuklarına aktarılacak ortak bir ismi seçebilmekte veya her biri kendi soyadını taşıırken çocukları babanın veya annenin soyadını taşıyabiliyor. (Danimarka (%71), Yunanistan (%66), Hollanda (%55) ve Portekiz (%51)), çeşitli gelenekler mevcut olmakla birlikte, kadınların büyük çoğunluğu kocasının soyadını kullanmaktadır. Ama kendi soyadını kullanmalarının önünde de bir yasak bulunmuyor. Danimarka’da, kendi doğum soyadlarını koruyan kadınların oranı (%13), her iki soyadını kullanan kadınların oranına eşittir.

Söz konusu olan hukuken ya da ailenin ihtiyaçları değildir; kadının temel hak ve özgürlüklerini iğdiş eden ve engelleyen erkek egemen ve ataerkil akıldır. Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın adının değiştirilerek “Kadın” adının silinmesi, kadınlara dair çalışmaların yalnızca “anne, eş, evlat” gibi aile içinde konumları üzerinden yapılması, kadınların bireysel hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi için adımlar atılmaması, İstanbul Sözleşmesi’nin tek gecede kadınların iradesi hilafına kaldırılması, kadına karşı şiddetle mücadele edilmemesi ve kadına yönelik suçların yargılamalarındaki cezasızlıklar bu aklın ürünü ve sonuçlarıdır.

Bugün Kadının Soyadı hakkında verilmiş bir Anayasa aykırılık kararına rağmen, Aile ve çocuk üzerinden kadınların bireysel kazanımlarının yok edilmesi, kadın-

erkek eşitliğinin ailenin önemiyle tezatlık içinde olduğu yorumu yapılması ve haklarından feragat etmesi gerekenin anne ve dolayısıyla kadınlar olmasının beklenmesi kabul edilebilir değildir.

Tüm bu nedenlerle yargı paketiyle teklif olunan bu madde, bu haliyle anayasaya ve eşitliğe aykırıdır. Teklifin AYM Kararına uygun şekilde değiştirilmesi gerekmektedir.

Madde 18- Teklifin 18. Maddesindeki değişiklik ile; Anayasa Mahkemesi’nin 23/1/2024 tarihli 2023/135 E. 2024/18 Karar nolu kararı ile iptal edilen Türk Medeni Kanunu’nun 291. Maddesinin birinci fıkrasını düzenlemektedir. AYM Kararı, mevcut düzenlemedeki “... baba olduğunu iddia eden kişi” ibaresini, baba olduğunu iddia eden kişinin “özel hayatına saygı gösterilmesi hakkı”nın ihlal edildiği gerekçesiyle iptal etmiştir.

Mülga 17/2/1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi’nin 245. maddesinde “*Ret müddetinin mürurundan evvel kocanın vefat etmesi veya temyiz kudretinden mahrum olması yahut bulunduğu yerin bilinmemesi veya herhangi bir sebepten dolayı çocuğun doğumundan haberdar edilememesi halinde, çocukla birlikte mirasçı veya çocuk sebebi ile mirastan mahrum olanlar, doğuma ıttılları tarihinden itibaren bir ay içinde ret davasını ikame edebilirler./ Kadın; evlenmeden evvel gebe kaldığı takdirde; koca tanımış olsa bile müddeiumumi, onun babası olması ihtimali bulunmadığını dava ve ispat edebilir.*” denilmek suretiyle soybağı ilişkisinin tarafları dışındaki ilgililerin soybağının reddi davasını açma hakkı düzenlenmiştir. Söz konusu ilgililer arasında sayılmayan baba olduğunu iddia eden kişiye anılan mülga Kanun’un yürürlükte olduğu dönemde babalık karinesinin çürütülmesi amacıyla yargı mercilerine başvurma imkânı tanınmamıştır.

Mevcut düzenlemeye de esas olan 4721 sayılı Kanun’la baba olduğunu iddia eden kişiye soybağının reddi davasını açma hakkı tanınmamasına yönelik yaklaşımdan

vazgeçildiği, ancak anılan kişinin söz konusu davayı açabilmesi için belirli şartların öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Yapılan başvuru sonucunda verilen AYM Kararı'nın ilgili kısmı, bu durumu şu şekilde değerlendirmektedir:

“40. Bununla birlikte anılan davanın özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının ihlal edildiği iddiasıyla başvurulacak etkili bir yol olduğundan söz edebilmek için davanın açılması için öngörülen şartların ilke olarak yargı mercilerine başvuracak kişinin iradesiyle gerçekleştirilecek nitelikte olması gerekir. Nitekim etkili başvuru hakkı özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının ihlal edildiği iddiasıyla başvurulacak yargı yolunun erişilebilir olmasını gerektirmektedir.

41. Bu itibarla soybağının reddi davasının açılması için baba olduğunu iddia eden kişinin iradesiyle gerçekleştirilmesi mümkün olmayan şartların öngörülmesi etkili başvuru hakkıyla bağdaşmayacaktır. Başka bir deyişle soybağının reddi davasının açılması için belirli şartların öngörülmesi mümkün ise de bu davanın açılabilmesinin kişinin iradesi dışında gerçekleştirilecek olgulara bağlanması başvurulacak yargı yolunun erişilebilir niteliğini ortadan kaldıracaktır.”

Dolayısıyla AYM, baba olduğunu iddia eden kişinin kendi iradesine bağlı olmayan şartlar nedeniyle dava açma hakkının kısıtlanmasını hak arama hürriyeti ve etkili başvuru hakkını ihlal ettiğine karar vererek, bu ibareyi iptal etmiştir.

Ancak teklif olunan madde gerekçesinde ise; her ne kadar AYM kararına değinilmişse de; dava açma için mevcut ön şartların kaldırılması halinde Anayasa'nın 41. Maddesinin ihlal edileceği, Türk toplumunun temeli olarak kabul edilen ailenin dışarıdan müdahaleye açık hale getirileceği ve aile bireylerinin özel hayatına saygının ihlal edileceği kanaatiyle hareket edildiği

belirtilmiştir. Bu nedenlerle, kanun maddesi aynı şekilde korunarak yeniden düzenlenmiştir.

Söz konusu değişiklikte, madde gerekçesinde ailenin ve soy bağının korunmasının öncelendiği buna karşın baba olduğunu iddia eden kişinin hak ve menfaatlerini ikinci plana attığı anlaşılmaktadır. Kanun ve evrensel hukuk ilkeleri bakımından verilen AYM kararında yapılan değerlendirmelerin dikkate alınmaması bir hukuk devletinde normlar hiyerarşisinin ihlali anlamına gelmektedir. Anayasa Mahkemesi, kaynağını ve gücünü Anayasa’dan almakta ve kararları herkes için bağlayıcı olmaktadır. Anayasa m.153, AYM kararlarının “kesin” olduğunu ve “yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri” bağladığını belirtmektedir.

Buna rağmen, Ailenin korunmasını önceleme politik bir tercih olup, biyolojik babanın, çocuğun ve annenin haklarını ihlal anlamına gelebilecek şekilde yapılan bu düzenleme tarafımızca doğru bulunmamakta, Anayasaya ve evrensel insan haklarına aykırılık teşkil eden bu madde AYM Kararına uygun şekilde değiştirilmelidir.

Madde 22- Teklifin 22. maddesindeki değişiklik ile; *TCK’nın Önödeme kapsamındaki suçları düzenleyen 75. Maddesinin altıncı fıkrasına, 1. İnci bendinden sonra gelmek üzere “Hakaret (TCK ‘nın 125 inci maddesinin ikinci fıkrası, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bendi ve dördüncü fıkrası)” ibaresi eklenmiştir. Böylece Hakaret suçunun bir takım biçimleri Önödeme kapsamına alınmıştır.*

Bu düzenleme kamuoyunda iki taraflı olarak değerlendirilmiştir. Ön ödeme kurumu “Kovuşturmanın mecburiliği” ilkesinin istisnası olan kurumlardan biridir. Kişiler bu kapsamda yargılama tehdidinden ve mahkumiyetten uzaklaşmaktadır.

Bir kısım bu düzenlemeyle, hakaret suçunun ve itibarsızlaştırmanın cezasızlıkla karşı karşıya kalacağını, kişilik haklarının korunma gücünü azalacağını düşünerek düzenlemeye karşı çıkarken, diğer taraf ise özellikle son zamanlarda bu suçun TCK kapsamında yer alan ve ifade özgürlüğünü sınırlayan suçlardan biri olduğunu, özellikle haber verme ve eleştiri hakkını sınırladığını ve ek olarak bazı kişilerin maddi menfaat elde etmek amacıyla bu hakkı kötüye kullandığını savunarak teklifi olumlu bulmaktadır.

Hakaretin suç olması, yargılama usulleri ve sonuç yaptırımlarına ilişkin çeşitli tartışmalar yalnızca Türkiye’de değil Dünya genelinde devam etmektedir. Özellikle teknoloji ve sosyal medya mecralarının giderek yaygınlaşması, buralarda kullanılan ifade ve eleştirilerin mahiyeti, gazetecilik ve basın özgürlüğünün alan ve mecralarının genişlemesi itibariyle yeni ölçütler düşünmeye itmektedir.

Karşılaştırmalı hukuka bakıldığında özellikle de basın yoluyla gerçekleştirilen hakaretin ifade özgürlüğüne getirdiği sınırlamalar sebebiyle suç olmaktan çıkarılması eğiliminin bulunduğu görülmektedir.[1] Bu kapsamda hakaret suçunun geniş bir kısmının ceza kanununda çıkartılması ve yalnızca tazminatı gerektiren bir haksız fiil olarak düzenlenmesi yönünde öğretide de görüşler bulunmaktadır. Nitekim hakaretin suç olarak düzenleme altına alınması, adeta basın yoluyla kamu görevlilerinin eleştirilmesi bakımından misillemeye ve medya üzerinde baskı kurmaya sebebiyet verebilmektedir. Örneğin Anglosakson hukuk sisteminin geçmişten günümüze dek eğilimi, hakaret suçundan dolayı yargılamanın sınırlandırılması ve aşamalı bir şekilde bunun suç olmaktan çıkartılmasına yöneliktir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) medya özgürlüğü temsilcisi de hakaretin suç olarak düzenlenmesinin, basın yoluyla ifade özgürlüğünün kullanılması bakımından önemli bir baskı unsuru niteliğini taşıdığı görüşüne

sahiptir. Bu kapsamda hakaretin tamamen suç olmaktan çıkarılmasını ve bu tür uyuşmazlıkların uyuşmazlık çözüm organlarında veya hukuk mahkemelerinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.[2] Buna rağmen hakareti suç olmaktan çıkartan devletlerin çoğunun Anglosakson hukuk sisteminin benimsendiği ülkeler ile Güney Doğu Avrupa ve Orta Asya'da yer alan ülkelerin bazıları olduğu belirtilmektedir. Amerika'da ise hakaret suç olarak tanımlansa da günümüzde bu suç nedeniyle yapılan şikayetler giderek azalmış ve neredeyse kadük bir hüküm olarak kalmıştır.

Buna karşın Türkiye, Yunanistan, Portekiz, İtalya, Macaristan, Azerbaycan ve Orta Asya ülkelerinin bazılarında hakaretin suç olarak düzenlendiği ve önemli bir baskı unsuru olarak kullanıldığı ve uygulamada buna bağlı sorunların bulunduğu işaret edilmektedir. Aralarında Türkiye dahil pek çok ülkenin bulunduğu ülkelere hakaretin suç olmaktan çıkartılmasına yönelik Birleşmiş Milletler (BM) insan hakları organlarının tavsiye kararları verilmiştir.[3]

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi 1814 (2007) sayılı “Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması Hakkında Tavsiye Kararıyla” Avrupa Konseyi'ne tüm üye devletleri, hakaret suçu ile ilgili olarak yürürlükte olan mevzuatlarını incelemeye ve her türlü kötüye kullanma riskini ortadan kaldırmak üzere, mevzuatlarını AİHM'nin içtihatlarıyla uyumlaştırmaya davet etmiştir. Bakanlar Komitesi de Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin bu tavsiye kararına katıldığını belirtmiştir.

Avrupa Parlamenterler Meclisi daha sonra Türkiye gibi üye devletlerde hakaret suçunun halen hapis cezasıyla cezalandırıldığını bu tür düzenleme ve uygulamaları kaygı verici bulduğunu (paragraf 11), bu düzenlemelerin geciktirilmeksizin kaldırılması gerektiğini (para.13) belirtmiştir. Bu bağlamda, Parlamenterler Meclisi, var olan ancak uygulanmayan hapis cezalarına ilişkin düzenlemelerin bu düzenlemelerin muhafazası için mazeret olarak

kullanılmaması gerektiğini (para.13), hakaret fi illerinde orantısız bir şekilde hükmedilen tazminat kararlarına ilişkin uygulamaları kınadığını, bunun Sözleşme'nin 10.maddesinin ihlali anlamına geldiğini (para. 14) ifade etmiştir.

Ardından Parlamenter Meclisi, hakaret suçunun hapis cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin düzenlemelerin yürürlükten kaldırılmasını, hakaret suçlarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmaların baskı aracı ve tehdit unsuru olarak kullanılmasının önlenmesi için savcılara daha fazla bağımsızlık verilmesini sağlayacak tedbirlerin alınmasını, keyfi uygulamaların önüne geçmek üzere hakaret suçuna ilişkin düzenlemelerin daha açık bir şekilde tanımlanmasını, hakaret yoluyla şeref ve itibara yapılan müdahalelerde bu haksız müdahalelere karşı bireyin hukuk muhakemesi ve tazminat yoluyla etkili bir şekilde korunmasını mümkün kılacak tedbirlerin alınmasını, ifade özgürlüğü kapsamında sadece şiddeti, nefreti, ayrımcılığı, tarihi gerçeklerin inkârını teşvik eden söylemler ile kişileri ve kişi gruplarını rengi, ırkı, uyrukluğu, dili, dini, milli veya etnik kökeni sebebiyle tehdit eden söylemlerin suç olarak düzenlenmesini, bunlardan sadece şiddeti, nefreti ve tarihi gerçeklerin inkârını teşvik eden söylemlerin hapis cezasıyla cezalandırılmasını, Türk Ceza Kanunu'nun 125/3 maddesinde olduğu gibi kamu görevlilerine karşı işlenen hakaret suçlarında kamu görevlilerine daha fazla koruma sağlayan düzenlemelerin yürürlükten kaldırılmasını, uğranılan zarar ile orantılı olmayan tazminat miktarlarına ilişkin uygulamalara son verilmesini tavsiye etmiştir (para.17).

AİHM Kararlarında benzer şekilde, ifade özgürlüğünü engelleyen ve sınırlayan suçların ceza kanunundan çıkartılması ya da suçların hafiflemesi yönünde tavsiye ve değerlendirmeler vardır.

Bu nedenlerle maddenin ön ödeme kapsamı, her ne kadar hakaretin suç niteliğinden çıkartılması anlamına gelmese de bu yönde atılmış bir adım olumlu bir adım olarak görülebilir. Fakat yapılması gereken kanun koyucu tarafından

Hakaret suçunun tüm fıkralarının TCK'dan ve suç niteliğinden çıkartılması, hakaret yargılamalarında ifade özgürlüğü ile kişilik hakları arasındaki dengenin dikkatli ve demokratik hukuk toplumlarındaki kriterlere göre belirlenmesi, hakaret suçu kapsamında sayılan isnat ve ithamların, iddia sahibi tarafından ispatlanabilmesine imkân verilmesi gerekmektedir.

Somut olarak teklif olunan maddede ön ödeme kapsamına alınan TCK 125 inci maddenin ikinci fıkrası ve üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bendi ve dördüncü fıkrasına ek olarak birinci fıkrasının ve üçüncü fıkranın (a) bendinin de eklenmesi gerekmektedir.

[1] Tuğçe ORAL -Eylem BAŞ , “Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması ve İkame Yaptırım Önerisi: Özel Hukuk Cezası”,<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2881890> (Erişim Tarihi: 13.07.2024)

[2] <https://www.osce.org/fom/decriminalization-of-defamation> (Erişim Tarihi: 13.07.2024)

Madde 34- Teklifin 34. maddesindeki yapılan düzenleme ile; 6325 sayılı kanunda, yalnızca arabuluculuk temel eğitimi almak ve diğer nitelikleri taşımakla, meslekte 20 yılını doldurmuş avukatların yazılı sınava girmeden Arabulucu olabilecekleri düzenlenmektedir.

Bu teklif her ne kadar ilk bakışta avukatlar açısından olumlu bir düzenleme gibi görünse de hem avukatlar hem de arabuluculuk kurumu ve bu kurumdan faydalanan kişiler açısından bazı riskler barındırmaktadır.

Öncelikle, herhangi bir nitelik, yetkinlik, mesleğin gerektirdiği beceriler yönünden uygunluk denetimi yapılmaması, tek başına kıdemin esas alınması arabuluculuk hizmeti ve amacıyla uyuşmayan sonuçlar yaratacaktır. Diğer yandan bu 20 yılın neye göre belirlendiğine dair hiçbir açıklama yapılmamakta, tek başına avukatlık mesleğinde geçen sürenin nasıl ve hangi sebeple arabulucu olmaya da yeterli görüleceğine değinilmemektedir.

Teklif olunan madde bilerek ya da bilmeyerek, 20 yıllık kıdemin hangi kriterlere göre değerlendirileceğine dair bir belirleme yapmamıştır. 20 yılını avukat, hakim ya da savcı gibi hukuk mesleklerinden geçirme şartı getirmeyerek uygulamada çok büyük karmaşa ve sorunlara mehil vermiştir. Şöyle ki; hukuk fakültesi bitirmiş ancak mesleğini çok az ya da hiç yapmamış bir kişinin, başka mesleklerde 20 yılını geçirmiş olması halinde arabuluculuk gibi özel bilgi ve deneyimlere sahip olunması gereken bir görevi ifa etmesi oldukça sakıncalıdır. Bu durum alternatif uyuşmazlık çözümlerinden biri olan arabuluculuk kurumundan beklenen faydaları sağlayamayacağı gibi, tarafların mağdur edilmesine sebep olacaktır.

Diğer yandan bu düzenlemenin, sayısı giderek artan avukatlara ek istihdam yaratma gibi bir amacı varsa, bu sorunun en büyük ve en kalabalık mağdurları olan genç avukatlar açısından sorunu katmerlendirmek dışında bir şeye sebep olmayacağı ortadadır.

Türkiye’de şu an da 31.12.2023 verilerine göre 185 binden fazla avukat vardır, geçen süre içerisinde bu sayının 250 binleri bulduğu ve katlanarak arttığı belirtilmektedir.

Hızlı artış nedeniyle mevcut avukatların yaklaşık %46’sı 0-5 yıl kıdeme sahiptir.

Türkiye Barolar Birliği’ne göre genç avukatların sorunlarının başlıcaları şunlardır:

- Serbest çalışan avukatlar müvekkil edinmekte zorlanmakta, Bağkur prim borçlarını ödeyememekte, mali kredibiliteleri düşük olduğu için sermaye olarak kullanabilecekleri kredilere ulaşamamaktadırlar.
- Bağlı çalışma modelini tercih eden avukatlar ise mesleğin onuruna yaraşır ücretlerde iş bulamamakta, sayının çokluğu da emek sömürüsünün önünü açmaktadır.

Yani iş bulamamak, geçinememek ve istihdam alanlarının giderek daralması sorunları, yüksek enflasyonla birlikte rekabetçi piyasa koşulları birleştiğinde genç ve kıdemi az avukatlar için avukatlığı yapılmaz hale getirmektedir.

Hal böyleyken Arabuluculuk gibi pek çok yetkinlik ve beceri gerektiren bir mesleğe, koşulsuz şartsız 20 yıllık kıdemli avukatları almanın var olan tabloyu eşitsiz ve olumsuz derecede etkileyeceği açıktır.

Bu nedenle teklifin yasa taslağından çıkartılması, aksi halde 20 yıllık kıdemin “hukuk mesleklerinde geçirilmiş 20 yıllık kıdem” olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Madde 36- Teklifin 36. maddesinde yapılan değişiklik ile; Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, silahlı örgüt, silahlı örgüte silah sağlama, terörizmin finansmanı suçlarının işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde şirketlere veya malvarlığı değerlerine kayyum atanmasına karar verildiği takdirde, düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 5 yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) kayyum olarak atanabilecek. Bu halde kayyumluk hak ve yetkileri bakımından Bankacılık Kanunu'nda TMSF'ye verilen hak ve yetkiler kıyasen uygulanacak. Şirketlerin genel kurul yetkileri, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın TMSF tarafından kullanılacak.

Türk Ceza Kanunu ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Kanunu'nda belirtilen suçlarla ilgili şirketlere ve malvarlığı değerlerine kayyum

atanabilmesine imkan tanıyan geniş yetkilerin verilmesi, Anayasaya aykırılık teşkil eden bu madde hukukun temel ilkeleriyle uyumlu değildir. Özellikle suçun henüz mahkeme kararı ile kanıtlanmamış olmasına rağmen, mülkiyet haklarının geçici olarak elinden alınması gibi adımlar, masumiyet karinesi ile mülkiyet hakkı gibi temel hakların ihlal edilmesi anlamına gelir.

Bu tür geçici düzenlemelerin uygulanması sürecinde, keyfilik ve siyasi müdahale riski oldukça yüksektir. İdari bir kurumun bu denli geniş yetkilerle şirketlerin yönetimine müdahale etmesi, hukukun tarafsızlığını ve bağımsızlığını tehdit edecektir, adaletin sağlanmasını zorlaştıracaktır. Ekonomik açıdan da bu tür müdahaleler, yatırımcı güvenini sarsabilir, ekonomik istikrarı ve iş güvenliğini olumsuz etkileyebilir.

Hukuki belirsizlikler ve uygulama sorunları da bu düzenlemenin ciddi eksiklikleri arasındadır; yasal dayanağının net olmaması ve uygulamada belirsizliklerin yaşanması, adalet duygusunun zedelenmesine yol açabilir. Sonuç olarak, bu tür geçici düzenlemelerin hukuk devleti ilkeleri ve temel haklar gözetilmeden yapılması, demokratik toplum düzeni ve hukukun üstünlüğü ilkesi açısından büyük tehlikeler barındırmaktadır.

Geçici Madde- Teklifin geçici maddesinde yapılan değişiklik ile; Geçici maddenin 3. fıkrasında, belirli bir süre zarfında adli hizmet ve ceza infaz kurumlarının ormanlar üzerinde kurulmasına izin verildiği anlaşılmaktadır. Bu düzenleme, orman alanlarının kamu yararı gözetilerek kullanımına yönelik bir geçiş dönemi düzenlemesi olarak tasarlanmıştır. Ancak;

Anayasa'nın 169. maddesi, ormanların korunması ve genişletilmesi gerektiğini ve ormanların kamu yararı dışında kullanılamayacağını açıkça belirtir. Ormanların gerçek veya tüzel kişilere tahsisi, ancak kamu yararının zorunlu kıldığı durumlarda ve belirli şartlar altında mümkündür. Adli hizmet ve ceza infaz kurumlarının kurulması, kamu yararının sağlanması amacı taşısa da orman

ekosisteminin korunması ve sürdürülebilirliği ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, bu tür yapılaşmaların orman alanlarında gerçekleştirilmesi uygun değildir.

Anayasa Mahkemesi’nin 2023/221 sayılı kararı, 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 17. maddesinin değiştirilmiş hali olan “eğitim, adli hizmet ve spor tesisleri ile ceza infaz kurumlarının” devlet ormanları üzerinde kurulmasına izin veren hükmü anayasaya aykırı görerek iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi, orman alanlarının korunmasının anayasal bir zorunluluk olduğunu ve kamu yararının dahi bu zorunluluğu ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir. Bu bağlamda, geçici maddenin 3. fıkrası, Anayasa’nın 169. maddesine aykırı olup, devlet ormanlarının adli hizmetler ve ceza infaz kurumları gibi amaçlarla kullanımına izin verilmesi anayasal yükümlülüğe aykırıdır.

Anayasa Mahkemesi’nin denetiminden kaçınma amacı taşıyan bu düzenleme, hukukun üstünlüğü ve anayasal denetim mekanizmalarının işlevselliği açısından bir endişe kaynağıdır. Anayasa Mahkemesi kararlarına saygı göstermek ve bu kararların gereğini yerine getirmek, hukuk devleti ilkesinin temel taşlarından. Geçici Maddenin 3. fıkrasının, Anayasa Mahkemesi’nin kararındaki gerekçeler ışığında değerlendirilmesi gerekmektedir:

Mahkeme, kamu yararı ve zorunluluk hallerinde dahi orman ekosisteminin zarar görmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Adli hizmetler ve ceza infaz kurumları gibi yapıların orman ekosistemi dışında kurulabilecek olması, bu tür yapılaşmaların ormanlık alanlarda gerçekleştirilmesinin zorunlu olmadığını göstermektedir. Bu nedenle, geçici maddenin 3. fıkrası, kamu yararı ve zorunluluk şartlarını sağlamamaktadır.

Orman ekosisteminin korunması ve sürdürülebilirliği, sadece hukuki bir zorunluluk değil, aynı zamanda çevresel bir gerekliliktir. Ormanlık alanların adli hizmetler veya ceza infaz kurumları gibi yapılaşmalara açılması, orman

ekosistemine geri dönülemez zararlar verebilir. Bu bağlamda, geçici maddenin 3. fıkrası, orman ekosisteminin korunması ilkesine aykırıdır.

Geçici Maddenin 3. fıkrası, Anayasa'nın 169. maddesi ve Anayasa Mahkemesi'nin 2023/221 sayılı kararı çerçevesinde değerlendirildiğinde, açıkça anayasaya aykırı görülmektedir. Ormanların korunması ve geliştirilmesi yükümlülüğü, kamu yararı gözetilerek dahi ihlal edilemez. Bu nedenle, geçici maddenin 3. fıkrasının tekliften çıkarılması gerekmekte olup, ormanlık alanların adli hizmetler ve ceza infaz kurumları gibi yapılaşmalara açılması Anayasa'ya ve çevresel sürdürülebilirlik ilkelerine aykırıdır.

Lozan Üniversitesi'nin hazırladığı 2023 cezaevi raporuna göre Türkiye, Avrupa Konseyi üye ülkeler arasında, tutuklu ve mahpus sayısının en yüksek olduğu ülkedir. Durum böyleyken, görülen her boşluğa yeni bir cezaevi inşa etmek, toplumda açığa çıkan meselelerin özüne inmekten kaçınmak, çözümü yüzeyselleştirmek ve sorunları derinleştirmek demektir. Cezaevi nüfusunun en yüksek olduğu ülkelerden biri olma ünvanını taşıyan Türkiye'nin ihtiyacı olan bu mekanları, toplumsal bir ihtiyaçmış gibi, çoğaltmak değil, toplumsal sorunlara kökten çözümler üretmek için etkin politikalar geliştirmek ve uygulamaktır.

Öte yandan Türkiye'deki cezaevleri pratikleri göstermiştir ki, cezaevleri, iktidarın hakim çizgisi dışına çıkan, muhalif tutum sergileyen, gerçeği söylemek üzere işini icra eden birçok düşünce mahkumu ile doldurulmaktadır. Kadın cinayeti failleri haksız tahrik indirimleriyle ceza infaz indirimlerine tabi olurken, düşünme mahkumlarının sudan sebeplerden doğan disiplin cezaları ile infazları yakılmakta, süreleri uzatılmaktadır. Dolayısıyla amaç, adli suçlarda etkin ceza uygulamalarıyla caydırıcılık teşkil etmek değil, muhalefeti sindirmek üzere cezaevlerini araçsallaştırmaktır.

[1] <http://www.star.com.tr/politika/ya-istikrar-ya-kaos-haber-1052486/>

[2] <http://www.hurriyet.com.tr/hdplilere-dokunulmazligi-kaldirma-mesaji-anayasal-suc-4003464>

[3] <https://tihv.org.tr/sokaga-cikma-yasaklari/>

[4] <https://www.hdp.org.tr/tr/kayyumlar-kadin-kazanimlarini-nasil-etkiliyor/9127/>

Dilan Kunt Ayan
Şanlıurfa

Onur Düşünmez
Hakkâri

Zülküf Uçar
Van

MUHALEFET ŞERHİ

03/07/2024 Tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına havale edilen 2/2258 esas numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi; 36 madde, 1 geçici madde, yürürlük ve yürütme maddeleriyle birlikte toplam 39 madde olarak 11 Temmuz 2024 tarihinde Adalet Komisyonunda görüşülmüştür. İlgili kanunda 20 farklı kanunda değişiklik veya düzenleme bulunmaktadır. Ayrıca bu teklif kamuoyunda 9 uncu Yargı Paketi olarak bilinmektedir.

Kanun Teklifi;

- İcra ve İflas Kanunu'nda değişiklik yapılarak elektronik ortamda yapılan açık artırmalara ilişkin,
- İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvurularda esas alınan parasal sınırdaki hükmün verildiği tarihin esas alınması,
- Türkiye Barolar Birliğince barolara dağıtılacak adli yardım ödeneğinin dağıtılma esasları,
- Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavının soru sayısının 100'den 120'ye çıkarılması ve sınav müfredatına yeni alanlar eklenmesi,
- Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinde tek hakimle çözümlenecek davalarda dava tarihindeki ya da miktar artırımını yaptıysa artırım tarihindeki parasal sınırın esas alınması,
- Vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı istinaf yoluna başvuru parasal sınırının artırılması,
- İdari Yargılama Usulü Kanununda düzenlenen temyiz parasal sınırının artırılması,
- Hakimlik ve Savcılık Yardımcılığı sınavının müfredatına eklemeler yapılması ile hakimlik ve savcılık mülakatlarına çağrılacak aday sayısının azaltılması,
- Adalet müfettişlerinin yetki ve görevlerini,
- AYM kararında belirtilen hakimler arası eşitliğin sağlanması hükmü doğrultusunda ek ödeme yapılması,
- Buluntu veya trafikten menedilen ve satış işlemlerine başlanan araçlar için satış süreçleri,

- 8/10/1956 tarihinden önce, idarenin kamulaştırmasız el atması konulu davalarda maliklerin dava açması hakkının engellenmesi,
- Kadının soyadı konusu,
- Soybağının reddi davasını açabilecek kişiler ve bu davanın açılma süresi,
- Evlât edinmede, evlat edinilenin ana ve baba adı yazılması hususu,
- İstinaf incelemesinde mahkemenin kendisini görevsiz görmesi durumunda nasıl hareket edeceği,
- Hakaret suçunun şikâyet süresi, belli hallerinin uzlaşma kapsamından çıkarılarak önödeme kapsamına alınması ve buna ilişkin geçiş hükümleri,
- Uzlaşmanın gerçekleştiği takdirdeki olasılıklarda ne olacağı,
- Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğüne bağlı sosyal çalışma görevlilerinin istihdam edilmesi,
- Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Mazbut Vakıflara Ait Taşınmazlarla ilgili işlemler için herhangi bir kâğıt ve işlem bedeli alınmayacağı, ayrıca teminat gösterme muafiyetinin genişletilmesi,
- Hâkim ve savcıların kadro şeması,
- HMK da değişiklik yapılarak yeniden değerlendirme oranında 1000 TL ye kadar olan kısmın dikkate alınmayacağı,
- Anayasa Mahkemesi kadro şeması,
- İcra edilebilirlik şerhi verilen arabuluculuk anlaşma belgeleriyle taraflara tapuda tescil etme imkânı ile taşınmazın devrine veya taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak kurulmasına ilişkin arabuluculuk tutanağının icra edilebilirlik şerhi verilmesinden sonra tapu müdürlüğünde tescili,
- Taraflardan birinin geçerli bir mazeret sunmaksızın ilk arabuluculuk toplantısına katılmaması durumunda yargılama giderlerinden ve vekalet ücretinin yarısından sorumlu olması,
- 20 yıl kıdeme sahip olan hukuk fakültesi mezunlarının doğrudan arabulucu olabilmesi,
- Şirket faaliyeti çerçevesinde suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, silahlı örgüt, silahlı örgüte silah sağlama, terörizmin finansmanı suçları işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde ilgili şirketlere TMSF tarafından kayyum atanabilmesi,
- Adli hizmet ve ceza infaz kurumlarının ormanlar üzerinde kurulması hususları düzenlenmektedir.

Usul Üzerine Değerlendirme

İlgili kanun teklifine ilişkin ilk inceleme teklifin niteliği hakkında olacaktır. Kanun teklifi, torba kanun niteliğindedir. Torba kanun, yasama sürecinde birden fazla konuyu tek bir kanun teklifinde birleştiren, çeşitli yasa değişikliklerini ve yeni düzenlemeleri tek bir teklifte toplayan, farklı konulardaki mevzuat değişikliklerini tek bir teklifte ele alan kanun yapma yöntemidir. Bu yöntemin çokça dezavantajları vardır. Bunlar, teklif maddelerinin yeterince incelenmemesi, şeffaflıktan uzaklık, fırsatçılık stratejileri, siyasi baskılar, bilgi eksiklikleri, hukuki hatalar ve aşırı yoğunluk ve birbirinden ilgisiz düzenlemelerin birleştirilmesi gibi sorunlar olarak sayılabilecektir.

AK Parti, torba kanun teklifi yönteminin dezavantajlarını adeta kendine bir araç olarak kullanmakta, ilgili yöntemin dezavantajlarına odaklanarak bu olumsuzlukları kendi lehine çevirmektedir. Dolayısıyla bu yöntemle, istediği kanun tekliflerinin memleketimizin ve vatandaşlarımızın hayrına olup olmadığına bakmaksızın hızlı ve özensizce çıkarabilmektedir.

Otuz dokuz maddeden oluşan bu teklifte, Türk Ceza Kanunundan İdari Yargılama Usulü Kanununa, Türk Medeni Kanunundan Karayolları Trafik Kanununa, Vakıflar Kanunundan Çocuk Koruma Kanununa ve diğer kanunlar olmak üzere toplamda 20 farklı kanunda ve pek çok farklı konuda değişiklik veya düzenleme yapılmak istenilmektedir.

Bu farklılıklar sonucu olarak bir karmaşa meydana gelmiştir. Kanunun adı bile karmaşanın sonucu olarak belirlemiştir. Teklifin, bu karmaşanın sonucu olarak ve sığ bir çalışma olarak belirmesinin en önemli ispatı da ilgili kanun teklifinin adıdır. Kamuoyunda 9 uncu Yargı Paketi olarak bilinen teklifin adı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”dir. Görüldüğü üzere teklifin aslında bir adı dahi yoktur

Teklif, Adalet Komisyonu asli, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonu ise tali komisyonlar olmak üzere üç farklı komisyona havale edilmiştir. Lakin teklif Adalet Komisyonunda ve Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunda görüşülmesine rağmen Plan ve Bütçe Komisyonu görüşülmemiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 23 üncü maddesi, tekliflerin tali komisyona gönderilmesi ve ilgili komisyonların görüşlerini açıklamaları yetkisini bu komisyonlara vermektedir. Bu husus yetki olduğu gibi İçtüzüğü’nün yorumu neticesinde aynı zamanda bir görevdir. Tekliflerin, havale edildikleri Tali Komisyonlarda incelenmemesi, bu tekliflerin etkin ve verimli bir müzakere ortamında görüşülmesini engellemektedir. Nitekim kanun teklifinde kamu kaynaklarının kullanımını ve kamuya dolaylı veya doğrudan kaynak aktarımını içeren maddeler bulunmasına rağmen, tali

komisyon olan Plan ve Bütçe Komisyonu toplanmamış ve görüş bildirmemiştir. İlgili teklifin Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmemesi yasa yapma tekniğine aykırılık teşkil etmiştir. Teklif kadının soyadı ve soybağına ilişkin düzenlemeler içermesine rağmen Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu bu teklifi adeta geçiştirerek İçişleri Bakanının sunumundan sonra araya alarak görüşmüştür. Komisyon tutanağından da görüleceği üzere yaklaşık 130 sayfa boyunda İçişleri Bakanının teklifle ilgili olmayan bir sunumu görüşülmüş sonrasında bu teklif ise sırf görüşülmüş olmak için 40 sayfa konuşulmuştur.

Mevcut iktidarın kendiyle özdeşleşen acele kanunlaştırma tekniği kötü bir alışkanlık olagelmıştır. Bu tekniğin adımlarından ilki de tali komisyonların devre dışı bırakılmasıdır. AK Parti bunu artık kendine adet haline getirmiş ve neredeyse tüm kanun tekliflerinde tali komisyonları teğet geçmeyi huy edinmiştir. Bu durum da doğal olarak yasama faaliyetlerinin kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Öte yandan teklifin Meclis’e sunulduğu tarih 3 Temmuz 2024 iken, Komisyon görüşmeleri 11 Temmuz 2024 tarihinde gerçekleşmiştir. Aradaki sekiz günlük süre yeterli gibi görünse de Gazi Meclisimiz bu sekiz günlük süreçte yoğun bir iş temposuyla meşgul olmuştur. Bu süreçte genel kurulda ve komisyonlarda birden fazla kanun teklifinin görüşmeleri yapılmıştır. Dolayısıyla milletvekillerinin ilgili kanun teklifine yeterince çalışma yapması için yeterli zaman bulunmamıştır.

AK Parti'nin görmezden geldiği bir diğer bir husus ise, bu teklifin komisyon görüşmelerinde etki analizinin yapılmamış olmasıdır. Kanuni bir zorunluluk olmasına rağmen, önceki birçok kanun teklifinde olduğu gibi, bu teklif için de bir etki analizi yapılmamış ve sunulmamıştır. Teklifte yer alan düzenlemelere ilişkin etki analizinin yapılmamış olması, teklifin bazı hükümlerinin tam olarak anlaşılmamasına neden olmuştur.

Yine Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü m. 4/3-3'te yer alan “Komisyonlar, şartlarına uymayan Kanun tekliflerini, sahiplerine tamamlatmaya yetkilidirler.” hükmü komisyon tarafından görmezden gelinmiştir. Teklifin 27 nci maddesinden yalnızca bir ibare çıkarılarak teklif metni neredeyse hiç bir değişikliğe uğramadan komisyondan çıkmıştır. İktidar partisi Anayasa’yı ve kanunları umursamadığı gibi İçtüzüğü de yine bu şekilde görmezden gelmiştir.

İlgili kanun teklifinin Adalet Komisyonundaki görüşmeleri 11 Temmuz 2024 tarihinde saat 10:00’da başlamış ve görüşmeler ertesi gün, yani 12 Temmuz 2024 tarihinde saat 6:30 sularında son bulmuştur. Yani komisyon toplantısı tek seferde 20 saatten fazla sürmüştür. Bu

süre boyunca yalnızca bir saat civarı ara verilmiştir. Bu çalışma koşulları insani olmamıştır. Bu kadar uzun çalışma saatlerine, doğru düzgün mola dahi verilmeden maruz kalınmasının verimlilik açısından da ciddi olumsuz etkileri olmuştur. Ayrıca, yine bu durum milletvekillerinin motivasyonunu düşürmüş ve yaratıcılıklarını olumsuz etkilemiştir. Öyle ki komisyon çalışmaları, yasama süreçlerinde önemli bir rol oynar ve kanun tekliflerinin ayrıntılı incelenmesi için gereklidir. İnsani koşullar dışında yapılan bu komisyon toplantısı bu durumun da önüne geçmiş ve ilgili kanun teklifinin daha sağlıklı koşullarda, detaylı bir şekilde incelenmesini engellemiştir.

Demokratik bir hukuk devletinde yasama yetkisi, halkın temsilcileri olan milletvekilleri aracılığıyla kullanılmaktadır. Bu bağlamda, kanun teklifi verme yetkisinin milletvekillerine ait olması, demokrasinin ve yasama sürecinin etkinliğinin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Demokratik hukuk devletlerinde yasama ve yürütme erkleri, kuvvetler ayrılığı ilkesi gereğince ayrı ve bağımsız olarak faaliyet göstermektedir. Bu ilke, yasama organının kanun yapma yetkisini, yürütme organının ise kanunları uygulama ve icra yetkisini belirlemektedir. Ancak, yürütmenin yasamanın yetkisine girerek defakto olarak kanun teklifi düzenlemesi bu ilkenin ihlaline neden olabilir ve demokratik süreçleri olumsuz etkileyebilir.

Yürütmeden gelen kanun teklifleri, demokratik hukuk devleti ilkelerine aykırıdır ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin ihlaline neden olmaktadır. Bu durum, demokratik süreçlerin zayıflamasına, hukuki ve siyasal çatışmalara, yasaların kalitesinin düşmesine ve toplumsal güvenin zedelenmesine yol açmaktadır. Sonuç olarak, yasama ve yürütme arasındaki sınırların korunması ve kuvvetler ayrılığı ilkesine uyulması, demokratik bir hukuk devletinin temel ilkelerindendir.

2017 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile yürütme organlarının yasa tasarısı yapması yetkisi sonlanmıştır. Anayasa'nın 88 inci maddesine göre kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir. Anayasanın amir hükmünden anlaşılabacağı üzere yürütme organları kanun teklifi veremeyecektir. Lakin mevcut durumda Anayasa'nın emri çiğnenmekte resmi olarak bakanlıklar kanun teklifi veremese de fiiliyattaki durum bunun aksidir. Öyle ki kanun teklifleri bakanlıkta ya da Cumhurbaşkanlığının ilgili kurullarında hazırlanıp, iktidar partisi milletvekilleri tarafından imzalanarak TBMM'ye sunulmaktadır. AK Parti bu durumu alışkanlık haline getirmekte, Anayasa'yı dolanmakta ve açıkça Anayasa'nın 88 inci maddesi hükümlerini çiğnemektedir. İlgili kanun teklifi daha TBMM'ye gelmeden, AK Parti'nin parlamento dışındaki unsurlarından ve Adalet Bakanından açıklamalar yapılması; internette ve

basında teklif taslaklarının dolaşması, kanun metni hazırlıkları sürecindeki bazı açıklamalar bu durumun ispatıdır.

İYİ Parti Grubu olarak; yukarıda belirtilen nedenlerle, bu kanun teklifini usul açısından sorunlu bulmaktayız. İlgili kanun teklifi, isminden başlamak üzere özensizlikler silsilesinden oluşmaktadır. Teklif istişareye açık, katılımcı, toplumun sorunlarına odaklanan, çareler üreten, kalıcı, parlamentonun yasama kalitesini ve sorumluluğunu gözeten, demokratik bir yasama sürecine uygun yapıda değildir. Mamafih, teklif metninden anlaşıldığı üzere, bu teklif milletvekilleri tarafından da hazırlanmamış ve parlamento dışı unsurlarca meydana getirilmiştir. Teklif, sırf yapılmış olmak için yapılan, demokratik olmayan ve insani koşullarda gerçekleşmeyen bir komisyon toplantısı sonrası genel kurula sevk edilmek üzere vücut bulmuştur. Ek olarak, komisyon sürecinde yapıcı eleştirilerimiz dinlenmemiş ve verdiğimiz tüm önergeler reddedilmiştir. Daha Yüce Meclisimize sevk edilmeden, sorunlu olarak nitelendirilen ve sevk sonrasında da eksiklikleri tamamlanmayan, hazırlanma usulü başta olmak üzere; aslında, kanun teklifi olarak dahi adlandırılmayacak bu metne ,ilgili sebeplerden ötürü karşı olduğumuzu, kanun teklifinin usul yönünü kabul etmediğimizi belirtiyoruz.

Geneli Üzerine Değerlendirmeler

Adalet Komisyonunda görüşülen ve kamuoyunda 9 uncu Yargı Paketi olarak adlandırılan “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” incelendiğinde, teklifin 20 farklı kanunda değişiklik veya düzenleme yaptığı görülmüştür.

İlgili kanun teklifinde; Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükümlere ilişkin yeni düzenlemeler yapılmakta olup, ayrıca İcra ve İflas Kanununda değişiklik yapılarak elektronik ortamda yapılan açık artırmalara ilişkin, kanun yoluna başvurularda esas alınan parasal sınırdan esas alınacak tarih, adli yardım ödeneğinin dağıtılma esasları, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavının soru sayısının artırılması ve müfredat genişletilmesi, idari davalarda tek hakimle çözümlenecek davalarda dava tarihindeki ya da miktar artırımı yapıldıysa artırım tarihindeki parasal sınırın esas alınması, idari davalarda istinaf ve temyiz yoluna başvurulabilme parasal sınırının artırılması, Hakimlik ve Savcılık Yardımcılığı Sınavının müfredatının genişletilmesi ile hakimlik ve savcılık mülakatlarına çağrılacak aday sayısı, adalet müfettişlerinin yetki ve görevleri, hakim ve savcılara ek ödeme yapılması, buluntu veya trafikten men edilen ve satış işlemlerine başlanan araçların satış süreçleri, 8/10/1956 tarihinden önce idarenin kamulaştırmasız el atması konulu davalarda maliklerin dava açması hakkının engellenmesi, kadının soyadı konusu, soybağının reddi davasını açabilecek kişiler ve bu davanın açılma

süresi, evlat edinilenin nüfusta ana ve baba adı yazılması hususu, istinaf incelemesinde mahkemenin kendisini görevsiz görmesi durumunda nasıl karar vereceği, hakaret suçunun şikâyet süresi, hakaretin belirli hallerinin uzlaşma kapsamından çıkarılarak ön ödeme kapsamına alınması ve buna ilişkin geçiş hükümleri, uzlaşmanın gerçekleştiği takdirdeki olasılıklarda ne olacağı, sosyal çalışma görevlilerinin istihdam edilmesi, vakıflardan herhangi bir kâğıt ve işlem bedeli alınmayacağı ayrıca teminat gösterme muafiyetinin genişletilmesi, hâkim ve savcıların kadro şeması, yeniden değerlendirme oranında 1000 TL’ye kadar olan kısmın dikkate alınmayacağı, Anayasa Mahkemesi kadro şeması, icra edilebilirlik şerhi verilen arabuluculuk anlaşma belgeleriyle taraflara tapuda tescil etme imkânı, arabuluculuk toplantısına katılmayan tarafın yargılama giderlerinden ve vekalet ücretinin yarısından sorumlu olması, 20 yıl kıdeme sahip olan hukuk fakültesi mezunlarının doğrudan arabulucu olabilmesi, örgütlü suçlar ve terörizmin finansmanı suçlarıyla ilgili şirketlere TMSF tarafından kayyum atanabilmesi, adli hizmet ve ceza infaz kurumlarının ormanlar üzerinde kurulması konulu başlıklar bulunmaktadır.

İlgili başlıklar incelendiğinde, kanun teklifinde, muhakeme hukuku, ceza hukuku, icra- iflas hukuku, medeni hukuk, usul hukuku, avukatlık hukuku, kamulaştırma hukuku, idare hukuku gibi birbirinden farklı uzmanlık alanlarında düzenlemeler bulunmaktadır. Teklif her ne kadar yargı ve hukuk başlıkları adı altında düzenlemeler yapılmaktaysa da, birbiriyle hiçbir alakası bulunmayan düzenlemelerin torba içine alınması yöntemi doğru değildir. Yukarıda sayıların başlıkların her biri bir bilim dalı olup, kendi içlerinde farklı dinamikleri mevcuttur. Bundan mütevellit, teklifteki her biri ayrı öneme sahip maddelerin gruplandırılarak ayrı ayrı yasalaşmasının daha sağlıklı olacağını düşünmekteyiz.

Teklifin geneline baktığımızda, başlangıcı olan teklif metni hazırlanmasından komisyon sürecinin tamamlanmasına kadar olan kanun yapma sürecinin baştan aşağıya özensizliklerle ve ciddiyetsizliklerle dolu olduğu sabittir. Teklifin bazı maddelerinde birbirinden ilgisiz konular hakkında bir madde içerisinde değişiklik yapılmaktadır. Ayrıca, yine teklifte, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükümlerin aynı veya kelime oyunları ile tekraren görünmesi; 8 inci Yargı Paketinin ilk halinde bulunup sonradan Genel Kurulda geri çekilen TMSF’nin kayyum olarak atanmasına ilişkin 36 maddenin bulunması hususları teklifin özensiz ve ciddiyetsiz olduğuna ilişkin kanıtımızdır.

Yine ilgilendirdiklerini ve paydaşlarını mutlu etmeyen, AYM iptal kararlarını karşılamayan kadının soyadı, barolara yapılacak adli yardım ödeneğinin dağıtım usulleri, kamulaştırmasız el atmaya yönelik düzenleme, hakaret suçunun muhakemesi sürecine ilişkin

değişiklikler, TMSF'nin kayyum olarak atanması gibi hususlar da başat olarak aykırı bulduğumuz hükümlerdir. Bu hususlar maddelere ilişkin karşı görüşlerimizin bulunduğu, metnin devamında detaylandırılacaktır.

Kanunlar, normlar hiyerarşisinin gereği olarak Anayasa'ya uygun olmalıdır. Normlar hiyerarşisi, hukuk kurallarının belirli bir düzen içinde sıralanmasını ifade etmektedir. Bu hiyerarşide en üstte Anayasa, ardından kanunlar gelmektedir. Anayasa, devletin temel yapısını, bireylerin hak ve özgürlüklerini ve devlet organlarının görev ve yetkilerini belirleyen en üst normdur. Anayasa, normlar hiyerarşisinin en üstünde yer aldığı için, diğer tüm yasal düzenlemeler Anayasaya uygun olmak zorundadır. Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi, devletin hukuk kurallarına uygun olarak yönetilmesini ve keyfi uygulamalardan kaçınılmasını sağlamaktadır.

Anayasa'ya aykırı olan kanunlar, geçersiz sayılır ve iptal edilmektedir. Anayasa Mahkemesi kanunların Anayasa'ya uygunluğunu güvence altına almaktadır. Bu güvence, Anayasa'ya uygun olmayan kanun maddelerinin AYM tarafından iptal edilmesiyle sağlanmaktadır. İptal edilen hükümlerin yerine çıkarılacak hükümler AYM'nin iptal kararını karşılamalıdır.

İlgili kanun teklifinin birçok maddesinde, evrensel hukuk ilkelerine, Anayasa hükümlerine, temel hak ve hürriyetlere aykırılık bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, teklifte Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükümlerin yerine getirilmesi istenen hükümlerin birçoğu AYM'nin iptal kararını karşılamamaktadır. Teklifte AYM tarafından iptal edilen hükümlere karşılık olarak getirilen bazı maddelerde, iptal edilen hükümdeki kelimelerin eş anlamlısı kullanılarak bu hükümler yeniden yazılmıştır. Öyle ki iptal edilen düzenlemelerden bazıları doğrudan yine aynı şekilde teklif metninin içine konulmuştur. Bu durum aleni bir biçimde Anayasa Mahkemesinin kararlarının tanınmadığının ve umursanmadığının göstergesidir. Dolayısıyla AYM'nin iptal kararının karşılanmaması da önemli bir aykırılıktır. Bu aykırılıklar, şerh metninin devamındaki maddelere ilişkin kısımda ayrıca detaylandırılacaktır.

Genel değerlendirmenin sonucu olarak, kamuoyunda 9 uncu Yargı Paketi olarak bilinen bu teklif; kanun yapma tekniğine, hukuki belirlilik, öngörülebilirlik ve güvenlik ilkelerine aykırı olup evrensel hukuk ilkelerini ve Anayasa'yı tanımaz bir biçimdedir. İçerisinde toplumun ihtiyacı olarak görülen konularda düzenleme yapılması gerekirken ve yasama dönemi tam biterken, adı bile belli olmayan, kamuoyu ve konuyla ilgili kişi ve kurumların görüşü alınmayan, acil olmayan düzenlemeler içeren bir teklif olarak karşımıza gelmiştir. İktidar

Partisi, Anayasa'yı ve Anayasa Mahkemesini, evrensel hukuk ilkelerini, kuvvetler ayrılığı ilkesini ve demokratik hukuk devletinin diğer temel ilkelerini tanımadığını kanun teklifi olarak nitelendirilemeyecek bu metin ile tekraren ispatlamış olmaktadır.

İYİ Parti olarak; adaletin tecellisini sağlayacak, hukukun gelişmesine yardımcı olacak, vatandaşlarımızın taleplerine cevap verecek ve daha iyi bir Türkiye için yapılacak faaliyetleri hep yaptığımız ve yapacağımız gibi destekleyeceğiz. Lakin; ilgili kanun teklifi, genel olarak incelendiğinde, teklifin ne adaletin tecellisine, ne hukukun gelişmesine, ne de vatandaşlarımızın taleplerine cevap vermediği. özetle daha iyi bir Türkiye'ye katkı sağlamadığı, aksine bu hususların tam karşısında olduğu tespit edilmiştir.

Madde 1

7343 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile 2023 yılı başında İcra Daireleri tarafından yapılan açık artırma, tamamen dijital ortama taşınmıştır. Bu uygulamanın çeşitli avantajları ve dezavantajları olduğu uygulanırken de görülmüştür. Teklifte yer alan bu madde ile, ihalede teklifler arası farkın malın muhammen bedelinin binde beşinden ve her halde 1.000 Türk lirasından az olamayacağı öngörülmektedir.

Maddede yer alan diğer bir düzenleme ise, ihale süresinin uzamasına ilişkindir. Mevcut haliyle ihalenin son on dakikasında verilen teklif , ihale süresini bir defaya mahsus olmak üzere on dakika uzatmaktadır. Madde ile, ihalenin son on dakikasında verilecek teklifin ihale süresini üç dakika uzatması ve uzama süresinde verilecek her teklifle ihale süresine üçer dakika ekleneceği öngörülmüştür. Ancak bu uzama süresi bir saati geçemeyecek ve Adalet Bakanlığı kararı ile uzama süresi azaltılabilecek, artırılabilir veya kaldırılabilir.

Bu düzenlemenin iki ayrı sakıncası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi uzama süresinin bir saat ile sınırlandırılmasıdır. Mevcut hali ile ihale süresinin bir defaya mahsus on dakika uzaması çeşitli mağduriyetlere neden olmaktadır. Uygulamada çoğu zaman sadece 10 dakika uzayan ihalelerin son saniyelerinde verilen teklifler yarışmaktadır. Ancak süre sınırı bu rekabeti baltalamaktadır. Sürenin daha uzun olması durumunda rekabet devam edebilecek ve mahcuz daha pahalıya satılabilecekken, mal sisteme son saniyelerde düşen teklif verene ihale edilmektedir. Mahcuzun daha pahalıya satılamaması; alacaklı açısından icra takibine konu borcun daha az kısmının tahsil edilmesine, borçlu açısından ise haczedilmiş malının değerinde satılamamasına neden olmaktadır. Bu durumda kamu yararı olmadığı gibi tek fayda sağlayan ihale sürecinde en son saniyede teklif verebilen kişiler olmaktadır.

Teklifle bu uzama süresi on dakika yerine bir saati geçmeyecek şekilde üçer dakika olarak belirlenmektedir. Bu kez aynı sorunlar bir saatin son saniyelerinde yaşanmaya devam edecektir. Dijital ortamdaki ihalenin dezavantajlarından biri fiziki ihale ortamında olduğu gibi süre sınırı olmaksızın gerçek bir yarışma ortamının sağlanamamasıdır. Zira komisyon görüşmeleri sırasında Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdür Yardımcısı tarafından bu süre sınırının UYAP kapasitesinin kaldırabileceği şekilde teknik altyapıların imkanları doğrultusunda belirlendiği belirtilmiştir. Her ne kadar bu açıklamada süre sınırının daha sonra uzatılabileceği belirtilmişse de aradan geçen bu zamanda pek çok ihalede mağduriyetler yaşanmıştır ve yaşanmaya devam edecektir. Bir başka deyişle UYAP sistemindeki teknik altyapıların yetersizliğinin neden olacağı kısıt öngörülmezsizin fiziki ihalenin tamamen kaldırılması iktidarın özensizliğinin ve plansızlığının açık bir göstergesidir. İvedilikle UYAP sisteminde ihtiyaç duyulan altyapı sağlanmalı ve ihalelerin fiziki ortamda olduğu gibi dijital ortamda da rekabet içinde uygulanması sağlanmalıdır.

Teklifin ikinci bir sakıncası ise uzama süresinin kanunda düzenlenmesine rağmen Adalet Bakanlığı tarafından düzenlenebilmesidir ve bu durum daha vahimdir. Başka bir ifadeyle teklifte Adalet Bakanlığı kanun üzerinde konumlandırılmakta ve kanunda belirtilen uzama süresi hiçbir alt ve üst sınır bulunmaksızın Bakanlık tarafından değiştirilebilmekte hatta kaldırılabilir. Bu durum normlar hiyerarşisine aykırı bir düzenlemenin kanunla uygulanmaya çalışılmasıdır.

Hukuk düzenindeki normlar, geçerlilik ilişkisi ile birbirlerinin üst ve alt normları olarak sıralanmaktadır. Hukukun kendi içinde mantıklı bir bütün olduğundan hareketle bu sıralanmanın hiyerarşik bir niteliğe sahip olması gerekmektedir. İşte bu hiyerarşik geçerlilik ilişkisi, normlar hiyerarşisi olarak adlandırılmaktadır. Bu üst ve alt normlar zincirinde bir normun geçerliliği yalnızca ve yalnızca onun ihdas şeklini belirleyen üst norma uygun şekilde ihdas edilip edilmemesine bağlıdır. Üst norma aykırı olan alt normun geçerli kalması ise mümkün değildir. Üst ve alt normlar arasındaki ilişki piramit şeklinde bir hiyerarşiye tabidir. Neticede sırasıyla normlar piramitte yukarıdan aşağı olacak şekilde iç hukukumuzda; Anayasa, Kanun, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Yönetmelik, Yönerge, Tebliğ ve Genelge şeklinde sıralanmaktadır. Yani TBMM tarafından çıkarılan kanunlar idareler için bağlayıcıdır ve idari işlemler piramitte kendi üzerinde bulunan normlara uygun olmak zorundadır.

Somut olayda ise kanunla ihale uzama süreleri belirlenmekte ve idareye bu süreyi artırıp azaltma ve hatta kaldırma yetkisi verilmeye çalışılmaktadır. Teklifte idareye süre belirlemede alt ve üst sınır dahi belirlenmemektedir. Bir başka deyişle kanunla süre belirlemenin hiçbir

anlamı kalmamakta, ihale süresi hakkında idareye tam ve sınırsız bir yetki verilmektedir. Kanun yazım tekniği açısından da sorunlu olan bu durumda, teklif metninde yazılan bir saatlik uzama süresinin hiçbir anlamı kalmamaktadır. Yapılmak istenen düzenleme, Anayasa’ya da açıkça aykırıdır. Zira; kanunla yetki çerçevesi belirlenmesi gereken idareye, uzama süresi konusunda “sınırsız bir yetki” verilmektedir. Kanunun kapsam ve koşullarını belirlediği bir çerçeve çizilmeden Adalet Bakanlığına idari işlem yetkisi verilmesi, kanunların belirliliği ilkesine alenen aykırıdır. Bu kapsamda Komisyonunda Adalet Bakanlığına tanınmak istenen bu yetkinin kaldırılmasına ilişkin vermiş olduğumuz önergemiz AK Parti ve MHP oyları ile reddedilmiştir.

Madde 3

Madde ile, Türkiye Barolar Birliği tarafından barolara dağıtılacak adli yardım ödeneğinin, her 5000 nüfus için tespit edilecek toplam puanın yüzde 30 unun o ilde birden fazla baro bulunması durumunda bu barolar arasında eşit olarak dağıtılması öngörülmektedir. Bu konuda daha önce yapılan düzenlemede eşit dağıtılacak olan oran yüzde 40 olarak yer almış ve bu düzenleme Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararında; yüzde 40 gibi yüksek oranda bir bölümünün eşit şekilde dağıtılmasının üye sayısı fazla olan baroların adli yardım hizmetini sunmada maddi güçlüklerle karşılaşmasına yol açabileceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen eşit dağıtılması öngörülen yüzde 40 oranının biraz azaltılarak, yüzde 30 şeklinde yeniden teklif edilmesi Anayasa Mahkemesi kararının iptal gerekçesini karşılamamaktadır.

Üye sayısı az olan barolara bağlı büroların cari giderlerinin karşılanması gerekçesiyle teklif edilen düzenleme amacını aşarak üye sayısı fazla olan baroların adli yardım hizmetini sunmada mali güçlüklerle karşılaşmasına yol açabilecek niteliktedir.

Türkiye Barolar Birliği tarafından yayınlanan 2023 Avukat Sayıları verilerine göre, 31/12/2023 tarihi itibarıyla; Ankara Barosunda kayıtlı 23.684 avukat varken, Ankara 2 Nolu Barosunda 2.295 avukat bulunmaktadır. Benzer bir şekilde İstanbul Barosunda 62.584 avukat kayıtlıyken, İstanbul 2 Nolu Barosunda sadece 3.116 avukat bulunmaktadır. Bir başka deyişle; Ankara 2 Nolu Barosunda Ankara Barosunun sadece yüzde 9’u kadar, İstanbul 2 Nolu Barosunda ise İstanbul Barosunun yüzde 4’ü kadar avukat bulunmaktadır.

Avukatlık Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 11/07/2020 tarihinde TBMM Genel Kurulunda İYİ Parti’nin itirazlarına rağmen kabul edilmiş ve bir ilde birden fazla baro kurulmasına imkan tanınmıştır. Pandemi sürecinde görüşülen bu kanun hakkında avukatların görüşüne başvurulmamıştır. Zira avukatların ikinci bir baro talebi

olmadığı, baroların üye sayıları arasındaki bu astronomik farktan anlaşılabilmektedir. Kaldı ki; bu üye sayısı, kamu avukatlarının ve çalışan avukatların 2 nolu baroya kayıt edilmeye zorlanmasına rağmen ancak bu kadar olabilmektedir.

İktidarın baroları bölme sürecinde baro başkanları ve avukatlar tarafından Anayasa'nın 34'üncü maddesi çerçevesinde hakları olan yürüyüşleri engellenmiştir. Baro başkanları ve avukatlar çember altında tutulmuş, kamu gücü kullanılarak bastırılmaya çalışılmıştır. Sayısı yüzbinleri geçen avukatlar ve baro başkanlarının itirazlarına rağmen yargının savunma ayağının en azından bir kısmı iktidarın kontrolüne teslim edilmek istenmiştir.

Dört yıl önce baroların bölünmesine neden olan bu kanunu gerekçesinde; avukatlık mesleğinin daha iyi bir şekilde icra edilmesi, kurumsal yapı ve meslekte karşılaşılan bazı sorunlara çözüm bulunması ilişkin olduğu yazılmıştır. Ancak geline nokta da görülmektedir ki; baroların bölünmesi, delege sisteminin adaletsiz biçimde değiştirilmesi ile birlikte değerlendirildiğinde mesleki sorunların yanında mali sorunları da doğurmuştur.

İktidarın sadece kendi tasarruflarını destekleyen barolar peydahlama saiki , yargının savunma ayağını da zedelemeye yönelik olmuştur. Kamuda çalışan, kurum avukatlığı yapan veya hakim savcı olmak isteyen genç avukatlar iktidara yakın olan barolara geçiş yapmak zorunda kalmıştır. Adalet arayan vatandaşlarımızın bir kısmı da avukatların hangi baroya kayıtlı olduğuna bakarak avukatların baskı altında bırakıldığı bir sisteme dahil edilmek zorunda kalmıştır. Bir başka deyişle, barolar, hali hazırda siyasi olarak bölünmüştür. Bu tehlike ,baroların etnik kökene, ideolojisine, hatta inanç farklarına göre dahi ayrışmasına neden olabilecektir.

Teklif ile, gönderilen ödeneğin yüzde 30'unun kendisinin ancak yüzde 4'ü kadar olan baro ile üye sayısı çok daha fazla olan baronun eşit şekilde paylaştırılmasına ilişkindir. İktidar, kendisine yakın olan barolara fazladan ödenek sağlamak için büyük bir adaletsizliğe neden olmak istemektedir. Bunun altında yatan asıl neden, yine kendine yakın kesimin ödüllendirilmesiyken, muhalif olan kesimin ise cezalandırılmasıdır. Baskıcı yöntemlerle kişileri kendisine mahkum etmeye çalışan iktidarın bu yaklaşımı ne demokratik ne de adaletlidir.

Bununla birlikte, iktidar, sıklıkla Anayasa Mahkemesi kararlarını karşılamayacak nitelikte yani Anayasa'ya aykırı teklifleri yasalastırma eğilimindedir. Bu durum sadece avukatlar özelinde onlarca sorunun bulunduğu başka düzenlemelerin yapılmasının önüne geçmektedir. Sadece Meclis'in değil, Anayasa Mahkemesinin de iş yükü artırılmaktadır. Bu

madde de Anayasa Mahkemesinin iptal kararına aykırı olup yukarıda anlatıldığı üzere avukatlar arasında adaletsizliğe neden olacaktır. Komisyonunda bu maddenin tekliften çıkarılarak birden fazla baronun bulunduğu illerde baro üye sayılarının etkisiz kalmaması adına bu ödeneğin kayıtlı avukat sayısına oranla dağıtılmasına yönelik vermiş olduğumuz önergemiz AK Parti ve MHP oyları ile reddedilmiştir.

Madde 4

Madde ile, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavında soru sayısı 100 den 120 ye çıkarılmakta ve sınav müfredatına Milletlerarası Hukuk, Milletlerarası Özel Hukuk, Genel Kamu Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku alanları eklenmektedir. Maddenin mevcut halinde, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavında ölçülecek bilgiler, hukuk alanlarının tahdidi olarak sıralanmasıyla belirtilmiştir. Teklifte ise, yine tahdidi olarak ilgili fıkralara yeni bentler eklenerek, başka alanların da sınavda sorumlu olunmasını amaçlamıştır. Ancak tahdidi olarak belirlenen alanlardan sonra, fıkra "İhtiyaç duyulması halinde bu alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilir" cümlesinin eklenmesi teklif edilmiştir. Bu durum büyük bir hukuki çelişki getirmektedir. Tahdidi olarak sayılarak net bir şekilde sınırlanan konulara yönetmelikle yeni konuların eklenebilmesine imkan tanınması, yasama yetkisinin yürütmeye devredilmesi anlamını taşımaktadır. Yasama yetkisinin devredilemezliği ise Anayasa'nın 7 nci maddesinde düzenlenmiştir.

Ayrıca; Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavı, 7188 Sayılı Kanun ile 2019 yılında mevzuatımıza dahil edilmiştir. Belirtilen sınav, bugüne kadar hiç uygulanmamıştır. Buna rağmen, iktidarın kendi yaptığı kanunda değişikliğe gitmesi yasama kalitesinin ne denli düşük olduğunu göstermektedir. Özensiz ve farklı görüşlere kapalı biçimde kanun yapma süreci; somut olayda olduğu gibi aynı maddelerde ve hatta henüz hiç uygulama alanı bulmayan maddelerde değişiklik yapmaya mecbur etmektedir. İktidar acilen yasama faaliyetlerinin ciddiyetini özümsemeli ve deruhte ettiği iktidar görevine yakışır biçimde uyarılarımız doğrultusunda kanun yapmaya başlamalıdır.

Bundan ayrı olarak; Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı, esasında iktidar tarafından avukat sayısının azaltılması amacıyla yasalaştırılmıştır. Hukukun mumla arandığı ülkemizde, yüze yakın hukuk fakültesi bulunmakta ve öğrenci sayısı 75 binin üzerindedir. İktidarın her alandaki plansızlığı ne yazık ki akademik alanda ve istihdamda da görülmektedir. Hukuk fakültelerinde verilen eğitimin kalitesi yükseltilmeli ve kontenjanlar ihtiyaca göre yeniden belirlenmelidir. İktidar, günü kurtarmaya yönelik düzenlemeler ile sorunları çözmeye

çalışmaktadır. Ancak yapılması gereken, geniş bir katılım ve tartışma ortamının tesis edilmesiyle sorunun kaynağının tespit edilmesi ve sorunun burada çözümünün sağlanmasıdır.

Komisyonunda vermiş olduğumuz önergemizde münhasıran kanunla düzenlenen alana yönetmelikle müdahale edilmesinin hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı, ayrıca bu metnin kanun yapma tekniğine uygun olmadığı belirtilmiş ve ilgili cümlelerin teklif metninden çıkarılması önerilmiştir. Bu önergemiz AK Parti ve MHP oyları ile reddedilmiştir.

Madde 9

Madde ile, Hakim ve Savcı Yardımcılığı Sınavının müfredatına eklemeler yapılması teklif edilmektedir. Böylece adli alana, Milletlerarası Hukuk, Milletlerarası Özel Hukuk; idari alana, Ticari İşletme-Şirketler Hukuku, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk eklenmesi öngörülmektedir. Ayrıca yazılı sınavı kazanarak mülakata çağrılanların sayısı, 2 katı fazlasından bir katı fazlasına düşürülmektedir.

Mülakatın asıl amacı, kişilerin mesleğe uygunluğunu, yeterliliğini ölçmekken, ne yazık ki, ülkemizde referansı olanların veya iktidarın istediği kimselerin mesleğe alınması şeklinde uygulanmaktadır. Bu durum, vatandaşlarımızı mağdur etmekte ve dışlanmışlık hissine kapılmalarına neden olmaktadır. İktidarın bu tutumu gençlerimizin yabancı ülkelere göç etmek istemelerini tetiklemektedir. Liyakatin değil, iktidara sadakatın öncelendiği bu sistem, adaleti uygulayacak hakim ve savcılarımızı, mesleğinin henüz başında adaletsizlikle yüz yüze getirmektedir. Ayrıca; bu gençlerimizin mülakat uygulaması nedeniyle, referans aramaya mahkum edilmesi ve kimi zaman siyasilere kapılarına referans olması için gitmeye mecbur bırakılması, hakim savcılık mesleğinin onur ve saygınlığını derinden yaralamaktadır.

Yazılı sınavlar, doğası gereği somut başarıyı ve sorunun doğru cevaplanmasını ölçer ve bu ölçüm denetlenebilir. Mülakatlar ise ne yazık ki denetlenememekte ve keyfiyete açık bir halde uygulamalara neden olmaktadır. Mülakat uygulaması mutlaka sesli ve görüntülü biçimde kayıt altına alınmalı bu sayede adayların itiraz sürecinde objektif bir inceleme sağlanabilmelidir. Ayrıca ; mülakatların kayıt altına alınması ortada bulunan şaibelere de son verecek, hakim savcılarımızı töhmet altında bırakmayacaktır.

Bununla birlikte; yürürlükte bulunan maddeye göre, hakim ve savcılık, sınav ilânında belirtilen kadro sayısının iki katı fazlası aday mülakata çağırılmaktadır. Bu durum kadro sayısının üç katı kişinin çağırılmasına neden olarak kazananı belirlemede iktidarın eline geniş bir yetki vermektedir. Teklifte yar alan bu madde ile “iki katı fazlası” şeklindeki uygulama “bir

katına” düşürülmektedir. Ancak, halen madde ile uygulamada istediği kişileri seçecek kadar geniş bir liste iktidarın önüne gelecektir ,yani ihtiyaç duyulan kadronun iki katı aday, mülakata çağırılacaktır.

Mevcut durum ve teklifte yer alan düzenleme arasında çok fark bulunmamaktadır. Uygulamada yazılı sınavı derece ile kazanan bir genç hakim- savcı adayı, sırf referansı olmaması nedeniyle mülakata yalnızca çağırılmak zorunda kalındığı için çağırılacaktır. Yani yazılı sınavda derece yapan bu kişi, mülakat sorularını nasıl cevaplırsa cevaplasın elenecektir. Bununla birlikte, yazılı sınav barajını ancak geçebilmiş ve ilan edilen kadronun iki katı aday çağırılması nedeniyle mülakata girebilen başka bir kişi, iktidara yakın referansı olması sayesinde mülakatı geçecektir. Yaşanan bu adaletsizliğin çözümü ancak sadece ihtiyaç duyulan kadro kadar kişinin mülakata çağırılmasıyla sağlanabilecektir.

Mülakatın kötüye kullanılmasının engellenmesi adına sınavı kazanan aday kadar kişi mülakata çağırılmalı, mesleğe elverişsiz olanlar elendikten sonra ihtiyaç duyulan açık kadro için yeni bir sınav ilan edilmelidir. Bu şekilde ilan edilen kadronun iki katı aday sayısının mülakata çağırılması nedeniyle doğacak adaletsizlik ortadan kalkacak, değerlendirme komisyonu sadece, hakimlik mesleğinde elverişsiz olabilecek adayları mülakat sürecinde eleyecektir. Komisyonunda bu doğrultuda sunmuş olduğumuz önergemiz AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiş, hakim savcı alımında uygulanan adaletsiz mülakat yönteminde devam edilmesine karar verilmiştir.

Madde 10

Teklifte yer alan madde ile, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununda değişiklik yapılmak istenmektedir. Anayasa Mahkemesinin 26/10/2023 tarihli 2018/118 Esas, 2023/180 sayılı Kararı ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 47 nci maddesinin ikinci fıkrasında bulunan “ve müfettişlerin görev, yetki ve sorumlulukları ile “ibaresi iptal edilmiştir. Başka bir deyişle, adalet hizmetinin denetimine ilişkin ve münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir alan CBK ile düzenlenmek istenmiştir.

Anayasa’da adalet hizmetleri ile savcılarının idarî görevleri yönünden Adalet Bakanlığınca denetimi, adalet müfettişleri ile hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçiler; araştırma, inceleme ve soruşturma işlemleri ise adalet müfettişleri eliyle yapılacağı, buna ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği konusunda açık hüküm bulunmaktadır. Adalet hizmetlerinin denetimine ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

Buna göre, adalet müfettişlerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenleme öngören kuralın, münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir konuya ilişkin olduğu da anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 104 üncü maddesi gereği münhasıran kanunla düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılamayacaktır.

Teklifle, adalet müfettişlerinin görevlerine ilişkin kanunla bir düzenleme yapılmak istenmektedir ancak; burada kanuna ve Anayasa'ya aykırı olan birinci fıkranın “f” bendinde yer alan “veya Bakan tarafından verilen benzeri” görevleri yapacak olmaları ve ikinci fıkrada yer alan çalışma yöntemleri ile denetim, araştırma, inceleme ve soruşturmaların yapılmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelikle belirlenecek olmasıdır.

Adalet müfettişlerinin yapacakları denetim işi, son derece önemlidir, sınırların belirli olması ve kanunla çizilmesi gerekir. Müfettişlerin yapacağı işin idarenin keyfî davranışlarına göre değişebilecek bir yönetmelik ya da bir kişinin vereceği bir talimatla şekil almaması gerekir.

Yüksek performans, dikkat ve özen gerektiren bu iş aynı zamanda birikmiş hayat tecrübesi ve mesleki tecrübe gerektirmektedir. Teklifte yer alan, Bakan tarafından verilecek “benzer iş” kavramı muğlak bir ifadedir. Yaptıkları işten idari ve hukuki sorumluluğu bulunan müfettişler açısından da hukuki güvenlik sağlamayacaktır. Komisyon sürecinde verdiğimiz önergemizle kanunun Anayasa'ya aykırılık teşkil edecek kısımları madde metninden çıkarılmak istenmiş ancak AKP ve MHP oyları ile reddedilmiştir.

Madde 14

Kamuoyunda 9 uncu Yargı Paketi olarak bilinen bu teklifte yer alan madde daha önce Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinde yer almış, Milli Güvenlik Komisyonunda görüşülmüş, uzmanlık alanı itibarı ile Anayasa Komisyonu ve Adalet Komisyonunda görüşülmesi gerektiği kanaatine varılmış ancak yine de AK Parti ve MHP oyları ile Anayasa'ya aykırı bir şekilde Milli Güvenlik komisyonunda kabul edilmiş ama TBMM Genel Kurul görüşmelerinde teklif sahipleri tarafından geri çekilip yasalaşamamıştır. Aynı madde 9 uncu Yargı Paketi ile Anayasa Komisyonunda görüşülmeden esas komisyon olan Adalet Komisyonunun gündemine getirilmiştir.

Madde tamamen mülkiyet hakkı ile ilgili olup kamulaştırmaya ilişkin telafisi zor, hatta imkansız düzenlemeler içermektedir. Madde ile 8/10/1956 tarihine kadar, kamulaştırma işlemlerine dayanmaksızın kamulaştırma kanunlarının amacına uygun olarak fiilen kamu

hizmetine tahsis edilmiş olan taşınmazların, ilgili kamu kurum ve kuruluşları adına tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılması amaçlanmaktadır. Maddede belirtilen şartların sağlanması koşuluyla sadece taşınmazın fiili tahsis tarihindeki rayiç bedelinin istenilebileceği hükme bağlanmaktadır. Bu taşınmazlar hakkında açılmış olunan ve derdest olan davalarda bu madde hükmünün uygulanacağı belirtilmektedir. Ayrıca 12/1/1963 tarihinden sonra bu taşınmazlara bağlı olarak bedel dâhil ileri sürülen hiçbir talebin dinlenmeyeceği düzenlenmektedir. Teklifte ayrıca vekalet ücretine ilişkin bir değişiklik yapılarak bu davalarda maktu vekalet ücretine hükmedilir denilmektedir.

Öncelikle Kamulaştırma idarenin, tek taraflı kamu yararı kararı doğrultusunda yapılan bir işlemdir. Kamulaştırma konusu özel olarak Anayasa’da düzenlenmiştir. Şartları ve sınırları belirlenmiştir. İdarenin kamu yararı kararına bağlı olarak, el attığı taşınmazın malikine bedeli peşin ödeyerek tescil işlemi yapılması gerekir. Kanunun lafından anlaşıldığı üzere; bu kanun kapsamında kalacak olan taşınmazların bedeli ‘fiili tahsis tarihindeki rayiç bedel’ olacaktır. Öncelikle hüküm mülkiyet hakkı bakımından ve kamulaştırma hukuku bakımından Anayasa’ya aykırıdır.

Diğer bir husus ise kanun kapsamında kalacak taşınmazlara ilişkin dava hakkı tanınmayacak, bedel dahil hiçbir iddianın dinlenmeyecek olmasıdır. İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olması hukuk devleti ilkesinin zorunlu unsurudur. Bu durum hukuk devleti ilkesine aykırıdır. Kişilerin iddialarının mahkemece dinlenmemesi, tahsis tarihindeki rayiç bedelin ödenmesi ve 12/1/1963 tarihinden sonra hiçbir hakkın talep edilemeyeceğine yönelik yapılmak istenilen düzenleme kabul edilebilir değildir.

Anayasa Mahkemesi 21/04/2022 tarihli 2021/19 esas ve 2022/46 sayılı kararında 5/1/1961 tarih ve 211 sayılı Amme Hükmi Şahısları veya Müesseseleri Tarafından Fiilen Amme Hizmetine Tahsis Edilmiş Gayrimenkuller Hakkında Kanunu Anayasa’nın 13, 35 ve 46 ncı maddeleri yönünden yaptığı inceleme neticesinde iptal etmiştir. Kanun teklifi ile düzenlenmek istenilen madde ise anlam ve kapsam bakımından iptal edilen kanunun aynısıdır.

Anayasa Mahkemesi gerekçesinin 37 ve 38 inci paragrafında aynen “Kural, şartları taşıyan taşınmazları kanun gereği tahsis tarihinde Anayasa’da belirtilen şartları taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın kamulaştırılmış saymaktadır. Kanun kapsamında kalan tüm taşınmazların tahsis ve aynı zamanda kamulaştırılmış sayılma tarihleri 9/10/1956’dan önceki bir tarihtir.

Kanunla hak sahiplerine Kanun'un yürürlüğe girdiği 13/1/1961 tarihinden itibaren iki yıl içinde taşınmaz bedelini isteyebilme imkânı getirilmiş, istenebilecek bedel ise taşınmazın 9/10/1956 tarihinden öncesine isabet edeceği aşikâr olan fiilî tahsis tarihindeki rayiç olarak belirlenmiştir.

Bu durumda, kamulaştırma bedelinin fiilen tahsis, kamulaştırılmış sayılma ve kamulaştırmaya esas rayiç bedelin belirlendiği tarihten çok daha sonraki bir tarihte ödenmiş olacağı açıktır. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamu yararının bulunması ve kamu yararı amacının somut olarak gerçekleşmesi kamulaştırmanın öğelerindendir.

Yine kamulaştırmada, gerçek karşılığın malike ödenmesi, kamulaştırmanın diğer anayasal öğelerinden biri olup; kamulaştırılan taşınmazın bedeline dair yasal düzenlemelerin gerçek karşılık ölçütüne uygun olması gerekir. Gerçek karşılığın peşin ve nakden ödenmesi ile, herhangi bir nedenle ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde ,kamu alacakları için uygulanan en yüksek faizin işletilmesi de kamulaştırmanın anayasal öğeleridir. Bu itibarla anılan anayasal öğeleri dikkate almayan, bu çerçevede kamulaştırmada kamu yararının bulunup bulunmadığının yargısal olarak denetlenmesine imkân tanımayan, gerçek karşılık ve yukarıda belirtilen diğer anayasal ölçütleri karşılamayan kural, Anayasa'nın 13 üncü maddesinde belirtilen, sınırlamanın Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükmüne aykırılık teşkil etmektedir. Kanun'da Anayasa'nın açık güvencelerine aykırı olarak öngörülen kamulaştırmanın birey için katlanılabilir bir külfete dönüşmesini engelleyecek herhangi bir telafi mekanizmasına da yer verilmemiştir.” denilmektedir.

Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrasında bu kararı dikkate almadan iptal edilen hükümle aynı kapsamda olan bu madde ile tekrar aynı şekilde düzenleme yapılmak istenmesi Anayasa Mahkemesi kararını tanımamanın bir göstergesidir.

Ayrıca bu maddenin de görüşülmesi gereken komisyon daha önce Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptale konu edilmiş olduğundan öncelikli olarak Anayasa Komisyonudur. Zira teklifte yer alan madde Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesini karşılamamaktadır. Yukarıda anlatına nedenlerle bu maddenin tekliften çıkarılması için vermiş olduğumuz önergemiz AK Parti ve MHP oyları ile reddedilmiştir.

Madde 15

Teklifle Türk Medeni Kanununda Kadının Soyadı hükümlerine ilişkin düzenleme yapılmak istenmektedir. Kadının soyadı Türk hukukunun tartışmalı konularından birisidir.

Evlenmenin kadının soyadı üzerindeki etkisi Türk Medeni Kanununun 187 nci maddesinde düzenlenmiştir. İstanbul 8. Aile Mahkemesi tarafından Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru ile Türk Medeni Kanunu’nun “Kadının Soyadı” başlıklı 187 nci maddesi, Anayasa’nın “Kanun Önünde Eşitlik” başlıklı 10 uncu maddesine aykırı bulunarak 22/02/2023 tarihli 2022/155 Esas, 2023/38 sayılı kararı ile Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve aynı karar gereği yürürlük maddesi dokuz ay ileri bırakılmıştır.

Aile Mahkemesi, soyadının kadının kimliği ile kişiliğinin bir parçasını oluşturduğu, evlenmeden önceki soyadını kullanma hakkına getirilen sınırlamanın meşru bir amacının bulunmadığı, erkeğin doğumla kazandığı soyadını ömrü boyunca kullanması mümkün iken aynı hakkın kadına tanınmamasının eşitlik ilkesi ile bağdaşmayacağını ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesince başvuru yerinde görülmüş ve kanun maddesi iptal edilmiştir. Sonuç olarak benzer durumda olanlar arasında farklı muamele yapıldığı da göz önünde bulundurulmuştur.

Anayasa Mahkemesinin kararı, 28/04/2023 tarihinde resmî gazetede yayınlanmış ve 28/01/2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından tanınan dokuz aylık süre zarfında bir adet yargı paketi ve çok sayıda torba kanun teklifi iktidar tarafından hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündemine getirilmiş olmasına rağmen AK Parti ihtiyaç duyulan maddeye tekliflerde yer vermemiş ve ihmal etmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı neticesinde yeni bir düzenleme yapılmaması da mevzuatta kadının soyadına ilişkin kanuni boşluk oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Adın, tarihsel süreç içinde biçimlenmesi toplumların sosyal, ekonomik ve siyasal yapılarına göre değişiklik göstermektedir. Her hukuk sisteminde soyadının kazanılması ve kaybedilmesi farklı düzenlemelere tabi tutulmuştur.

Genel bir anlatımla soyadı , hem kişiyi , hem de onun soyunu belirten bir kavramdır. Bu açıdan bakıldığında, kişisel hak ve özgürlükler bağlamında kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Evlenmeye bağlanan soyadı rejimi de söz konusu hukuk sistemlerinin üzerinde tartışıkları ve uzun tartışmalar sonucu çözüm bulabildikleri konularından birini oluşturmaktadır. Bununla birlikte ve tartışmaların doğal sonucu olarak, dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise, aile adı kavramıdır. Aile adının nasıl belirleneceği de yine her hukuk sisteminin kendi politikasına bağlıdır. Türk Medeni Kanunu’nda aile soyadına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. TMK’nın (iptal edilen)187 nci maddesi ile 321 inci maddesi birlikte değerlendirildiğinde aile soyadı olarak kocanın soyadının kullanılacağı sonucu karşımıza çıkmaktadır.

Soyadı konusu, Soyadı Kanunun 4 üncü maddesinde “Soy adı seçme vazifesi ve hakkı evlilik birliğinin reisi olan kocaya aittir.” denilerek zaten eşler arasında eşitlik ilkesi çiğnenmektedir. Aile bütünlüğünün sağlanması ve toplumda ayırt edicilik fonksiyonu dikkate alınarak aile adında birlik ilkesi esas olabilir ancak bu konuda karar verecek olan mercii de yine evlilik birliğinin bizzat taraflarıdır. Evlilik birliğinin taraflarına Anayasa’da korunan eşitlik ilkesi doğrultusunda seçim hakkı tanınması yönünde bir düzenleme, soyadını belirleme hak ve sorumluluğunu kişilere bırakacaktır. Bu yönde bir düzenleme de çok daha doğru olacaktır.

Kadın evlendikten sonra kocasının soyadını ya da yalnızca kendi soyadını taşıma konusunda özgürdür. Bu durum bir yönüyle kadına tanınan haktır, ancak bir külfet olmamalıdır. Günümüzde sosyal gerçeklerin doğurduğu bir zorunluluk ve kökleşmiş bu kural Anayasa’nın eşitlik ilkesine aykırı olup, kişilerin maddi manevi varlıkları ile dokunulmama hakkının ihlali niteliğindedir ve hukuka aykırıdır. Teklif sahibi mevcut iktidar, bir yarım cümleyle kadına bu hakkın kullanılmasından imtina etmektedir.

Kadın isterse önceki soyadını, önceki soyadı ile kocasının soyadını birlikte veya yalnızca kocasının soyadını kullanabilmelidir. Bu kadının toplumda nasıl tanınmak ve anılmak istemesiyle kendi kimliği ve manevi varlığı ile alakalı bir durumdur. Şahsı ile ilgili vereceği bu karara “aile birlikteliği”, “toplumun düzeni”, “aile düzeni” gibi kavramlarla müdahale edilmesi doğru değildir. Toplumun düzenini ve aile düzenini kadının soyadı sağlamamaktadır ancak maalesef bu sorumluluk ve fedakarlık da kadına bırakılmıştır.

Madde 20

Teklifle yapılmak istenen değişiklik; 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanuna madde ekleyerek, istinaf kanun yolunda hukuk dairelerinin iş bölümü incelemesinde görevli mahkemenin tayin edilmesi ve çıkabilecek görev uyuşmazlığının çözümüne ilişkindir.

Maddeye ilişkin eleştirilerimizi açıklarken öncelikle Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenen göreve ilişkin kurallar ve Geçici Hukuki Korumalar; İhtiyati Tedbir, Delil Tespiti ve Diğer Geçici Hukuki Korumalara ilişkin hükümlere atıf yapılacaktır. Bu konuda ilk husus görevin kamu düzeninden olması diğer husus ise geçici hukuki korumaya ilişkin kararların öncelikli ve acele işlerden olmasıdır.

Bu bağlamda, ihtiyati tedbir, mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle

geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında verilen bir karardır.

İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilir. Talep edenin haklarının derhâl korunmasında zorunluluk bulunan hâllerde, hâkim karşı tarafı dinlemeden de tedbire karar verebilir. Maddenin lafsından da anlaşılacağı üzere bu kararın bir an önce verilmesi gereklidir. İstinaf mahkemesi önüne gelen davada, dosyanın incelemesine başlamayıp sadece iş bölümü bakımından görev konusunu değerlendireceğinden varsa öncelikli olarak geçici koruma talebini değerlendirmelidir. Ayrıca bu karar esasa bakmakta görevli olduğu anlaşılan mahkeme tarafından daha sonra değerlendirilip kaldırılabilir niteliktedir.

Mahkemelerin iş bölümü, mahkemenin çalışma düzeni ile ilgilidir. Mahkeme kendine tevdi edilen dosyada görevli olduğunu düşünmüyor ve bunu gerekçelendiriyor olabilir ancak bu vatandaşın hakkına kavuşmasını engelliyor, en azından zorlaştırıyorsa bunu düzenleyen kanun hukuka aykırı demektir.

Teklifte; geçici koruma kararının, görevsizlik kararı üzerine dosya kendisine gönderilen daire tarafından verileceği düzenlenmektedir. İki dairenin dosyayı inceleme süresi arada hiç zaman kaybedilmese bile en iyi ihtimalle 6 haftadır. Bu sürede dava konusunun değeri veya dava sonucu elde edilecek edimin değeri değişebilecektir. Bu sebeple geçici hukuki korumaya ilişkin kararın temel kuraldan uzaklaşmadan dosya kendine tevdi edilen ilk mahkemece verilmesi son derece önemlidir. Komisyonunda verdiğimiz önergeyle mahkemeden kaynaklanan bir durum sebebiyle vatandaşın hak kaybı yaşamasının önüne geçilebilecektir. Ancak bu önergemiz AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 22 – 23 – 25

Teklifte yer alan 22 nci madde ile hakaret suçunun fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi, dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranması, kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle ve hakaretin alenen işlenmesi durumları önödeme kapsamına alınmaktadır.

23 üncü madde ile hakaret suçunun mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü haliyle işlenmesi hali Ceza Muhakemesi Kanununda uzlaştırma kapsamından çıkarılmaktadır. Ayrıca uzlaştırmada şüpheli mağdurun veya suçtan zarar görenin kendisine uzlaşma teklifinde

bulunulduktan sonra yedi gün içinde kararını bildirmediği takdirde teklifi reddetmiş sayılacağı, uzlaşma sağlanması halinde tespit edilemeyen veya sonradan ortaya çıkan zararlar hariç soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacağı ve sadece hukuk fakültesi mezunlarının uzlaştırmacı olabileceği düzenlenmektedir. 25 inci madde ile ise Ceza Muhakemesi Kanununa geçici madde eklenerek hakaret suçunun uzlaştırma ve önödeme düzenlemelerine göre geçiş hükmü eklenmektedir.

Hakaret suçunun önemli bir kısmının uzlaşma kapsamından çıkarılarak önödeme kapsamına alınması iktidarın ekonomik çöküşünün ne denli olduğunu gözler önüne sermektedir. Zira mevcut durumda uzlaşma kapsamında olan hakaret suçu için uzlaşıp uzlaşmama mağduru ve şüphelinin tercihindeyken, mağdur ve şüpheli uzlaşma çerçevesini maddi veya manevi edimlerle belirleyebilmektedir. Suçun önödeme kapsamına alınması ile yalnızca belirli bir miktar paranın hazineye ödenmesi ile soruşturma açılmayacaktır. Bu durum yargı sisteminden de vatandaşın sırtından kamuya gelir sağlamak anlamını taşımaktadır.

Uzlaştırma sürecinde hakaret suçunun şüphelisi ile mağduru ortak bir konuda anlaşmaktadırlar. Bu anlaşma belirli bir miktar maddi edim olabileceği gibi özür dilenmesi, toplum yararına çalışan derneklere bağış yapılması veya toplum yararına yapılan programlara katılımın sağlanması şeklinde de sağlanabilmektedir. Uzlaşma tarafsız bir uzlaştırmacının mağdur ve şüpheliyi anlaştırması ve tarafların kendi iradeleri ile tercih ettikleri şekilde bir edimle uyuşmazlığı gidermesi anlamına gelmektedir. Bir başka deyişle taraflar uzlaşabildiği takdirde kendi iradelerini anlaşılmaya yansıtabildikleri için süreçten memnun ayrılmaktadır. Yani bu suçun uzlaşma kapsamından çıkarılması suçun mağdurunda adalet duygusu oluşturmaz.

Teklifte yer alan önödeme yönteminde ise hakaret sonrasında mağdura sorulmaksızın şüpheliden hazineye belirli bir miktar para yatırması istenecek ve şüphelinin bunu yatırması durumunda adeta uzlaşılmış gibi yargılama yapılmayacaktır. Ancak bu durumda yaşanacak süreçte mağdura kimse bir şey sormamaktadır. Yani hakaretin mağduru ve suça maruz kalan kişi belirlenmesine rağmen vatandaş uğradığı hakaretle kalacak ve parayı devlet alacaktır. Uygulanmak istenen bu süreçte suçun mağdurunun iradesine dair hiçbir olgu bulunmamaktadır.

Bu düzenleme şüphelinin üstüne atılı suçu kabul etmesini de teşvik edecektir. Kendisine ön ödeme teklif edilen şüpheli dile getirdiği ifadelerin hakaret suçunu oluşturmadığını düşünse dahi; yargılama sürecindeki duruşma yükü, yargılama giderleri ve neticede yargılamanın aleyhinde sonuçlanma ihtimalini göze alamayacak ve çoğu zaman önödeme bedelini ödeyip

dosyayı kapatmayı tercih edecektir. Şüpheli üzerinde oluşturulacak bu baskı neticesinde belki kamu gelirleri bir nebze artacak ancak çoğu zaman adalet yerini bulmayacaktır.

Teklifte yer alan haliyle hakaret suçu adeta bir trafik cezasına dönüştürülecek yada hakaret vergisi adı verilirse de hazineye hakaret sayesinde gelir sağlanacaktır. Son zamanlarda iktidarın her şeyi vergilendirme çabasından hakaret suçu ve adli olaylar da nasibini almıştır. Tasarruftan muaf iktidar mensupları; sayısız makam araçlarını bırakmadan, kamudaki müsrifliğe ve yolsuzluklara son vermeden “kamuda tasarruf” adı altında şatafatlı harcamalarını vatandaşlarımızın sırtına yüklemeye çalışmaktadır. Bu durumun adalet sistemindeki yansıması da çokça yaşanan hakaret suçunun önödeme kapsamına alınmasıdır.

Bunlardan ayrı olarak teklifte yer alan bu madde açık ve anlaşılır olmaktan uzak bir hale gelmiştir. Düzenleme ceza hukukunun belirlilik ilkesine aykırıdır. Madde metninde hakaret suçunun önödeme kapsamındaki şekli ve önödemeye dahil olmayan şekilden oluşan bir kombinasyonla suçun işlenmesi durumunda nasıl bir yol izleneceği açıklığa kavuşturulmamıştır. Yani şüphelinin önödeme kapsamında olmayan kamu görevlisine hakaret suçunu önödeme kapsamında olan alenen hakaret şeklinde işlemesi durumunda önödeme yoluna gidilip gidilmeyeceği açık değildir. Her ne kadar madde gerekçesinde açıklanmaya çalışıldıysa da suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği kanun lafzında oluşan belirsizlik ceza hukukunun temel ilkelerine aykırıdır. Bu gerekçelerle teklifte yer alan ilgili maddelerin teklif metninden çıkarılması yönünde komisyonda sunmuş olduğumuz önergelerimiz AK Parti ve MHP oyları ile reddedilmiştir.

Madde 32 – 35

Madde ile taraflardan birinin geçerli bir mazeret sunmaksızın ilk arabuluculuk toplantısına katılmaması durumunda yargılama giderlerinin tamamından ve vekalet ücretinin yarısından sorumlu olması düzenlenmektedir.

Keza bu düzenleme değiştirilmek istenilen haliyle de Anayasa Mahkemesi kararını karşılamamaktadır. Anayasa Mahkemesi 14.03.2024 tarih ve 2023/160 Esas, 2024/77 sayılı Kararında “Bu itibarla haklılık durumu gözetilerek uygulanabilecek istisnalar ya da belli bir üst sınır öngörülmeden, özellikle yargılamada tamamen haklı çıkan, diğer bir ifadeyle aslında bütünüyle haksız bir sürece maruz kaldığı yargılamanın soncunda anlaşılan tarafın özel durumu da gözetilmeden, mazeret göstermeksizin ilk toplantıya katılmayan tarafın yargılama giderlerinden tümüyle sorumlu tutulmasının ve vekâlet ücretinin tamamından yoksun bırakılmasının kişilere aşırı bir külfet yüklediği, kamu yararı ile mülkiyet hakkı ve mahkemeye

erişim hakları arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi kişi aleyhine bozduğu ve bu itibarla orantısız bir sınırlamaya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.” şeklinde hüküm kurmuştur. Teklifte haklı olan tarafın ödeyeceği yargılama gideri azaltılsa da yine de haklı taraf bir külfet altında bırakılmaktadır.

Ayrıca Avukatlık Kanunu’nun 164 üncü maddesinin son fıkrasında “Dava sonunda kararlar tarifeye dayanılarak kararlaştırılan ücret avukata aittir.” hükmü bulunmaktadır. Kanun koyucunun devlete veya kamuya ait olmayan ve avukatların emek ve mesailerinin karşılığı olan bir alacaktan avukatlar adına vazgeçiyor olması hakkaniyete aykırı olmakla beraber hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Avukatlık Kanununda vekile ait olduğu belirtilen vekalet ücretinde bu tür bir kısıtlamaya gidilmesi adeta tarafı değil vekili cezalandırmaktadır.

Taraflardan birinin geçerli bir mazeret sunmaksızın ilk arabuluculuk toplantısına katılmaması durumunda yargılama giderlerinin tamamından ve vekalet ücretinin yarısından sorumlu olması düzenlemelerinin kaldırılması doğrultusunda vermiş olduğumuz önergelerimiz AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 34

Madde ile mesleğinde 20 yıl kıdeme sahip olan hukuk fakültesi mezunlarının doğrudan arabulucu olabileceği düzenlenmektedir.

Ülkemizde 2013 – 2016 yılları arasında, arabuluculuk için aranan mesleki kıdem koşulu hukuk fakültesi mezuniyet tarihinden sonra hukuk mesleğindeki kıdem olarak uygulanmıştır. Ancak 2016 yılından sonra, bu uygulama değişmiş ve “herhangi bir meslekteki kıdem ve hukuk fakültesi mezunu olma şartı” kabul kriteri olarak fiilen uygulanmaya başlanmıştır. Dolaylı olarak bu durum, hukuk mesleği tecrübesi olmayanların da arabulucu olmalarına olanak sağlamaktadır.

Kişinin hukuk fakültesi mezunu olması, kıdeme bağlı olarak arabuluculuk yapabileceği sonucunu doğurmamaktadır. Kıdeme bağlı olarak bu şekilde bir ayrıcalık tanınması hukuk fakültesi mezunu ve fiilen hukuk camiası içerisinde bulunan hukukçular açısından olumsuz etki yaratacaktır.

Ayrıca maddede bahsedilen yirmi yıllık hizmetin hangi mesleğe ilişkin olduğu tartışmalıdır. Örneğin hukuk fakültesinden mezun olmuş biri hukuk meslekleriyle ilişkisi olmayan bir işte yirmi yıllık hizmet gerçekleştirmiş olabilir. Hukuk fakültesi mezunu olup 3 yıldır avukatlık yapan bir hukukçu arabulucu olamaz iken, bambaşka bir meslekte 20 yıl

çalışmış ve hukuk fakültesinden yeni mezun olmuş bir kişi sınavsız olarak arabulucu olabilecektir. Dava şartı arabuluculuğun bu kadar yoğun şekilde uygulandığı ve arabuluculuk süreçlerinde elde edilen sonuçların, usul hukuku açısından önemi ortada iken bu işin hukuk tecrübesine sahip olmayan kişilere sınavsız olarak açılmasının hukuki güvenlik için risk oluşturacağı açıktır. Kanun metni bu haliyle herhangi bir meslekte yirmi yıl kıdemi sınavsız arabulucu olması için yeterli gördüğü sürece arabuluculuğa hukuki bilgi birikimi ve tecrübenin yansıtılması mümkün olmayacaktır.

Açıklanan nedenlerle maddenin teklif metninden çıkarılması için vermiş olduğumuz önerge AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 36

Madde ile şirketin faaliyeti çerçevesinde suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, silahlı örgüt, silahlı örgüte silah sağlama, terörizmin finansmanı suçları işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde ilgili şirkete TMSF tarafından 5 yıl süreyle kayyum atanmasına karar verilmesi ve kayyumlukla ilgili işlemlerde 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 127 nci maddesi hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

Daha önce 8 inci Yargı Paketinin (Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi) 22 nci maddesinin beşinci fıkrasında gizlenerek getirilmeye çalışılan bu madde, OHAL Kanununa atıf yaparak kayyımlara dokunulmazlık zırhı öngörmüştür. Sonrasında 8 inci Yargı Paketi Genel Kurulda görüşülürken İYİ Parti'nin itirazları üzerine bu madde teklif metninden çıkarılmıştır.

Yine bu kanun teklifinde de yer alan bu madde ile TMSF'nin şirketlere atadığı kayyumlara dokunulmazlık olmasa da Bankacılık Kanununun 127 nci maddesinin altıncı fıkrasının son cümlesiyle kısmi sorumsuzluk verilmektedir. Buna göre atanan kayyımlar belirtilen maddede yer alan “şahsi sorumluluk yüklenemez” zırhı ile korunmaya çalışılmaktadır. Bir önceki yargı paketinden Genel Kurul aşamasında çıkarılan bu teklif biraz yumuşatılarak tekrar getirilmek istenmektedir.

Ayrıca teklif metninde yer alan “6415 sayılı Terörizmin Finansmanın Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı” hükmü, kuvvetli şüphe halinde mülkiyet hakkına el konulabilmesine yol açacaktır. Bu hüküm adeta yargılamasız ceza verilmesine olanak sağlayacaktır. Bu düzenlemenin hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacağı ve yabancı yatırımcının ülkemizi tercih

etmemesine sebebiyet vereceği açıktır. Bu nedenlerle düzenlemenin kanun metninden çıkarılması için vermiş olduğumuz önerge AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Yeni Madde İhdasımız

İhtiyati haciz geçici hukuki korumanın bir türü olarak para alacaklarıyla ilgili hakların, dava ve takiplerin sonucunun korunmasına hizmet etmektedir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile genel anlamda geçici hukukî korumalar, özel olarak da ihtiyati tedbir yeniden düzenlenmiş, ihtiyaçlara ve gelişen koşullara uyumu sağlamıştır.

Hukuk Muhakemeleri Kanununun 389 ve devamı maddelerinde genel olarak ihtiyati tedbir düzenlenmiş, “Durum ve koşulların değişmesi sebebiyle tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması” başlıklı 396 ncı maddesinde ise “ (1) Durum ve koşulların değiştiği sabit olursa, talep üzerine ihtiyati tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına teminat aranmaksızın karar verilebilir. (2) İtiraza ilişkin 394 üncü maddenin üçüncü ve dördüncü fıkrası, kıyas yoluyla uygulanır.” hükmüne yer verilmiştir. Ancak ihtiyati hacizde bu kapsamda bir değişiklik ve düzenleme yapılmamıştır.

İhtiyati tedbir bakımından tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması için, tedbire itiraz, teminat karşılığı tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması, durum ve şartların değişmesi ve kaldırılması şeklinde farklı imkânlar mevcuttur. Ancak ihtiyati hacizde aynı şekilde bir düzenleme yer almamaktadır. İhtiyati hacizde de ihtiyati hacze itiraz ve teminatla ihtiyati haczin kaldırılması mümkünse de durum ve şartların değişmesi halinde başlangıçta verilen ihtiyati haciz kararının değiştirilmesi veya kaldırılmasına yönelik bir düzenleme mevcut değildir.

Doktrinde ihtiyati tedbire ilişkin bu hükmün burada da uygulanacağı ve hatta artık bu şekildeki bir ihtiyati haczi ayakta tutmak için hukukî yararın bulunmadığı kabul edilmektedir. Bununla birlikte uygulamada bu konuda açık hüküm bulunmadığından sorun çıkmakta, hak kayıpları oluşmakta, ihtiyati haczin koruyucu çerçevesinin dışına çıkılarak zarar verici, hak kaybına yol açan bir durum ortaya çıkabilmektedir. Örneğin ihtiyati hacze esas olan talep ve sebeplerin artık mevcut olmadığına ilişkin başka bir yargılamada karar verilmiş olsa ya da bu durum resmî bir belgeyle sabit olsa dahi, şayet ihtiyati hacze itiraz süresi geçmişse tek yol teminat gösterilmesi kalmaktadır. Yüksek miktartlı uyuşmazlıklarda bu teminatın temini mümkün olmadığında, açıkça haksız olan bir ihtiyati haciz devam etmektedir. Aynı zamanda her ikisi de özel hukuka ilişkin geçici hukukî korumalar olan ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz arasında da bir eşitsizlik oluşmaktadır. Daha sonra ihtiyati tedbirde bu yönde düzenleme yapan kanun koyucunun iradesinin de esasen bu yönde olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen sebeplerle,

ihtiyati hacizde de değişen durum ve koşullar sebebiyle ihtiyati haczin değiştirilmesi veya kaldırılması konusunda talepte bulunulabilmesi ve mahkemeye yetki verilmesi uygun olacaktır.

Özellikle durum ve koşulların değiştii hakkındaki talebin somut ve açık şekilde sebepleriyle bildirilmesi ve delillerinin de gösterilmesi zorunludur. Bu hem mahkemenin kısa sürede karar vermesi hem de bu hakkın kötüye kullanılmaması bakımından önem taşımaktadır. Fıkra ile bu durum açıkça düzenlenmektedir. Yine hukukî dinlenilme hakkı gereğince talep karşı tarafa bildirilmektedir. İşin niteliği gereği sadece gerekli durumlarda duruşma yapılması uygun olacaktır. Bu konuda mahkemeye takdir yetkisi tanınarak dosya üzerinden ya da duruşmalı inceleme yapıldıktan sonra karar verilmesinin yolu açılmıştır.

İhtiyati hacze itiraz üzerine verilen kararlara karşı istinaf kanun yolu açık olmasına rağmen bu maddede verilen kararlar bakımından ise kanun yolu imkânı tanınmamıştır. Bu da işin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü karşı taraf dinlenmeden verilen bir karara karşı önce diğer tarafa itiraz imkânı tanınarak hukukî dinlenilme hakkı sağlanmakta, sonra da ihtiyati haczin gerekliliği konusunda mahkemenin red veya kabul kararı kanun yoluyla denetlenmektedir. Ancak teminat ya da durum ve koşulların değişmesi halinde verilecek kararın kanun yolu denetimine açılması gerekli ve ölçülü değildir. Çünkü, bu konudaki karar başlangıçta verilen karar gibi ihtiyati haczin gerçekten gerekli olup olmadığı ile ilgili olmayıp başlangıçta doğru olan kararın, daha sonra kaldırılması veya değiştirilmesi ile ilgilidir. Keza bu durum birden fazla talebin de konusu olabilir. Örneğin durum ve şartların değişmesi sebebiyle talebi reddedilen, daha sonra yeni delillerle tekrar başvurabilir ya da teminat temin ederek talebini yenileyebilir. Bunların her seferinde kanun yoluna konu edilmesi, işin niteliğine aykırı olacaktır.

Bu sebeple ihtiyati hacze itirazdan farklı olarak bu konuda kanun yoluna gidilmesi uygun olmayacağından bu husus açıkça düzenlenmiştir. Nitekim ihtiyati tedbirde de benzer düzenleme ile uyumlu bir durumdur.

Yukarıda açıklanan gerekçelerle ilgili olarak vermiş olduğumuz kanun metnine yeni madde eklenmesine ilişkin olan önergemiz AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Sonuç olarak;

Teklifte yer alan bazı maddeler tarafımızca olumlu görölüp desteklenmekle birlikte yukarıda detaylarıyla anlatılan gerekçeler sebebiyle birçok maddenin eksik olduğu ya da olumsuz etki yaratacağı ortadadır. Teklif bir torba yasa olması nedeniyle yararlı olabilecek düzenlemeler ve zararlı maddeleri uhdesinde barındırmaktadır. Dolayısıyla 2/2258 esas numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifini yetersiz bulmaktayız ve teklife dair çekincelerimizi dikkate sunarız.

Hakan Şeref Olgun
Afyonkarahisar

MUHALEFET ŞERHİ

2/2258 esas numaralı “**Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**”ne Saadet Partisi Adalet Komisyonu üyesi olarak karşı olmamın nedenleri aşağıda ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Kamuoyunda “9. Yargı Paketi” olarak adlandırılan, resmi adı ise “**Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**” olan teklif, Adalet Komisyonu’nun 11-12 Temmuz 2024 tarihli toplantılarında görüşülerek kabul edildi. Teklif hakkındaki genel değerlendirmelerimle içerdiği bazı maddelere ilişkin görüşlerimi aşağıda maddeler halinde sıralıyorum.

I. Teklifin Adalet Komisyonunda Görüşülme Usulüne İlişkin Görüşlerim

9. Yargı Paketinin Adalet Komisyonu’ndaki görüşmelerine 11 Temmuz 2024 Perşembe günü saat 10.00’da başlanmış; görüşmeler 12 Temmuz 2024 Cuma sabahı 06.27’de tamamlanmıştır. Kısacası Komisyon, aralıksız yirmi buçuk saat çalışmış; bu süre içinde sadece kırk beş dakikalık akşam yemeği molası vermiştir.

Komisyonun kesintisiz olarak yirmi buçuk saat çalışması, sağlıklı bir usul değildir. Toplumun tamamını ilgilendiren kanun yapma faaliyetinde asıl olan, verimlilik olmalıdır. Bu nedenle bu çalışma modelinin verimli bir model olmadığını belirtmek gerekir.

Komisyon Başkanı, Meclis İçtüzüğü’nün 38’inci maddesinin ilk fıkrasına uygun olarak önce Anayasaya aykırılık sorununun mevcut olup olmadığı konusunda Komisyon üyelerine ve ardından Komisyon üyesi olmayan muhalefet temsilcilerine söz hakkı vermiştir. Bu söz hakkını süre yönünden sınırlanmamak suretiyle nazik ve demokratik bir tutum izlemiştir. Ne var ki söz hakkının süreyle sınırlanmaması, Adalet Komisyonu’nun demokratik bir atmosferde görüşmelerini sürdürmesini sağlamışsa da bu, görüşmelerin verimliliğini zayıflatmıştır.

Dahası, gerek Komisyonun muhalefet parti gruplarını temsil eden üyeleri gerekse Komisyon üyesi olmayan muhalefet temsilcileri, teklifin Anayasaya aykırılığı konusunda haklı gerekçelere dayanan görüşler beyan etmişlerse de bu görüşlerin sonuç üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır.

Oysa Meclis İktüzüğünün 38’inci maddesi, 2’nci fıkrasında şu hükme yer vermektedir: “Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.”

Böylece Meclis İktüzüğünün 38’inci maddesinin ilk fıkrasının emrini yerine getirerek Anayasaya aykırılık sorununun müzakere edilmesi, hiçbir fayda sağlamamıştır.

II. Kanun Teklifinin Anayasaya Aykırılık Sorunu

1. 21.01.2017 tarihli ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu, iki başlı (düalist) yürütme modelinden tek başlı (monist) yürütme modeline geçişe yol açmıştır. Böylece yürütme organı, sadece Cumhurbaşkanından oluşmaktadır. Diğer bir deyişle, artık Anayasa düzenimizde Bakanlar Kurulu olarak adlandırılan kolektif bir organ kalmamıştır. Bunun sonucu olarak Bakanlar Kurulunun kanun yapma sürecinde sahip olduğu tasarı hazırlama ve hazırladığı tasarayı yasama organına sunma yetkisi de ortadan kalkmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişten itibaren kanun yapma süreci, ancak milletvekillerinin hazırladığı teklif metinleriyle başlamaktadır. Anayasanın konuya ilişkin 88’inci maddesi şöyledir: “Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir.”

Görüldüğü gibi artık anayasa düzenimizde yürütme organının yasama sürecini başlatacak bir yetkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle yasama süreci, ancak milletvekillerinin Anayasaya ve Meclis İktüzüğüne uygun olarak hazırlayacakları teklif metinlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na sunmalarıyla başlayabilmektedir.

Kamuoyunda 9. Yargı Paketi olarak adlandırılan kanun teklifinin milletvekilleri tarafından değil, Adalet Bakanlığı ve Bakanlık bürokratları tarafından hazırlandığını gösteren çeşitli veriler mevcuttur. Bilindiği gibi bizzat Adalet Bakanının kendisi, kamuoyuna yaptığı açıklamalarla Bakanlığın 9. Yargı Paketi üzerinde çalışmalarını sürdürdüğünü çeşitli vesilelerle ifade etmiştir.¹ Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi metnin içeriği, Adalet Bakanlığı bürokratlarınca hazırlanmış; Anayasanın öngördüğü biçimsel koşulları karşılamak üzere metin, Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekilleri tarafından imzalanmıştır. Bu yönüyle metin, Anayasanın 88’inci maddesine aykırıdır.

¹ <https://basin.adalet.gov.tr/adalet-bakani-tunc-ceza-infaz-kurumlarinda-teknoloji-konferansinin-acilisina-katildi>

Nitekim Adalet Komisyonu görüşmelerinde, anlaşılması mümkün olmayan karmaşık düzenlemeler hakkında Komisyon üyelerinin sarahat ihtiyacı duydukları noktalarda sorularına metni imzalayan teklif sahibi Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekillerinin yanında Adalet Bakanlığı temsilcileri de cevap vermiştir. Bu diyalogları Komisyon tutanaklarında görmek mümkündür.²

2. 9. Yargı Paketi olarak bilinen teklif, bir torba kanun özelliği taşımaktadır. Teklif 38 madde ve 1 geçici maddeden, yani 39 maddeden oluşmaktadır. Bir kısmı fevkalade ayrıntılı ve karmaşık olan bu 39 maddeyle toplam 20 kanun üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu kanunlar arasında konu yönünden herhangi bir ilişki kurma olanağı yoktur. Bu nedenle torba kanun mahiyeti taşıyan teklif (9. Yargı Paketi), Anayasamızın 2’nci maddesinde yer alan, değiştirilmesi yasaklanan hükmün içerdığı hukuk devleti ilkesini ihlâl etmektedir.

Bilindiği gibi hukuk devleti, çeşitli unsurlar yanında hukuk kurallarının belirli olmasını gerektirmektedir. Hukuk kurallarının belirliliği ilkesi, “hukuk normlarının, herkesçe anlaşılabilir nitelikte açık olmasını, uygun vasıta ve yollarla ilan edilmek suretiyle yürürlüğe konulmasını, herkesin erişimine açık olmasını ifade etmektedir. Öte yandan, hukuk normlarının ancak yürürlüğe girmelerinden sonraki olaylar, durumlar ve ilişkilere uygulanabilir olmaları da gerekmektedir. Böylece bireyler, davranışlarını ve hukukî ilişkilerini, yürürlükte bulunan kuralları dikkate alarak düzenleme imkânını bulabilirler.”³

Anayasa Mahkemesi de çeşitli kararlarında hukuk kurallarının belirliliği ilkesini, hukuk devletinin aslî unsurları arasında saymaktadır. Mahkemeye göre, “Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri de “*belirlilik*”tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve

² TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Adalet Komisyonu Tutanığı, Birinci ve İkinci Oturum, 11-12 Temmuz 2024, s. 201, 202, 204, 205, 394, 399, 402, 403, 405, 412, 413, 423, 441, 502, 503, 541, 625, 629, 653, 676, 694, 697, 698, 710, 712, 714, 726.

³ Serap Yazıcı, “Hukuk Devleti ve Yargının Bağımsızlığı”, içinde Türkiye’de Siyasal Yaşam / Dün, Bugün, Yarın, (der.) Mehmet Kabasakal, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016, s. 85.

davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.” (E.2016/140, K. 2017/92, 12.04.2017, R.G. 25.05.2017 – 30076 / para. 13)

Öte yandan hukuk kurallarının belirliliği ilkesi, yürürlükteki kurallara ortalama bir yurttaşın erişiminin mümkün olacağı bir düzenin kurulmasını emretmektedir.

Torba kanunlar ise birbiriyle konu yönünden ilişkisiz birçok kanun üzerinde değişiklik yapmaları nedeniyle belirlilik ilkesini ihlâl etmektedir. Dahası, 9. Yargı Paketi dâhil olmak üzere Meclise sunulan torba kanunların tamamında “Falanca kanunun filanca maddesinin filanca fıkrasında yer alan filanca ifadeler çıkarılmış; bunlar yerine filanca ifadeler getirilmiştir.” şeklinde bir yöntem izlendiği görülmektedir. Bu şekilde formüle edilen hükümlerle hukuk düzeninde yaratılmak istenen sonuçların ne olduğunu, hukukçuların dahi anlaması mümkün olamamaktadır.

Böylece torba kanunlar aracılığıyla hukuk düzeninde sık sık çeşitli değişiklikler yapılmakta; bu değişikliklerin silsilesini takip etmek, hukuk mesleğini icra edenler tarafından dahi mümkün olamamaktadır. mevzuat.gov.tr sitesine veya Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin internet sitesine müracaat edildiğinde evvelce çok sayıda değişiklik geçirmiş bir kanun hükmünün ancak son hali görülebilmektedir. Metnin yürürlüğe girdiği ilk andan son noktaya kadar geçirdiği değişikliği izlemek mümkün olmamaktadır.

Oysa uyumsuzlukları hukukun üstünlüğünü esas alarak çözmek zorunda olan yargı makamları, yürürlükteki bir normun önceki metinlerini esas almaları gereken yargılamalarda bu metinlere erişmekte uzun mesailer harcamakta, bunlara erişimde ciddi güçlük yaşamaktadır. Bu ise diğer faktörler yanında yargılamaların uzamasını etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’nin önemli sorunlarından birinin yargılamaların uzunluğu olduğu bilinmektedir. Yargılamaların uzun sürmesi, makul sürede yargılanma hakkını; dolayısıyla âdil yargılanma hakkını ihlâl etmektedir.

Yargılamaların uzaması nedeniyle âdil yargılanma hakkı ihlâl edilenler, bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesi’ne müracaat etmekte; böylece Mahkeme’nin iş yükü artmaktadır.

Nitekim Mahkeme'nin verdiği hak ihlâli kararlarının yüzde 76'sı makul sürede yargılanma hakkının ihlâli gerekçesine dayanmaktadır.⁴

Bütün bu nedenlerle parlamento çoğunluğuna torba kanun yöntemini terk etmesi yönündeki çağırımı bir kez daha tekrar ediyor, bu uygulamanın hukuk devleti ilkesi yönünden ihlâl oluşturduğuna bir kez daha dikkat çekiyorum.

3. 9. Yargı Paketi'nin 15'inci maddesi, kadının soyadı hakkıyla ilgili bir hükme yer vermiştir. Bilindiği gibi evli kadının evlenmeden önceki soyadını kullanma hakkı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan bir başvuruya konu olmuştur. Ayten Ünal Tekeli'nin başvurusu üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kadının eşinin soyadını kullanmaya mecbur edilmesini Sözleşmenin 8'inci ve 14'üncü maddelerinin ihlâli olarak değerlendirmiştir.

Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığını 1989'da kabul etmiştir. Dahası, Anayasanın 90'ıncı maddesinde 2004'te yapılan değişiklikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi dâhil olmak üzere Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası antlaşma hükümlerinin ulusal kanunların üzerinde olduğu kabul edilmiştir. Bütün bu nedenlerle evli kadına eşinin soyadını taşımasını zorunlu kılan bir yasal düzenlemenin olmaması gerekirdi.

Ne var ki 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 187'nci maddesinde şu hüküm yer almıştır: “Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.” Bu düzenleme ise Anayasa Mahkemesi tarafından 22 Şubat 2023'te Anayasanın 10'uncu maddesine aykırı görülerek iptal edilmiş; karar 28 Nisan 2023 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Kararın dokuz ay sonra yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Bu süre, 28 Ocak 2024'te dolmuştur. Böylece o tarihten bu yana bir hukuk boşluğu mevcuttur.

Teklifin 15'inci maddesi ise bu boşluğun doldurulması amacıyla şu hükme yer vermektedir: “Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır. Şu kadar ki; kadın evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde

⁴ Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, Bireysel Başvuru İstatistikleri (23/9/2012 – 31/3/2024), s. 15
https://www.anayasa.gov.tr/media/9293/bb_2024_1.pdf

önceki soyadını da kullanabilir. Kadının soyadı, kendi soyadı ile önceki kocasının soyadından oluşuyorsa kadın bu soyadlarından sadece birisini evleneceği kocasının soyadının önünde kullanabilir.”

Ne var ki Anayasa Mahkemesi’nin iptal ettiği hüküm ile teklifin içerdiği hüküm karşılaştırıldığında sadece küçük sözcük oyunlarının yapıldığı, iptal edilen hükümle getirilen yeni düzenleme arasında anlam yönünden önemli bir farkın olmadığı görülmektedir. Bu nedenle teklifin 15’inci maddesi, Anayasanın 153’üncü maddesine aykırıdır. 153’üncü madde şöyledir: “Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. (...) Anayasa Mahkemesi kararları (...) yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar.”

Görüldüğü gibi bu madde, Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcı olduğunu belirtmekle yetinmemiş; bu bağlayıcılığın yasama, yürütme ve yargı organlarıyla idarî makamlar yönünden aynı derecede geçerli olduğuna ayrıca ve açıkça işaret etmiştir. Bu nedenle yasama organının Anayasa Mahkemesi’nin kararlarına aykırı bir kanun teklif etmesi, böyle bir teklifi görüşerek kabul etmesi düşünülemez.

Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekleriyle çelişen bir kanun yapma, sadece Anayasanın 153’üncü maddesinin değil, aynı zamanda anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığını düzenleyen 11’inci maddesinin de ihlâli anlamındadır. Dahası, Anayasa Mahkemesi kararlarıyla çelişen bir kanunî düzenleme, Anayasamızın 2’nci maddesinde yer alan hukuk devletinin gerektirdiği hukukî belirlilik ilkesinin de ihlâli anlamındadır.

Venedik Komisyonu’nun 2011 tarihli Hukuk Devleti Raporu (*Report on the Rule of Law*) başlıklı raporunda da hukuk devletinin gereklerinden biri olarak hukuk kurallarının belirliliği ilkesinden söz edilmekte; kesinleşmiş yargı kararlarına riayet, belirlilik ilkesinin bir unsuru olarak vurgulanmaktadır. Teklifin 15’inci maddesi, Anayasa Mahkemesi’nin kararını ihlâl eden yönüyle hukukî belirlilik ilkesini, dolayısıyla hukuk devleti ilkesini ihlâl etmektedir.

Bütün bu gerekçelerle teklifin 15’inci maddesi geri çekilmeli, Anayasa Mahkemesi’nin 22 Şubat 2023 tarihli E. 2022/155, K. 2023/38 sayılı kararına uygun bir madde metni hazırlanmalıdır.

4. Teklifin 37’nci maddesinin (c) bendi şu hükme yer vermiştir: “(Bu Kanunun) 28 inci maddesi 29/6/2024 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde ... yürürlüğe girer.”

Teklif, 11-12 Temmuz 2024'te Adalet Komisyonu'nda görüşüldüğü sırada dahi bu hüküm geçmişe yürür niteliktedir. Teklifin Genel Kurul'da görüşülüp, kabul edilip Cumhurbaşkanı tarafından imzalanarak yürürlüğe konması, en iyimser ihtimalle Temmuz ayının dört veya beşinci haftalarında, yani Temmuz ayının sonunda gerçekleşecektir. Böylece yukarıda aktardığımız hüküm, bir ay geriye yürütülecektir.

Bir hukuk kuralının geçmişe yürütülmesi, en temel hukuk ilkelerinden biri olan hukukun ancak geleceği düzenleyebileceği ilkesine aykırıdır. Hukuk kurallarının geleceği düzenlemesi, eşyanın tabiatı gereğidir. Çünkü bireyler ve kamu makamları, her tür eylem ve işlemlerinde ancak yürürlükte olan hukuk kurallarını dikkate alabilirler. Bireylerden veya kamu makamlarından, gelecekte yürürlüğe girmesi muhtemel hukuk kurallarının ne olacağını tahmin ederek vaziyet almaları beklenemez.

Bu yönüyle teklifin 37'nci maddesinin (c) bendi, hukuk devletine ve bu ilkenin devlete ve hukuka güven unsuruna aykırılık oluşturmaktadır.

Komisyon görüşmelerinde neden geçmişe yürüten bir kuralın teklif metninde yer aldığı yönündeki soruma, Adalet Bakanlığı temsilcisi aşağıdaki cevabı vermiştir:

“Geriye doğru yürüttüğümüz maddenin düzenlemesi, 28'inci madde. Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenen Hâkimler ve Savcılar Kurulundaki tetkik hâkim ve müfettişlerin kadrolarının kanunla düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle iptal etti ve iptal 29 Haziranda yürürlüğe girdi. Bu kadrolar şimdi iptal edilmiş oldu, on gündür iptal edilmiş kadrolar var ama orada çalışanlar çalışıyor. O kadroları canlı tutmak, özlük haklarını muhafaza etmek için yürürlüğünü 29 Hazirandan başlatıyoruz.”⁵

“Sayın Adalet Bakanlığı temsilcisi güzel söylüyor ‘Kadrolar dayanaksız kalıyor.’ diyor ama bu kanunu bir ay önce görüşmemizin önündeki engel ne idi?” şeklindeki soruma ise ne Adalet Bakanlığı temsilcisi ne de teklif altında imzası olan Adalet ve Kalkınma Partili milletvekilleri cevap verebilmişlerdir. Sorduğum sorunun cevabı, büyük bir suskunluk olmuştur.

Geçmişe yürür nitelikte kanunî düzenleme yapmak, ilk kez karşılaştığımız bir durum değildir. 2 Mayıs 2024 tarihli 7501 sayılı Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik

⁵ TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Adalet Komisyonu Tutanağı, Birinci ve İkinci Oturum, 11-12 Temmuz 2024, s. 726.

Yapılmasına Dair Kanunun 15’inci maddesinde de geçmişe yürüten bir düzenleme yer almaktaydı. Bu kanun, 11 Mayıs 2024’te yürürlüğe girdiği halde 15’inci maddesiyle 1’inci ve 3’üncü maddelerinin 28 Şubat 2024 itibarıyla yürürlüğe gireceği düzenlenmişti.

Keza 23 Mayıs 2024 tarihli 7511 sayılı Kanunun 23’üncü maddesinde de geçmişe yürüten bir düzenleme yer almaktaydı. Bu kanun da 29 Mayıs 2024’te yürürlüğe girdiği halde 1’inci maddesinin 26 Nisan 2024 itibarıyla yürürlüğe gireceği düzenlenmişti.

Görüldüğü gibi 28. dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi çoğunluğu tarafından hazırlanarak kabul edilen kanunlarda geçmişe yürüten düzenlemelerin yer alması, bir geleneğe dönüştürülmüştür. Böylece parlamento çoğunluğu, siyasal muhalefeti ve toplumu hukuksuzluğa, anayasasızlığa alıstıran bir tutum sergilemektedir. Bizlerin muhalefet partisi temsilcileri olarak komisyonlarda ve Genel Kurul’da bu tür hukuksuzluklara karşı koymamız ise sessizlikle, umursamazlıkla karşılanmaktadır.

Parlamento çoğunluğunun anayasasızlaştırma ve hukuksuzlaştırma konusunda yürüttüğü bu kararlı tutumun topluma hiçbir faydası olmayacağı, tam aksine bu sürecin toplumun tümü bakımından ağır olumsuz sonuçlarının olacağını bir kez daha belirtmek isterim. Klasikleşmiş ifadesiyle en kötü hukukun hukuksuzluktan daha iyi olduğunu hatırlatarak parlamento çoğunluğunu sergilediği bu tutumdan vazgeçmeye davet ediyorum.

III. Teklifin İçerdiği Diğer Sorunlar

1. Teklifin 4’üncü maddesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na Ek Madde 41 şeklinde bir hüküm eklemektedir. Eklenmek istenen hükmün başlığı şöyledir: Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı ve İdari Yargı Ön Sınavı.

Madde incelendiğinde başlıkta belirtilen sınavların kapsamının genişletildiği, çeşitli hukuk alanlarının uygulanması planlanan sınavın kapsamına dâhil edildiği görülmektedir. Böylece hukuk mesleğini icra edenlerin kalitesinin yükseleceği ümit edilmektedir.

Türkiye’nin üstesinden gelmesi gereken önemli sorunlarından birinin hukuk mesleğini icra edenlerin meslekî kapasitelerini güçlendirmek; böylece hukukun üstünlüğüne dayanan bir sistemi hâkim kılmak olduğu açıktır. Ne var ki uygulanması planlanan sınavların kapsamını genişleterek bu amaca ulaşılabilceğinin düşünülmesi, gerçekçi görünmemektedir.

Yükseköğretim Kurulu’nun sitesi incelendiğinde 9’u Kıbrıs’ta olmak üzere Türkiye’de 92 hukuk fakültesinin olduğu anlaşılmaktadır. Gene bu sitede yer alan verilere göre bu hukuk fakültelerindeki toplam öğrenci sayısı 75.849’dur.

Bu hukuk fakültelerinin önemli bir kısmının akademik kadrolarıyla kütüphane imkânlarının yeterli olmadığı bilinmektedir. Bu nedenle teklifin 4’üncü maddesiyle 2547 sayılı Kanuna eklenen Ek Madde 41’in hukuk mesleğinin icrasına kalite kazandırmayacağını belirtmek gerekir.

2. Teklifin 36’ncı maddesi, 25.7.2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna bir geçici madde eklemektedir. Eklenen hüküm, fevkalade uzun olup karmaşık bir içeriğe sahiptir. Bu yönüyle hükmün içeriğinin ve ortaya çıkarması muhtemel sonuçların anlaşılması kolay değildir. Hükmün bu özelliği dikkate alındığında hukuk devletin aslî unsurlarından olan belirlilik ilkesini ihlâl ettiğini ifade etmek gerekir.

Teklifin 36’ncı maddesi, “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci, 314 üncü ve 315 inci maddelerinde veya 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi gereğince şirketlere veya 128 inci maddesinin onuncu fıkrası gereğince malvarlığı değerlerine kayyım” atanabileceğini düzenlemektedir. Teklife göre Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kayyum olarak atanacak ve beş yıl süreyle görev yapabilecektir.

Kayyumun yetkilerinin ne olacağı 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen hak ve yetkilerin kıyasen uygulanmasıyla tespit edilecektir.

Maddeye göre söz konusu şirketlere Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yöneticiler atanacak, bu yöneticiler Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun gözetiminde ticarî teamüllere uygun olarak ve basiretli bir tacir gibi davranacaklardır. Aynı maddede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun şirketlerin “kısmen veya tamamen satılmasına veya feshi ile tasfiyesine” karar verebileceği düzenlenmiştir.

Kısaca özetlemeye çalıştığım bu fevkalade karmaşık madde yazımından ciddi hukukî sorunlar doğacaktır. Bunlardan biri, kuvvetli suç şüphesine istinaden söz konusu şirketlere kayyum atanmasıdır. Bir hukuk devletinde uyulması gereken aslî unsurlardan biri, yargılamasız ceza olmaz ilkesidir. Bu nedenle sadece kuvvetli suç şüphesine istinaden kayyum atamak, bu ilkenin ihlâli anlamındadır. Dahası, hukuk devletinin vazgeçilmez unsurlarından olan ve Anayasamızın 38’inci maddesinde açıkça düzenlenen kurallardan biri de sanığın masumiyeti karinesidir. Bu karine de sadece şüpheyi istinaden herhangi bir kişiye (Bu, gerçek veya tüzel bir kişi olabilir.) cezaî bir müeyyide uygulanamayacağını ifade etmektedir. Oysa kuvvetli bir şüpheyi istinaden şirketlere kayyum atamak, Anayasamızın 35’inci maddesinde yer alan mülkiyet hakkını ihlâl edecektir.

Üstelik kayyuma, şirketin malvarlığını kısmen veya tamamen satmak veya şirketin malvarlığını tasfiye etmek yetkilerinin sunulması, çok ağır mülkiyet hakkı ihlallerine yol açacak niteliktedir.

Mülkiyet hakkı, Anayasamızın 35’inci, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 1 no.lu Protokolünün 1’inci maddesinde düzenlenmiştir. Teklifin 36’ncı maddesi yürürlüğe girdiği ve yukarıda kısaca özetlediğim mülkiyet hakkı ihlallerine yol açtığı takdirde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde Türkiye aleyhine pek çok dava açılacak; bu davalar hak ihlâli ve tazminat mahkûmiyetiyle sonuçlanacaktır. Bu ise zaten uluslararası camiada hukuk devleti ihlalleriyle anılarak itibar kaybetmekte olan ülkemizin bu kaybını daha da derinleştirecektir.

Türkiye, uzun bir süreden beri ekonomik kriz ve bu krizle bütünleşen enflasyon sarmalını yenmek üzere yetersiz politikalar izlemekte; bu politikalar sorunu çözememektedir. Kabul edilmesi gereken en önemli husus ise ekonomik krizin ve bununla bütünleşen enflasyon sarmalının çözümü için her şeyden önce hukuk devletinin tüm unsurlarının eksiksiz olarak inşa edilmesi gerektiğidir.

Yukarıda aktardığımız teklifin 36’ncı maddesi yürürlüğe girdiği takdirde zaten Türkiye’ye gelmekte çok tereddütlü olan yabancı sermaye, hiçbir biçimde Türkiye’de yatırım yapmaya teşebbüs etmeyecektir. Uzun bir süreden beri uygulanan hukuk dışı politikalar sonucunda Türkiye’yi terk etmiş olan yerli sermaye de geri dönmeyecektir.

Paranın ancak güvenli limanlara yöneleceği gerçeğini unutmamak gerekir. Bütün bu sebeplerle teklifin 36’ncı maddesinin metinden çıkarılması gerekmektedir.

Burada hatırlatılması gereken başka bir husus ise benzer içerikteki bir hükmün, kamuoyunda 8. Yargı Paketi olarak bilinen Torba Kanunun 22’nci maddesinde yer aldığı ve Genel Kurul görüşmeleri sırasında metinden çıkarıldığıdır. O tarihte sözü geçen hükmü metinden çıkararak yürürlüğe girmesini önlemek ne ölçüde isabetli olmuşsa aynı hükmü çok küçük farklarla bu teklif metniyle yürürlüğe koyma çabası aynı ölçüde isabetsiz olmuştur.

Serap Yazıcı Özbudun
Antalya

DENİZLİ MİLLETVEKİLİ CAHİT ÖZKAN VE 133 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 111/b maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “binde birinden ve her hâlde yüz Türk lirasından” ibaresi “binde beşinden ve her hâlde bin Türk lirasından” şeklinde ve altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Açık artırma süresinin son on dakikası içinde yeni bir teklifin verilmesi hâlinde açık artırma üç dakika uzatılır. Uzama süresi içinde yeni bir teklif verilmesi hâlinde açık artırma süresi her yeni teklifin verilmesinden itibaren üç dakika uzatılır. Son uzama süresi içinde yeni bir teklif verilmezse mal en yüksek teklif verene ihale edilir. Uzama sürelerinin toplamı bir saati geçemez. Bir saatlik süre Adalet Bakanlığının kararıyla kısaltılabilir, uzatılabilir veya kaldırılabilir ve bu kararlar Bakanlığın resmi internet sitesinde duyurulur.”

MADDE 2- 2004 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “on” ibaresi “bin” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda esas alınan parasal sınırdan yeniden değerlendirilme nedeniyle meydana gelen artış, bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine yeniden verilen kararlar hakkında uygulanmaz, ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlar esas alınır.”

MADDE 3- 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 180 inci maddesinin dördüncü fıkrasının altıncı cümlesine “tespit edilecek toplam puanın” ibaresinden sonra gelmek üzere “yüzde otuzu o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak, kalanı ise” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 4- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 41 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (k) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasına aşağıdaki bentler ve cümle ile dördüncü fıkrasına aşağıdaki bentler ve cümle eklenmiş, altıncı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “yüz soru” ibaresi “yüz yirmi soru” şeklinde değiştirilmiş, yedinci fıkrasında yer alan “Sınavların” ibaresi “Sınavlara yeni alanların eklenmesi ve sınavların” şeklinde değiştirilmiş ve fıkra “Yükseköğretim Kurulu,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı,” ibaresi eklenmiştir.

“k) İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,”

“p) Milletlerarası Hukuk,

r) Milletlerarası Özel Hukuk,

s) Genel Kamu Hukuku,”

“İhtiyaç duyulması halinde bu alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilir.”

“ö) Milletlerarası Hukuk,

p) Milletlerarası Özel Hukuk,

r) Genel Kamu Hukuku,

s) Sosyal Güvenlik Hukuku,”

“İhtiyaç duyulması halinde bu alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilir.”

MADDE 5- 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 1 inci maddesine “Parasal sınırların artırılması:” başlığı eklenmiş ve madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“EK MADDE 1- 1. Bu Kanunun tek hâkimle çözümlenecek davalara ilişkin 7 nci maddesindeki parasal sınırlar; her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 111/b maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “binde birinden ve her hâlde yüz Türk lirasından” ibaresi “binde beşinden ve her hâlde bin Türk lirasından” şeklinde ve altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Açık artırma süresinin son on dakikası içinde yeni bir teklifin verilmesi hâlinde açık artırma üç dakika uzatılır. Uzama süresi içinde yeni bir teklif verilmesi hâlinde açık artırma süresi her yeni teklifin verilmesinden itibaren üç dakika uzatılır. Son uzama süresi içinde yeni bir teklif verilmezse mal en yüksek teklif verene ihale edilir. Uzama sürelerinin toplamı bir saati geçemez. Bir saatlik süre Adalet Bakanlığının kararıyla kısaltılabilir, uzatılabilir veya kaldırılabilir ve bu kararlar Bakanlığın resmi internet sitesinde duyurulur.”

MADDE 2- 2004 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “on” ibaresi “bin” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda esas alınan parasal sınırdan yeniden değerlendirme nedeniyle meydana gelen artış, bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine yeniden verilen kararlar hakkında uygulanmaz, ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlar esas alınır.”

MADDE 3- 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 180 inci maddesinin dördüncü fıkrasının altıncı cümlesine “tespit edilecek toplam puanın” ibaresinden sonra gelmek üzere “yüzde otuzu o ilde bulunan barolar arasında eşit olarak, kalanı ise” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 4- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 41 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (k) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki bentler ve cümle ile dördüncü fıkrasına aşağıdaki bentler ve cümle eklenmiş, altıncı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “yüz soru” ibaresi “yüz yirmi soru” şeklinde değiştirilmiş, yedinci fıkrasında yer alan “Sınavların” ibaresi “Sınavlara yeni alanların eklenmesi ve sınavların” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya “Yükseköğretim Kurulu,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı,” ibaresi eklenmiştir.

“k) İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,”

“p) Milletlerarası Hukuk,

r) Milletlerarası Özel Hukuk,

s) Genel Kamu Hukuku,”

“İhtiyaç duyulması halinde bu alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilir.”

“ö) Milletlerarası Hukuk,

p) Milletlerarası Özel Hukuk,

r) Genel Kamu Hukuku,

s) Sosyal Güvenlik Hukuku,”

“İhtiyaç duyulması halinde bu alanlara, yönetmelikle yeni hukuk alanları eklenebilir.”

MADDE 5- 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 1 inci maddesine “Parasal sınırların artırılması:” başlığı eklenmiş ve madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“EK MADDE 1- 1. Bu Kanunun tek hâkimle çözümlenecek davalara ilişkin 7 nci maddesindeki parasal sınırlar; her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında, takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların bin Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz.

2. Tek hâkimle çözümlenecek davaların belirlenmesinde dava tarihindeki, miktar artırımı yapılan hâllerde ise artırımın yapıldığı tarihteki parasal sınır esas alınır.”

MADDE 6- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 45 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, konusu otuz bir bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.”

“Bölge idare mahkemesinin 48 inci maddenin yedinci fıkrası uyarınca verdiği kararlara karşı tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.”

MADDE 7- 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen (b) bendi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiş, fıkraya (b) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

“b) Konusu dokuz yüz yirmi bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar.”

“c) Konusu iki yüz yetmiş bin Türk lirasını aşp dokuz yüz yirmi bin Türk lirasını aşmayan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan ve istinaf kanun yolu incelemesinde kaldırma kararı üzerine yeniden karar verilen davalar.”

MADDE 8- 2577 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesine “Parasal sınırların artırılması:” başlığı eklenmiş ve madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“EK MADDE 1- 1. Bu Kanunda öngörülen parasal sınırlar; her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında, takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların bin Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz.

2. 17 nci madde uyarınca duruşma yapılmasının zorunlu olduğu davaların belirlenmesinde davanın açıldığı; 45 inci ve 46 ncı maddeler uyarınca istinaf veya temyiz yoluna başvurulabilecek kararların belirlenmesinde ise ilk derece mahkemesi veya bölge idare mahkemesince nihai kararın verildiği tarihteki parasal sınır esas alınır. Ancak nihai karar tarihinden sonra parasal sınırlarda meydana gelen artış, bölge idare mahkemesinin kaldırma veya Danıştayın bozma kararı üzerine yeniden bakılan davalarda uygulanmaz.”

MADDE 9- 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 9/A maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan “idari yargılama usulü ve idare hukuku,” ibaresi “idari yargılama usulü, idare hukuku ve milletlerarası hukuk-milletlerarası özel hukuk,” şeklinde, aynı fıkranın (b) bendinde yer alan “vergi usul hukuku ve maliye-ekonomi,” ibaresi “vergi usul hukuku, maliye-ekonomi, ticari işletme-şirketler hukuku ve milletlerarası hukuk-milletlerarası özel hukuk,” şeklinde değiştirilmiş ve maddenin beşinci fıkrasında yer alan “iki katı” ibareleri “bir katı” şeklinde değiştirilmiştir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında, takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların bin Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz.

2. Tek hâkimle çözümlenecek davaların belirlenmesinde dava tarihindeki, miktar artırımı yapılan hâllerde ise artırımın yapıldığı tarihteki parasal sınır esas alınır.”

MADDE 6- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 45 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, konusu otuz bir bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.”

“Bölge idare mahkemesinin 48 inci maddenin yedinci fıkrası uyarınca verdiği kararlara karşı tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.”

MADDE 7- 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen (b) bendi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiş, fıkraya (b) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

“b) Konusu dokuz yüz yirmi bin Türk lirasını aşan; vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar.”

“c) Konusu iki yüz yetmiş bin Türk lirasını aşp dokuz yüz yirmi bin Türk lirasını aşmayan; vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan ve istinaf kanun yolu incelemesinde kaldırma kararı üzerine yeniden karar verilen davalar.”

MADDE 8- 2577 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesine “Parasal sınırların artırılması.” başlığı eklenmiş ve madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“EK MADDE 1- 1. Bu Kanunda öngörülen parasal sınırlar; her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında, takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların bin Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz.

2. 17 nci madde uyarınca duruşma yapılmasının zorunlu olduğu davaların belirlenmesinde davanın açıldığı; 45 inci ve 46 ncı maddeler uyarınca istinaf veya temyiz yoluna başvurulabilecek kararların belirlenmesinde ise ilk derece mahkemesi veya bölge idare mahkemesince nihai kararın verildiği tarihteki parasal sınır esas alınır. Ancak nihai karar tarihinden sonra parasal sınırlarda meydana gelen artış, bölge idare mahkemesinin kaldırma veya Danıştayın bozma kararı üzerine yeniden bakılan davalarda uygulanmaz.”

MADDE 9- 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 9/A maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan “idari yargılama usulü ve idare hukuku,” ibaresi “idari yargılama usulü, idare hukuku ve milletlerarası hukuk-milletlerarası özel hukuk,” şeklinde, (b) bendinde yer alan “vergi usul hukuku ve maliye-ekonomi,” ibaresi “vergi usul hukuku, maliye-ekonomi, ticari işletme-şirketler hukuku ve milletlerarası hukuk-milletlerarası özel hukuk,” şeklinde değiştirilmiş ve beşinci fıkrasında yer alan “iki katı” ibareleri “bir katı” şeklinde değiştirilmiştir.

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 10- 2802 sayılı Kanunun 100 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Adalet müfettişlerinin görevleri:

MADDE 100 - Adalet müfettişlerinin görevleri şunlardır:

a) Savcıların idarî görevlerini, adalet komisyonu başkan ve üyeleri ile bilirkişilik bölge kurulu başkan ve üyelerinin komisyon ve kurul işlerine müteallik görevlerini kanun ve diğer mevzuata uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek, ilgililerin bu görevlerinden dolayı veya bu görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yapmak.

b) Bakanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarında, uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda, geçici yetki veya görevlendirme ile başka kurum, kurul veya kuruluşlarda çalışan hâkim ve savcılarının görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak, gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yapmak.

c) Bakan tarafından görülecek lüzum üzerine Bakanlık merkez ve yurt dışı teşkilatı kapsamındaki birimleri denetlemek.

ç) İcra daireleri başkanlıklarını, ceza infaz kurumları ve tutukevlerini, Adalet Bakanlığı Personel Eğitim Merkezlerini, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezlerini, suç eşyası emanet bürolarını, mahallî adli sicil birimlerini, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerini, Adli Tıp Kurumunu, Kuruma bağlı grup başkanlıkları ve şube müdürlüklerini, yurt dışı noterlik hizmetlerini ve mevzuatta adalet müfettişi tarafından denetimi öngörülen diğer birimleri denetlemek, gerektiğinde görevlileri hakkında inceleme ve soruşturma yapmak.

d) Görev alanına giren konularda, uygulamada ortaya çıkan mevzuat yetersizliği ve aksaklıklar ile ilgili hususlarda gerekli inceleme ve araştırmaları yaparak alınması gereken tedbirler konusunda Bakanlığa öneride bulunmak.

e) Bakanlık birimlerinin, diğer Bakanlıkların ve kamu kuruluşlarının Kurulun görev alanına giren soruları hakkında görüş bildirmek, gerektiğinde bu konulardaki toplantı ve diğer faaliyetlere katılmak.

f) Kanun ve diğer mevzuatta gösterilen veya Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Adalet müfettişlerinin çalışma yöntemleri ile denetim, araştırma, inceleme ve soruşturmaların yapılmasına ilişkin usul ve esaslar yöneltmekle düzenlenir.”

MADDE 11- 2802 sayılı Kanunun 101 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Adalet müfettişlerinin yetkileri:

MADDE 101- Adalet müfettişleri görevlerini yerine getirirken aşağıdaki yetkileri haizdir:

a) Araştırma, inceleme ve soruşturmalarda, lüzum gördükleri kimseleri yeminle dinleyebilir, gerektiğinde istinabe yoluna başvurabilir, sübut delilleri ile gereken bilgileri kamu kurum, kurul ve kuruluşlarından doğrudan toplayabilir.

b) İnceleme ve soruşturmalarda, bu Kanunda verilen yetkilere ilave olarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre işlem yapabilir; kanunlarda kendilerine ve Cumhuriyet savcısına, soruşturmanın yürütülmesiyle ilgili tanınan tüm yetkileri kullanabilir. 5271 sayılı Kanunda gecikmesinde sakınca bulunan hâllere ilişkin olmak üzere Cumhuriyet savcısına tanınan yetkiler bu hükmün dışındadır.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 10- 2802 sayılı Kanunun 100 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Adalet müfettişlerinin görevleri:

MADDE 100 - Adalet müfettişlerinin görevleri şunlardır:

a) Savcıların idarî görevlerini, adalet komisyonu başkan ve üyeleri ile bilirkişilik bölge kurulu başkan ve üyelerinin komisyon ve kurul işlerine müteallik görevlerini kanun ve diğer mevzuata uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek, ilgililerin bu görevlerinden dolayı veya bu görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yapmak.

b) Bakanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarında, uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda, geçici yetki veya görevlendirme ile başka kurum, kurul veya kuruluşlarda çalışan hâkim ve savcılarının görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak, gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yapmak.

c) Bakan tarafından görülecek lüzum üzerine Bakanlık merkez ve yurt dışı teşkilatı kapsamındaki birimleri denetlemek.

ç) İcra daireleri başkanlıklarını, ceza infaz kurumları ve tutukevlerini, Adalet Bakanlığı personel eğitim merkezlerini, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri personeli eğitim merkezlerini, suç eşyası emanet bürolarını, mahallî adli sicil birimlerini, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerini, Adli Tıp Kurumunu, Kuruma bağlı grup başkanlıkları ve şube müdürlüklerini, yurt dışı noterlik hizmetlerini ve mevzuatta adalet müfettişi tarafından denetimi öngörülen diğer birimleri denetlemek, gerektiğinde görevlileri hakkında inceleme ve soruşturma yapmak.

d) Görev alanına giren konularda, uygulamada ortaya çıkan mevzuat yetersizliği ve aksaklıklar ile ilgili hususlarda gerekli inceleme ve araştırmaları yaparak alınması gereken tedbirler konusunda Bakanlığa öneride bulunmak.

e) Bakanlık birimlerinin, diğer bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının Teftiş Kurulunun görev alanına giren soruları hakkında görüş bildirmek, gerektiğinde bu konulardaki toplantı ve diğer faaliyetlere katılmak.

f) Kanun ve diğer mevzuatta gösterilen veya Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Adalet müfettişlerinin çalışma yöntemleri ile denetim, araştırma, inceleme ve soruşturmaların yapılmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 11- 2802 sayılı Kanunun 101 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Adalet müfettişlerinin yetkileri:

MADDE 101- Adalet müfettişleri görevlerini yerine getirirken aşağıdaki yetkileri haizdir:

a) Araştırma, inceleme ve soruşturmalarda, lüzum gördükleri kimseleri yeminle dinleyebilir, gerektiğinde istinabe yoluna başvurabilir, sübut delilleri ile gereken bilgileri kamu kurum, kurul ve kuruluşlarından doğrudan toplayabilir.

b) İnceleme ve soruşturmalarda, bu Kanunda verilen yetkilere ilave olarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre işlem yapabilir; kanunlarda kendilerine ve Cumhuriyet savcısına, soruşturmanın yürütülmesiyle ilgili tanınan tüm yetkileri kullanabilir. 5271 sayılı Kanunda gecikmesinde sakınca bulunan hâllere ilişkin olmak üzere Cumhuriyet savcısına tanınan yetkiler bu hükmün dışındadır.

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

c) Denetleme, araştırma, inceleme ve soruşturma işlemlerinde gerektiğinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi ile ses ve görüntü bilişim sistemini kullanabilir.

Adalet müfettişlerince yapılacak denetim, araştırma, inceleme ve soruşturmalarda ilgili kuruluş ve kişiler istenecek her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür.”

MADDE 12- 2802 sayılı Kanunun 106 ncı maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yargıtay Birinci Başkanı, Danıştay Başkanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başsavcısı, Yargıtay Birinci başkanvekilleri, Danıştay başkanvekilleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili, Yargıtay ve Danıştay daire başkanları, Yargıtay ve Danıştay üyeleri, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, birinci sınıf hâkim ve savcılar, birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar ve diğer hâkim ve savcılara (15.000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda aylık ek tazminat ödenir.”

MADDE 13- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun ek 14 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Birinci fıkra kapsamındaki araçların sicilinde bulunan satılamaz, devredilemez, haciz, ihtiyati haciz, rehin gibi şerhler için ilgili kurumlara, bu araçların satılacağı hususu bildirilir ve satış işlemlerine başlanır, araçların üzerinde bulunan tüm şerhler ayrıca bir işleme gerek olmaksızın, satış tarihinden itibaren kalkmış sayılarak varsa tescil kayıtları buna göre düzeltilir.”

“İşlem yapılacak aracın tanıtımına yarayan şasi ve/veya motor seri numaralarının bulunmaması veya düşmüş olması ya da tamir veya tadil gibi nedenlerle silinmiş yahut tahrip edilmiş olması durumunda bu eksiklikler satış işlemini gerçekleştirecek kurum tarafından ilgili mevzuat kapsamında tamamlanarak araç satışa hazır hâle getirilir. Şu kadar ki, aracın tescil kaydındaki haciz, ihtiyati haciz, rehin gibi şerhler satış sonrasında satış bedeli üzerinde devam eder. Satış konusu aracın vergi, ceza veya prim gibi borçları, satıştan önceki sahibine ait olup, mülkiyet ilgiliye tüm borç ve yüklerinden ari olarak geçer.

Satış kapsamında dosyaya ödenen tutardan; sırasıyla muhafaza ve satış için yapılan giderler, aracın tanıtımına yarayan numaraların tespitine ve tamamlanmasına dair giderler ve vergi, resim veya harç gibi malın aynından kaynaklanan alacaklar ödendikten sonra kalan tutarın tüm alacaklıların alacağını karşılaması hâlinde hak sahiplerine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümleri çerçevesinde dağıtılır ve bakiye bir tutar bulunması hâlinde bu tutar, muhafaza edilir, kamu bankalarında nemalandırılır ve satıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde müracaat hâlinde nemalarıyla birlikte hak sahiplerine ödenir. Beş yıl içinde herhangi bir müracaatın olmaması halinde söz konusu bedeller Hazineye irat kaydedilir.

Satış kapsamında dosyaya ödenen tutardan; sırasıyla muhafaza ve satış için yapılan giderler, aracın tanıtımına yarayan numaraların tespitine ve tamamlanmasına dair giderler ve vergi, resim veya harç gibi malın aynından kaynaklanan alacaklar ödendikten sonra kalan tutar, tüm alacaklıların alacağını karşılamazsa sıra cetveli yapılmak üzere ilgili kuruma gönderilir.”

MADDE 14- 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 20- Mülga 6830 sayılı İstimlak Kanununun yürürlüğe girdiği 8/10/1956 tarihine kadar, kamulaştırma işlemlerine dayanmaksızın kamulaştırma kanunlarının amacına uygun olarak fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş olan taşınmazlar, ilgili kamu kurum ve kuruluşları adına tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılır.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

c) Denetleme, araştırma, inceleme ve soruşturma işlemlerinde gerektiğinde UYAP ile ses ve görüntü bilişim sistemini kullanabilir.

Adalet müfettişlerince yapılacak denetim, araştırma, inceleme ve soruşturmalarda ilgili kuruluş ve kişiler istenecek her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür.”

MADDE 12- 2802 sayılı Kanunun 106 ncı maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yargıtay Birinci Başkanı, Danıştay Başkanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başsavcısı, Yargıtay Birinci başkanvekilleri, Danıştay başkanvekilleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili, Yargıtay ve Danıştay daire başkanları, Yargıtay ve Danıştay üyeleri, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, birinci sınıf hâkim ve savcılar, birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar ve diğer hâkim ve savcılara (15.000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda aylık ek tazminat ödenir.”

MADDE 13- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun ek 14 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Birinci fıkra kapsamındaki araçların siciline bulunan satılamaz, devredilemez, haciz, ihtiyati haciz, rehin gibi şerhler için ilgili kurumlara, bu araçların satılacağı hususu bildirilir ve satış işlemlerine başlanır, araçların üzerinde bulunan tüm şerhler ayrıca bir işleme gerek olmaksızın, satış tarihinden itibaren kalkmış sayılarak varsa tescil kayıtları buna göre düzeltilir.”

“İşlem yapılacak aracın tanıtımına yarayan şasi ve/veya motor seri numaralarının bulunmaması veya düşmüş olması ya da tamir veya tadil gibi nedenlerle silinmiş yahut tahrip edilmiş olması durumunda bu eksiklikler satış işlemini gerçekleştirecek kurum tarafından ilgili mevzuat kapsamında tamamlanarak araç satışa hazır hâle getirilir. Şu kadar ki, aracın tescil kaydındaki haciz, ihtiyati haciz, rehin gibi şerhler satış sonrasında satış bedeli üzerinde devam eder. Satış konusu aracın vergi, ceza veya prim gibi borçları, satıştan önceki sahibine ait olup, mülkiyet ilgiliye tüm borç ve yüklerinden ari olarak geçer.

Satış kapsamında dosyaya ödenen tutardan; sırasıyla muhafaza ve satış için yapılan giderler, aracın tanıtımına yarayan numaraların tespitine ve tamamlanmasına dair giderler ve vergi, resim veya harç gibi malın aynından kaynaklanan alacaklar ödendikten sonra kalan tutarın tüm alacaklıların alacağını karşılaması hâlinde hak sahiplerine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve 9/6/1931 sayılı ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümleri çerçevesinde dağıtılır ve bakiye bir tutar bulunması hâlinde bu tutar, muhafaza edilir, kamu bankalarında nemalandırılır ve satıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde müracaat hâlinde nemalarıyla birlikte hak sahiplerine ödenir. Beş yıl içinde herhangi bir müracaatın olmaması halinde söz konusu bedeller Hazineye irat kaydedilir.

Satış kapsamında dosyaya ödenen tutardan; sırasıyla muhafaza ve satış için yapılan giderler, aracın tanıtımına yarayan numaraların tespitine ve tamamlanmasına dair giderler ve vergi, resim veya harç gibi malın aynından kaynaklanan alacaklar ödendikten sonra kalan tutar, tüm alacaklıların alacağını karşılamazsa sıra cetveli yapılmak üzere ilgili kuruma gönderilir.”

MADDE 14- 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 20- Mülga 6830 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 8/10/1956 tarihine kadar, kamulaştırma işlemlerine dayanmaksızın kamulaştırma kanunlarının amacına uygun olarak fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş olan taşınmazlar, ilgili kamu kurum ve kuruluşları adına tahsis tarihinde kamulaştırılmış sayılır.

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

Taşınmazda kamu hizmetinin nitelik ve amacına uygun şekilde tesis veya yapının inşa edilmiş olması, bu Kanunun uygulanması bakımından fiilen tahsis kabul edilir.

Birinci fıkrada yazılı taşınmazlardan tapuda kayıtlı olanların kayıt sahipleri veya mirasçıları; tapuda kayıtlı olmayan taşınmazların zilyetleri ya da mirasçıları tahsis tarihi itibarıyla zilyetlikle iktisap şartlarının gerçekleşmiş ve fiili tahsis tarihinden itibaren on yıl geçmemiş olması koşuluyla, iptal edilen 221 sayılı Kanunun belirlediği süre içinde sadece taşınmazın fiili tahsis tarihindeki rayiç bedelini isteyebilir.

Bu madde kapsamındaki taşınmazlar hakkında 12/1/1963 tarihine kadar açılmış ve kanun yolu incelemesinde olanlar dâhil görülmekte olan bedel davalarında bu madde hükümleri uygulanır.

Birinci fıkraya göre kamulaştırılmış sayılan taşınmazlar hakkında 12/1/1963 tarihinden sonra bu taşınmazlara bağlı olarak bedel dâhil ileri sürülen talepler kabul edilmez. Bu hüküm, 12/1/1963 tarihinden sonra açılmış ve kanun yolu incelemesinde olanlar dâhil görülmekte olan davalar hakkında da uygulanır.

Bu madde kapsamında açılan ve görülmekte olan davalarda mahkeme ve icra harçları ile her türlü vekâlet ücretleri maktu olarak belirlenir.

Birinci fıkra uyarınca kamulaştırılmış sayılan taşınmazlar, tapuda kayıtlı ise ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının talebi üzerine açılacak dava ile ilgili idare adına tescil edilir. Tapu kaydı olmayan taşınmazlar, tahsisin mahiyeti bakımından tescile tabi ise ilgili idare adına kayıt tesis olunur. Bu işlemler harca tabi değildir.”

MADDE 15- 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 187 nci maddesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“MADDE 187- Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır. Şu kadar ki; kadın evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Kadının soyadı, kendi soyadı ile önceki kocasının soyadından oluşuyorsa kadın bu soyadlarından sadece birisini evleneceği kocasının soyadının önünde kullanabilir.”

MADDE 16- 4721 sayılı Kanunun 286 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 286- Koca, ana veya çocuk soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava, dava açma hakkına sahip diğer kişilere karşı açılır.”

MADDE 17- 4721 sayılı Kanunun 289 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Çocuk,” ibaresi “Ana doğumdan, çocuk ise” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 18- 4721 sayılı Kanunun 291 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde baba olduğunu iddia eden kişi, kocanın altsoyu, anası veya babası, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilir.”

MADDE 19- 4721 sayılı Kanunun 314 üncü maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, birlikte evlât edinmede ana ve baba adı olarak evlât edinilen eşlerin adları; tek başına evlât edinmede ise ana veya baba adı olarak evlât edinenin adı yazılır. Evlât edinilen diğer kişiler hakkında, talepleri halinde bu hüküm uygulanır.”

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Taşınmazda kamu hizmetinin nitelik ve amacına uygun şekilde tesis veya yapının inşa edilmiş olması, bu Kanunun uygulanması bakımından fiilen tahsis kabul edilir.

Birinci fıkrada yazılı taşınmazlardan tapuda kayıtlı olanların kayıt sahipleri veya mirasçıları; tapuda kayıtlı olmayan taşınmazların zilyetleri ya da mirasçıları tahsis tarihi itibarıyla zilyetlikle iktisap şartlarının gerçekleşmiş ve fiili tahsis tarihinden itibaren on yıl geçmemiş olması koşuluyla, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 221 sayılı Kanunun belirlediği süre içinde sadece taşınmazın fiili tahsis tarihindeki rayiç bedelini isteyebilir.

Bu madde kapsamındaki taşınmazlar hakkında 12/1/1963 tarihine kadar açılmış ve kanun yolu incelemesinde olanlar dâhil görülmekte olan bedel davalarında bu madde hükümleri uygulanır.

Birinci fıkraya göre kamulaştırılmış sayılan taşınmazlar hakkında 12/1/1963 tarihinden sonra bu taşınmazlara bağlı olarak bedel dâhil ileri sürülen talepler kabul edilmez. Bu hüküm, 12/1/1963 tarihinden sonra açılmış ve kanun yolu incelemesinde olanlar dâhil görülmekte olan davalar hakkında da uygulanır.

Bu madde kapsamında açılan ve görülmekte olan davalarda mahkeme ve icra harçları ile her türlü vekâlet ücretleri maktu olarak belirlenir.

Birinci fıkra uyarınca kamulaştırılmış sayılan taşınmazlar, tapuda kayıtlı ise ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının talebi üzerine açılacak dava ile ilgili idare adına tescil edilir. Tapu kaydı olmayan taşınmazlar, tahsisin mahiyeti bakımından tescile tabi ise ilgili idare adına kayıt tesis olunur. Bu işlemler harca tabi değildir.”

MADDE 15- 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 187 nci maddesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“MADDE 187- Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır. Şu kadar ki; kadın evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Kadının soyadı, kendi soyadı ile önceki kocasının soyadından oluşuyorsa kadın bu soyadlarından sadece birisini evleneceği kocasının soyadının önünde kullanabilir.”

MADDE 16- 4721 sayılı Kanunun 286 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 286- Koca, ana veya çocuk soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava, dava açma hakkına sahip diğer kişilere karşı açılır.”

MADDE 17- 4721 sayılı Kanunun 289 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Çocuk,” ibaresi “Ana doğumdan, çocuk ise” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 18- 4721 sayılı Kanunun 291 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde baba olduğunu iddia eden kişi, kocanın altsoyu, anası veya babası, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilir.”

MADDE 19- 4721 sayılı Kanunun 314 üncü maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, birlikte evlât edinmede ana ve baba adı olarak evlât edinen eşlerin adları; tek başına evlât edinmede ise ana veya baba adı olarak evlât edinenin adı yazılır. Evlât edinilen diğer kişiler hakkında, talepleri halinde bu hüküm uygulanır.”

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 20- 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanuna 35 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Hukuk daireleri iş bölümü incelemesi

MADDE 35/A - İstinaf incelemesi için dosya kendisine gönderilen ilgili hukuk dairesi, bir ay içinde yapacağı ön inceleme sonucunda iş bölümü bakımından kendisini görevli görmez ise gerekçesiyle birlikte dosyayı görevli olduğu kanısına vardığı ilgili hukuk dairesine gönderir. Bir aylık sürenin bitiminden sonra veya duruşma günü verilen dosya hakkında gönderme kararı verilemez.

Gönderme kararı üzerine dosya kendisine gelen hukuk dairesi, iki hafta içinde yapacağı ön inceleme sonucunda görevli olmadığı kanaatine varırsa, varsa geçici hukuki koruma tedbirlerine dair talepler hakkında da karar vermek suretiyle dosyayı hukuk daireleri başkanlar kuruluna gönderir, iki haftalık sürenin bitiminden sonra gönderme kararı verilemez. Kurul tarafından yapılan ön inceleme sonunda verilen iş bölümüne ilişkin karar kesindir.”

MADDE 21- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 73 üncü maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikayet süresi, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.”

MADDE 22- 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendine (1) numaralı alt bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki alt bent eklenmiş ve diğer alt bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

“2. Hakaret (125 inci maddenin ikinci fıkrası, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bendi ve dördüncü fıkrası),”

MADDE 23- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “suçlarda ve ısrarlı takip suçunda (madde 123/A), uzlaştırma” ibaresi “suçlarda, ısrarlı takip suçunda (madde 123/A) ve hakaret suçunda (125 inci maddenin ikinci fıkrası), uzlaştırma” şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan “üç gün” ibaresi “yedi gün” şeklinde değiştirilmiş, ondokuzuncu fıkrasının beşinci cümlesinin başına “Uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz;” ibaresi eklenmiş ve yirmidördüncü fıkrasında yer alan “avukatların veya hukuk öğrenimi görmüş kişilerin” ibaresi “hukuk fakültesi mezunlarının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 5271 sayılı Kanunun 254 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(2) Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini def’aten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksid bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde durma kararı verilir. Durma süresince zamanaşımı işlemez. Uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkemece yargılamaya kaldığı yerden devam olunur.”

MADDE 25- 5271 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 7- (1) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 5237 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yapılan düzenleme, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresine geçilmiş dosyalar bakımından uygulanmaz.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 20- 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanuna 35 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Hukuk daireleri iş bölümü incelemesi

MADDE 35/A - İstinaf incelemesi için dosya kendisine gönderilen ilgili hukuk dairesi, bir ay içinde yapacağı ön inceleme sonucunda iş bölümü bakımından kendisini görevli görmez ise gerekçesiyle birlikte dosyayı görevli olduğu kanısına vardığı ilgili hukuk dairesine gönderir. Bir aylık sürenin bitiminden sonra veya duruşma günü verilen dosya hakkında gönderme kararı verilemez.

Gönderme kararı üzerine dosya kendisine gelen hukuk dairesi, iki hafta içinde yapacağı ön inceleme sonucunda görevli olmadığı kanaatine varırsa, varsa geçici hukuki koruma tedbirlerine dair talepler hakkında da karar vermek suretiyle dosyayı hukuk daireleri başkanlar kuruluna gönderir. İki haftalık sürenin bitiminden sonra gönderme kararı verilemez. Kurul tarafından yapılan ön inceleme sonunda verilen iş bölümüne ilişkin karar kesindir.”

MADDE 21- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 73 üncü maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikayet süresi, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.”

MADDE 22- 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendine (1) numaralı alt bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki alt bent eklenmiş ve diğer alt bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

“2. Hakaret (125 inci maddenin ikinci fıkrası, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bentleri ve dördüncü fıkrası),”

MADDE 23- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “suçlarda ve ısrarlı takip suçunda (madde 123/A), uzlaştırma” ibaresi “suçlarda, ısrarlı takip suçunda (madde 123/A) ve hakaret suçunda (125 inci maddenin ikinci fıkrası), uzlaştırma” şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan “üç gün” ibaresi “yedi gün” şeklinde değiştirilmiş, ondokuzuncu fıkrasının beşinci cümlesinin başına “Uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz;” ibaresi eklenmiş ve yirmidördüncü fıkrasında yer alan “avukatların veya hukuk öğrenimi görmüş kişilerin” ibaresi “hukuk fakültesi mezunlarının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 5271 sayılı Kanunun 254 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(2) Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini def’aten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde durma kararı verilir. Durma süresince zamanaşımı işlemez. Uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkemece yargılamaya kaldığı yerden devam olunur.”

MADDE 25- 5271 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 7- (1) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 5237 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yapılan düzenleme, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresine geçilmiş dosyalar bakımından uygulanmaz.

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

(2) Soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ve 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz. Bu dosyalar, 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasının değişiklikten önceki hükümlerine göre sonuçlandırılır.

(3) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, 253 üncü maddenin yirmidördüncü fıkrasında yapılan düzenleme, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılan uzlaştırmacı yazılı sınavlarında başarılı olanlar hakkında uygulanmaz. Bu kişiler, diğer koşulları taşımaları halinde uzlaştırmacı siciline ve listelerine kaydedilebilir.

(4) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 254 üncü maddenin ikinci fıkrası uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 254 üncü maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz. Bu dosyalar, 254 üncü maddenin ikinci fıkrasının değişiklikten önceki hükümlerine göre sonuçlandırılır.”

MADDE 26- 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “adliyelere” ibaresi “adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne” şeklinde, ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde ve üçüncü fıkrasında yer alan “Bu görevlilerin” ibaresi “Birinci fıkra kapsamındaki sosyal çalışma görevlilerinin” şeklinde değiştirilmiş ve fıkra aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“(2) Bu Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan sosyal çalışma görevlileri ile adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olup da mahkemelere görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerine almakta oldukları aylıklarının (ek gösterge dahil) brüt tutarının yüzde ellisi oranında ödeme yapılır. Bu ödeme aynı veya benzer unvanlı memur kadrosunda çalışan, hizmet yılı ve öğrenim durumu aynı olan emsali personel esas alınmak suretiyle bu kapsamda görev yapan sözleşmeli personele de yapılır. Bu ödeme, söz konusu personelin kadro veya pozisyonunun bulunduğu kurum tarafından yapılır.”

“Bu şekilde görevlendirilenlere ayrıca ikinci fıkra kapsamında ödeme yapılmaz.”

MADDE 27- 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 77 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “katılım payından” ibaresi “kamu kurum ve kuruluşlarına ödenecek katılım payları ile değerli kâğıt ve işlem bedelinden” şeklinde ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “Genel Müdürlükçe” ibaresi madde metninden çıkarılmış, dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmış, beşinci fıkrasına “işlemleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç” ibaresi eklenmiş ve altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Genel Müdürlük 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununda sayılan yargı harçlarından muaftır. Genel Müdürlüğün dava, icra takibi ve geçici hukuki koruma tedbirleri gibi her türlü dava ve işte teminat gösterme zorunluluğu yoktur. Bu fıkra hükmü, Genel Müdürlüğün idare ve temsil ettiği mazbut vakıflar adına taraf olduğu dava, icra takibi ve geçici hukuki koruma tedbirleri gibi her türlü dava ve iş hakkında da uygulanır.”

“Vakıf kültür varlıklarının restorasyon veya onarım karşılığı kiralama işlemlerine ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 28- 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 3- (1) Hâkimler ve Savcılar Kurulu üye, Genel Sekreter, genel sekreter yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcısı, Kurul başmüfettişi, Kurul müfettişi, tetkik hâkimi ve iç denetçi kadroları ekli (I) sayılı Kadro Cetvelinde düzenlenmiştir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(2) Soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ve 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz. Bu dosyalar, 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasının değişiklikten önceki hükümlerine göre sonuçlandırılır.

(3) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, 253 üncü maddenin yirmidördüncü fıkrasında yapılan düzenleme, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılan uzlaştırmacı yazılı sınavlarında başarılı olanlar hakkında uygulanmaz. Bu kişiler, diğer koşulları taşımaları halinde uzlaştırmacı siciline ve listelerine kaydedilebilir.

(4) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 254 üncü maddenin ikinci fıkrası uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 254 üncü maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz. Bu dosyalar, 254 üncü maddenin ikinci fıkrasının değişiklikten önceki hükümlerine göre sonuçlandırılır.”

MADDE 26- 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “adliyelere” ibaresi “adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne” şeklinde, ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde ve üçüncü fıkrasında yer alan “Bu görevlilerin” ibaresi “Birinci fıkra kapsamındaki sosyal çalışma görevlilerinin” şeklinde değiştirilmiş ve fıkra aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“(2) Bu Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan sosyal çalışma görevlileri ile adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olup da mahkemelere görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerine almakta oldukları aylıklarının (ek gösterge dahil) brüt tutarının yüzde ellisi oranında ödeme yapılır. Bu ödeme aynı veya benzer unvanlı memur kadrosunda çalışan, hizmet yılı ve öğrenim durumu aynı olan emsali personel esas alınmak suretiyle bu kapsamda görev yapan sözleşmeli personele de yapılır. Bu ödeme, söz konusu personelin kadro veya pozisyonunun bulunduğu kurum tarafından yapılır.”

“Bu şekilde görevlendirilenlere ayrıca ikinci fıkra kapsamında ödeme yapılmaz.”

MADDE 27- 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 77 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “katılım payından” ibaresi “kamu kurum ve kuruluşlarına ödenecek katılım payları ile değerli kâğıt ve işlem bedelinden” şeklinde ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmış, beşinci fıkrasına “işlemleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç” ibaresi eklenmiş ve altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Genel Müdürlük 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununda sayılan yargı harçlarından muaftır. Genel Müdürlüğün dava, icra takibi ve geçici hukuki koruma tedbirleri gibi her türlü dava ve işte teminat gösterme zorunluluğu yoktur. Bu fıkra hükmü, Genel Müdürlüğün idare ve temsil ettiği mazbut vakıflar adına taraf olduğu dava, icra takibi ve geçici hukuki koruma tedbirleri gibi her türlü dava ve iş hakkında da uygulanır.”

“Vakıf kültür varlıklarının restorasyon veya onarım karşılığı kiralama işlemlerine ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 28- 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 3- (1) Hâkimler ve Savcılar Kurulu üye, Genel Sekreter, genel sekreter yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu başkan yardımcısı, Kurul başmüfettişi, Kurul müfettişi, tetkik hâkimi ve iç denetçi kadroları ekli (I) sayılı Kadro Cetvelinde düzenlenmiştir.

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

(I) SAYILI KADRO CETVELİ

KURUMU : HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU
TEŞKİLATI : MERKEZ

ÜNVANI	DERECESİ	ADEDİ
Üye	1	11
Genel Sekreter	1	1
Genel Sekreter Yardımcısı	1	5
Teftiş Kurulu Başkanı	1	1
Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı	1	3
Kurul Başmüfettişi	1	300
Kurul Müfettişi	1-5	250
Tetkik Hâkimi	1-5	100
İç Denetçi	1-5	3
TOPLAM		674

”

MADDE 29- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “on” ibaresi “bin” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda esas alınan parasal sınırdan yeniden değerlendirilme nedeniyle meydana gelen artış, bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine yeniden verilen kararlar hakkında uygulanmaz, ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlar esas alınır.”

MADDE 30- 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 1- (1) Anayasa Mahkemesi üye, raporör ve iç denetçi kadroları ekli (I) sayılı Kadro Cetvelinde düzenlenmiştir.

(I) SAYILI KADRO CETVELİ

KURUMU : ANAYASA MAHKEMESİ
TEŞKİLATI : MERKEZ

ÜNVANI	DERECESİ	ADEDİ
Üye	1	15
Raportör (Hâkim ve Savcı)	1-5	170
Raportör (Uzman Denetçi)	1	13
Raportör (Başdenetçi)	2	8
Raportör (Doçent)	1	4
Raportör (Doktor Öğretim Üyesi)	1	12
Raportör (Doktorasını Tamamlamış Araştırma Görevlisi)	5	10
Raportör (Raportör Yardımcısı)	3-5	50
İç Denetçi	1-5	3
TOPLAM		285

”

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(I) SAYILI KADRO CETVELİ

KURUMU : HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU
TEŞKİLATI : MERKEZ

ÜNVANI	DERECESİ	ADEDİ
Üye	1	11
Genel Sekreter	1	1
Genel Sekreter Yardımcısı	1	5
Teftiş Kurulu Başkanı	1	1
Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı	1	3
Kurul Başmüfettişi	1	300
Kurul Müfettişi	1-5	250
Tetkik Hâkimi	1-5	100
İç Denetçi	1-5	3
TOPLAM		674

MADDE 29- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “on” ibaresi “bin” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda esas alınan parasal sınırdan yeniden değerlendirilerek meydana gelen artış, bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine yeniden verilen kararlar hakkında uygulanmaz, ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlar esas alınır.”

MADDE 30- 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 1- (1) Anayasa Mahkemesi üye, raporör ve iç denetçi kadroları ekli (I) sayılı Kadro Cetvelinde düzenlenmiştir.

(I) SAYILI KADRO CETVELİ

KURUMU : ANAYASA MAHKEMESİ
TEŞKİLATI : MERKEZ

ÜNVANI	DERECESİ	ADEDİ
Üye	1	15
Raportör (Hâkim ve Savcı)	1-5	170
Raportör (Uzman Denetçi)	1	13
Raportör (Başdenetçi)	2	8
Raportör (Doçent)	1	4
Raportör (Doktor Öğretim Üyesi)	1	12
Raportör (Doktorasını Tamamlamış Araştırma Görevlisi)	5	10
Raportör (Raportör Yardımcısı)	3-5	50
İç Denetçi	1-5	3
TOPLAM		285

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 31- 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 17/B maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(6) Anlaşma belgesinin taraflarından biri, icra edilebilirlik şerhi verilmesinden sonra tapu müdürlüğünden tescil talebinde bulunabilir. Tapu müdürlüğünce taşınmaza ilişkin mevzuatta öngörülen gerekli inceleme ve değerlendirme yapıldıktan sonra resmi senet düzenlenmeksizin tescil talebi yerine getirilir.”

MADDE 32- 6325 sayılı Kanunun 18/A maddesinin on birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “bu taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulur.” ibaresi “bu taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile karşı tarafın ödemekle yükümlü olduğu yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutulur.” şeklinde ve ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ayrıca bu taraf lehine Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre belirlenen vekâlet ücretinin yarısına hükmedilir.”

MADDE 33- 6325 sayılı Kanunun 18/B maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(5) Taşınmazın devrine veya taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak kurulmasına ilişkin anlaşma belgesinin taraflarından biri, icra edilebilirlik şerhi verilmesinden sonra tapu müdürlüğünden tescil talebinde bulunabilir. Tapu müdürlüğünce taşınmaza ilişkin mevzuatta öngörülen gerekli inceleme ve değerlendirme yapıldıktan sonra resmi senet düzenlenmeksizin tescil talebi yerine getirilir.”

MADDE 34- 6325 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendine “tamamlamak ve” ibaresinden sonra gelmek üzere “mesleğinde yirmi yıl kıdeme sahip olanlar hariç” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 35- 12/10/2017 tarihli ve 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 3 üncü maddesinin on ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulur.” ibaresi “karşı tarafın ödemekle yükümlü olduğu yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutulur.” şeklinde ve ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ayrıca bu taraf lehine avukatlık asgari ücret tarifesine göre belirlenen vekâlet ücretinin yarısına hükmedilir.”

MADDE 36- 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci, 314 üncü ve 315 inci maddelerinde veya 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi gereğince şirketlere veya 128 inci maddesinin onuncu fıkrası gereğince malvarlığı değerlerine kayyım atanmasına karar verildiği takdirde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kayyım olarak atanabilir. Bu halde kayyımlık hak ve yetkileri bakımından 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen hak ve yetkiler kıyasen uygulanır. Şirketlerin genel kurul yetkileri, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından kullanılır. Bu şirketler veya malvarlığı değerleri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun gözetiminde, Tasarruf Mevduatı Sigorta

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 31- 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 17/B maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(6) Anlaşma belgesinin taraflarından biri, icra edilebilirlik şerhi verilmesinden sonra tapu müdürlüğünden tescil talebinde bulunabilir. Tapu müdürlüğünce taşınmaza ilişkin mevzuatta öngörülen gerekli inceleme ve değerlendirme yapıldıktan sonra resmi senet düzenlenmeksizin tescil talebi yerine getirilir.”

MADDE 32- 6325 sayılı Kanunun 18/A maddesinin on birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “bu taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulur.” ibaresi “bu taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile karşı tarafın ödemekle yükümlü olduğu yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutulur.” şeklinde ve ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ayrıca bu taraf lehine Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre belirlenen vekâlet ücretinin yarısına hükmedilir.”

MADDE 33- 6325 sayılı Kanunun 18/B maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(5) Taşınmazın devrine veya taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak kurulmasına ilişkin anlaşma belgesinin taraflarından biri, icra edilebilirlik şerhi verilmesinden sonra tapu müdürlüğünden tescil talebinde bulunabilir. Tapu müdürlüğünce taşınmaza ilişkin mevzuatta öngörülen gerekli inceleme ve değerlendirme yapıldıktan sonra resmi senet düzenlenmeksizin tescil talebi yerine getirilir.”

MADDE 34- 6325 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendine “tamamlamak ve” ibaresinden sonra gelmek üzere “mesleğinde yirmi yıl kıdeme sahip olanlar hariç” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 35- 12/10/2017 tarihli ve 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 3 üncü maddesinin on ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulur.” ibaresi “karşı tarafın ödemekle yükümlü olduğu yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutulur.” şeklinde ve ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ayrıca bu taraf lehine avukatlık asgari ücret tarifesine göre belirlenen vekâlet ücretinin yarısına hükmedilir.”

MADDE 36- 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci, 314 üncü ve 315 inci maddelerinde veya 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi gereğince şirketlere veya 128 inci maddesinin onuncu fıkrası gereğince malvarlığı değerlerine kayyım atanmasına karar verildiği takdirde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kayyım olarak atanabilir. Bu halde kayyımlık hak ve yetkileri bakımından 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen hak ve yetkiler kıyasen uygulanır. Şirketlerin genel kurul yetkileri, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından kullanılır. Bu şirketler veya malvarlığı değerleri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun gözetiminde, Tasarruf Mevduatı Sigorta

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

Fonunun atadığı yöneticiler tarafından ticari teamüllere uygun olarak ve basiretli bir tacir gibi yönetilir. Bu şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin mali durumu, ortaklık yapısı, piyasa koşulları veya diğer sorunları nedeniyle şirketin veya varlıklarının ya da malvarlığı değerlerinin kısmen veya tamamen satılmasına veya feshi ile tasfiyesine Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından karar verilebilir. Satış ve tasfiye işlemleri, ilgili şirketin yönetim/müdürler kurulu veya malvarlığı değerleri kayyım temsilcileri ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yerine getirilir. Satış ve tasfiye işlemlerinde azınlık hisselerinin sahiplerinin rızası aranmaz. Satıştan elde edilen gelirden şirket veya malvarlığı değerlerinin borçları ödendikten sonra kalan tutar, şirket veya malvarlığı değerlerinin işlerinde kullanılabilir. Fesih ve tasfiye işlemleri sonunda borçlar ödendikten sonra kalan tutar, yargılamanın kesin hükümle sonuçlandırılmasına kadar açılan bir hesapta nemalandırılır. Şirketlerin tasfiye işlemlerini yürütmek üzere Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Kurulu tarafından görevlendirilen tasfiye komisyonu, adli işlemler veya davalar bakımından taraf ehliyetine sahiptir. Kayyımlık görevi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yürütülen şirketler, açtıkları davalarda harçtan muaftır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına karar verilen şirket, taşınmaz, hak, varlık ve alacaklar hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesi uyarınca verilen el koyma ve tedbir kararları, kayyım yetkisinin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devriyle birlikte kendiliğinden kalkar. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atandığı şirketleri veya malvarlığı değerlerini yönetmek ve temsil etmek üzere atananlar veya görevlendirilenler ya da atananlar tarafından temsil yetkisini haiz olmak üzere görevlendirilenler ile bu kapsamda yapılan işlemler hakkında 5411 sayılı Kanunun 127 nci maddesi uygulanır.

(2) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davalar, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülür.”

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 2004 sayılı Kanunun 111/b maddesinde yapılan değişiklik, 1/9/2024 tarihinden önce ilanı yapılmış ve açık artırma süresi sona ermemiş olan açık artırmalar hakkında da uygulanır.

(2) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 2004 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra uygulanır. Üçüncü fıkrasında yapılan düzenleme ise bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yeniden verilen kararlar hakkında uygulanır.

(3) 18/4/2024 tarihinden önce 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 17 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca adli hizmet tesisleri ile ceza infaz kurumlarının ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın bulunması veya yapılması amacıyla verilen ön izinlerin kesin izne dönüştürülmesine ilişkin iş ve işlemler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on sekiz ay içinde tamamlanır.

(4) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile ek 1 inci maddesinde yapılan değişiklikler, 13/7/2024 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar bölge idare mahkemelerince verilen kararlar hakkında da uygulanır. Bu kararların temyiz süresi; bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tebliğ edilenler bakımından maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra tebliğ edilenler bakımından ise tebliğ tarihinden itibaren otuz gündür.

(5) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasına eklenen (c) bendi, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra verilen kararlar hakkında uygulanır.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Fonunun atadığı yöneticiler tarafından ticari teamüllere uygun olarak ve basiretli bir tacir gibi yönetilir. Bu şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin mali durumu, ortaklık yapısı, piyasa koşulları veya diğer sorunları nedeniyle şirketin veya varlıklarının ya da malvarlığı değerlerinin kısmen veya tamamen satılmasına veya feshi ile tasfiyesine Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından karar verilebilir. Satış ve tasfiye işlemleri, ilgili şirketin yönetim/müdürler kurulu veya malvarlığı değerleri kayyım temsilcileri ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yerine getirilir. Satış ve tasfiye işlemlerinde azınlık hisselerinin sahiplerinin rızası aranmaz. Satıştan elde edilen gelirden şirket veya malvarlığı değerlerinin borçları ödendikten sonra kalan tutar, şirket veya malvarlığı değerlerinin işlerinde kullanılabilir. Fesih ve tasfiye işlemleri sonunda borçlar ödendikten sonra kalan tutar, yargılamanın kesin hükümle sonuçlandırılmasına kadar açılan bir hesapta nemalandırılır. Şirketlerin tasfiye işlemlerini yürütmek üzere Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Kurulu tarafından görevlendirilen tasfiye komisyonu, adli işlemler veya davalar bakımından taraf ehliyetine sahiptir. Kayyımlık görevi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yürütülen şirketler, açtıkları davalarda harçtan muaftır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına karar verilen şirket, taşınmaz, hak, varlık ve alacaklar hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesi uyarınca verilen el koyma ve tedbir kararları, kayyım yetkisinin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devriyle birlikte kendiliğinden kalkar. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atandığı şirketleri veya malvarlığı değerlerini yönetmek ve temsil etmek üzere atananlar veya görevlendirilenler ya da atananlar tarafından temsil yetkisini haiz olmak üzere görevlendirilenler ile bu kapsamda yapılan işlemler hakkında 5411 sayılı Kanunun 127 nci maddesi uygulanır.

(2) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davalar, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülür.”

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunla 2004 sayılı Kanunun 111/b maddesinde yapılan değişiklik, 1/9/2024 tarihinden önce ilanı yapılmış ve açık artırma süresi sona ermemiş olan açık artırmalar hakkında da uygulanır.

(2) Bu Kanunla 2004 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanır. Üçüncü fıkra olarak eklenen düzenleme ise bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yeniden verilen kararlar hakkında uygulanır.

(3) 18/4/2024 tarihinden önce 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 17 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca adli hizmet tesisleri ile ceza infaz kurumlarının ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın bulunması veya yapılması amacıyla verilen ön izinlerin kesin izne dönüştürülmesine ilişkin iş ve işlemler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on sekiz ay içinde tamamlanır.

(4) Bu Kanunla 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile ek 1 inci maddesinde yapılan değişiklikler, 13/7/2024 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar bölge idare mahkemelerince verilen kararlar hakkında da uygulanır. Bu kararların temyiz süresi; bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tebliğ edilenler bakımından maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra tebliğ edilenler bakımından ise tebliğ tarihinden itibaren otuz gündür.

(5) Bu Kanunla 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasına eklenen (c) bendi, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra verilen kararlar hakkında uygulanır.

(Denizli Milletvekili Cahit Özkan ve 133 Milletvekilinin Teklifi)

(6) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 6100 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra uygulanır. Üçüncü fıkrasında yapılan düzenleme ise bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yeniden verilen kararlar hakkında uygulanır.

MADDE 37- (1) Bu Kanunun;

- a) 1 inci maddesi ve geçici 1 inci maddesinin birinci fıkrası, 1/9/2024 tarihinde,
 - b) 4 üncü maddesi, 1/10/2024 tarihinde,
 - c) 28 inci maddesi 29/6/2024 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
 - ç) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
- yürürlüğe girer.

MADDE 38- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(6) Bu Kanunla 6100 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanır. Üçüncü fıkrada eklenen düzenleme ise bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yeniden verilen kararlar hakkında uygulanır.

MADDE 37- (1) Bu Kanunun;

- a) 1 inci maddesi ve geçici 1 inci maddesinin birinci fıkrası 1/9/2024 tarihinde,
 - b) 4 üncü maddesi 1/10/2024 tarihinde,
 - c) 28 inci maddesi 29/6/2024 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
 - ç) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
- yürürlüğe girer.

MADDE 38- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

